การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

DEVELOPMENT OF A PEACE EDUCATION CURRICULUM ON THE INVOLEMENT OF BENEFICIARIES IN LOWER SECONDARY SCHOOLS

กชณัช นวลนิศาชล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2562

การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

กชณัช นวลนิศาชล

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF A PEACE EDUCATION CURRICULUM ON THE INVOLEMENT OF BENEFICIARIES IN LOWER SECONDARY SCHOOLS

KACHANUTCH NUALNISACHOL

A Dissertation Submitted in partial Fulfillment of Requirements

for DOCTOR OF PHILOSOPHY (Curriculum Research and Development)

Graduate School Srinakharinwirot University

2019

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

ของ

กชณัช นวลนิศาชล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

.....

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.วัยวุฑฒ์ อยู่ในศิล)

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศจีมาจ ณ วิเชียร)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาศุกร์ จันประเสริฐ)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส)

ชื่อเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์
ผู้วิจัย กชณัช นวลนิศาชล
ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา 2562
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. วัยวุฑฒ์ อยู่ในศิล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา และ เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับปรโยชน์ โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์แบบประยุกต์พหุวิธีการและพหุลักษณะ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทำการสัมภาษณ์รายบุคคลและรายกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวน 42 คน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเทคนิควิธีการจัดเรียงลำดับการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมตินัยโดยตัวแทนผู้รับประโยชน์ จำนวน 10 คน ทำการประเมินความต้องการจำเป็น นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์ค่ามัธยมฐาน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ความถี่ ทำการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประมวลเป็นสารสนเทศจัดทำร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบปรับปรุง และนำเสนอผู้ให้บริการการศึกษาทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ ผลการศึกษา พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากชุมชน ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น 2) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ และ 3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม และพบว่า แนวทางอรรถประโยชน์รวมสูงสุดในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากชุมชน เป็นการออกแบบจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรร่วมแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม ในการออกแบบต้องให้ความสำคัญมากที่สุดกับวิธีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบน้ำหยด ออกแบบวัตถุประสงค์หลักสูตรแบบมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะ ปลูกฝังเจตคติทางบวก และ ให้ความรู้ ออกแบบการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนแบบวัดซ้ำ และตัดสินผลพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนตามสภาพจริง ด้วยมุมมองร่วมของครูที่ปรึกษาประจำชั้น ครูผู้สอนรายวิชา ผู้ปกครอง และ เพื่อนร่วมชั้น จากผลการตรวจสอบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางอรรถประโยชน์รวมสูงสุดในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนดังกล่าว พบว่าหลักสูตรมีแนวโน้มความเป็นไปได้อย่างมากที่สุดในการที่จะนำไปดำเนินการในระดับสถานศึกษา

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา, การมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์, มัธยมศึกษาตอนต้น

Title	DEVELOPMENT OF A PEACE EDUCATION CURRICULUM ON THE INVOLEMENT OF BENEFICIARIES IN LOWER SECONDARY SCHOOLS
Author	KACHANUTCH NUALNISACHOL
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2019
Thesis Advisor	Dr. Waiyawut Yoomisil

The objectives of this research are as follows: (1) to study the characteristics required for the development of a peace education curriculum in lower secondary schools; and (2) to design a peace education curriculum on the involvement of beneficiaries in lower secondary schools. In this study, a research and development methodology were used and applied the pluralism method and pluralism traits. The quality of the data collected from both individuals and groups and there were forty-two informants, including educational administrators, supervisors, school administrators, teachers, lower secondary students, guardians and community representatives. This transformation revealed the quality and the quantity of the data on research strategies, including card sorting, fault tree analysis and the multi-attribute utility technique, which consisted of the nominal group technique and the participants were ten needs assessment committees. The qualitative data used contents analysis and the quantitative data analyzed by median, mean, percentages, frequency and constructing a draft of the peace education curriculum in lower secondary schools and completed the revised version after receiving the results of assessed propriety, based on expertise. Then, a revised version was submitted to the educational sector for a feasibility assessment. The results of this study found that the characteristics required for the implementation of a peace education curriculum in lower secondary schools, including the following three priorities: self-accountability, the accountability of others, open-mindedness and the ability to accept and tolerate the opinions of others, awareness of their situation and related factors. It was also found that the highest utility to design a peace education curriculum was at the co-curriculum level, such as homeroom and with the necessity to pay the most attention to learning management. The curriculum had a design aimed to cultivate skills, implant attitudes, and provide knowledge. The behavior of learners needed repeated assessments and authentic evaluation by the common views of homeroom teachers, subject teachers, guardians, and classmates. Designing a peace education curriculum based on the emerging results found that the most feasible method to activate a peace education curriculum was through educational service by schools.

Keyword : Peace Education Curriculum Development Involvement of Beneficiaries Lower Secondary Educational

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัยการสนับสนุนการวิจัยแผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ตามทิศทางยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม: ประเภทบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2562

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนและความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร. วัยวุฑฒ์ อยู่ในศิล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาศุกร์ จันประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร) ผู้เป็นคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ของผู้วิจัย ตลอดจนได้รับความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร.ศจีมาจ ณ วิเชียร อาจารย์ ดร.ศรีสมร พุ่มสะอาด อาจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา และ อาจารย์ ดร. ขนิษฐา สาลีหมัด เป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ คณาจารย์ทุกท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาแนะนำการทำวิจัยนี้ทุกขั้นตอน อีกทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยพัฒนาหลักสูตรและรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัย นำไปช่วยให้การทำงานในด้านการพัฒนาวิจัยและหลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ ได้แก่ อาจารย์นริศ มณีขาว อาจารย์ ดร.ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริสรา พึ่งโพธิ์สภ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตุลย์เมธาการ และ รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล คณาจารย์ทุกท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรที่ให้ความรู้ ให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำและให้กำลังใจตลอดช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และ ผู้อยู่ในชุมชนพื้นที่วิจัย ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนส่งเสริมและคอยเอื้ออำนวยความสะดวกตลอดช่วงเวลาที่ผู้วิจัยปฏิบัติการวิจัยในภาคสนาม

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกสรรพสิ่ง ได้พึ่งพิงอิงอาศัยให้วิถี ให้ฝึกหัดขัดเกลาความชั่วดี ให้สติไม่ผลีผลามฮุบความรวม ขอขอบคุณจิตวิญญาณที่มุ่งมั่น ลมหายใจเลือดเนื้อฉันคอยเสริมผล รวมสมมาตรศิลป์ศาสตร์สร้างดุษฎีนิพนธ์ แลค้นพบตัวตนบนหนทาง ได้ผ่านเปลี่ยนเรียนปรับกับชีวิต มั่นเตือนจิตให้ข้ามพ้นกิเลสหนา เกียรติยศศักดิ์เพียงสมมุติดุจมายา กายวาจาสติรู้อยู่พอดี

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอพระผู้อภิบาลประทานความสันติแด่บุพการีแห่งตระกูลนวลนิศาชล ตระกูลประทุมชมภู บูรพคณาจารย์ บุตรหลาน บุคคลอันเป็นที่รัก สรรพสิ่งทั้งหลาย และตัวผู้วิจัยด้วยเทอญ

กชณัช นวลนิศาชล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญ ..... ซ

สารบัญตาราง ..... ฎ

สารบัญรูปภาพ ..... ฑ

บทที่ 1 บทนำ 1

ภูมิหลัง 1

ความมุ่งหมายของการวิจัย 6

คำถามการวิจัย 6

ความสำคัญของการวิจัย 7

ขอบเขตของการวิจัย 8

นิยามศัพท์เฉพาะ 8

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง 11

1. แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา 12

1.1 ความหมายของสันติศึกษา 12

1.2 คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา 13

1.3 สันติภาพและการจัดการศึกษา 14

1.4 ปรัชญาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา 17

1.5 ความมุ่งหมายของสันติศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะเด็กและเยาวชน 25

1.6 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน 28

1.7 แนวการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษา 32

1.8 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา 37

2. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น 42

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development) 43

2.2 พัฒนาการด้านจิตใจ (Psychological Development) 44

2.3 พัฒนาการด้านสังคม (Social Development) 47

2.4 พัฒนาการด้านการรู้คิด (Cognitive Development) 48

2.5 พัฒนาการและพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น (Adolescent Risk-Taking Behaviors) ... 48

2.6 รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่น 50

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ 52

3.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น 52

3.2 ความสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น 61

3.3 การจัดประเภทความต้องการจำเป็น 63

3.4 เทคนิคการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น 66

3.5 บทบาทหน้าที่ของนักประเมิน 72

3.6 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นของสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 73

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย 75

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 107

ระยะที่ 1 (Phase I Pre-Assessment) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 107

ระยะที่ 2 (Phase II: Need Assessment) วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการ

ประพฤติต้นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน 124

ระยะที่ 3 (Phase III: Post-Assessment) ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ ตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ 128

บทที่ 4 สภาพบริบทพื้นที่วิจัย..... 133

ตอนที่ 1 ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย..... 133

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 154

บทที่ 5 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น..... 157

ตอนที่ 1 การให้ความหมายของสันติ 158

ตอนที่ 2 ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ 164

ตอนที่ 3 ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ 170

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) 178

บทที่ 6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด 183

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์..... 184

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จัดลำดับสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ตามมมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) 237

บทที่ 7 แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโรงเรียน 266

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์..... 267

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยประยุกต์ใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utilities Techniques: MAUT) ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) 292

บทที่ 8 การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโรงเรียน 310

ตอนที่ 1 กระบวนการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 310

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ... 320

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 325

บทที่ 9 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ..... 346

สรุปผลการวิจัย 347

อภิปรายผลการวิจัย..... 352

ข้อจำกัดในงานวิจัย 358

ข้อเสนอแนะการวิจัย 362

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ 362

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 368

บรรณานุกรม 371

ภาคผนวก..... 385

ประวัติผู้เขียน..... 403

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 สรุปสาระสำคัญแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้เป็นกรอบในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 77

ตาราง 2 แสดงกรอบแนวคิดขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้พหุวิธีการและพหุลักษณะ 98

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์การจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) 180

ตาราง 4 แสดงค่าความน่าจะเป็นชุดปัจจัยสาเหตุและสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนผู้เรียนของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม 250

ตาราง 5 แสดงชุดปัจจัยจำนวนน้อยที่สุดที่น่าจะเป็นสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม 251

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม 253

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน 295

ตาราง 8 แสดงการวิเคราะห์ภาพรวมแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของผู้ให้บริการการศึกษา 326

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามมุมมองของผู้บริหารการศึกษา 329

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา 335

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 339

ตาราง 12 แสดงข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูล โดยการให้สัมภาษณ์รายบุคคล 392

ตาราง 13 แสดงข้อมูลพื้นฐานคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น 399

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1ความแตกต่างระหว่างการประเมินและการประเมินความต้องการจำเป็น..... 61

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย 106

ภาพประกอบ 3 แผนผังโรงเรียน..... 141

ภาพประกอบ 4 คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ..... 177

ภาพประกอบ 5 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม 240

ภาพประกอบ 6 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล 241

ภาพประกอบ 7 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว 242

ภาพประกอบ 8 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย..... 243

ภาพประกอบ 9 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน..... 244

ภาพประกอบ 10 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน 245

ภาพประกอบ 11 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน..... 246

ภาพประกอบ 12 แสดงแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า (value tree) แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน 294

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

การธำรงรักษาสันติภาพท่ามกลางสถานการณ์ความเป็นเมืองที่กำลังแผ่ขยายไปพร้อมกับการเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกสู่พื้นที่ชนบท เป็นประเด็นท้าทายในระดับสังคมโลกและสังคมประเทศอย่างยิ่ง ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญกับสภาพความเป็นเมืองที่แผ่ขยายจากเมืองหลวงออกไปสู่พื้นที่ชนบทต่างจังหวัดในเขตภาคกลาง ทำให้สังคมต่างจังหวัดที่ห่างไกลความวุ่นวายเร่งรีบ และวิถีชีวิตผู้คนที่เคยพึ่งพาอาศัยเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุข กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ วิถีการบริโภค วิธีการเรียนรู้ และความสามารถในการเข้าถึงสื่อและข้อมูลอย่างไร้ขีดจำกัดผ่านเครือข่ายออนไลน์ ทำให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตน ปรากฏการณ์เหล่านี้กำลังนำไปสู่ความเป็นปัจเจกชนและแยกส่วนเพิ่มมากขึ้น (ทัศนีย์ จันอินทร์. 2550 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2558; อรทัย ก๊กผล. 2559; United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. 2014; United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. 2015) สิ่งเหล่านี้ เป็นทั้งโอกาส ความเสี่ยง และ ความท้าทายในการพัฒนาและปกป้องธำรงรักษาวิถีการอยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุขในสังคมพื้นที่ชนบทต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความท้าทายโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่น ในการออกแบบพัฒนาหลักสูตรการศึกษา สำหรับบ่มเพาะให้กลุ่มวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติท่ามกลางสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมใหม่

นโยบายภาครัฐในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มุ่งให้ความสำคัญกับการแก้ไขกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางดังเช่นกลุ่มผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ใช้ความรุนแรงยกพวกตีกัน และมุ่งแก้ปัญหาสถานการณ์ความขัดแย้งการใช้ความรุนแรงในบริบทสังคมเมืองหลวง พื้นที่หัวเมือง และ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขณะเดียวกันความจำเป็นด้านการเสริมภูมิคุ้มกันการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับกลุ่มวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงและธำรงสังคมสันติภาพก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งควรต้องดำเนินการควบคู่กันไป เนื่องด้วยการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงชั้นสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทย ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบางส่วนเลือกศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเดิม บางส่วนเลือกศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนอื่น บางส่วนเลือกศึกษาต่อในสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษา และ บางส่วนมีความจำเป็นที่ต้องออกจาก

การศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อไปประกอบอาชีพ ในช่วงยุทธศาสตร์แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 นี้ กระทรวงศึกษาธิการมุ่งเน้นให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพิ่มการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม เพื่อปลูกฝังกล่อมเกลาสร้างคนอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข โดยใช้แนวทางสันติวิธีบ่มเพาะปลูกฝังสันติภาพลงในผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2556 ; กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2561) ยุทธศาสตร์ดังกล่าว มุ่งการปลูกฝังและเสริมสร้างพื้นฐานสันติวิธี เพื่อให้วัยรุ่นตอนต้นที่กำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงมีภูมิคุ้มกันเห็นคุณค่าการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสุข ป้องกันไม่ให้เป็นผู้ก่อความรุนแรงในสังคม และ ช่วยกันธำรงสันติภาพในชาติสืบต่อไป

การดำเนินการสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ต่างจังหวัดเขตภาคกลาง เพื่อออกแบบพัฒนาหลักสูตรบ่มเพาะให้กลุ่มวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ หรือเรียกว่าการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 และสถานการณ์ความเป็นเมืองที่กำลังแผ่ขยาย และนำพากระแสวัฒนธรรมโลกสู่ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ชนบทต่างจังหวัดเขตภาคกลางนั้น จากการศึกษาเอกสารรายงานผลวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาภายในประเทศ ตั้งแต่ ปี 2554 ถึง ปัจจุบัน พบว่า การทำวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ผ่านมา เป็นการทำวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาบนฐานโรงเรียนในเมืองหลวงที่ตั้งอยู่ในบริบทพื้นที่แวดล้อมไปด้วยสถานการณ์ปัญหาเยาวชนกระทำรุนแรง แม้ว่าสำนักงานประสานนโยบายการศึกษาศาสนาวัฒนธรรมและกีฬา ได้จัดทำหลักสูตรสันติศึกษา พุทธศักราช 2551ขึ้นมานั้น ในการจัดทำหลักสูตรนี้ มุ่งหมายให้โรงเรียนนำสันติศึกษาจากหลักสูตรสันติศึกษาส่วนกลางไปบูรณาการลงในหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นเครื่องมือสันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้งและสร้างสันติภาพในบริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่พบว่าโรงเรียนมีข้อจำกัดการบูรณาการสันติศึกษาจากส่วนกลางลงในโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และสภาพการออกแบบจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ผ่านมานั้น พบว่า ทำการออกแบบจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบรายวิชาเลือก และ ทำการออกแบบจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบบรายวิชาเพิ่มเติม (อภิรดี ศรีสยาม. 2554; กิตติศักดิ์ ลักษณา. 2554; ศิริขวัญ ชิณศรี. 2554) เห็นได้ว่า การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผ่านมา ไม่มีการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในบริบทสังคมต่างจังหวัดที่ผู้คนดำเนินชีวิตร่วมกันด้วยความปกติสุข และไม่ปรากฏว่ามี

การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาในระดับหลักสูตรโรงเรียน แม้ว่าที่ผ่านมามีการออกแบบจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบรายวิชาเลือก แต่ก็เป็นการปลูกฝังสันติภาพเฉพาะกับกลุ่มผู้ที่ลงทะเบียนเลือกรายวิชาเลือกเท่านั้น และการจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบบรายวิชาเพิ่มเติมนั้น เป็นการปลูกฝังสันติภาพเฉพาะกลุ่มผู้ที่เลือกเรียนสายสังคมเท่านั้น การจัดสันติศึกษาในแบบรายวิชาเลือกและแบบรายวิชาเพิ่มเติม ไม่สามารถให้การบ่มเพาะสันติภาพกับผู้เรียนทุกคนที่อยู่ในช่วงชั้นเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ต่างจังหวัดเขตภาคกลาง จึงจำเป็นต้องทำการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาในระดับโรงเรียน

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในประเทศไทย นับตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จนถึงปัจจุบัน มีรายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในประเทศไทยพบว่า โรงเรียนมีความสับสนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาไม่มีความชัดเจน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แต่พบว่าวิสัยทัศน์หลักสูตรสถานศึกษา และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษาไม่สะท้อนความต้องการของชุมชนท้องถิ่น มีการวางแผนส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่พบว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขาดรายละเอียดแนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ขาดแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ขาดหน่วยการเรียนรู้ มีการเขียนอธิบายสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบสอดแทรกไว้ในคำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน แต่พบว่าการอธิบายสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นขาดความชัดเจน และ โรงเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญในการสำรวจศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: ไม่ปรากฏเลขหน้า; ศิริขวัญ ชิณศรี. 2554: 287-296; กษิรา วาระรัมย์. 2556: 127; ธัญญ์นภัส วิรัตน์เกษม. 2557: 121-126; รวีวรรณ ต๊ะถิ่น. 2558: 230-236; อลิษา สืบสิงห์. 2558: 365; มาเรียม นิลพันธุ์; และคนอื่นๆ. 2558: 26-42) สอดคล้องกับรายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาภายในประเทศที่พบว่า ในการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาหลักสูตรสันติศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับการบูรณาการสันติศึกษาลงในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาโดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือทำการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับมุมมองของนักวิชาการ ครู และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบเข้าด้วยกัน (อภิรดี ศรีสยาม. 2554; กิตติศักดิ์ ลักษณา. 2554; ศิริขวัญ ชิณศรี. 2554)

แต่ไม่ได้มีการรับฟังเสียงสะท้อนจากครอบครัวชุมชน เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์เนื้อหาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา

สภาพการณ์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน และสภาพการณ์การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในการจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดทำเอกสารหลักสูตรรายวิชาสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผ่านมาไม่มีการสำรวจประเมินความต้องการจำเป็นของครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น และไม่ได้มีการเปิดให้ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรรายวิชาสันติศึกษา ทำให้วิสัยทัศน์หลักสูตรสถานศึกษา และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจและไม่สะท้อนความต้องการของชุมชนท้องถิ่น แต่ทว่าตามหลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO) นั้น ให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่ให้ผู้รับประโยชน์ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม การรับฟังชุมชนแสดงมุมมองร่วมกันกำหนดความต้องการจำเป็นกลั่นกรองข้อควรระวังปัจจัยเสี่ยง แสวงหาแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรจากชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง และร่วมกันพัฒนาจนหลักสูตรมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหลักสูตรสันติศึกษาของโรงเรียน จนเป็นสันติวัฒนธรรม (UNESCO. 2001: 10) สอดคล้องกับ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ในการวิเคราะห์จัดลำดับ เพื่อกำหนดความต้องการจำเป็น วิเคราะห์สาเหตุ และวิเคราะห์แนวทางเลือก ซึ่งในแต่ละกิจกรรมประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการหลายประเภทตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรม ทำให้สารสนเทศที่ได้รับช่วยให้การตัดสินใจมีน้ำหนักหลักฐานเพียงพอ สำหรับการออกแบบวางแผนที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับประโยชน์ และป้องกันความเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการนำแผนไปปฏิบัติ (Witkin; & Altschuld: 1995; Altschuld; & Kumar: 2010; Altschuld; & Watkins: 2014)

จากการศึกษารายงานการวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (สุวิมล ว่องวาณิช.2548; เนาวรัตน์ คงพ่วง. 2551; พิมพ์ลักษณ์ เฮงสมบูรณ์. 2551; ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. 2559; จุรีรัตน์ บุญทอง. 2559) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551; กษิรา วาระรัมย์. 2556: 127; ธัญญ์นภัส วิรัตน์เกษม. 2557: 121-126; รวีวรรณ ต๊ะถิ่น. 2558: 230-236; อลิษา สืบสิงห์. 2558: 365; มาเรียม นิลพันธุ์; และคนอื่นๆ. 2558: 26-42) และ การจัดทำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ศิริขวัญ ชิณศรี. 2554: 287-296; อภิรดี ศรีสยาม. 2554; กิตติศักดิ์ ลักษณา. 2554) พบว่า มีการนำกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะครู พัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครู และ

พัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนออทิสติก แต่ไม่พบว่ามีการประยุกต์ใช้การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ และแนวทางหลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนของยูเนสโก (UESCO) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ และด้วยสภาพการณ์การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียน มีข้อจำกัดในการบูรณาการสันติศึกษาจากส่วนกลางลงในโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และโรงเรียนไม่ได้มีการเปิดให้ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรรายวิชาสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา จนทำให้ประสบปัญหาการกำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตรสถานศึกษา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สะท้อนความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ต่างจังหวัดเขตภาคกลาง จึงต้องทำการสำรวจประเมินความต้องการจำเป็นในชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริงให้ครบสมบูรณ์ และเปิดให้ผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ให้เป็นหลักสูตรที่สามารถตอบสนองการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติที่มีความหมายถึงความสันติในบริบทสังคมท้องถิ่น และมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหลักสูตรสันติศึกษาของโรงเรียนจนเป็นสันติวัฒนธรรม

จากสภาพการณ์ไหลบ่าของกระแสวัฒนธรรมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงผู้คนในสังคมชนบทต่างจังหวัดไปสู่ความเป็นปัจเจกชนดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับสภาพข้อจำกัดในการบูรณาการสันติศึกษาจากส่วนกลางลงในโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สภาพการจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบรายวิชาเลือกไม่สามารถปลูกฝังผู้เรียนทุกชั้นเรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรรายวิชาสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับการสำรวจความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ไม่ได้มีการเปิดให้ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ สภาพหลักสูตรสถานศึกษาไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ต่างจังหวัดเขตภาคกลาง จึงจำเป็นต้องทำการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ โดยมุ่งผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทำความเข้าใจร่วมกันวินิจฉัยกลั่นกรองความต้องการจำเป็นข้อควรระวังปัจจัยเสี่ยง แสวงหาแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรจากชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ร่วมกันตรวจสอบและพัฒนาจนหลักสูตรมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหลักสูตรสันติศึกษาของโรงเรียนจน

เป็นสันติวัฒนธรรม และ เพื่อให้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ต่างจังหวัดเขตภาคกลางตอบสนองความต้องการชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ จึงเริ่มจากทำการวิจัยโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางเพื่อเป็นกรณีศึกษา และดำนินการวิจัยตามแบบแผนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ เป็นการพัฒนาแนวปฏิบัติในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้โรงเรียนและผู้วิจัยได้เรียนรู้ยุทธวิธีเทคนิควิธีในกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมานี้ จะเป็นแบบแผนให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใช้ปฏิบัติบริการสันติศึกษา และเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียนให้เป็นผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สามารถดำรงชีวิต ท่ามกลางการเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงและดำรงตนอยู่ร่วมในทุกสังคมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ ตอบสนองตามความต้องการของผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสันติภาพระดับโลกต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

คำถามการวิจัย

1. คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

1.2 คุณลักษณะที่จำเป็นของวัยรุ่นผู้เรียนตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ควรเป็นอย่างไร

1.3 ทำไมต้องพัฒนาคุณลักษณะจำเป็นของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติให้เกิดกับผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา เป็นอย่างไร

2.1 ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

2.2 แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา ควรจัดหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

2.3 ความเหมาะสมความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ความหมายของสันติในบริบทชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ เป็นผลให้ได้สารสนเทศสำหรับเป็นทิศทางการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความเหมาะสมกับสถานศึกษา/โรงเรียนในบริบทชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นต่อไป

2. ได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนามาจากการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ซึ่งการพัฒนาบนฐานการร่วมของทุกภาคส่วนจะนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจนเกิดเป็นสันติวัฒนธรรม

3. เป็นการสร้างความก้าวหน้าในศาสตร์การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ด้วยยุทธวิธีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ แบบประยุกต์พหุวิธีการพหุลักษณะในขั้นตอนวิจัย นักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้สนองตอบตามความต้องการของสังคม สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นอื่นๆ ที่สนองตอบความต้องการจำเป็นของสังคมในเขตพื้นที่บริการการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย คือ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาเหตุปัญหา และแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5.2 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบ และ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยยึดแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.2.1 การกำหนดพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยนำแนวการพัฒนาหลักสูตรของริต้า; เจมส์; และโมนิก้า (Rita; James; & Monica. 2011) ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรโดยคำนึงถึงปัจจัยสถานการณ์โครงสร้างทางสังคมและปัจจัยทางเพศ และ แนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1967; Galtung. 2009) ที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือในการพัฒนาสันติศึกษา นำมาพิจารณาวางเงื่อนไขเกณฑ์คัดเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษา (Case Study) โดยพิจารณาการให้ความร่วมมือของโรงเรียนที่อนุญาตให้เข้าไปศึกษาวิจัย เป็นพื้นฐานและเงื่อนไขสำคัญสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา รวมทั้งผู้วิจัยได้คำนึงถึงกรอบระยะเวลาและงบประมาณการวิจัย และ เพื่อเป็นการปกป้องผู้ให้ข้อมูลและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ชื่อจังหวัด ชื่ออำเภอ ชื่อโรงเรียน ชื่อบุคคลเป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน (Case Study) เพื่อเป็นสนามวิจัย ตามเงื่อนไข ดังนี้ ข้อ 1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบ ประเภทสามัญศึกษา โดยยึดแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อ 2) เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำจังหวัด ที่ตั้งอยู่พื้นที่บริบทสังคมที่ผู้คนดำเนินชีวิตร่วมกันด้วยความปกติสุข ข้อ 3) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เปิดรับผู้เรียนทั้งชายและหญิง และ ข้อ 4) เป็นโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ เปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.2.2 สนามวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง มีผู้เรียนทั้งชายและหญิง รวมจำนวน 2,501-3,000 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

สันติ (peace) หมายถึง สงบ นิ่ง เงียบ ไม่วุ่นวาย ความสุข ความพอดี และ ความมั่นคง

สันติศึกษา (peace education) หมายถึง กระบวนการจัดการสอน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ นำผู้เรียนไปสู่พฤติกรรมการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (peace education curriculum in lower secondary) หมายถึง เอกสารแสดงรายละเอียดแนวการปฏิบัติในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ เพื่อปลูกฝังผู้เรียนให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา (learning outcomes of graduated peace education curriculum) หมายถึง เป้าหมายในการปลูกฝังทักษะ เจตคติทางบวก และ ความรู้สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย เพื่อให้ผู้เรียนที่จบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้มีคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น คือ เป็นผู้สำนึกรู้บทบาทหน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ต่อตนเองและปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์มัธยัสถ์

2. คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ คือ เป็นผู้มีสัมมาคารวะ เปิดใจทำเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง และ มีความกตัญญูกตเวที

3. คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม คือ เป็นผู้รับรู้อารมณ์ความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อยู่รอบข้าง รู้สถานะครอบครัวของตนเอง ระงับอารมณ์ของตนเมื่อเกิดเหตุการณ์ยั่วกระทบ และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

ผู้รับประโยชน์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลทางตรงและทางอ้อมจากการให้บริการจัดการศึกษาและหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ได้รับการบริการจากสถานศึกษาซึ่งผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สถานศึกษา/โรงเรียน หมายถึง ผู้ให้บริการแหล่งจัดการศึกษาซึ่งให้บริการเตรียมการหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาในระบบ ตามแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยสถานที่และบุคคลากร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา

ชุมชน/สังคม หมายถึง ผู้ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของผู้เรียนหรือคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชนที่ทางราชการส่วนท้องที่และส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในท้องที่และท้องถิ่นของจังหวัด

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา
    1.1 ความหมายของสันติศึกษา
    1.2 คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา
    1.3 สันติภาพ และการจัดการศึกษา
    1.4 ปรัชญาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา
    1.5 ความมุ่งหมายของสันติศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะเด็กและเยาวชน
    1.6 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน
    1.7 แนวการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษา
    1.8 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น
    2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
    2.2 พัฒนาการด้านจิตใจ
    2.3 พัฒนาการด้านสังคม
    2.4 พัฒนาการด้านการรู้คิด
    2.5 พัฒนาการและพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น
    2.6 รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์
    3.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น
    3.2 ความสำคัญของการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น
    3.3 การจัดประเภทของความต้องการจำเป็น
    3.4 เทคนิคการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
    3.5 บทบาทหน้าที่ของนักประเมิน
    3.6 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นของสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา

1.1 ความหมายของสันติศึกษา

คำว่า “สันติ” ตามการอธิบายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 กล่าวว่า คำว่า “สันติ” ตรงกับคำว่า “สนฺติ” ในภาษาบาลี เป็นรากของคำว่า “สันติภาพ” เป็นคำนาม มีความหมายว่า ความสงบ

คำว่า “ศึกษา” ตามการอธิบายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 กล่าวว่า คำว่า “ศึกษา” ตรงกับคำว่า “ศิกฺษา” ในภาษาสันสกฤต และตรงกับคำว่า “สิกฺขา” ในภาษาบาลี เป็นคำนาม มีความหมายว่า การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม

คำว่า “ศึกษาศาสตร์” (Education) ตามการอธิบายของวิจิตร ศรีสอ้าน (2525: 2-4) กล่าวว่า “ศึกษาศาสตร์” (Education) มีวิวัฒนาการมาจาก “วิชาครู” (Pedagogy) หรือ “คุรุศาสตร์” มีขอบข่ายเนื้อหาสาระแคบๆ เน้นเรื่องวิธีสอนและการฝึกปฏิบัติในเกิดทักษะในการสอนเป็นสำคัญ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมและบทบาทของโรงเรียนและครูเปลี่ยนแปลงไป เนื้อหาสาระกระบวนการเรียนการสอนมีความซับซ้อนมากขึ้น การเตรียมบุคลากรในการปฏิบัติงานในโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปมีขอบข่ายกว้างมากขึ้น “วิชาครู” (Pedagogy) หรือ “คุรุศาสตร์” จึงเปลี่ยนสภาพมาเป็น “วิชาการศึกษา” (Education)

คำว่า “สันติศึกษา” ตามมุมมองของประชุมสุข อาชวอำรุง (2529: 224) และ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2529: 238-241) และ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2530: 194-207) กล่าวว่า “สันติศึกษา” มีที่มาจาก “สันติวิทยา” หรือ “สันติศาสตร์” รวมเข้ากับ “คุรุศาสตร์”

สันติวิทยา สันติศาสตร์ + คุรุศาสตร์ = สันติศึกษา

(Peace Studies, Peace Sciences + Educational = Peace Education)

“สันติวิทยา สันติศาสตร์ (Peace Studies, Peace Sciences)” เป็นเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสันติภาพ

“คุรุศาสตร์ (Educational)” เป็นการฝึกหัดหรือกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงาม

โดยนิยามว่า สันติศึกษา (Peace Education) เป็นกระบวนการจัดการสอน การฝึกฝน ปลูกฝังบ่มเพาะสันติภาพ บนฐานความรู้ ทักษะ เจตคติ นำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยม อันจะทำให้เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่เข้าใจสาเหตุ วิธีแก้ไขความขัดแย้ง ป้องกันความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม โดยสันติวิธี สร้างเงื่อนไข

การนำไปสู่สันติภาพ ภายในตน ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ (Fountain. 1999: 1; Reardon. 1999: 6; UNESCO. 2005: 9-10; ชาญชัย สุขโกศล. 2551: 4-5; Novarro-Castro; & Nario-Galace. 2010: 27-28; Deck. 2010; ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2529; มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2556: 2)

ในการวิจัยนี้ สันติศึกษา (Peace Education) คือ กระบวนการสอน ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณค่าพื้นฐานที่จำเป็นเบื้องต้น นำไปสู่การพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.2 คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา

ในการวิจัยและการเรียนรู้สันติศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้และศึกษาคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติวิธี และสันติภาพ เพื่อประกอบการพิจารณาทำความเข้าใจ สันติภาพกับความขัดแย้งควบคู่ไปพร้อมกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 อธิบายความหมายคำสำคัญไว้ ดังนี้

"ความขัดแย้ง" เป็นคำนาม คำว่า "ขัดแย้ง" เป็นคำกิริยา ตรงกับคำว่า "conflict" ในภาษาอังกฤษ มีความหมายว่า ไม่ลงรอยกัน

"ความรุนแรง" เป็นคำนาม คำว่า "รุนแรง" เป็นคำวิเศษณ์ ตรงกับคำว่า "violence" ในภาษาอังกฤษ มีความหมายว่าหนักมาก แรงมาก เกินปกติ

"สันติวิธี" เป็นคำนาม ตรงกับคำว่า " Peaceful Means, Nonviolence " ในภาษาอังกฤษ มีความหมายว่า วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ

"สันติภาพ" เป็นคำนาม มีรากศัพท์มาจากคำว่า "สันติ" ตรงกับคำบาลีว่า "สนฺติ" คำสันสกฤตคือ "ศานฺติ" คำภาษาอังกฤษคือ "Peace" หรือ "peacefulness" หรือ "pacific" ในภาษาโรมันใช้คำว่า "Pax" คำในภาษาละติน คือ "Pacem อ่านว่า เพอ-แช-เมอะ" คำในภาษาเยอรมัน คือ "Frieden อ่านว่า ฟินเดิ่น" คำในภาษาตุรกี คือ "Sulh อ่านว่า สุลท" คำในภาษาจีนใช้คำว่า "和平 อ่านว่า เหอผิง " และ คำในภาษาอารบิคใช้คำว่า "سلام อ่านว่า สลาม" (จันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. 2537; ราชบัณฑิตสถาน. 2554: ออนไลน์; Google: Online) ซึ่งทุกภาษาที่กล่าวมานั้นให้ความหมายว่า "ความสงบ ความราบคาบ ความเยือกเย็น นิพพาน การหยุด สมมาตร สมดุล พอเพียง สันติภาพ" และการจะนำความหมายเหล่านี้ไปใช้ต้องพิจารณา"สถานการณ์" และ "บริบท" ที่กำลังกล่าวถึงสันติ ในส่วนมุมมองของผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพกล่าวถึงคำว่า "สันติภาพ" สามารถสรุปเป็นนิยามได้ 2 มิติ (ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2529: 215; Galtung. 1967: 12-13; Reardon. 1999: 6-7; Johnson; & Johnson. 2011: 224) ดังนี้

มิติแรก สันติภาพทางบวก (Positive peace) เป็นการอยู่ในสภาพของการอยู่ดีกินดี มีความสุข สุขภาพดี สำราญใจ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเศรษฐกิจ สังคมยุติธรรม มีเสรีภาพในการแสดงออก การสร้างสรรค์ สนับสนุนให้คนทุกระดับเจริญงอกงาม มีระบบนิเวศวิทยาที่สมดุล และมีการปกป้องโครงสร้างความรุนแรง ความหิวโหย

มิติที่สอง สันติภาพทางลบ (Negative peace) เป็นการขาดจากสงครามหรือความรุนแรง ความขัดแย้ง ภัยคุกคามชีวิต การล่มสลายของสังคม ความแตกแยก การกดขี่ การเอารัดเอาเปรียบ ความยากจน ความไม่ยุติธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพได้จำแนกประเภทและระดับของสันติภาพไว้หลากหลาย (ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2529: 216; Galtung. 1967: 55; UNESCO. 2001: 10-11; Novarro-Castro; & Nario-Galace. 2010: 21) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปได้ 4 แนวคิด ดังนี้

แนวคิดที่หนึ่ง จำแนกประเภทสันติภาพตามลักษณะพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจก (Individual level) และระดับกลุ่ม (Group level)

แนวคิดที่สอง จำแนกประเภทสันติภาพตามคุณสมบัติและความสัมพันธ์ แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ สันติภาพระดับภายใน (Intra level) และ สันติภาพระดับระหว่างสองสิ่ง (Inter level)

แนวคิดที่สาม จำแนกประเภทสันติภาพตามขอบเขต แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สันติภาพระดับบุคคล (Personal level) สันติภาพระดับประเทศ (National level) และ สันติภาพระดับโลก (Global level)

แนวคิดที่สี่ จำแนกประเภทสันติภาพตามแหล่งที่มาของสันติ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สันติภาพระดับภายในบุคคล (Inner Peace) สันติภาพระดับสังคม (Social Peace) และสันติภาพระดับธรรมชาติ (Peace with Nature)

ผู้วิจัยเปรียบเทียบสถานะของสันติภาพกับสถานะของความขัดแย้งเป็นส่วนผกผันต่อกัน กล่าวคือ ถ้าสถานะของความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นบริบทภายในหรือภายนอกใช้ความรุนแรงระดับสูงสุดนั่นหมายถึงสถานะของสันติภาพอยู่ในระดับต่ำสุดหรือขาดซึ่งสันติภาพโดยสิ้นเชิง

1.3 สันติภาพและการจัดการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพและการจัดการศึกษากล่าวถึงจุดมุ่งหมายและวิวัฒนาการของสันติภาพและการจัดการศึกษา มีสาระสำคัญดังนี้

การศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการฝึกฝนพัฒนาให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มนุษย์ทุกคนและทุกชีวิตปรารถนาที่จะอยู่อย่างสงบในสังคมแห่งสันติภาพ การจัดการศึกษาจึงมิใช่เพียงแค่การถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานเบื้องต้นที่ต้องเตรียมเด็กและเยาวชนเพื่อสังคมปัจจุบันและอนาคต หลักการและเป้าหมายการจัดการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) องค์การยูนิเซฟ (UNICEF) (กระทรวงต่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ. ออนไลน์; องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย. ออนไลน์; UNICEF. 1999; UNESCO. 2014)พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 และ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560) กำหนดไปในทิศทางเดียวกัน ให้การจัดการศึกษาเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ด และคนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโอกาสและการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับการพัฒนาวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

การเคลื่อนไหวสันติภาพในสังคม ยุคเริ่มต้นย้อนกลับไปในศตวรรษที่ 19 นักการศึกษาหัวก้าวหน้าปลุกระดมสังคมให้เรียนรู้ภัยสงคราม ต่อต้านการสร้างอาวุธ การเกิดขึ้นขององค์กรสันติภาพท้องถิ่นในยุโรป และขยายไปสู่สหรัฐ สถาบันวิจัยเริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการวิจัยสันติภาพ หรือ peace research มีการปฏิบัติงานวิจัยอย่างเข้มแข็ง ซึ่งแท้จริงแล้วงานวิจัยสันติภาพ คือ การปฏิบัติสันติภาพอย่างสันติ และทำวิจัยสันติภาพไปพร้อมๆ กัน การปฏิบัติสันติภาพผ่านการศึกษาเรียนรู้ จากการค้นคว้าในกิจกรรมเหล่านั้น จึงเกิดเป็นโปรแกรมสันติศึกษา หรือ peace education program ปัญหาที่พบในโรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนของรัฐ คือระยะเวลาในการทำวิจัยและการปฏิบัติสันติภาพผ่านกระบวนการจัดการศึกษาต้องใช้เวลานาน สำหรับการปรับธรรมเนียมเก่าและการเปิดรับการดำเนินการสันติศึกษาอย่างจริงจังทั้งโรงเรียน โปรแกรมการวิจัยกับสันติศึกษาทำการวิจัยทั้งวิธีการและสาเหตุที่จะเปลี่ยนผู้คนให้ปฏิบัติอย่างสันติ หรือสาเหตุการปฏิบัติอย่างไม่สันติ การสื่อสารทางการวิจัยมีนัยสำคัญกับรูปแบบใหม่ของสันติศึกษาที่จะสามารถขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมและสถานการณ์โลกต่อไป การเชื่อมต่อระหว่างการวิจัยสันติภาพและสันติศึกษาจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสันติในสังคม ในยุคเริ่มแรกของการจัดสันติศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ (international studies) พลเมืองโลก ความร่วมมือในสันติภาพโลก การจัดหลักสูตรที่พยายามขจัดรากเหง้าของ

ความขัดแย้งด้วยจิตวิทยาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมสมรรถนะเด็กในชุมชนตามที่ชุมชนพึงประสงค์ สำรวจลักษณะวิธีการของเด็กในการป้องกัน โต้ตอบ และ แก้ไขความขัดแย้ง สันติศึกษาในยุค 80 ครอบคลุมการจัดการระหว่างประเทศ พลโลก ความสัมพันธ์ของมนุษย์ ความปลอดภัย การพัฒนา ความเข้าใจในพฤติกรรมความรุนแรง ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม เคารพต่อชีวิต และการยุติความรุนแรง แนวคิดสันติภาพนำไปสู่ความยุติธรรมทางสังคม หลักสูตรเน้นการใส่ใจค่านิยมหลักในโรงเรียน ใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ ประชาธิปไตย สำนึกคุณธรรม และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในยุค 90 แนวคิดกลุ่มมนุษย์นิยมได้เข้ามาในขอบเขตของสันติศึกษา สันติศึกษากลายเป็นการศึกษาเพื่อความอยู่รอด การเยียวยาบาดแผลของเด็กจากวัฒนธรรมความรุนแรง การจัดสอนเน้นทักษะการประนีประนอม ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การจัดการความลำเอียง การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม การศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดของโลกหลังนวยุค ส่งเสริมการสอนเจตคติ และเสนอให้โรงเรียนเปลี่ยนหลักสูตรจากการแข่งขันเป็นการใส่ใจทักษะในประเทศ สำหรับปลายศตวรรษที่ 20 สันติศึกษาพยายามส่งแนวคิดความปลอดภัยในระบบนิเวศการเคารพในความสัมพันธ์โลกและธรรมชาติ จัดการสอนเกี่ยวกับปทัสถานสังคม ได้แก่ เพศ ลัทธิ เชื้อชาติ ความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง ชนกลุ่มน้อย สิทธิมนุษยชน สันติวิธี การสอนคุณค่าของบุคคล การให้เกียรติผู้อื่น ความใจกว้าง การหยั่งรู้ใส่ใจ ความยุติธรรม ความปรารถนาดี พันธะสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่จบหลักสูตรนี้ได้รับแนวคิดทฤษฎีอันตรายของความรุนแรงและความเป็นไปได้ของสันติภาพ และปฏิบัติทักษะเกี่ยวกับการดำรงชีวิตโดยปราศจากความรุนแรง และในต้นศตวรรษที่ 21 ลักษณะหลักสูตรสันติศึกษาจะส่งเสริมการเคารพตนเอง การยอมรับในจิตวิญญาณร่วมกัน และการให้เกียรติ การขจัดอคติและสร้างความเข้าใจ ความใส่ใจ และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ทั้งนี้ในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา นักการศึกษาให้ความสำคัญกับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน (Harris. 2001: 2-6; Harris. 2008: 1-6; Galtung. 2008: 1)

จากแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพและการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสันติในการอยู่ร่วมกันของทุกชีวิตในชุมชน สังคม ประเทศ และโลก ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการสร้างข้อคำถามสำหรับสำรวจภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และ แนวทางเลือกสำหรับการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.4 ปรัชญาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา

รากฐานของสันติภาพอยู่บนปรัชญาความเชื่อที่หลากหลาย แต่มีจุดมุ่งหมายปลายทางเดียวกันเพื่อให้เกิดสันติภาพโลก การจัดสันติศึกษาจึงอยู่บนพื้นฐานความหลากหลายของปรัชญาความเชื่อ ในการวิจัยนี้ยึดหลักปรัชญาสันติภาพ (Philosophy of peace) ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ทฤษฎีความขัดแย้งของ โจฮัน กัลตุง ทฤษฎีความรุนแรงของ โจฮัน กัลตุง ทฤษฎีสันติภาพของ โจฮัน กัลตุง ทฤษฎีสันติศึกษาของ เบ็ตตี้ เรียร์ดอน และทฤษฎีสันติศึกษาของ เอียน ฮาร์ริส มาเป็นหลักการและแนวทางพื้นฐานสำหรับการวิจัย มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1.4.1 **ปรัชญาสันติภาพ** (Philosophy of peace) มุ่งมั่นที่จะหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นก็พยายามหาวิธีแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ให้ความสำคัญและคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์ (ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2529: 217; Pual. 2005: 477-504; เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. 2554: 7-10) โดยเชื่อว่า

ก. มนุษย์ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของกันและกันได้ แต่การยอมรับกันและกันไม่ควรมาจากการถูกบังคับให้ยอมรับ

ข. การได้ความคุ้มครองสิทธิ ไม่ควรลิดรอนสิทธิของผู้อื่น

ค. มนุษย์พึงกระทำต่อกันในสถานะมนุษย์ด้วยกัน

ง. ความชอบธรรมเป็นสิ่งที่แตกต่าง หรืออยู่ในวัฒนธรรมที่ต่างไป

จ. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินและการแลกเปลี่ยนเท่าเทียมกัน

ฉ. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการต้อนรับอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม

ช. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ควรจะปกป้องรักษามนุษย์จากความรุนแรง

ซ. การยอมรับในสิทธิของผู้อื่น และพร้อมที่จะเข้าใจสังคม วิถีการปกครองของผู้คนในสังคมที่แตกต่างจากตน ไม่มองว่าตนดีกว่าผู้อื่น

ฌ. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับและเข้าถึงการพัฒนา และการปกครองโดยประชาชนในรูปแบบของประชาธิปไตย

1.4.2 **ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม** (Re-constructionism) มีความเชื่อว่าการศึกษา เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยกระบวนการเตรียมคนเพื่อสร้างสังคมใหม่ การเตรียมความเป็นมนุษย์อยู่บนหลักสูตรพื้นฐานของโรงเรียน “หลักสูตร คือ วัตถุประสงค์

ของการจัดการศึกษาและหัวใจสำคัญของการปฏิรูปสังคม” (Brameld. 1977: 67-76; Raffel. 1997: 7-9; Breithorde; & Swiniarski. 1999)

1.4.3 **ทฤษฎีความขัดแย้ง** (Theory of conflict) ตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1996) “ความขัดแย้ง” หรือเรียกอีกอย่างว่า “จุดเริ่มต้นปัญหา” เป็นสถานะที่สองสิ่งยังเข้ากันไม่ได้ จากการศึกษาทฤษฎีความขัดแย้งของกัลตุง ผู้วิจัยจำแนกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ รูปแบบความขัดแย้ง แนวทางการยุติความขัดแย้ง องค์ประกอบของความขัดแย้ง และ แนวทางความเป็นไปได้ที่นำไปสู่ความขัดแย้ง มีสาระสำคัญดังนี้

ก. รูปแบบความขัดแย้ง โดยทั่วไปธรรมชาติของความขัดแย้งมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง (conflict is omnipresent) ที่มาแหล่งกำเนิดของความขัดแย้งอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติของคน สังคมวัฒนธรรม เวลา และ โลก จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง ข้อพิพาท (dispute) เป็นลักษณะคนสองคนฝักใฝ่ในเป้าหมายที่น่ากลัวเหมือนกัน ซึ่งข้อพิพาทนำไปสู่การสนับสนุนการทำร้าย การทำลาย ผู้อื่น และอาจทำร้ายตนเองด้วย

รูปแบบที่สอง ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก (dilemma) เป็นภาวะที่บุคคลฝักใฝ่ในเป้าหมายที่เข้ากันไม่ได้สองเป้าหมาย ซึ่งนำไปสู่การสนับสนุนและการปฏิเสธบางอย่างในตนเอง หรือการทำร้าย ทำลายตนเอง และอาจทำร้ายผู้อื่นด้วย

ข. องค์ประกอบของความขัดแย้ง ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วน A: Attitude/Assumptions (เจตคติ/อำนาจจิต (เป็นอำนาจจิต/การรับรู้ (assumptions/cognitions) และ เจตคติ/อารมณ์ (attitudes/emotions) รวมกัน

ส่วน B: Behavior (พฤติกรรม) เป็นลักษณะอากัปกริยาการกระทำ

ส่วน C: Contradictions/Content of conflict (ข้อโต้แย้ง/เนื้อหาข้อขัดแย้ง) เป็นประเด็นสาระที่เข้ากันไม่ได้

การเผชิญกับความขัดแย้งมาจากส่วน “A” อำนาจจิตหรือเจตนา และ “C” ข้อขัดแย้ง ที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใต้สำนึก ผู้ที่เข้าไปร่วมอยู่ในความขัดแย้งเป็นผู้ได้ประสบการณ์ปฏิบัติ เรียกว่า“B” พฤติกรรม

ค. แนวทางความเป็นไปได้ที่นำไปสู่ความขัดแย้ง พิจารณาใน 8 แนวทาง ดังนี้

หนึ่ง ถ้าเจตนาว่างเปล่า (A=0) พฤติกรรมอากัปกิริยาสงบ (B=0) ประเด็นความขัดแย้งไม่มี (C=0) นั่นคือเท่ากับปราศจากความขัดแย้งโดยสิ้นเชิง

สอง ถ้ามีเจตนาที่จะขัด (A) พฤติกรรมอากัปกิริยาสงบ (B=0) ประเด็นความขัดแย้งไม่มี (C=0) นั่นคือเท่ากับเจตคติหรือเจตนาพร้อมที่จะขัดแย้ง

สาม ถ้าเจตนาว่างเปล่า (A=0) พฤติกรรมอากัปกิริยาแสดงความขัดแย้ง (B) ประเด็นความขัดแย้งไม่มี (C=0) นั่นคือเท่ากับพฤติกรรมพร้อมที่จะขัดแย้ง

สี่ ถ้ามีเจตนาที่จะขัด (A) พฤติกรรมอากัปกิริยาแสดงความขัดแย้ง (B) ประเด็นความขัดแย้งไม่มี (C=0) นั่นคือเท่ากับเจตคติหรือเจตนาและพฤติกรรมพร้อม

ห้า ถ้าเจตนาว่างเปล่า (A=0) พฤติกรรมอากัปกิริยาสงบ (B=0) มีประเด็นความขัดแย้ง (C) นั่นคือเท่ากับประเด็นเนื้อหาข้อโต้แย้งคงอยู่

หก ถ้ามีเจตนาที่จะขัด (A) พฤติกรรมอากัปกิริยาสงบ (B=0) มีประเด็นความขัดแย้ง (C) นั่นคือเท่ากับมีประเด็นเนื้อหาและเจตนาพร้อมขัดแย้งเต็มที่

เจ็ด ถ้าเจตนาว่างเปล่า (A=0) พฤติกรรมอากัปกิริยาแสดงความขัดแย้ง (B) มีประเด็นความขัดแย้ง (C) นั่นคือเท่ากับมีประเด็นเนื้อหาและแสดงพฤติกรรมอากัปกิริยาโต้แย้ง

แปด ถ้ามีเจตนาที่จะขัด (A) พฤติกรรมอากัปกิริยาแสดงความขัดแย้ง (B) มีประเด็นความขัดแย้ง (C) นั่นคือเท่ากับเต็มไปด้วยความขัดแย้งอย่างโจ่งแจ้ง

ง. แนวทางยุติความขัดแย้ง เป็นวิธีการ)means (ทางเลือกในการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมทางเลือกที่จะนำไปสู่การยุติความขัดแย้ง จำแนกออกเป็นลักษณะพฤติกรรม 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่หนึ่ง พฤติกรรมรุนแรง เช่น การทำร้าย การทำลาย ทางร่างกายและทางคำพูด

ลักษณะที่สอง พฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงลึก เช่น การไตร่ตรองข้อตกลง หรือเรียกว่า “การพูดคุยกับตัวเอง (inner dialogues)” หรือ “การพูดคุยกับคนอื่น (outer dialogues)” เกี่ยวกับปัญหา ลดพฤติกรรมการทำลายล้างลง นั่นคือการทำร้ายทำลายบางสิ่งและสร้างบางอย่างซึ่งสามารถนำเสนอได้ในเวลาและสถานที่เดียวกัน คนเดียวกัน พวกที่เข้ากันได้

จากการพิจารณารูปแบบ องค์ประกอบ แนวทางความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง และ แนวทางยุติความขัดแย้งดังกล่าว เห็นได้ว่า ความเป็นไปได้ที่ความขัดแย้งจะนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงมีอำนาจจิตหรือเจตนาเป็นกลไกสำคัญที่จะขับดันให้เลือกแสดงพฤติกรรมรุนแรงหรือเลือกพฤติกรรมสร้างสรรค์ ดังเช่นแนวทางความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง แนวทางความเป็นไปได้ที่ 5 แม้ว่าจะมีประเด็นข้อโต้แย้ง/เนื้อหาข้อขัดแย้ง แต่บุคคลปราศจากเจตนาหรือความตั้งใจที่ขัดแย้ง และเลือกที่จะปฏิบัติพฤติกรรมสร้างสรรค์แทนการเลือกพฤติกรรมรุนแรงเป็น

ทางออก ข้อขัดแย้งจึงถูกซ่อนอยู่ ระดับความขัดแย้งมีอยู่ไม่มาก ส่วนแนวทางความเป็นไปได้ที่ 1 องค์ประกอบทั้งสามส่วน ได้แก่ เจตคติ/อำนาจจิต พฤติกรรม และข้อโต้แย้ง/เนื้อหาข้อขัดแย้ง อยู่ในสภาวะปราศจากความขัดแย้งโดยสิ้นเชิงจึงเกิดเป็นสภาวะแห่งสันติ แนวทางความเป็นไปได้ที่ 3 ระดับความขัดแย้งยังคงปรากฏอยู่บ้าง เนื่องจากผู้กระทำรุนแรงกระทำไปโดยปราศจากเจตนา และปราศจากประเด็นเนื้อหาข้อขัดแย้ง ระดับความขัดแย้งของแนวทางความเป็นไปได้ที่ 4 และแนวทางความเป็นไปได้ที่ 6 สูงกว่าแนวทางความเป็นไปได้ที่ 7 เนื่องจากแนวทางความเป็นไปได้ที่ 7 ผู้กระทำรุนแรงปราศจากเจตนา แม้ว่าเนื้อหาข้อขัดแย้งจะยังคงอยู่ ส่วนแนวทางความเป็นไปได้ที่ 4 ระดับความขัดแย้งสูงมากกว่าแนวทางความเป็นไปได้ที่ 6 แม้ว่าทั้งสองแนวทางจะมีเจตนาของความขัดแย้ง แต่แนวทางความเป็นไปได้ที่ 6 ผู้ที่อยู่ในความขัดแย้งอยู่ในสภาวะสับสน แต่กายภาพไม่พร้อมในประเด็นเนื้อหาข้อขัดแย้ง ส่วนแนวทางที่ 4 ผู้กระทำมีเจตนาที่จะแสดงพฤติกรรมขัดแย้ง แม้ปราศจากข้อขัดแย้งใดใดก็ตาม ระดับความขัดแย้งมีอยู่มาก แนวทางความเป็นไปได้ที่ 8 องค์ประกอบทั้งสามส่วน คือ เจตคติ/อำนาจจิต พฤติกรรม และข้อโต้แย้ง/เนื้อหาข้อขัดแย้งพร้อมขัดแย้งจึงเป็นสภาวะที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งอย่างโจ่งแจ้งชัดเจน

ผู้วิจัยเห็นว่าความขัดแย้งมีหลายแหล่งที่มา หากบุคคลสามารถควบคุมอำนาจจิต ความตั้งใจ หรือเจตนาของตนเองให้ใคร่ครวญไตร่ตรองอย่างสร้างสรรค์ ความขัดแย้งก็มีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติและโลกมากกว่าการทำลายล้าง ดังนั้น นอกจากการให้ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งและความรุนแรงแล้ว การปลูกฝังจิตสำนึกเจตนารมณ์ในการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ในการจัดการศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

1.4.4 **ทฤษฎีความรุนแรง** (Theory of Violence) ตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 2000) “ความรุนแรง” อยู่ในฐานะวิธีการหรือกระบวนการ (means) การปฏิบัติ (operations) การกระทำ (act) ในการทำลายทำร้ายร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ทั้งความรุนแรงที่มองเห็นและความรุนแรงที่มองไม่เห็น เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบกายภาพ (ร่างกาย ทรัพย์สิน) และความรู้สึก กัลตุงจำแนกความรุนแรง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Galtung. 2000: 21-25) ดังนี้

ก. ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) มีลักษณะของความตั้งใจประกอบด้วย เจตนา ผู้กระทำ และการกระทำ ทำลาย ทำร้ายร่างกาย ทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่ม เป็นรูปแบบที่น่ากลัวที่สุด

ข. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) มีลักษณะเป็นกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นเหตุการณ์จำเพาะ ปราศจากเจตนา เป็นกิจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นความรุนแรงที่ส่งผลร้ายต่อร่างกายและจิตใจ เช่น สถานการณ์ความอดอยากขาดแคลน การตายด้วยโรคระบาด เป็นต้น

ค. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) มีลักษณะที่การกระทำรุนแรงถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ปกติ ให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรงนานาชนิด เป็นส่วนของวัฒนธรรมที่ทำให้ทั้งความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างกลายเป็นหรือทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรืออย่างน้อยก็ไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรง

จากการพิจารณาทฤษฎีความรุนแรงตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 2000) เห็นได้ว่า ความตั้งใจหรือเจตนาร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ความรุนแรงทางตรงสามารถเกิดได้อย่างฉับพลัน และปรากฏให้เห็นได้เด่นชัดมากกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันการควบคุมยับยั้งความรุนแรงทางตรงสามารถทำได้ฉับพลันทันทีทันใดง่ายกว่าการควบคุมความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้พิจารณาจากลักษณะและองค์ประกอบของความรุนแรงแต่ละประเภท การยับยั้งหรือการควบคุมความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมอาจต้องใช้ระยะเวลามากกว่าความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างสำหรับการเปลี่ยนแปลงหรือยุติความรุนแรง ดังนั้น ในการวางแผนหรือออกแบบหลักสูตรจึงควรศึกษาสถานะที่เป็นอยู่และคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตของความรุนแรงทั้ง 3 ประเภท เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับการออกแบบหลักสูตรต่อไป

1.4.5 **ทฤษฎีสันติภาพ** (Theories of peace) ตามแนวคิดของกัลตุง (Gatung. 1967) เชื่อว่าการได้มาซึ่งสันติภาพเกิดจากความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างมนุษย์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสันติภาพของมนุษย์ ได้แก่ บุคลิกภาพของบุคคล (เพศ อายุ เชื้อชาติ รายได้) พื้นฐานทางสังคม และ สถานการณ์โครงสร้างทางสังคม โดยสถานะของสันติภาพเป็นได้ทั้ง 2 สถานะ สถานะแรกสันติภาพในสถานะที่เป็นกระบวนการหรือวิธีการ (means) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สันติวิธี (Peaceful Means, Nonviolence)” สำหรับการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งความรุนแรง มุ่งแก้ไขปัญหาในแนวทางการเกื้อกูล พึ่งพา การยอมรับซึ่งกันและกัน และการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความรุนแรงในทุกรูปแบบ และ สถานะที่สอง สันติภาพในสถานะที่เป็นจุดหมายปลายทางหรือจุดจบ (ends) ในการเรียนรู้สันติภาพเป็นลักษณะการศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ สังคม และสภาวะแวดล้อม ทั้งทางตรง เชิงโครงสร้าง และเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ สันติศึกษามีลักษณะเป็นสหวิทยาการไม่ยึดติดกับสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยภาพรวมสันติภาพให้คุณค่าต่อมวลมนุษยชาตินานาประการ

ได้แก่ คุณค่าในความร่วมมือ (Presence of cooperation) การพึ่งพากันและกัน คุณค่าในการรู้จักป้องกันทำให้เป็นอิสระจากความกลัว (Freedom from fear) คุณค่าที่ได้รู้จักการแก้ไขปัญหาทำให้เป็นอิสระจากความอยาก (Freedom from want) คุณค่าที่ได้รับจากการพัฒนาและความเจริญทางเศรษฐกิจ (Economic growth and development) การมีแหล่งทรัพยากรที่ดีเพิ่มขึ้น คุณค่าในความเสมอภาคขาดจากความสุดโต่ง (Absence of exploitation) คุณค่าความเท่าเทียมกัน (Equality) คนทุกคนและทุกประเทศมีสิทธิพื้นฐานของชีวิตเหมือนกัน คุณค่าที่ได้รับความยุติธรรม (Justice) คุณค่าที่ได้รับเสรีภาพในการปฏิบัติ (Freedom of action) คุณค่าในพหุนิยม (Pluralism) โลกควรประกอบด้วยสังคมขนาดใหญ่และวัฒนธรรมที่หลากหลาย คุณค่าของพลวัต (Dynamism) แต่ละส่วนของโลกได้สร้างการเปลี่ยนแปลง หรือเงื่อนไขสำหรับการเปลี่ยนแปลงได้ถูกสร้างขึ้นในโครงสร้าง มีทางเลือกเปิดให้กับคนรุ่นใหม่บนพื้นฐานระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับประเทศชาติ และระดับโลก

จากการพิจารณาสถานะของสันติภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสันติภาพของมนุษย์ สันติภาพในฐานกระบวนการ การศึกษาเรียนรู้สันติภาพ และคุณค่าของสันติภาพดังกล่าว เห็นได้ว่า การศึกษาเรียนรู้สันติภาพและการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับธรรมชาติความเป็นมนุษย์ มุ่งหมายให้มนุษย์พึ่งพาอาศัยอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความรุนแรง ผ่านกระบวนการสันติภาพหรือสันติวิธี ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงหรือใช้ความรุนแรงน้อยที่สุด กระบวนสันติภาพใช้ความใส่ใจเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรุนแรงด้วยการกระทำที่ไม่รุนแรง และเปลี่ยนข้อพิพาท/ข้อโต้แย้งเป็นการสร้างสรรค์ให้สร้างทางเลือกสำหรับเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแก้ไขเปลี่ยนแปลงป้องกันความขัดแย้งด้วยการพึ่งพากันและกัน สร้างความเสมอภาค ยุติธรรม ด้วยความร่วมมือกัน ดังนั้น การวางแผนหรือออกแบบหลักสูตรสำหรับพัฒนามนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ จึงจำเป็นต้องทำการพัฒนาบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย และทำการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พื้นฐานทางสังคม และ สถานการณ์โครงสร้างทางสังคม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จำเป็นสอดคล้องกับลักษณะบุคคลและบริบทแวดล้อม

1.4.6 **ทฤษฎีสันติศึกษา** (Theories of Peace Education)

ก. ทฤษฎีสันติศึกษาของเรียร์ดอน (Reardon. 1999) กล่าวไว้ว่า สันติศึกษาเป็นกระบวนการฝึกฝนผู้เรียนให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมของกลุ่มตนเอง กลุ่มอื่น และบุคคลอื่น เคารพสิทธิมนุษยชน ละทิ้งการใช้ความรุนแรงในสังคม และพัฒนากระบวนการสันติภาพสำหรับกรณีพิพาทและการตัดสินใจ สร้างระเบียบสันติภาพ คุณค่าสาธารณะ และสังคมประชาธิปไตย

ภายในประเทศ โดยสันติศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional peace education) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับข่ายกระบวนการประนีประนอม โดยการแก้ไขความขัดแย้งเป็นหนึ่งในทักษะจำเป็นของพลเมืองและผู้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาไปสู่การหลีกเลี่ยงสงคราม ส่วนการจัดสันติศึกษารวมอยู่ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกรายวิชา เรียกว่า สันติศึกษาแบบสมบูรณ์ (comprehensive peace education) ทั้งนี้ สันติศึกษาจัดการเรียนรู้ในลักษณะผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) แบบสานสัมพันธ์โต้ตอบ (Interactive Relationship) ระหว่างครูกับผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ ในส่วนการจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพ (education for peace) มุ่งจัดการศึกษาเพื่อสร้างเจตคติความตระหนักในปัญหาโลก ความหลากหลาย และคุณค่าของมนุษย์ และในส่วนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ (education about peace) มุ่งการศึกษาเนื้อหาสาระความรู้ทักษะการประนีประนอมในประเด็นดังต่อไปนี้

1). สิทธิมนุษยชน (Human rights) มุ่งสอนแนวคิดพื้นฐานศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัญหา ความเป็นไปได้ อธิบายความหลากหลายประเพณี วัฒนธรรมและระบบกฎหมาย

2) โลกศึกษา (Global Education and World studies) มุ่งสอนความรู้ ทักษะเกี่ยวกับระบบสากลและประเด็นโลก (International and Global Issue) เนื้อหาพลเมืองที่สนับสนุนนโยบายอันนำไปสู่สันติภาพ ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายรัฐ ความรับผิดชอบของพลเมืองภายในกรอบงานของความรับผิดชอบโลก การปลูกฝังความเข้าใจนโยบายต่างประเทศและพัฒนาการมองความจำเป็นของโลกที่จะบรรลุสันติภาพ สอนการวิเคราะห์โครงสร้างและคุณค่าระบบสากล และทางเลือกในการพัฒนาระบบโลกศึกษาผ่านการค้นคว้า เศรษฐกิจ ความยากจน และความไม่เท่าเทียมกันของโลก

3) พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) มุ่งสอนในขอบข่ายมุมมองเจตคติ การค้นหาความรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนที่มีภูมิหลังประเพณีวัฒนธรรมต่างกัน แบ่งเป็น 3 หลักการย่อย ได้แก่ การศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ การศึกษาเพื่อต่อต้านการเหยียดสีผิว และการศึกษาเพื่อความอดทนอดกลั้นทางศาสนา มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อรู้รายละเอียดของวัฒนธรรมอื่นๆ เป็นกระบวนการไปสู่ความสมบูรณ์ของวิถีชีวิตมนุษย์และประสบการณ์โลกที่หลากหลาย เจตคติที่ปลูกฝัง เป็นความอดทนอดกลั้นจากวิถีชีวิตที่แตกต่างจากของตัวเอง เคารพความซื่อสัตย์ของวัฒนธรรมอื่น ซาบซึ้งในศักยภาพทางบวกของวัฒนธรรมที่หลากหลาย จัดสอนวิถีชีวิตการเคารพวัฒนธรรมอื่นนำไปสู่การเคารพบนพื้นฐานมนุษยชาติของคนทุกวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานการเคารพที่บรรเทาการต่อต้านอคติและการแบ่งแยก นำผู้เรียนไปสู่การบำบัดความหวาดระแวงและความกลัวทางวัฒนธรรมศาสนาและชนชาติที่แตกต่าง

4) สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education) เป็นการสอนให้หลีกเลี่ยงการทำลายระบบนิเวศ บรรยากาศ ผืนดิน น้ำ และทรัพยากรทั้งหลาย

5) การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution) เป็นการบอกความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการความขัดแย้ง ความแตกต่างระหว่างการสร้างและการลดความขัดแย้ง ฝึกทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง โดยประยุกต์ความขัดแย้งที่ปรากฏในโรงเรียนและในชีวิตประจำวันของนักเรียน ใช้จัดการปัญหาวินัยนักเรียน เป้าหมายสูงสุดของกระบวนการแก้ไข คือการจบความขัดแย้งทันทีและทั้งสองฝ่ายได้รับสิ่งที่จำเป็น

ข.ทฤษฎีสันติศึกษาของฮาร์ริส (Harris. 2002) กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม สันติศึกษามุ่งจัดการเรียนรู้บนพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1) ฝึกสอนให้อธิบายรากเหง้าสาเหตุของความรุนแรง (it explains the roots of violence) โดยการเตือนเกี่ยวกับโทษพิษภัยอันตรายของความรุนแรง ให้เรียนรู้ทำความเข้าใจผู้อื่น และ ลดภาพความเป็นศัตรู

2) ฝึกสอนให้เห็นเส้นทางตัวเลือกที่จะนำไปสู่ความรุนแรง (it teaches alternatives to violence)

3) ฝึกสอนให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความรุนแรงทุกรูปแบบ (it adjusts to cover different forms of violence) การปรับเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของสันติศึกษา เน้นตามประเภทความรุนแรงที่เป็นอยู่

4) สอนให้เห็นว่าในตัวสันติภาพเองเป็นกระบวนการที่ผันแปรสอดคล้องไปตามบริบท กระบวนปลูกฝังทฤษฎีและการปฏิบัติสันติศึกษาทำได้หลากหลายตามบรรทัดฐานบริบท (peace itself is a process that varies according to context)

5) สอนให้เห็นว่าความขัดแย้งมีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง (conflict is omnipresent) แต่ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะจัดการความขัดแย้งอย่างมีคุณค่า

จากการทบทวนทฤษฎีสันติศึกษาของเรียร์ดอน (Reardon. 1999) และ ทฤษฎีสันติศึกษาของฮาร์ริส (Harris. 2002) เห็นได้ว่า สันติศึกษามุ่งเน้นการสอนบุคคลทุกระดับให้เคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ ใช้สันติวิธี และ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมทั้งภายในกลุ่มของตนและนอกกลุ่ม และการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาตามแนวคิดของเรียร์ดอนเป็นการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learners Centered) โดยศูนย์กลางของกระบวนการเรียนการสอนสันติศึกษา คือสัมพันธไมตรีระหว่างครูและผู้เรียน (Interactive Relationship) ผู้วิจัยเห็นว่าการ

สร้างสัมพันธภาพทางบวกเป็นแก่นของการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษา ผ่านการสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาสำหรับผูกมิตรไมตรีให้เปิดใจ นำไปสู่การยอมรับกันและกันเพิ่มขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ไม่จำกัดเฉพาะครูกับผู้เรียน การสอนที่ผ่านการฝึกฝนการผูกมิตรไมตรี จะสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนทำความเข้าใจความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติภาพ สิทธิมนุษยชน วัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย สถานการณ์โลก สิ่งแวดล้อม เป็นการเสริมการฝึกฝนทักษะสันติวิธีในการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งความรุนแรง จนกระทั่งผู้เรียนรู้สึกเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนโลกใบนี้

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์หลักปรัชญาสันติภาพ ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม ทฤษฎีความขัดแย้งของกัลตุง (Galtung. 1996) ทฤษฎีความรุนแรงของกัลตุง (Galtung. 2000) ทฤษฎีสันติภาพของกัลตุง (Galtung. 1967) ทฤษฎีสันติศึกษาของเรียร์ดอน (Reardon. 1999) ทฤษฎีสันติศึกษาของฮาร์ริส (Harris. 2002) นำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการค้นหาสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ปัจจัยสาเหตุการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสภาพที่ควรเป็นในการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน การจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางเลือกสำหรับการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

1.5 ความมุ่งหมายของสันติศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาเอกสารของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสันติศึกษา ได้แก่ ฟาว์นเตียน (Fountain. 1999) เรียร์ดอน (Reardon. 1999) ฮาร์ริส (Harris. 2002) อลิมบา (Alinba. 2010) โนแวร์โร; และนาริโอกาแลซ (Novarro-Castro; & Nario-Galace. 2010) สำนักงานประสานนโยบายการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม (2551) กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้อธิบายการดำเนินงานส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพ (education for peace) และ การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ (education about peace) นั้น มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารของผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวกับสันติศึกษาดังกล่าวข้างต้น และทำการสังเคราะห์ ผู้วิจัยจำแนกคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามความมุ่งหมายของสันติศึกษา แบ่งเป็น 7 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้รู้เท่าทันความขัดแย้ง (Conflict Literacy) 2) ผู้เคารพสิทธิและรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ (Respect and Responsibility) 3) ผู้ยอมรับเคารพในความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม (Accept and Respect for multicultural) 4) ผู้รู้เท่าทันสถานการณ์โลกและสิ่งแวดล้อม

(Global and Environment Literacy) 5) ผู้คิดอันนำไปสู่สันติ (Peace Thinker) 6) นักจัดการอารมณ์ (Dealing with emotional) และ 7) ผู้สื่อสารอย่างสันติ (Peace Communicator) ดังนี้

1.5.1 ผู้รู้เท่าทันความขัดแย้ง (Conflict Literacy) เป็นผู้ที่สามารถอธิบายความหมายสันติภาพและความขัดแย้ง สามารอธิบายวิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ได้หลายวิธี และนำวิธีการมาใช้ป้องกัน หลีกเลี่ยง ลด ขจัด ความขัดแย้ง และจัดการแก้ปัญหาอย่างสันติ

1.5.2 ผู้เคารพสิทธิและรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ (Respect and Responsibility) เป็นผู้ที่สามารถอธิบายสิทธิ หน้าที่ของตนเอง เคารพและปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ หน้าที่ในฐานะสมาชิกและพลเมืองดี มีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาค

1.5.3 ผู้ยอมรับเคารพในความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม (Accept and Respect for multicultural) เป็นผู้ที่สามารถบอกเล่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมต่างประเทศ แสดงความใส่ใจให้เกียรติ ให้ความเคารพในวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่หลากหลายโดยคำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ เลือกปฏิบัติในสิ่งที่มีความคล้ายกันระหว่างกลุ่ม งดเว้นหรือลดการกำหนดกติการะหว่างกลุ่ม เคารพในความแตกต่างทางเพศ ศาสนา เชื้อชาติ และความหลากหลายในคุณค่า ยอมรับความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ

1.5.4 ผู้รู้เท่าทันสถานการณ์โลกและสิ่งแวดล้อม (Global and Environment Literacy) เป็นผู้ดูแลใส่ใจสุขภาพ สามารถอธิบายและปฏิบัติการป้องกัน หลีกเลี่ยงโรคระบาดเอดส์ และยาเสพติด อธิบายประโยชน์และอันตรายในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิต สามารถเลือกทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับวางแผนและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ มีส่วนร่วมรณรงค์การใส่ใจสิ่งแวดล้อมในสังคม เข้าร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการรักษาสิ่งแวดล้อม

1.5.5 ผู้คิดอันนำไปสู่สันติ (Peace Thinker) เป็นผู้ที่สามารถอธิบายปัญหาหรือความขัดแย้ง โดยแสดงข้อมูลประกอบการวิเคราะห์จำแนกลักษณะสาเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรง จัดลำดับสำคัญของความขัดแย้ง แสดงการคาดการณ์ถึงผลที่จะตามมา แสดงการวิเคราะห์จำแนกกระบวนการสันติวิธีในการแก้ปัญหา เปิดใจยอมรับทัศนะของผู้อื่นร่วมในการตัดสินใจ ใช้ฐานข้อมูล หลักเหตุผล และคุณธรรมในการพิจารณาตัดสินใจ

1.5.6 ผู้จัดการอารมณ์ (Dealing with emotional) เป็นผู้ที่สามารถแสดงเหตุผลความจำเป็นในสิ่งที่ตนเองต้องการ แสดงความเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง สามารถควบคุมความรู้สึกของตนเองเมื่อเผชิญเหตุการณ์ยั่วโมโห เปิดใจรับฟังผู้อื่น แสดงออกและบอกความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ แสดงความใส่ใจผู้อื่น และผู้ที่อยู่ในกลุ่มสังคมที่แตกต่างด้วยความเบิกบานใจ และมีความสุขในการดำรงชีวิต

1.5.7 ผู้สื่อสารอย่างสันติ (Peace Communicator) เป็นผู้ฟังที่สามารถอธิบายใจความสำคัญของเรื่องราวที่ได้รับฟังมา รับรู้ความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ก่อนตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต สามารถทำการไกล่เกลี่ยโดยการเจรจาต่อรองเพื่อป้องกัน ลด ขจัด ความขัดแย้ง สามารถบอกสิ่งที่คิดความรู้สึกความต้องการของตนเองและนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม แสดงการสนับสนุนสิทธิ์ของผู้ถูกกดขี่ข่มเหง แสดงเหตุผลในการพิจารณาข้อมูลข่าวสาร เลือกใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม แสดงความคิดยืนยันด้วยการกล่าวถึงสิ่งที่ดี และกระทำด้วยมั่นใจปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์

จากการพิจารณาคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 7 ประการ ตามความมุ่งหมายของสันติศึกษา เห็นได้ว่า ในการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้รู้เท่าทันความขัดแย้งให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ในการจัดสันติศึกษาจำเป็นต้องปลูกฝังคุณลักษณะของผู้จัดการอารมณ์ให้กับเด็กและเยาวชนควบคู่ไปพร้อมกัน นอกเหนือจากการเป็นผู้ที่สามารถอธิบายสันติภาพและความขัดแย้ง บอกวิธีการป้องกันแก้ไขได้หลายวิธีแล้ว เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องควบคุมความรู้สึกของตนเองเมื่อเผชิญเหตุการณ์ความขัดแย้งได้ ในขณะที่การปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เคารพสิทธิและรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ก็จำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีคุณลักษณะของผู้ยอมรับเคารพในความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม รับรู้และแสดงความใส่ใจให้เกียรติ ให้ความเคารพในวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่หลากหลาย และปฏิบัติต่อบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ โดยต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะของผู้คิดอันนำไปสู่สันติที่สามารถเป็นผู้สื่อสารอย่างสันติ และเป็นผู้รู้เท่าทันสถานการณ์โลกและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถหาวิธีการป้องกันความเสี่ยงและการรักษาโรคอุบัติใหม่ ใช้และรู้วิธีป้องกันแก้ไขเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิต ให้สามารถเลือกทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับวางแผนและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ และ มีส่วนร่วมกับสังคมชุมชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมและอยู่ร่วมได้อย่างสันติ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์คุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 7 คุณลักษณะ ตามความมุ่งหมายของสันติศึกษา นำไปกำหนดเป็นนิยามศัพท์ชั่วคราวใช้ในการสร้างแนวคำถามในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสัมภาษณ์ผู้รับประโยชน์เกี่ยวกับมุมมองคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.6 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน

1.6.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกล่าวถึงนิยามและความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการสอนไว้ดังนี้

ก. การให้นิยามคำว่า “หลักสูตร” ตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกล่าวถึงหลักสูตรไว้ว่า “หลักสูตร” คือ เอกสารแบบทางการ ระบุเป้าหมาย ผลลัพธ์ โครงสร้างของเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ต่างๆ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ความรู้ พฤติกรรม เจตคติที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ ซึ่งการจบหลักสูตรจะต้องอาศัยกิจกรรมการสอน เวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ การวัดผล และการประเมินผล ตามเกณฑ์คุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะพร้อมสำหรับการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นหรือการประกอบอาชีพต่อไป (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. 2542: 12-26; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. 2543: 2; นิรมล ศตวุฒิ. 2551: 3; สุจิตรา ภักดีสงคราม. 2559 : 1; Wiles. 2009: 2; Null. 2011: 1-2)

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการสอน ทั้งหลักสูตรและการสอนต่างเป็นระบบย่อยของระบบการจัดการศึกษา จากการศึกษางานเขียนเรื่อง “Developing the Curriculum” ของ โอลิวา (Oliva. 1992) ที่ได้รวบรวมมุมมองของนักพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการสอน แบ่งจำแนกเป็น 4 รูปแบบ (Oliva. 1992: 10-13) ดังนี้ รูปแบบที่ 1 หลักสูตรและการสอนไม่เกี่ยวข้องกัน (Dualistic Model) นักพัฒนาหลักสูตรและผู้สอนต่างไม่คำนึงถึงกัน รูปแบบที่ 2 หลักสูตรและการสอนมีความเกี่ยวข้องกัน (Interlocking Model) บางส่วนของหลักสูตรและบางส่วนของการสอนสัมพันธ์กันในลักษณะบูรณาการ รูปแบบที่ 3 หลักสูตรและการสอนเป็นส่วนย่อย (Concentric Model) การสอนเป็นส่วนย่อยของหลักสูตร หรือ หลักสูตรเป็นส่วนย่อยของการสอน และ รูปแบบที่ 4 หลักสูตรและการสอนเป็นวงจร (Cyclical Model) หลักสูตรและการสอนต่างมีผลกระทบต่อกันและกันหรือมีการสะท้อนกลับ การตัดสินใจเกี่ยวกับการสอนจะกระทำเมื่อมีการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรจะกระทำเมื่อได้มีการประเมินผลซึ่งได้ข้อมูลจากการสอนเมื่อนำหลักสูตรไปใช้

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการสอนตามรูปแบบที่ 2 คือ หลักสูตรและการสอนมีความเกี่ยวข้องกันบางส่วน (Interlocking Model) โดยตัวหลักสูตร

เองเป็นเอกสาร (document) แม่บทระบุสิ่งที่ผู้เรียนต้องได้รับ ในส่วนการสอนเป็นกระบวนหรือวิธีการ (means) การจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาการสอนเกี่ยวข้องกับผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย

1.6.2 **แนวการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับสถานศึกษา/โรงเรียน** ตามแนวทางของยูเนสโก และแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการแห่งประเทศไทย ให้ความสำคัญและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทุกระดับทุกฝ่าย ตั้งแต่ระดับผู้ให้บริการการศึกษาและหลักสูตร ผู้รับบริการหลักสูตร และผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. 2548: 50-59; กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553: 36-38; UNESCO. 2001: xi-18) โดยหลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก มีการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ก. วินิจฉัยระบุความต้องการจำเป็น (Identify Needs) การออกแบบหลักสูตรด้วยกับการวินิจฉัยความต้องการจำเป็นที่เป็นอยู่นั้น ทำการพิจารณาวินิจฉัยทั้งความประพฤติของนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน การให้ความเคารพ นักเรียนกับนักเรียน ความคิดของนักเรียนวัยรุ่นที่มีทัศนคติเชิงลบต่อปัญหาสังคมวัฒนธรรมและประเทศ และวิธีการของโรงเรียนที่ทำการเปลี่ยนแปลงนักเรียน ในการพิจารณาวินิจฉัยควรคำนึงถึงระดับความต้องการจำเป็ ทั้ง 4 ระดับ ได้แก่

1) ความต้องการจำเป็นระดับบุคคล หรือ การพัฒนาตนเอง (Individual or self-development level) คือ ในเด็กแต่ละคนมีหลายทักษะอันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างสันติ เช่น การยอมรับ การยืนยัน การคิดบวก ความใส่ใจในการฟังและการสื่อสาร พฤติกรรมก้าวร้าว การตัดสินใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น สิ่งที่รู้สึกว่าจำเป็นมากที่สุดคือ การบูรณาการบุคลิกภาพเด็กกับความภาคภูมิใจในตนเองด้านบวก และการสร้างประสิทธิภาพ

2) ความต้องการจำเป็นระดับโรงเรียน (School level) คือ การนำโรงเรียนไปสู่สภาพที่จะเกิดสันติภาพโดยสันติวัฒนธรรม ธรรมชาติของเด็กจะซึมซับจิตแห่งสันติจากวัฒนธรรม การริเริ่มสันติวัฒนธรรมในโรงเรียนควรเริ่มจากบุคลากร โดยการพัฒนาเจตคติ การยกย่องความประพฤติ ความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการเรียนรู้จิตใจ โดยการพัฒนามิตรภาพและการเคารพซึ่งกันและกัน สัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กในสันติวัฒนธรรมจะเบ่งบานตามธรรมชาติในโรงเรียน

3) ความต้องการจำเป็นระดับชาติ (National level) คือ โรงเรียนมีจุดเน้นความต้องการจำเป็นสำหรับการศึกษาภาคพลเมืองของชาติหรือประเทศในปัจจุบัน ด้านการศึกษา

ภาคพลเมืองนี้เป็นการบูรณาการสันติศึกษา การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับการมอบความรับผิดชอบสู่การผลิตที่ดี การผลผลิตพลเมืองให้ประเทศชาติ มีผลกระทบในการเรียนรู้ และ การเข้าใจปัญหานโยบายเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันด้วย นักเรียนคือพลเมืองในอนาคตจำเป็นต้องพัฒนาสุขภาพ และการรับรู้ความเป็นจริงในการมองปัญหาในสังคมของพวกเขา

4) ความต้องการจำเป็นระดับโลก (Global level) คือ ความมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาเพื่อการผลิตพลโลก ไม่มีประเทศใดในปัจจุบันที่สามารถดำรงอยู่ด้วยการแยกตัวเองออกจากผู้อื่น เด็กมีการพัฒนาความรู้สึก โลกทัศน์ ความจำเป็นในที่นี้ คือวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลด้วยวัตถุประสงค์ในความคิดของโรงเรียนสามารถเลือกประเด็นโลกในปัจจุบันมายกความตระหนักนักเรียนเกี่ยวกับโลก

ข. การตัดสินเลือกวัตถุประสงค์ (Decide Objectives) เป็นเสมือนการใช้ศิลปะกับความจำเป็นที่ต้องระบุวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาคืออะไรบ้าง โดยพิจารณาจากสถานะของความต้องการจำเป็นพื้นฐานหรือสิ่งที่เป็นอยู่ การตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์มีความจำเป็นต้องวิเคราะห์เงื่อนไขที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาที่เห็นเผชิญอยู่อาจแสดงสาเหตุเชิงลึกถ้ารากสาเหตุปัญหาที่แท้จริงไม่ได้ระบุไว้ การวัดอย่างผิวเผินภายนอกจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ พื้นฐานของหลักสูตรสันติศึกษากล่าวถึงสาเหตุเชิงลึกทางจิตวิทยาของสิ่งที่ดูเหมือนเป็นปัญหา ดังเช่นการวิเคราะห์สาเหตุมีความสำคัญต่อการแตกวัตถุประสงค์กว้างไปสู่วัตถุประสงค์เฉพาะ

ค. การเตรียมแผนปฏิบัติการหลักสูตร (Prepare Plan of Action) เป็นชุดของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดวางลงในกรอบเวลาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เบื้องต้น กิจกรรมจะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่คาดหวังต้องเกี่ยวกับการบรรลุสู่วัตถุประสงค์เฉพาะ มอบหมายผู้รับผิดชอบหรือกลุ่มผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ กิจกรรมในโปรแกรมหรือหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวทางของยูเนสโก (UNESCO. 2001) มีความครอบคลุมทั้ง 6 ระดับ ดังนี้

1) ระดับการพัฒนาบุคลากร (The staff development level) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น การพัฒนาครู บทเรียนตัวอย่าง การอ่าน เป็นต้น

2) ระดับการจัดการโรงเรียน (School management level) การเตรียมนโยบายสันติศึกษา การดูแลกำกับ การประเมินผล สิ่งอำนวยความสะดวก

3) ระดับการเรียนการสอนรายวิชาสามัญ (Formal subject teaching and learning level) ความร่วมมือในการปฏิบัติคุณค่าสันติภาพลงไปสู่การพัฒนาบทเรียน

4) ระดับการจัดการชั้นเรียน (Classroom management level) ได้แก่ ระเบียบชั้นเรียน

5) ระดับกิจกรรมร่วมหลักสูตรโรงเรียน (Co-curricular school activity level) ได้แก่ สัปดาห์สันติภาพ การบรรยายองค์กร กรรมการสันติภาพ

6) ระดับชุมชน (Community level) การยกระดับความตระหนักชุมชนเกี่ยวกับการทำลายและผลกระทบจากการสูบบุหรี่ เป็นต้น

ง. การปฏิบัติหลักสูตร (Run the Programme) ระยะที่สำคัญที่สุดของหลักสูตร คือ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น กิจกรรมต่างๆ ได้ดำเนินการช่วงการส่งผ่านปฏิสัมพันธ์หลักสูตรชั้นเรียน และหลักสูตรโครงการความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชน

จ. การตรวจสอบกิจกรรม (Monitor the Activities) เพื่อความแน่ใจในตนเองจำเป็นต้องมีการทบทวน ตรวจสอบการเตรียมการ การเน้นย้ำการเอื้ออำนวยความสะดวก และการดูแลกำกับสิ่งที่จำเป็น ตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้นและสิ่งขยายสิ่งต่างๆ ที่ได้ดำเนินงานอยู่ตามแผน การตรวจสอบจำเป็นต้องทำทั้งระดับการบริหารและระดับผู้เชี่ยวชาญ ในหลักสูตรนี้ธรรมชาติการตรวจสอบโดยทั่วไปใช้รูปแบบการสนับสนุนและกัลยาณมิตรในการกำกับดูแล

ฉ. การประเมิน (Evaluate) เป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร เป็นการกำหนดสิ่งที่ขยายหลักสูตรที่มีอยู่ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ การประเมินทำใน 2 ระยะ กล่าวคือ การประเมินช่วงการดำเนินงานเป็นลำดับการปรับให้ถูกต้องตามกระบวนการ และการประเมินช่วงสุดท้ายของหลักสูตรเพื่อตัดสินประสิทธิผล และเรียนรู้จากประสบการณ์กับมุมมองเพิ่มเติมและวางแผนในวงจรต่อไปของหลักสูตร การประเมินได้ทำบนฐานของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นของหลักสูตร ความสำเร็จของหลักสูตรสันติศึกษาไม่ใช่การวัดอย่างง่ายเหมือนรายวิชาอื่นอย่างคณิตศาสตร์ เพราะสันติศึกษามีธรรมชาติของอัตวิสัยในการรับประสบการณ์การเรียนรู้ ข้อมูลเชิงลึกและการเรียนรู้ใหม่ได้รับแน่ๆ ในช่วงประสบการณ์กระทบพฤติกรรม อย่างไรก็ตามเจตคติการเรียนรู้ที่จำเป็นมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่คาดหวังในการดำเนินการใหม่ จำเป็นต้องเน้นและสร้างรูปแบบใหม่ของการดำเนินงานและปทัสถาน ในที่นี้มุ่งหมายให้ทุกๆ กิจกรรมการเรียนรู้สันติภาพอภิปรายตามวิธีการที่ประยุกต์สิ่งที่เกิดแล้วนั้นลงในรูปแบบพฤติกรรมทุกวันจนกระทั่งรูปแบบพฤติกรรมคงที่

ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนทุกครั้งจำเป็นต้องทำการรวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายกับผู้รับประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มผู้รับบริการการศึกษาซึ่งเป็นผู้เรียน กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้สอน ผู้กำหนดนโยบายการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากผลผลิตของหลักสูตร ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน/สังคม สำหรับเป็นการยืนยันสารสนเทศ คุณลักษณะของผู้จบหลักสูตรตามความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการการศึกษา

กลุ่มผู้ให้บริการ และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ การพัฒนาหลักสูตรต้องทำการศึกษาวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนระหว่างหลักสูตรและสภาวการณ์ปัจจุบันพิจารณาความต้องการจำเป็นที่ต้องเพิ่มเติมคุณค่าสันติภาพลงในหลักสูตร นักพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาสำรวจจากประสบการณ์ของคุณธรรม จริยธรรม หรือคุณค่าของหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน ตรวจสอบเจตนารมณ์ของหลักสูตรโดยการตรวจสอบจากเจตคติมุมมองของผู้สอน ผู้ปกครอง รวมทั้งนักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว การให้ข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรและให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตรวจสอบรายการสามารถยืนยันวิธีการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน สถานศึกษา/โรงเรียนควรแบ่งผู้รับผิดชอบหรือกลุ่มผู้ที่จะดำเนินการในแต่ละกิจกรรมของการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมชัดเจน โดยสรุปการออกแบบพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาของโรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินการสำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวินิจฉัยความต้องการจำเป็น การเลือกวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การเตรียมและจัดทำหลักสูตร/แผนปฏิบัติการ การปฏิบัติหลักสูตร การตรวจสอบกิจกรรม และการประเมินหลักสูตร

ผู้วิจัยนำหลักการออกแบบพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโกไปประยุกต์เป็นกรอบแนวทางดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่น และใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดรูปแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

1.7 แนวการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวกับการศึกษากล่าวถึงหลักและแนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษา ดังนี้

1.7.1 หลักการจัดหลักสูตรสันติศึกษา ในทุกระดับการศึกษาต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ 3 ประเด็น ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ คือ ความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ ความร่วมมือ และสันติภาพ สำหรับการจัดหลักสูตรสันติศึกษาอาจผสมผสานแนวต่างๆ ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และประเด็นที่ใช้จัดการเรียนการสอน สถานศึกษาสามารถจัดสันติศึกษาได้ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยการจัดหลักสูตรพิจารณาทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ หลักสูตรระดับการศึกษาอนุบาล ประถม และมัธยม หรือ หลักสูตรสายสามัญ หลักสูตรสายอาชีพ และระดับที่แคบที่สุดคือระดับจุลภาคเป็นการจัดหลักสูตรรายวิชาหรือหน่วยการสอน ในแต่ละระดับมีจุดเน้นที่แตกต่างไปตามเป้าหมายหลักของการศึกษาในระดับนั้นๆ (วิชัย ตันศิริ. 2529: 221-229; วิจิตร ศรีสอ้าน. 2529: 190-193; สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. 2537: 59) การนำสันติศึกษาจัดลงในหลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียนระดับประถมและมัธยม เป็นการออกแบบหลักสูตรโดยบูรณาการคุณค่าสันติภาพและ

สันติวิธีลงสู่หลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียน สำหรับช่วยผู้เรียนให้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2530: 200-206; ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2529: 224; UNESCO. 2001: 19) แนวทางการจัดหลักสูตรสันติศึกษาของสำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและกีฬา (2551: 30) กล่าวถึง วิธีการนำสันติศึกษาบูรณาการลงในหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1) ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสันติศึกษา โดยบูรณาการทักษะและแนวคิดสันติวิธีลงไปในวิชาต่างๆ 2) ทุกงานจัดโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา และ 3) การสอดแทรกโดยการถักทอแนวคิดและหลักการของสันติวิธีลงในการสอนวิชาต่างๆ และฝึกปฏิบัติผ่านกติกาชั้นเรียน

1.7.2 แนวทางวิธีการนำคุณค่าสันติภาพและสันติวิธีบูรณาการลงในหลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001) ให้ความสำคัญในการจัดการระบบโดยรวมของสถานศึกษา ชั้นเรียน ภาพรวมสาระการเรียนรู้ กิจกรรมร่วมหลักสูตรของสถานศึกษา (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) วิธีการสอน และบุคลากร เห็นได้ว่าแนวทางวิธีการของยูเนสโก (UNESCO. 2001) ในการนำคุณค่าสันติภาพและสันติวิธีบูรณาการลงในหลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียน ให้แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรที่ครอบคลุมการจัดการในระดับสถานศึกษาทุกขอบข่ายงาน ประกอบด้วยการดำเนินการ 7 ระดับ คือ

ก. ระดับบริบทของกลุ่มสาระการเรียนรู้ (Learning area context) สถานศึกษา/โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

1) สถานศึกษา/โรงเรียนทำการจัดขอบเขตหรือกลุ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังตัวอย่างนี้ แบ่งเป็น 6 ขอบเขต คือ 1) ขอบเขตเนื้อสาระการเรียนรู้ด้านภาษารวมถึง การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และ การตีความวรรณกรรม 2) ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านโลกและการดำรงชีวิต มีความหมายรวมถึง สังคมศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ พลเมือง และเศรษฐศาสตร์ 3) ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรม มีความหมายรวมถึง จริยศึกษา คุณธรรม การฝึกสมาธิ การให้การยอมรับทุกศาสนา ความเชื่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การคำนวณ และเทคโนโลยี มีความหมายรวมถึง สิ่งแวดล้อมศึกษา คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา พฤกษศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยี 5) ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านสุขศึกษา มีความหมายรวมถึง พลศึกษา เกมการศึกษา การออกกำลังกาย และ การดูแลสุขอนามัย และ 6) ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านศิลปะ มีความหมายรวมถึง ดนตรี นาฏศิลป์ งานประดิษฐ์ งานสี และ การวาดภาพ เป็นต้น

2) สถานศึกษา/โรงเรียนกำหนดคุณค่าสันติภาพจากการทำความเข้าใจบนพื้นฐานความรัก ความกรุณา และความเอาใจใส่ และเริ่มต้นการสร้างเจตคติผู้เรียนบนฐานขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ประยุกต์ใช้สารสนเทศภายในชั้นเรียนและบริบทแวดล้อมสำหรับสร้างฐานแนวคิด แนะแนวทาง สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนปฏิบัติ และสร้างความคิดเชิงสันติจากการสังเกต วิเคราะห์ วิพากษ์ เปรียบเทียบ ให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

3) สถานศึกษาสอดแทรกแนวคิด เจตคติ คุณค่าของสันติภาพ หลักการเคารพยกย่องและที่เกี่ยวข้องลงในแต่ละบทเรียน

ข. ระดับภาพรวมกลุ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ (Learning area perspectives level) การจัดการสอนของผู้สอนต้องตีความหมายทั้งเนื้อหาหลักและเชื่อมโยงคุณค่าสันติภาพและสันติวิธีให้ผู้เรียนได้พัฒนามารยาทสังคม พัฒนาอารมณ์ และคุณธรรมแห่งตน ตัวอย่างเช่น

1) กลุ่มเนื้อหาสาระด้านภาษา เป็นสื่อกลางในการศึกษาความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผู้สอนเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้ฝึกมารยาทในการสื่อสาร และเห็นคุณค่าของการสื่อสารอย่างสันติ

2) กลุ่มเนื้อหาสาระด้านประวัติศาสตร์ เป็นสาระที่ผู้คนส่วนใหญ่มองไปในด้านการเป็นต้นเหตุให้เกิดเจตคติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน สร้างความรู้สึกขัดขวาง และความรังเกียจผู้อื่น นี่เป็นโอกาสที่ผู้สอนจะได้เชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิเคราะห์สารสนเทศ เรียนรู้การให้อภัย แนวทางแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี

3) กลุ่มเนื้อหาสาระด้านวิทยาศาสตร์ เป็นสาระที่ต้องอาศัยการตีความหมายผ่านสัญลักษณ์ ผู้คนต่างภาษาต่างวัฒนธรรมสามารถสื่อสารผ่านสัญลักษณ์เหล่านี้ให้เข้าใจตรงกัน ผู้สอนมีโอกาสที่จะได้เชื่อมโยงระหว่างหลักความสมดุลและสันติวิธีให้กับผู้เรียน และสอนการคิดวิเคราะห์ การพิจารณาความสมเหตุสมผลอันจะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปที่น่าเชื่อถือต่อไป

ค. ระดับกระบวนการ/วิธีการสอน (Teaching methods) ผู้สอนจัดการสอนบนฐานความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ดังนี้

1) ผู้สอนจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดคุณค่าสันติภาพลงในองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรู้คิด ด้านความรู้สึกอารมณ์และเจตคติ และด้านพฤติกรรมทักษะปฏิบัติ โดยผู้สอนดำเนินการ ดังนี้

อันดับแรก ผู้สอนต้องให้ฐานความรู้และสร้างแนวคิด เปิดบทเรียนบนฐานของสันติภาพและความเป็นมนุษย์ ให้แนวทางแนะนำผู้เรียนในการพัฒนาตนเอง มีการเติบโตทางสติการตระหนักเข้าใจศักยภาพแห่งตนที่จะเอื้อต่อการพัฒนาตนเอง

อันดับที่สอง ผู้สอนต้องปลุกความรู้สึก อารมณ์ และเจตคติ ผู้สอนต้องปลุกจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์ จินตนาการ ปัญญา การริเริ่มจากภายใน ความรู้สึกอยากรู้ตระหนัก เห็นคุณค่าให้กับผู้เรียนโดยการเล่าเรื่อง ทบทวนประสบการณ์ดีๆ ที่ผ่านมา พัฒนาเจตคติที่ดีผ่านคุณค่าสันติภาพ สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองต่อผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนสร้างวิสัยทัศน์อันนำไปสู่สันติภาพ ตั้งเป็นปรัชญานำชีวิต โดยผู้สอนนำความรู้สึกอารมณ์ทางบวกมาใช้ในการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้บทเรียนน่าสนใจ นำเสนอบทเรียนด้วยภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย ลำดับขั้นตอนการสอนที่สัมพันธ์กันผ่านการนำเข้าสู่บนเรียนที่ปลุกเร้าชวนติดตามและรักษาความตั้งใจไว้ ใช้คำถามในการหาทางแก้ไขปัญหา ภาพ เสียง กิจกรรมเคลื่อนไหว การแสดงบทบาทสมมุติ การกระตุ้น และละครสั้น ให้การฝึกปฏิบัติเป็นที่น่าสนใจและสร้างสรรค์

อันดับสุดท้าย ทักษะพฤติกรรม ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้สร้างทักษะผ่านการปฏิบัติในการสร้างมิตรภาพและความร่วมมือ เป็นการฝึกปฏิบัติทักษะตามแนวคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learners-centered) ในที่นี้คือเน้นความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน เคารพซึ่งกันและกัน มารยาท ความกรุณา และการมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน

2) ผู้สอนจัดกระบวนการให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน แบ่งเป็น 5 ระยะ ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การกำหนดเป้าหมาย (Goal-formulation) การวิจารณ์ (Critique) การทำเค้าโครง (Proposal-making) และการปฏิบัติ (Action) (Galtung. 2008: 2) ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์โลกแห่งความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ขยายความจริงบรรยายสภาพพื้นฐานปัญหาสันติภาพ ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับพวกเขา

ระยะที่สอง การกำหนดเป้าหมาย (Goal-formulation) เป็นการให้ผู้เรียนร่างแนวคิดสันติภาพไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมไม่ใช่แค่เพียงการพูดว่าสันติ เป็นส่วนของการเรียนการสอนสันติศึกษาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกขาดไม่ได้

ระยะที่สาม การวิจารณ์ (Critique) ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนวิจารณ์สิ่งที่สนใจโดยพิจารณาทั้งข้อมูลและคุณค่าปัจจุบันที่ทำอยู่ในระยะแรก และระยะที่สองตามลำดับ นำไปสู่การสรุปคุณค่าอย่างเป็นรูปธรรมในภาษาที่สูงขึ้น

ระยะที่สี่ การทำเค้าโครง (Proposal-making) ให้ผู้เรียนฝึกการทำข้อเสนอร่วมกัน ด้วยกระบวนการพิจารณาผ่านคำถาม “ทำอะไร” “ใครควรทำ” “ทำเมื่อไร” “ทำที่

ไหน” “ทำอย่างไร” และ “ทำทำไม” เพื่อจัดการกับวิธีการที่ได้รับจากโลกแห่งความจริงไปสู่การจัดทำข้อเสนอในสิ่งที่ต้องการ

ระยะที่ห้า การปฏิบัติ (Action) เป็นการฝึกผู้เรียนให้อภิปรายกิจกรรมการรักษาสันติภาพ หรือองค์ประกอบการสร้างสันติภาพ และ การปฏิบัติสันติภาพอย่างเป็นรูปธรรม

ค. ระดับกิจกรรมร่วมภายในหลักสูตรโรงเรียน (Co-curricular activities) (UNESCO. 2001: 33-37) สถานศึกษา/โรงเรียนสามารถจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ให้ดำเนินการเกี่ยวกับสันติภาพในโรงเรียน จัดให้กิจกรรรมยามเช้าได้เสริมภาพวิสัยทัศน์เจตคติแห่งสันติวิธี แต่ละวันจัดให้มีกิจกรรมสร้างความตระหนักในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมรายวิชา กิจกรรมโฮมรูม จัดแสดงป้ายคำขวัญสันติภาพเชิญชวนในการปฏิบัติต่อกันโดยสันติวิธีในสถานศึกษา

ง. ระดับการพัฒนาบุคลากร (Personnel Development) (UNESCO. 2001: 52-56) สถานศึกษา/โรงเรียนควรดูแลการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถานศึกษา/โรงเรียน บนพื้นฐานความเป็นมนุษย์ ใช้ยุทธวิธีแห่งประชาธิปไตยในการสร้างกระบวนการจูงใจผู้เรียน จัดการชั้นเรียน จัดกิจกรรมพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และจัดช่วงเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เช่น การสัมมนา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสร้างนวัตกรรมวิธีการสอนสันติศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สันติศึกษา

จ. ระดับการจัดการชั้นเรียน (Classroom management) (UNESCO. 2001: 56) ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้มีความหมายและมีความเพลิดเพลิน พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ควบคุมดูแลระเบียบวินัยของโรงเรียนด้วยเทคนิคเชิงบวกบนฐานความยุติธรรม มั่นตรวจดูแลแต่ละชั้นเรียนและจัดให้คำปรึกษากับผู้เรียนทั้งด้านการแสวงหาความรู้ การรู้จักตนเอง มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ การรู้จักรักและเห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น และสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข และวางแผนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มั่นสอดส่องตรวจตราชั้นเรียนในทุกๆเวลาโดยเฉพาะช่วงเวลาพัก ตลอดจนมีระบบตรวจสอบความเคลื่อนไหวของผู้เรียนหลังเลิกเรียน ตรวจตราและจัดตารางกิจกรรมสถานศึกษา/โรงเรียนไม่ให้มีช่วงเวลาว่างจนเป็นเหตุให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน และประสานความร่วมมือกับผู้สอนแต่ละวิชา มอบหมายให้ผู้เรียนจัดป้ายนิเทศที่เชื่อมโยงระหว่างรายวิชาหรือเทศกาลและสันติวิธี

ฉ. ระดับการจัดการสถานศึกษา/โรงเรียน (School management) (UNESCO. 2001: 56) สถานศึกษา/โรงเรียนจัดเตรียมนโยบายสำหรับป้องกันความรุนแรง ให้เป็นส่วนของการจัดการระเบียบวินัยสถานศึกษา/โรงเรียน การดำเนินการเปรียบเสมือนชุมชนที่ต้องอาศัยหลักการ

เคารพซึ่งกันและกัน ความร่วมมือในการปฏิบัติที่มุ่งเน้นคุณค่าสันติวิธีให้กลายเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา/โรงเรียน

ในการออกแบบหลักสูตรบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรให้ข้อสังเกตไว้ว่า การจัดบูรณาเนื้อหาสาระ โดยนำหลายเนื้อหาสาระมาบูรณาการจะทำให้เนื้อหาในหลักสูตรดูกว้างและทำให้ผู้เรียนไม่มีความรู้ที่ลึกซึ้งในเนื้อหาที่เรียน ในส่วนของผู้สอนจำเป็นต้องมีความสามารถที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างรายวิชาต่างๆ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรอบรู้ โดยอาจต้องสอนเป็นทีม ในส่วนของสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการบริหารการจัดตารางการสอนของผู้สอน และตารางการเรียนของผู้เรียน (ธำรง บัวศรี. 2532: 178-190; สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. 2537: 27-30) ดังนั้น หากเป็นการจัดหลักสูตรแบบรายวิชาควรพิจารณานโยบาย การจัดการสถานศึกษาประกอบการพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร ในการวิจัยนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางวิธีการของยูเนสโก (UNESCO. 2001) ในการนำคุณค่าสันติภาพและสันติวิธีบูรณาการลงในหลักสูตรสถานศึกษา มีความครอบคลุมการจัดการระบบโดยรวมของสถานศึกษาตั้งแต่ระดับการจัดนโยบายโรงเรียน ชั้นเรียน ภาพรวมเนื้อหาสาระ กิจกรรมร่วมหลักสูตร การปฏิบัติ และการพัฒนาบุคลากร ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการระบบโดยรวมของสถานศึกษาในการนำสันติศึกษาสู่สถานศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001) เป็นแนวทางสร้างแนวคำถามสำหรับสำรวจสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ และสภาพที่ต้องการจำเป็นในการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางเลือกการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

1.8 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ งานวิจัยของ กิตติศักดิ์ ลักษณา (2554) ศิริขวัญ ชิณศรี (2554) อภิรดี ศรีสยาม (2554) ลาซารัส (Lazarus. 2011) เชอริล; และคนอื่นๆ (Cheryl; at el. 2012) และ เทย์เลอร์ (Taylor. 2014) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำแนกออกเป็น 9 ประเด็น ได้แก่ ความมุ่งหมายการวิจัยหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระเบียบแบบแผนการวิจัยหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างในการทดลองหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา การจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ ประสิทธิผลของโปรแกรม/หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

1.8.1 ความมุ่งหมายของการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปรากฏในลักษณะการศึกษาสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาการบูรณาการสันติศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาสันติภาพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ขีดความสามารถและทักษะการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตแต่ละวัน การคิดวิเคราะห์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาตามแนวสันติวิธี การทำงานเป็นทีม ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษา ความผูกพันในการสร้างสันติภาพ อิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา จิตแห่งความเคารพ และเจตคติมุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษา

1.8.2 ระเบียบแบบแผนการวิจัยหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏใน 3 แบบแผน ได้แก่ แบบแผนการวิจัยและพัฒนา แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ และแบบแผนการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

1.8.3 ผู้ให้ข้อมูล เป็นนักวิชาการด้านสันติศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ผู้จบหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาไปแล้ว

1.8.4 กลุ่มตัวอย่างในการทดลองหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.8.5 การจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบการจัดสันติศึกษาเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใช้ระยะเวลา 40 ชั่วโมง ในช่วง 20 สัปดาห์ จัดสันติศึกษาเป็นรายวิชาเลือกเสรีสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใช้ระยะเวลา 32 ชั่วโมง ในช่วง 16 สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จัดสันติศึกษาบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดสันติศึกษาบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดสันติศึกษาบูรณาการแบบสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดสันติศึกษาบูรณาการแบบสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีสำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กิจกรรมแนะ

แนวสำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 กิจกรรมโฮมรูมและกิจกรรมชุมนุมสำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 และ จัดสันติศึกษาเป็นโปรแกรมภาคฤดูร้อน โดยการนำเยาวชนชาวอิสลาเอลและชาวปาเลสไตน์ไปอยู่ร่วมกันในโปรแกรมสันติศึกษา ภาคฤดูร้อน ประเทศอเมริกาเหนือ จำนวน 12 ครั้ง

1.8.6 วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนโดยเน้นทีม ศึกษาเอกสารรูปแบบการสอนสาเหตุและผล เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระกรเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ศึกษาสมรรถนะสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ระบุถึงความสามารถในการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหา และ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอน และผู้เรียนเกี่ยวกับเป้าหมาย เนื้อหา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตแห่งความเคารพและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.8.7 รูปแบบการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีการสร้างและประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

ก. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นทีม (team-based learning) ตามรายงานการวิจัยของ กิตติศักดิ์ ลักษณา (2554) เป็นการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสันติภาพ ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การวิเคราะห์ การตัดสินใจ เป็นผู้มีจิตแห่งความเคารพ และแก้ไขความขัดแย้งโดยไม่ใช่ความรุนแรง ในการใช้เทคนิคการเรียนรู้โดยทีม (team-based learning) มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ครูมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษางานอ่านของรายวิชาด้วยตนเองนอกชั้นเรียน ขั้นที่ 2ครูทำการทดสอบผู้เรียนเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 3 ครูทำการทดสอบผู้เรียนเป็นทีม ขั้นที่ 4 ครูมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนอุทธรณ์ ขั้นที่ 5 ครูทำการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเป็นกลุ่มเพื่อแก้ไขความเข้าใจที่ผิดพลาดต่างๆ ขั้นที่ 6 ผู้เรียนนำมโนทัศน์ในรายวิชาไปประยุกต์ใช้ ขั้นที่ 7 ครูให้เพื่อนทำการประเมินผู้เรียน ขั้นที่ 8 ครูมอบหมายให้ผู้เรียนบันทึกเหตุการณ์ และ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทีม ขั้นที่ 9 ครูทำการทบทวนมโนทัศน์ทั้งหมดของผู้เรียนในรายวิชา (เป็นรายบุคคล) ขั้นที่ 10 ครูทำการให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อปรับแก้มโนทัศน์ที่ผิดพลาดของผู้เรียน ขั้นที่ 11 ครูทำการทบทวนการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ ขั้นที่ 12 ผู้เรียนทำการทบทวนเกี่ยวกับคุณค่าของทีมจากบันทึกเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทีม และ ขั้นที่ 13 ผู้เรียนทำการทบทวนตนเอง จากผลการวัดประเมินโดยเพื่อนว่าตนเองมีประโยชน์ต่อทีมอย่างไรและเพียงใด

โดยกระบวนการที่ 1-8 จะทำซ้ำในทุกหน่วยการเรียนการสอนหลักของรายวิชา ส่วนขั้นตอนที่ 9-13 จะทำหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนครบทุกหน่วยการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการทั้ง 13 ขั้นตอนนี้ จะส่งเสริมให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่เปลี่ยนไปสู่ทีมซึ่งจะสามารถจัดการกับภารกิจที่ท้าทายและซับซ้อนได้

ข. รูปแบบการสอนสาเหตุและผล (The casual and effect model) ตามรายงานการวิจัยของ อภิรดี ศรีสยาม (2554) เป็นการสอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์องค์ประกอบปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสาเหตุ และหลักการ โดยการใช้เทคนิคการสอนสาเหตุและผล (The casual and effect model) มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ครูเลือกข้อมูลหรือหัวข้อการกระทำหรือประเด็นปัญหาสำหรับการวิเคราะห์ ขั้นที่ 2 ครูถามผู้เรียนเกี่ยวกับสาเหตุและข้อมูลที่สนับสนุนสาเหตุนั้น ขั้นที่ 3 ครูถามผู้เรียนเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากประเด็นของข้อมูลที่สนับสนุนสาเหตุนั้น ขั้นที่ 4 ครูถามผู้เรียนเกี่ยวกับที่มาของสาเหตุและข้อมูลที่นำมาสนับสนุน ขั้นที่ 5 ครูถามผู้เรียนเกี่ยวกับผลที่จะตามมาจากผลที่เกิดขึ้น ขั้นที่ 6 ครูถามผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสร้างข้อสรุป และ ขั้นที่ 7 ครูถามคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสร้างข้อสรุป

ค. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติจริงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ใช้กิจกรรมโครงงาน และกิจกรรมกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

ง. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกลไกลหลายฝ่าย (Pluralistic) เป็นการสอนโดยใช้การสานสัมพันธภาพภายในองค์กรระหว่างประเทศ จัดให้มีการโต้ตอบ (Responsive) และทำการติดตาม (Follows-up ongoing) อย่างต่อเนื่อง ตามบริบท (Lazarus. 2011)

1.8.8 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาหรือโปรแกรมระดับมัธยมศึกษา ปรากฏ 2 ลักษณะ ได้แก่

ก. การสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธีของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบวัดเจตคติต่อหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบวัดจิตแห่งความเคารพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบสำรวจการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ แบบประเมินการศึกษานอกระบบในชุมชน ใช้ทดสอบก่อน-หลังผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโปรแกรมสันติศึกษาพัฒนาโดยยูเนสโก

ข. แนวคำถามสัมภาษณ์ทั้งคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิดเกี่ยวกับทักษะที่ผู้เรียนรู้สึกว่าได้เรียน ผลการเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้เรียนภายหลังจากการเรียนหลักสูตรสันติ

ศึกษา สิ่งที่ผู้เรียนเห็นว่าหลักสูตรสันติศึกษาต้องปรับ วิธีป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง วิธีจัดการการกลั่นแกล้งก่อนเข้าร่วมหลักสูตรฯ และหลังเข้าร่วมหลักสูตรฯ สาเหตุและทางออกของความขัดแย้ง

ค. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ผลงานของผู้เรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.8.9 ประสิทธิผลของหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ก. ประสิทธิผลของหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลังการทดลองหลักสูตรสันติศึกษาผลการวัดเจตคติต่อหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวัดจิตแห่งความเคารพ ผลการสำรวจการทำงานเป็นทีม ผลการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้เรียนสูงกว่าก่อนการทดลองหลักสูตรสันติศึกษา

ข. ประสิทธิผลของหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หลังการทดลองหลักสูตรรายวิชาสันติภาพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธีของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่าก่อนการทดลองหลักสูตรสันติศึกษา

ค. ประสิทธิผลการบูรณาการหลักสูตรสันติศึกษาลงในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน พบปัญหาการบูรณาการหลักสูตรสันติศึกษา ได้แก่ ครูขาดความรู้ความชำนาญในการบูรณาการหลักสูตรสันติศึกษา การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนทำได้ยาก ขาดการทำวิจัยในชั้นเรียน การดำเนินงานบูรณาการหลักสูตรสันติศึกษาในสถานศึกษาของโรงเรียนขาดความต่อเนื่อง ขาดงบประมาณ ทั้งนี้ ผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหา โดยการระดมทุนจากเครือข่ายชุมชน การแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อความต่อเนื่อง ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดส่งครูเข้ารับการอบรมการบูรณาการหลักสูตรสันติศึกษา และการวัดและประเมินผลผู้เรียน

ง. ประสิทธิผลของหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาภาคฤดูร้อนระดับมัธยมศึกษา ปรากฏผล คือ 1) การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มที่ขัดแย้งบนฐานสันติศึกษาและผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรมสามารถให้ผลลัพธ์ทางบวก 2) ผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้สำเร็จโปรแกรมเมล็ดพันธุ์สันติภาพให้ความหมายทางบวกด้านทักษะการสื่อสาร ความมั่นใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเปิดรับระหว่างวัฒนธรรมและนานาชาติ เครือข่ายทางสังคม และโลก มุมมองทางการเมือง เอกลักษณ์ของประเทศ และการข้ามผ่านความขัดแย้ง และสัมพันธภาพ ความเห็นใจ และ 3) ผลลัพธ์การสร้างสันติภาพในบริบทนานาชาติให้โอกาสระหว่างกลุ่มในการสนับสนุน

การเปลี่ยนผ่านกำแพงวัฒนธรรมและสัมพันธภาพทางชนชั้นภายในองค์กรระดับนานาชาติ และให้การยื่นมือเข้าไปสร้างสันติภาพครอบคลุมความผันผวนในสถานการณ์ทุกส่วนของโลกตามความต้องการจำเป็นที่ประเมินจากมุมมองผู้คนในท้องถิ่น

จากการพิจารณาสาระสำคัญทั้ง 9 ประเด็น ผู้วิจัยสังเกตเห็นอุปสรรคข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงหลักสูตรหรือโปรแกรมสันติศึกษาของโรงเรียน การนำหลักสูตรสันติศึกษาและทรัพยากรโปรแกรมสันติศึกษาถูกนำไปใช้เพียงในระดับห้องเรียนที่ครูสนใจเท่านั้น และในการเปลี่ยนแปลงจิตใจและความประพฤติของคนเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานหลายปี และความยากในบริบทที่มีความขัดแย้งต่อเนื่องยาวนานนั้น ถ้าหากผลของกระบวนการมีส่วนร่วมสำหรับการสร้างสันติภาพในระยะยาวให้ประสบการณ์ทางบวกกับผู้เข้าร่วม และเป็นผลลัพธ์ทางบวกที่ยั่งยืนในกลุ่มกับคนที่ต่อต้านซึ่งเป็นคู่ปรับคู่แข่งของกลุ่ม ประกอบกับการยกระดับการวิจัยสันติศึกษาสามารถปรับแต่งทฤษฎี และปรับปรุงการปฏิบัติสันติศึกษาบนพื้นฐานบริบทวัฒนธรรม ความต้องการจำเป็น และความคาดหวังที่แตกต่างระหว่างฝ่ายที่ต่างกัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนในบริบทอื่นๆ เช่น โรงเรียนที่มีขนบธรรมประเพณีอันยาวนาน โรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นต่างๆ โดยนำเทคนิควิธีการประเมินความต้องการจำเป็น และอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นแนวทางกลไกในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและการยอมรับที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่ยั่งยืนได้ต่อไป

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดที่ได้จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางพิจารณาระเบียบวิธีวิจัย การวางขั้นตอนการวิจัย การเลือกเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การเลือกผู้ให้ข้อมูลและผู้เข้าร่วมการวิจัย และ การเลือกวิธีการประเมินผล ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น

คำว่า “วัยรุ่น” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า“adolescence” มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า “adolescere” มีความหมายว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (maturity) การก้าวย่างไปสู่วัยผู้ใหญ่ (adulthood) การเปลี่ยนผ่านช่วงระหว่างวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ เด็กหญิงมีพัฒนาการของการเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุประมาณ 10-12 ปี เร็วกว่าเด็กชาย 2 ปี ช่วงวัยรุ่นเป็นระยะเวลาที่พัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม เกิดการพัฒนาอย่างสมบูรณ์จนบรรลุวุฒิภาวะ บุคคลคนหนึ่งอาจมีสภาวะพัฒนาการแต่ละด้านบรรลุวุฒิภาวะไม่พร้อมกัน เช่น สภาวะทางกาย (physical) เปลี่ยนแปลงบรรลุวุฒิภาวะ แต่วุฒิภาวะทางอารมณ์ (emotional) การรู้คิด

(cognitive) และจิตใจ (mental) ยังไม่บรรลุวุฒิภาวะ (สุพัตรา สุภาพ. 2525: 2; ประณต เค้าฉิม. 2549: 1; กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต. 2550: 7; Hewstone; & et al. 2005: 204)

ช่วงเวลาการเป็นวัยรุ่นแบ่งเป็น 3 ระยะ (จตุพร ลิ้มมั่นจริง. ม.ป.ป.: 33; วิโรจน์ อารีย์กุล. ม.ป.ป.: 55; สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. ม.ป.ป.: ออนไลน์; อรชา ตุลานันท์; และ สมพงษ์ จิตระดับ. ม.ป.ป.: ออนไลน์) คือ

วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 11-14 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางร่างกาย สรีระวิทยา (Physiology) และทางปัญญา

วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) อายุ 14-17 ปี เป็นระยะที่มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่นี้

วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 17-20 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนจากการเป็นเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่

นักจิตวิทยาพัฒนาการมีแนวคิดหลากหลายเกี่ยวกับการจำแนกพัฒนาการสภาวะการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นตอนต้น ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจำแนกพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม ด้านการรู้คิด และด้านพฤติกรรม (กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต. 2550; ประณต เค้าฉิม. 2549; อรรถพล อนันติวรสกุล; และคนอื่นๆ. 2555; พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา. 2554; กรมพลศึกษา. 2557; American Psychological Association. 2002; Hewstone; & et al. 2005) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development)

การเปลี่ยนรูปร่างจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ จะมีการเปลี่ยนแปลง 3 ส่วน คือ ด้านการเจริญเติบโต สมรรถภาพทางเพศ และการรับรู้ของสมอง (สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. ม.ป.ป.; กรมพลศึกษา. 2557; อรชา ตุลานันท์; และ สมพงษ์ จิตระดับ, ม.ป.ป.; อนัญญา สินรัชตานันท์. ม.ป.ป.) ดังนี้

2.1.1 ด้านการเจริญเติบโต ในระยะแรกรุ่น (Puberty) การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน คือ การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (Growth spurt) เกือบทุกส่วนของร่างกายเพื่อปรับจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การเข้าสู่วัยแรกรุ่น (Puberty) โดยเฉลี่ยวัยรุ่นหญิงจะมีความสูงนำวัยรุ่นชายก่อนประมาณ 2 ปี และจะสูงอย่างเต็มที่ (Height spurt) ประมาณก่อนการมีประจำเดือน แต่ในวัยรุ่นชายจะเกิดช้ากว่า คือเกิดหลังจากการเข้าสู่ภาวะการหลั่งสเปิร์มครั้งแรก (Spermarche) การเจริญเติบโตจะเริ่มต้นจากแขนขา (Extremities) ไปสู่ส่วนกลางลำตัว โดยนิ้วมือนิ้วเท้าจะยาวก่อนมือและเท้า มือและเท้าจะเจริญก่อนแขนและขา แขนและขาจะเจริญก่อนลำตัว (Torso) ซึ่งลำตัว

จะเป็นส่วนสุดท้ายของร่างกายที่จะเจริญเติบโต วัยรุ่นจะรับประทานอาหารมากขึ้น น้ำหนักตัวจะเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของน้ำหนักตัวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านพันธุกรรม อาหาร การออกกำลังกาย และเพศ วัยรุ่นหญิงจะมีการเพิ่มของไขมันมากกว่าวัยรุ่นชาย ส่วนวัยรุ่นชายน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นกล้ามเนื้อ (Muscle spurt) โดยทั่วไปกล้ามเนื้อแขนจะมีความแข็งแรงแตกต่างอย่างมากในระหว่างชายและหญิง กล้ามเนื้อส่วนอื่นจะเป็นไปตามธรรมชาติของเพศนั้นๆ ผิวหนังมีการเปลี่ยนแปลง โดยใบหน้าจะมันง่ายและมีเหงื่อมากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มเกิดสิวได้ง่าย ผมที่ศีรษะและตามแขนขาจะหยาบและสีเข้มขึ้น มีขนขึ้นที่ใบหน้า รักแร้ และมี ขนหัวน่าว (Pubic hair)

2.1.2 สมรรถภาพทางเพศ เด็กหญิงสะโพกขยายมีประจำเดือน เด็กชายเสียงแตกและเสียงห้าว ฝันเปียก สนใจในเรื่องเพศ และเพศตรงข้าม ร่างกายต้องการอาหารครบหมู่ การออกกำลังกาย การเล่น การพักผ่อน การดูแลรักษาความสะอาด เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างปกติ

2.1.3 การรับรู้ของสมอง การเจริญเติบโตของสมองในวัยแรกรุ่น (Puberty) และวัยรุ่น เป็นผลมาจากฮอร์โมน วุฒิภาวะและประสบการณ์ โดยระบบการสร้างอารมณ์แรงจูงใจ ความจำระยะยาว (Limbic system, Long term memory) จะเจริญเติบโตก่อนส่วนที่มีหน้าที่ด้านการวางแผน การควบคุมอารมณ์ (Prefrontal cortex) หลายปี และฮอร์โมนช่วงวัยแรกรุ่น (Puberty) จะมีผลต่อสมองส่วนควบคุมอารมณ์แบบสัญชาตญาณสัตว์ (Amygdala) มากกว่ามีผลโดยตรงต่อ Cortex ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากอายุและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

2.2 พัฒนาการด้านจิตใจ (Psychological Development)

ช่วงวัยนี้สติปัญญาจะมีการพัฒนาสูงขึ้น (Intellectual Development) โดยมีพัฒนาการทางด้านความสามารถในการเรียนรู้ การคิดหาเหตุผลแบบลึกซึ้งในเชิงนามธรรม การคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้มาก กระทั่งมีความคิดเป็นแบบรูปธรรม ซิมอัตวา (Simatwa. 2010: 366-367) ได้อธิบายทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเปียเจต์ (Jean Piaget) โดยใช้คำว่า “Formal Operation” มีความหมายสื่อถึงความสามารถเรียนรู้ เข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้นแบบนามธรรม (Abstract Thinking) มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นตามลำดับ และเมื่อพ้นวัยรุ่นแล้วจะมีความสามารถทางสติปัญญาได้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ในช่วงระหว่างการเป็นวัยรุ่นนี้จะยังอาจขาดความยั้งคิด มีความมุทะลุหุนหันพลันแล่น ขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ เริ่มมีความสามารถในการรับรู้ตนเอง (Self Awareness) ด้านต่างๆ (สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. ม.ป.ป.; กรมพลศึกษา. 2557; American Psychological Association. 2002) ดังนี้

2.2.1 เอกลักษณ์ (Identity) วัยรุ่นจะค้นหาสิ่งที่ตนชอบหรือถนัด เริ่มแสดงออกถึงสิ่งตนเองชอบ สิ่งที่ตนเองถนัด ซึ่งจะแสดงถึงความเป็นตัวตนของเขาที่โดดเด่น เป็นวัยที่ค้นหาความเป็นเอกลักษณ์ สร้างภาพลักษณ์ของตน สร้างแนวคิด ความเชื่อ เป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตน เรียนรู้ว่าตนคือใคร สามารถประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของตัวเองในด้านต่างๆ ได้ และจะเกิดการเรียนรู้และเลียนแบบจากตัวแบบที่ประทับใจ ทั้งกิริยาท่าทาง การแสดงออก จนพัฒนาปรับเข้ากลายเป็นอัตลักษณ์และบุคลิกภาพแห่งตนเอง

2.2.2 ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self Image) วัยรุ่นจะสนใจ ให้เวลากับรูปร่างผิวพรรณมากกว่าวัยอื่น ถ้าพบว่าตนเองมีข้อด้อยกว่าคนอื่นก็จะเกิดความรู้สึกอับอาย

2.2.3 การได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (Acceptance) ช่วงวัยนี้มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ต้องการการยอมรับจากผู้อื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เป็นช่วงวัยที่อยากให้มีคนรู้จักมากๆ อยากเด่นอยากดัง และต้องการให้ผู้อื่นยอมรับการกระทำของตน การได้รับการยอมรับจากผู้อื่นจะช่วยให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกมั่นใจตนเอง รู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัย และเห็นคุณค่าของตนเอง

2.2.4 ความภาคภูมิใจตนเอง (Self Esteem) เป็นสภาวะที่วัยรุ่นบรรลุสิ่งที่มุ่งมั่นบากบั่นกระทำสิ่งนั่นด้วยตนเองจนได้รับผลตามที่ตั้งใจไว้ รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ทำสิ่งใดแล้วได้รับการยอมรับจากผู้คนรอบข้าง โดยเฉพาะเพื่อนหรือผู้อื่นในวัยใกล้เคียงกัน

2.2.5 ความเป็นตัวของตัวเอง (Independent) ช่วงวัยนี้จะไม่ค่อยชอบอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาใด ๆ ชอบคิดเอง ทำเอง พึ่งตัวเอง เชื่อความคิดตนเอง มีปฏิกิริยาตอบโต้ผู้ใหญ่ที่บีบบังคับสูง มีความต้องการอิสระเสรีภาพ มีความอยากรู้ ความอยากเห็น และมีความอยากลองสูงสุดในวัยนี้ ถ้าวัยรุ่นขาดการยั้งคิดที่ดีความอยากลองอาจเป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้ง่าย การได้ทำอะไรด้วยตนเอง และทำได้สำเร็จ จะช่วยให้วัยรุ่นมีความมั่นใจในตนเอง (Self Confidence)

2.2.6 การควบคุมตนเอง (Self-Control) วัยนี้จะเรียนรู้ที่จะควบคุมความคิด การรู้จักยั้งคิด การคิดให้เป็นระบบ เพื่อให้สามารถใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

2.2.7 อารมณ์ (Mood) ช่วงวัยนี้การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดีนัก วัยรุ่นอาจเกิดความรู้สึกปั่นป่วนในอารมณ์ เกิดความหงุดหงิดง่าย โกรธง่าย ความแปรปรวนของอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่ายอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความเครียดได้ง่ายเช่นกัน ความแปรปรวนของอารมณ์ที่นำมาซึ่งความรู้สึกซึมเศร้าโดยปราศจากสาเหตุ สภาวะอารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านี้มีผลต่อการเรียน การดำเนินชีวิต และอาจเป็นสาเหตุให้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมเกเรก้าวร้าว ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นมี

พฤติกรรมกระทำสิ่งต่างๆ ตามอารมณ์ตัวเองอยู่บ้าง แต่จะค่อยๆ พัฒนาดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ช่วงวัยนี้เป็นระยะที่ฮอร์โมนกำลังเปลี่ยนแปลงและปรับสมดุลระหว่างสภาวะร่างกายและอารมณ์ ทำให้อารมณ์ความรู้สึกทางเพศมีมาก แสดงออกซึ่งความสนใจเรื่องทางเพศ หรือมีพฤติกรรมทางเพศ เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในวัยนี้ แต่พฤติกรรมบางอย่างอาจเป็นปัญหา เช่น เบี่ยงเบนทางเพศ กามวิปริต หรือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น เป็นต้น

2.2.8 จริยธรรม (Moral Development) ช่วงวัยนี้จะมีระบบมโนธรรมของตนเอง มีความคิดเชิงอุดมคติสูง (Idealism) สามารถแยกแยะความผิดชอบชั่วดีได้ และแสดงออกให้เห็นว่าไม่พอใจกับสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงกติกา ต้องการแสดงตนในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น พึงพอใจที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่น เริ่มแสดงความเห็นอภิปรายอย่างตรงไปตรงมาบางครั้งใช้คำพูดรุนแรงกับพ่อแม่หรือครู แสดงออกหากรู้สึกถึงความอยุติธรรมเอารัดเอาเปรียบ หากได้รับการยั่วกระทบมักจะแสดงอากัปกิริยาโต้กลับทันทีด้วยความไม่พอใจมุทะลุดุดัน เป็นช่วงวัยที่อารมณ์ฉุนเฉียวได้ง่าย และจะค่อยๆ พัฒนาการยับยั้งอารมณ์ได้มากขึ้นจนกระทั่งสมบูรณ์หากเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

แนวโน้มของอารมณ์ทั่วไปจากวัยเด็กตอนปลายถึงวัยรุ่นจะมีความเชื่อมั่นในตนเองลดลง วัยรุ่นชายจะมีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนวัยรุ่นหญิง แต่ความเชื่อมั่นในตนเองจะลดลงเร็วกว่าเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น วัยรุ่นหญิงจะมีความซึมเศร้ารุนแรงกว่าวัยรุ่นชาย ในวัยรุ่นบางคนมักจะนิ่งเฉย เอาจริงเอาจังในการตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวัยรุ่น ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้ (Clinical depression เป็นความสิ้นหวัง รู้สึกไร้คุณค่า มีอาการเซื่องซึม ซึ่งอาการต้องเกิดตั้งแต่ 2 สัปดาห์ขึ้นไป) การครุ่นคิด (Rumination) เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดในเพศหญิงมากกว่าชาย ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า และทำให้วัยรุ่นหญิงมีอาการเศร้ามากกว่าเดิม แต่มองอีกหนึ่ง ก็ถือเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยป้องกันวัยรุ่นไม่ให้เกิดอาการโดดเดี่ยว และอาการหุนหันพลันแล่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นวัยรุ่นอาจเกิดภาวะซึมเศร้าได้ และบางรายอาจเกิดความคิดฆ่าตัวตาย (Suicide ideation) ซึ่งจะเกิดสูงสุดในช่วงอายุ 15 ปี ความคิดฆ่าตัวตาย (Suicide ideation) เป็นภาวะปกติที่เกิดขึ้นได้ในวัยรุ่น แต่การฆ่าตัวตายไม่ใช่ภาวะปกติ วัยรุ่นมักจะฆ่าตัวตายน้อยกว่าผู้ใหญ่ เพศ (Gender) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดในการฆ่าตัวตาย แม้ว่าภาวะซึมเศร้าและ Parasuicide จะพบได้มากในเพศหญิง แต่การฆ่าตัวตายที่สำเร็จ (Complete suicide) จะพบมากในเพศชาย เหตุผลหนึ่งก็คือ ผู้ชายมักใช้วิธียิงตัวตาย มากกว่าการใช้วิธีอื่น การโกรธในวัยแรกรุ่นเป็นเรื่องปกติ แต่ควรจะต้องแสดงออกในทางที่ถูก เช่น การตะโกนเสียงดังใส่เพื่อน การบ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เป็นต้น การโกรธที่ถูกระเบิดออกและถือว่าเป็นการ

แสดงความโกรธที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การทำลายสิ่งของ และการทำร้ายผู้อื่น ความก้าวร้าวและอาชญากรรมที่รุนแรงจะเกิดได้บ่อยในช่วงวัยรุ่นมากกว่าเกิดในช่วงอายุอื่น โดยทั่วๆ ไปวัยรุ่นที่ถูกจับกุมจะมีช่วงอายุตั้งแต่ 12 -16 ปี และจะลดจำนวนลงอย่างช้าๆ จนกระทั่งผ่านเข้าวัยผู้ใหญ่ ถ้าเปรียบเทียบกับวัยอื่นแล้ว วัยรุ่นมักแสดงอารมณ์ทันทีทันใดและสุดขีด ซึ่งจะนำไปสู่ความเศร้าโศกเสียใจและโกรธเคือง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ปกติจะแสดงภายในครอบครัว และกลุ่มเพื่อนที่เข้าใจกัน สำหรับวัยรุ่นบางคนอารมณ์ดังกล่าวที่ไม่ได้รับการดูแลที่ถูกต้อง อาจนำไปสู่การพยายามฆ่าตัวตายได้ (โดยเฉพาะในวัยรุ่นหญิง), การทำผิดกฎเล็กน้อย (เกิดในทั้งสองเพศ) การฆ่าตัวตายโดยสำเร็จและการก่ออาชญากรรม (เกิดในวัยรุ่นชาย) การป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดสิ่งเหล่านี้ได้ดีที่สุดคือ การให้ห่างไกลจากปืน และยา พร้อมกับพัฒนาการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนและผู้ใหญ่

2.3 **พัฒนาการด้านสังคม** (Social Development)

ช่วงวัยนี้เด็กเริ่มห่างจากทางบ้าน และให้ความสนใจเพื่อนมากจนกระทั่งเพื่อนเป็นบุคคลสำคัญสำหรับวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงมักตระหนักด้านความกดดันทางสังคม (Peer pressure) อาจเกิดขึ้นได้ในวัยรุ่น เพื่อนสำหรับวัยรุ่นจะคอยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นความต้องการทางสังคม โดยสมาชิกของ Cliques and Crowds จะสนับสนุนกันในด้านการรวมกลุ่มต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มในประเภทกีฬา การรวมกลุ่มศึกษาเพื่อการสอบ การหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และการสมัครเข้าศึกษาต่อ เป็นต้น วัยรุ่นจะใช้เวลากับเพื่อนนานๆ มีกิจกรรมนอกบ้านมากไม่อยากไปไหนกับทางบ้าน เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม มีเพื่อนต่างเพศและมีแฟน อยากรู้ อยากเห็น อยากลองปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มของสังคมได้ดีขึ้น เพื่อนทั้งสองเพศจะมีความสำคัญต่อวัยรุ่น โดยเพื่อนจะช่วยให้วัยรุ่นค้นพบการเห็นคุณค่าในตนเองและการมีวุฒิภาวะ เพื่อนบางกลุ่มจะทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Antisocial) หรือการทำร้ายตนเอง (Self-destructive) แต่ส่วนใหญ่วัยรุ่นจะได้รับการช่วยเหลือให้มีการปรับตัวกับความเครียดทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม การเรียนรู้สังคมจะช่วยให้วัยรุ่นค้นหาแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะกับตนเอง วัยรุ่นมีความสามารถในทักษะสังคมการสื่อสารเจรจาการแก้ปัญหาการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเลือกคบเพื่อนทั้งเพื่อนเก่าและเพื่อนใหม่ (Cliques & Crowds) พัฒนาการทางสังคมที่ดีจะเป็นฐานการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและบุคลิกภาพที่ดี เป็นแนวทางให้กับวัยรุ่นในการเลือกวิชาชีพและสังคมแวดล้อมที่ดีที่เหมาะกับตนต่อไปในอนาคต (สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. ม ม.ป.ป.; กรมพลศึกษา. 2557; American Psychological Association. 2002)

2.4 **พัฒนาการด้านการรู้คิด** (Cognitive Development)

ช่วงวัยนี้สมาธิของวัยรุ่นจะดีขึ้นกว่าในวัยเด็ก เป็นผลจากการที่สมองส่วนหน้ามีการเปลี่ยนแปลงมากในวัยรุ่นแต่ยังคงต่างจากวัยผู้ใหญ่ ซึ่งในวัยรุ่นสมองมีการพัฒนาเพิ่มไปอีกมาก วัยรุ่นจะใช้ความรู้สึกเป็นหลักในการทำงานเพราะสมองของวัยรุ่นยังพัฒนาไม่เต็มที่ ความคิดเกี่ยวกับความระมัดระวังตนเองจะมีมากขึ้น มีการใช้เหตุผลที่สูงขึ้น พัฒนาทักษะการต่อรอง การสื่อสาร มีจินตนาการสูง ลักษณะเฉพาะของวัยรุ่นจะคิดถึงตนเองเป็นศูนย์กลาง วัยรุ่นตอนต้นไม่เพียงคิดถึงเฉพาะตนเองเท่านั้น แต่วัยรุ่นยังมองว่าผู้คนรอบข้างจะคิดอย่างไรต่อตัวเอง ซึ่งเราเรียกว่าภาวะนี้ว่า “Adolescent Egocentrism” ซึ่งเป็นสาเหตุให้คนแปลพฤติกรรมผู้อื่นให้เกี่ยวข้องกับตนเอง การแสดงสีหน้าบึ้งตึง หรือการที่ถูกวิจารณ์จากครูอาจทำให้วัยรุ่นสรุปเองว่า “ไม่มีใครชอบเขา” และจะอนุมานว่า “ฉันไม่เป็นที่รักของใคร” ในวัยรุ่นจะมีความคิดที่ว่า ตนเองไม่เคยพ่ายแพ้ จะถูกปกป้องจากการได้รับภยันตราย เมื่อเขาทำเรื่องเสี่ยงภัยและรอดชีวิตมาได้โดยไม่ได้รับบาดเจ็บ (เช่น การขับรถเร็ว การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน และการทำสิ่งต่างๆที่เสี่ยงอันตราย) พวกเขาจะมีความรู้สึกพิเศษ ภาคภูมิใจ โดยไม่ได้คิดว่าเป็นความโชคดี หรือรู้สึกขอบคุณที่ไม่เกิดอันตรายขึ้น วัยรุ่นจะมีการพัฒนาการทางด้านตรรกะ (Logic) กระบวนการรู้คิด (Cognitive process) จะเกิดขึ้นหลังจากเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ว่า “Formal Operational Thought” หรือ การคิดถึงสิ่งที่สามารถเป็นไปได้ (สมมุติฐาน) ไม่ใช่เพียงคิดถึงสิ่งที่เป็นความจริงเท่านั้น แต่จะเริ่มต้นคิดถึงวิธีแก้ปัญหาที่สามารถเป็นไปได้จนกระทั่งเข้าสู่การแก้ปัญหาที่เป็นความจริง วัยรุ่นจะเข้าใจคำถามที่ว่า “ถ้าสมมุติว่า” (Hypothetical thinking) ในการพัฒนาการคิดเกี่ยวกับการสมมุติ วัยรุ่นสามารถที่จะคิดเกี่ยวกับ เหตุผลการสรุป (Deductive reasoning) ซึ่งจะเข้าสู่การคิดแบบนามธรรม (Abstract) หรือการใช้ตรรกะที่จะเข้าสู่ข้อสรุปในเรื่องนั้นๆ (สุพัตรา สุภาพ. 2525; สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. ม.ป.ป.; American Psychological Association. 2002)

2.5 **พัฒนาการและพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น** (Adolescent Risk-Taking Behaviors)

ช่วงวัยนี้เด็กเริ่มห่างจากทางบ้าน และให้ความสนใจเพื่อนมากจนกระทั่งเพื่อนเป็นบุคคลสำคัญสำหรับวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงมักตระหนักด้านความกดดันทางสังคม (Peer pressure) อาจเกิดขึ้นได้ในวัยรุ่น เพื่อนสำหรับวัยรุ่นจะคอยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นความต้องการทางสังคม โดยสมาชิกของ Cliques and Crowds จะสนับสนุนกันในด้านการรวมกลุ่มต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มในประเภทกีฬา การรวมกลุ่มศึกษาเพื่อการสอบ การหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และการสมัครเข้าศึกษาต่อ เป็นต้น วัยรุ่นจะใช้เวลากับเพื่อนนานๆ มีกิจกรรมนอกบ้านมากไม่อยากไปไหนกับ

ทางบ้าน เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม มีเพื่อนต่างเพศและมีแฟน อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มของสังคมได้ดีขึ้น เพื่อนทั้งสองเพศจะมีความสำคัญต่อวัยรุ่น โดยเพื่อนจะช่วยให้วัยรุ่นค้นพบการเห็นคุณค่าในตนเองและการมีวุฒิภาวะ เพื่อนบางกลุ่มจะทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Antisocial) หรือการทำร้ายตนเอง (Self-destructive) แต่ส่วนใหญ่วัยรุ่นจะได้รับการช่วยเหลือให้มีการปรับตัวกับความเครียดทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม การเรียนรู้สังคมจะช่วยให้วัยรุ่นค้นหาแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะกับตนเอง วัยรุ่นมีความสามารถในทักษะสังคมการสื่อสารเจรจาการแก้ปัญหาการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเลือกคบเพื่อนทั้งเพื่อนเก่าและเพื่อนใหม่ (Cliques & Crowds) พัฒนาการทางสังคมที่ดีจะเป็นฐานการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและบุคลิกภาพที่ดี เป็นแนวทางให้กับวัยรุ่นในการเลือกวิชาชีพและสังคมแวดล้อมที่ดีที่เหมาะกับตนต่อไปในอนาคต (สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. ม.ป.ป.; กรมพลศึกษา. 2557; American Psychological Association. 2002)

2.5.1 ปัญหาการขัดแย้งในครอบครัว วัยรุ่นคิดว่าผู้ใหญ่มีความคิดเห็นแตกต่างจากตนเองโดยเป็นความคิดเห็นที่ไม่เข้ากับยุคสมัยของตน วัยรุ่นยอมรับไม่ได้ที่ผู้ใหญ่ตำหนิสิ่งที่ตนและกลุ่มเพื่อนคิดว่าถูกต้องและจากการที่วัยรุ่นมักมีอารมณ์รุนแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลในครอบครัวอย่างมาก วัยรุ่นจึงมักอยู่กับกลุ่มเพื่อน ซึ่งวัยรุ่นคิดว่ามีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างมาก มีความสุขเมื่อได้อยู่ด้วยกัน ไม่ชอบอยู่บ้านเนื่องจากบุคคลในครอบครัวไม่เข้าใจ

2.5.2 ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ วัยรุ่นที่มีความสนใจซึ่งกันและกัน อาจมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นซึ่งยังไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรที่จะเกิดมาเนื่องจากยังอยู่ในวัยเรียน จึงทำให้เกิดปัญหาการทำแท้งผิดกฎหมายเกิดขึ้น และส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของหญิงวัยรุ่นได้ ถึงแม้ไม่มีการทำแท้งเกิดขึ้น วัยรุ่นหญิงก็ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอย่างสูงเนื่องจากเป็นการกระทำที่ สังคมไม่ยอมรับและทำให้วัยรุ่นหญิงไม่สามารถศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไปได้

2.5.3 ปัญหาโรคทางเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกันกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีความรู้ในการป้องกันตนเอง จากการตั้งครรภ์หรือการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทำให้วัยรุ่นชายและหญิงมีโอกาสเป็นโรคได้ เช่น โรคหนองในแท้ หนองในเทียม โรคซิฟิลิส หรือการติดเชื้อ HIV เป็นต้น

2.5.4 ปัญหาโสเภณีเด็กวัยรุ่น วัยรุ่นบางคนหรือบางกลุ่มมีความต้องการทางด้านวัตถุหรือเงิน อาจด้วยความต้องการที่จะต้องเหมือนเพื่อนถึงแม้ฐานะทางเศรษฐกิจทางครอบครัวไม่เอื้ออำนวย มีความต้องการสารเสพติด การเป็นวัยรุ่นขาดรัก การประชดชีวิต ทำให้ต้องกลายเป็นหญิงหรือชายอาชีพพิเศษได้

2.5.5 ปัญหาการใช้สารเสพติด จากการที่วัยรุ่นมีความขัดแย้งกับบุคคลในครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ความอยากลอง อยากเท่ห์ หรืออยากที่จะปฏิบัติตามผู้ใหญ่ที่ตนนิยมชมชอบ ฯลฯ ส่งผลให้วัยรุ่นมีการใช้สารเสพติด เช่น บุหรี่ สุรา จนกระทั่ง กลายเป็นการใช้สารเสพติดที่มีอันตรายต่อตนเองอย่างมากและผิดกฎหมายอย่างเฮโรอีนได้ ในโลกของวัยรุ่นปัจจุบันนิยมการจัดการสังสรรค์ ในกลุ่มเพื่อนและมีการใช้สารเสพติด เช่น ยาอี ทำให้ขาดการควบคุมตนเอง เกิดปัญหา การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการคาดคิดมาก่อนหรือไม่มีการป้องกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การติดโรคทางเพศสัมพันธ์ การเป็นหญิงชายอาชีพพิเศษหรือปัญหาอาชญากรรมตามมาได้

2.5.6 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ได้แก่ การขับรถเร็วอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้สูงในวัยรุ่น การใช้เทคโนโลยีสื่อสารทำให้เกิดการพนัน การล่อลวง และติดเกมหรืออินเตอร์เน็ต การมีเทคโนโลยีหรือการสื่อสารที่ไว ยิ่งทำให้วัยรุ่นอยากรู้อยากลองมากขึ้น ปัญหาความรุนแรงรวมถึงก่อคดีความจึงเกิดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามการเรียนรู้ที่วัยรุ่นสัมผัสว่าผู้ใหญ่บางรายยังสามารถทำได้ แต่ความแตกต่างระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ คือวัยรุ่นเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านี้อย่างหุนหันพลันแล่น ขาดการควบคุม อันเป็นผลจากการที่สมองส่วนหน้า ซึ่งเป็นส่วนควบคุมพฤติกรรมในวัยรุ่นยังเจริญเติบโตและถูกกระตุ้นได้ไม่เต็มที่ หากวัยรุ่นได้รับการพัฒนาด้วยการกระตุ้นให้สมองส่วนนี้โตขึ้นเรื่อยๆ เขาก็จะมีการควบคุมตนเองและพฤติกรรมสมเหตุสมผลมากขึ้น

ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้นไปใช้ประกอบการสร้างแนวคำถามและการวิเคราะห์สาเหตุ และการวิเคราะห์ทางเลือกสำหรับการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษา

2.6 รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่น

จากการศึกษารายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่นภายในประเทศ ได้แก่ งานวิจัยของ พิชญา สมทรง (2550) ศรัญญา อิชิตะ (2553) ยงยุทธ แสนประสิทธิ์ (2554) วรวุฒิ ธาราวุฒิ; และ ชนกานต์ ขาวสำลี (2556) ณัฐรัชต์ สาเมาะ; และคนอื่นๆ (2557) รวีวรรณ พันธไชย (2557) ชาอีดะห์ เกษา (2557) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2560) และ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2561) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์สถานการณ์

ความขัดแย้งและการกระทำรุนแรงของเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นตอนต้นในประเทศไทย จำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ อัตราการเพิ่มของพฤติกรรมการกระทำรุนแรง ปัจจัยสาเหตุพฤติกรรมการกระทำรุนแรง และลักษณะพฤติกรรมที่กระทำรุนแรง มีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 อัตราการเพิ่มพฤติกรรมการกระทำรุนแรง รายงานกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวว่า ใน ปี พ.ศ.2556 การก่อคดีของเด็กและเยาวชน อายุ 15 – 18 ปี มีจำนวน 26,091 คดี และ พบว่า ปี พ.ศ.2557 เด็กและเยาวชน อายุ 15 – 18 ปี กระทำผิดอาญา จำนวน 36,537 คดี หากทำการเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2556 กับ ปี พ.ศ. 2557 จะเห็นได้ว่ามีการก่อคดีเพิ่มขึ้นถึง จำนวน 15,429 คดี ประกอบกับรายงานผลการวิจัยของ ชาอีดะห์ เกษา (2557) พบว่า ความรุนแรงในวัยรุ่นมีหลายลักษณะ ได้แก่ วัยรุ่นในฐานะเหยื่อจากการกระทำความรุนแรง วัยรุ่นในฐานะผู้กระทำความรุนแรง และวัยรุ่นในฐานะเหยื่อและผู้กระทำความรุนแรง พฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นจะซึมซับผ่านครอบครัว โรงเรียน เพื่อน กิจกรรม และชุมชน รูปแบบความรุนแรงจากเดิมใช้การข่มขู่ ใช้กำลังชกต่อย ใช้ไม้ ไม่ได้มีการใช้อาวุธหมายเอาชีวิต แต่ปัจจุบันมีการทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธปืนหมายเอาชีวิตอีกฝ่ายอย่างจริงจัง นอกจากนี้ รายงานการสำรวจสภาวการณ์เด็กและเยาวชนของวรวุฒิ ธาราวุฒิ; และ ชนกานต์ ขาวสำลี (2556) พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาร้อยละ 15 ถูกขู่กรรโชกทรัพย์ / รีดไถเงินจากนักเรียนในโรงเรียนเดียวกัน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 25 ถูกทำร้ายร่างกายโดยนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน

2.6.2 ปัจจัยสาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรง มีรายงานผลการวิจัยของ พิชญา สมทรง (2550) ศรัญญา อิชิตะ (2553) ยงยุทธ แสนประสิทธิ์ (2554) ชาอีดะห์ เกษา (2557) และ รวีวรรณ พันธไชย (2557) พบตรงกันว่า ปัจจัยสาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้นมาจาก ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยด้านสภาพสังคมแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสื่อ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ก. สาเหตุภายในตัวบุคคลหรือด้านตนเอง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น บุคลิกภาพ สุขภาพจิต และความฉลาดทางอารมณ์ เป็นองค์ประกอบด้านตนเองที่เป็นสาเหตุให้นักเรียนวัยรุ่นมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ปกครองเป็นประจำ มีทัศนคติต่อพฤติกรรมความรุนแรงว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปกติธรรมดา และการมีพฤติกรรมความรุนแรงทำให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ประกอบกับนักเรียนเป็นวัยรุ่น มีลักษณะเป็นคนโมโหง่ายอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย (พิชญา สมทรง, 2550)

ข. สาเหตุด้านครอบครัว ประกอบด้วย อาชีพของผู้ปกครอง สถานภาพการสมรสของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง เป็นองค์ประกอบด้านครอบครัวที่แสดงสาเหตุจากการมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ครอบครัวหย่าร้าง บิดาหรือมารดาเสียชีวิตนักเรียนขาดการดูแลและเอาใจใส่จากผู้ปกครอง บรรยากาศในบ้านไม่น่าอยู่อาศัยมีการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ค. สาเหตุทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับแหล่งสื่อ เป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุสำหรับนักเรียนให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ถูกเพื่อนชักชวนให้มีเรื่องชกต่อยทะเลาะวิวาท นักเรียนที่ชอบติดตามข่าวนักเรียนนักศึกษายกพวกรุมทำร้ายกันจนส่งผลให้เกิดความเคยชินต่อพฤติกรรมความรุนแรงว่าเป็นเรื่องธรรมดาของวัยรุ่น ส่วนนักเรียนเล่นเกมที่มีเนื้อหาความรุนแรงเป็นประจำทำให้ซึมซับเอาพฤติกรรมความรุนแรงไว้กับตัวเองและมาแสดงพฤติกรรมความรุนแรงต่อเพื่อนหรือคนที่อ่อนแอกว่า

2.6.3 ลักษณะพฤติกรรมการกระทำรุนแรง มีรายงานผลการวิจัยของ ยงยุทธ แสนประสิทธิ์ (2554) ณัฐรัชต์ สาเมาะ; และคนอื่นๆ (2557) และ รวีวรรณ พันธไชย (2557) พบตรงกันว่า การกระทำความรุนแรงทางวาจาเป็นพฤติกรรมที่กระทำมากที่สุด รองลงมา คือ การกระทำรุนแรงทางกาย ทางจิตใจ และทางเพศ ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ ณัฐรัชต์ สาเมาะ; และคนอื่นๆ (2557) พบด้วยว่า เยาวชนใช้สื่อ คือ โทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ตในการทำร้ายกันสร้างความเสียหาย สร้างความรำคาญต่อผู้ถูกกระทำ โดยการโจมตีหรือใช้วาจาหยาบคายผ่านอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ การคุกคามทางเพศออนไลน์ การแอบอ้างชื่อหรือตัวตนของผู้อื่นเพื่อให้ร้ายในพื้นที่ไซเบอร์ และส่งผลกระทบต่อเนื่องจนเกิดความรุนแรงในพื้นที่จริง

ผู้วิจัยนำแนวคิดจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่นภายในประเทศ ไปใช้ประกอบการสร้างแนวคำถามภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสาเหตุที่เกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์

3.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

นักวิชาการและนักจิตวิทยาให้นิยามความหมายและประเภทความต้องการจำเป็นไว้หลากหลาย ผู้วิจัยทำวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ดังนี้

3.1.1 ความหมายของความต้องการจำเป็น

ก. ความหมายของความต้องการจำเป็นตามแนวคิดทางการใช้ภาษาและความแตกต่าง

วิทกิน; และอัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld. 1995: 9) กล่าวว่า แนวคิดยากที่สุดในการเข้าใจ คือ มโนทัศน์ทั้งหมดของ “ความต้องการจำเป็น” (needs) ซึ่งอธิบายไว้ดังนี้

“ความต้องการจำเป็น” เป็นคำนาม จะกล่าวถึงช่องว่างหรือข้อแย้งกันระหว่างสถานะปัจจุบัน (what is) กับ สถานะอันพึงประสงค์สุดท้าย สถานะอนาคต หรือเงื่อนไข (what should be) “ความต้องการจำเป็น” ไม่ใช่สถานะปัจจุบันหรืออนาคต มันคือช่องว่างระหว่างปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น ความต้องการจำเป็นไม่ใช่สิ่งในตัวมันเอง แต่อนุมานดึงมาจากการตรวจสอบสถานะปัจจุบันและเปรียบเทียบมันด้วยกับสถานะอนาคตหรือเงื่อนไขที่ดีกว่า ในความรู้สึกความต้องการจำเป็นเป็นเสมือนปัญหาหรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง

“ความต้องการจำเป็น” เป็นคำกริยา จะชี้ไปยังสิ่งที่ปรารถนา (what is required) หรือพึงประสงค์ ที่จะเติมข้อแย้ง วิธีแก้ปัญหา กระบวนการสู่เป้าหมาย สิ่งสำคัญคือความแตกต่างระหว่าง “ความต้องการจำเป็น” กับ “วิธีแก้ปัญหา” ถ้าคุณพบตัวเองพูดว่า “ฉันจำเป็นต้องมีการดูแลเด็ก อาหารกลางวันร้อนๆ หลักสูตรการออกเสียง เงินค่าจ้างกรรมการจัดสันทนาการโปรแกรมในสวนของเรา ลงโทษผู้เมาแล้วขับรถอย่างหนัก” คุณแน่ใจได้เลยว่าคุณกำลังอภิปรายวิธีแก้ปัญหา ไม่ใช่ความต้องการจำเป็น การดูแลเด็ก หรืออาหารกลางวันร้อนๆ หรือการลงโทษอย่างหนักเป็นกระบวนการสู่ความสำเร็จบนเป้าหมายอันพึงประสงค์ ในผลสิ่งเหล่านี้คือวิธีการแก้ปัญหาภายใต้ปัญหานั้น

แอนจีมา; และอีทอุค (Angima; & Etuk, n.d.: 1) ได้ศึกษาและสรุปจากหนังสือการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ของ เจมส์ อัลชูลท์ และเดวิด กุมาร (Altschuld; & Kumar) และได้เขียนข้อสรุปในบริบทของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ว่า “needs” หรือ “ความจำเป็น” หรือ “ความต้องการจำเป็น” คือ ช่องว่าง ช่องโหว่ หรือความแตกต่างระหว่างสองเงื่อนไข ได้แก่ สิ่งที่เป็นอยู่ในสถานะปัจจุบัน (what is) กับ สิ่งที่ควรจะเป็นหรือสถานะอันพึงประสงค์ (what should be) ด้วยกระบวนการที่ทั้งสองเงื่อนไขก็จำเป็นต้องวัด ถ้าไม่ได้ทำการวัดช่องว่างหรือช่องโหว่นั่นหมายความว่าเราไม่สามารถที่จะรู้ได้จริงว่ามีความจำเป็นจริงๆ และไม่สามารถกำหนดความจำเป็น ได้ ช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) กับสิ่งที่ควรจะเป็น (what should be) นั้น ควรต้องสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับผลพวงที่จะตามมาและสอดรับความจำเป็น หากไม่ทำการลดช่องว่างนั้นจะยอมรับปัญหาได้หรือไม่ ซึ่งช่องว่างคือช่องว่างธรรมดาและ

ไม่ใช่ความจำเป็นจริงขณะนั้น ระหว่างความจำเป็นที่ต่างกันนั้นความแตกต่างอยู่ที่ระดับความเสี่ยงหรือผลพวงที่จะตามมาจะไม่เกิดขึ้น น้ำหนักของผลพวงที่ตามมาจะช่วยกำหนดความจำเป็นที่ควรจะเป็น

กายต์เต้ (Guytte. 1983: 24) กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น “needs” คือความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขที่เป็นอยู่ (an existing condition) กับ เงื่อนไขที่พึงประสงค์ (a desired condition) อาจได้มาต่ำ (เงื่อนไขที่เป็นอยู่) ครอบครัวไม่สามารถให้ได้เพียงพอครอบคลุม (เงื่อนไขที่พึงประสงค์)

ข. ความหมายของความต้องการจำเป็นตามแนวคิดทางจิตวิทยาและการประเมิน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 75) กล่าวว่า การแสดงออกของความต้องการจำเป็นมี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรกเป็นความต้องการที่แสดงออกอย่างชัดแจ้ง (obvious needs) สามารถรู้และเข้าใจในทันทีและสังเกตเห็นได้ตามเหตุผลตามหลักการ และความเป็นจริงว่าเป็นสิ่งที่ต้องการการตอบสนอง

ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นความต้องการแฝง (hidden needs) ซ้อนเร้น ซึ่งต้องมีการสืบเสาะค้นหาให้ชัดเจนว่าคืออะไรความต้องการจำเป็นที่ประเมินได้นี้อาจเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่จำเป็นต้องแก้ไขทันที หรืออาจเป็นความต้องการที่ต่อเนื่องระยะยาวหรือเป็นความต้องการคาดหวังที่จำเป็นในอนาคตก็ได้

หากพิจารณาจำแนกประเภทความต้องการจำเป็น (needs) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 75) จำแนกความต้องการจำเป็น (needs) ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ความต้องการจำเป็นสำหรับตน ที่มนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจในตนที่ต้องการการตอบสนอง ความต้องการจำเป็นชนิดนี้มาสโลว์ (Maslow) จัดลำดับไว้ 5 ขั้น

2) ความต้องการจำเป็นที่สนองตอบการดำเนินชีวิตและดำรงอยู่ในสังคม ในทางพุทธศาสนามิได้กล่าวถึง คำว่า “ความต้องการจำเป็น” นอกจากคำว่า “ความอยาก” หรือ “ความต้องการ” หมายถึง “กิเลส” เป็นสิ่งไม่ดีต้องกำจัดให้หมด หรือกดเก็บ หรือปล่อยวาง ซึ่งแตกต่างจากทางจิตวิทยาที่เห็นว่าความอยากเป็นพลังงานผลักดันตามธรรมชาติทำให้คนมีการแสดงออก เพื่อตอบสนองความพอใจของตนประการหนึ่งและเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมประการหนึ่ง ซึ่งความต้องการจำเป็นที่ต้องการการตอบสนองการดำเนินชีวิตและดำรงอยู่ในสังคม จำแนกเป็น 6 ชนิด ดังนี้

2.1) ความต้องการจำเป็นตามปกติวิสัย (normative needs) เป็นความต้องการที่เกิดตามกระแส สถานการณ์ ปทัสถาน มาตรฐานของประเทศ หรือที่ผู้เชี่ยวชาญกำหนด ในทางการศึกษาหมายถึงเกณฑ์มาตรฐานของทบวง กระทรวง หรือโรงเรียน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสากล เช่น คนที่เก่งต้องสอบผ่านข้อสอบมาตรฐานคณิตศาสตร์ได้ ร้อยละ 75 ถ้าผลสอบไม่ถึงแสดงว่ายังต้องการการพัฒนา เป็นต้น

2.2) ความต้องการจำเป็นตามการเปรียบเทียบ (comparative needs) มีลักษณะคล้ายความต้องการจำเป็นที่เกิดจากการเปรียบเทียบกับกลุ่มคน กลุ่มงาน กลุ่มบริษัท กลุ่มโรงเรียน หรือกลุ่มชั้นเรียนในประเภทเดียวกันและระดับเท่ากัน เพื่อค้นหาช่องว่างระหว่างกลุ่มที่เป็นข้อแตกต่าง เช่น ปกติคนเรียนในระดับดีมากต้องสอบได้ทุกวิชา ร้อยละ 90 หรืออาจารย์ทุกมหาวิทยาลัยควรมีเงินเดือนเท่ากันเป็นต้น

2.3) ความต้องการจำเป็นตามความสนใจ (expressed needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นจากความพอใจหรือความเต็มใจของบุคคลที่ต้องการ เพื่อสนองตอบความรู้สึกอยากของตนเอง เช่น ผู้ที่สนใจและต้องการเรียนวิชา ก แม้ต้องคอยก็จะเรียน หรือพนักงาน ข สนใจเข้าอบรมหลักสูตรที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่การงานของตนเลย เป็นต้น

2.4) ความต้องการจำเป็นตามความรู้สึก (felt needs) หมายถึงความต้องการจำเป็นที่ผู้ประเมินเห็นว่าบุคคลนั้นขาดหรือบกพร่องในการปฏิบัติงาน ต้องได้รับการแก้ไขหรือเสริมหรือเพิ่มโดยที่บุคคลผู้นั้นอาจไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวแต่ไม่สนใจและเห็นความจำเป็น เช่น ผู้สูงอายุปัจจุบันควรใช้โซเชียลมีเดียเป็นความต้องการตามความรู้สึก มีลักษณะตรงข้ามกับความต้องการจำเป็นตามความสนใจที่บุคคลคนนั้นรู้ตนเองดี ดังนั้น การสนองความต้องการชนิดนี้ต้องใช้สิ่งจูงใจมาก เช่น ถ้าจะจัดฝึกอบรมให้การฝึกอบรมนั้นต้องมีการท่องเที่ยวด้วย เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลนั้นเข้าฝึกอบรม เป็นต้น

2.5) ความต้องการจำเป็นตามอนาคต (anticipated or future needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่เป็นความจำเป็นในอนาคต หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่น ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะกำหนดเป้าหมายเพื่ออนาคตมิใช่เพื่อปัจจุบันแต่เพียงอย่างเดียว ตัวอย่าง ครูจะสอนวิธีหางานทำเพื่อแก้ปัญหาการตกงาน เป็นต้น

2.6) ความต้องการจำเป็นตามสภาพการณ์ (current needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นเมื่อมีเหตุปัจจุบันแล้วต้องได้รับการตอบสนองในทันที เช่น ต้องเรียนเรื่องการช่วยเหลือตนเองเมื่อเกิดอัคคีภัย ต้องเรียนเพิ่มเมื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่ง คนทุกวัยต้องเรียน

คอมพิวเตอร์เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่ออาชีพและวิถีชีวิต

หากพิจารณาลักษณะความต้องการจำเป็นตามที่กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546) อธิบายไว้นั้น จะเห็นว่าข้อที่ 2.1 และ ข้อ 2.2 เป็นความต้องการจำเป็นที่เกิดจากการเปรียบเทียบความแตกต่างโดยเกณฑ์หรือปทัสถานเช่นเดียวกับวิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld, 1995) อันจิมา (Angima; & Etuk, n.d.) และ กายต์เต้ (Guytte. 1983) ส่วน ข้อ 2.3 และ ข้อ 2.4 เป็นความต้องการจำเป็นตามความรู้สึกอยาก “want” ในขณะที่ข้อ 2.5และข้อ 2.6 นั้น เป็นความต้องการจำเป็นขาดแคลน (deficit-needs) ที่หากไม่ได้รับการตอบสนองจะเกิดความเสียหาย ถ้าพิจารณาความต้องการจำเป็นของมนุษย์ในมุมมองทางจิตวิทยาพิจารณาว่าเกิดจากแรงจูงใจในตนที่ต้องการการตอบสนองตามลำดับ 5 ขั้น ตามที่มาสโลว์ได้กล่าวเน้นว่า ความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเกิดเป็นลำดับขั้น และจะไม่มีการข้ามขั้น ถ้าขั้นที่ 1 ไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการในลำดับขั้นที่ 2-5 ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การตอบสนองที่ได้รับในแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องได้รับทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ต้องได้รับบ้างเพื่อจะได้เป็นบันไดนำไปสู่การพัฒนาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นในลำดับขั้นต่อไป โดยที่ความต้องการจำเป็นสี่ขั้นแรกจัดอยู่ในประเภทเดียวกับความต้องการจำเป็นขาดแคลน (deficit needs) ส่วนความต้องการจำเป็นขั้นสุดท้ายเป็นความต้องการจำเป็นในสิ่งที่ตนต้องการอยากเป็น และจะเกิดก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นทั้งสี่ลำดับแล้ว

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้นิยามความต้องการจำเป็น (needs) ในลักษณะความต้องการจำเป็นตามความรู้สึก (felt needs) หมายถึง ความต้องการจำเป็นที่ผู้รับประโยชน์สังเกตและรู้สึกว่าผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบกพร่อง หรือขาดคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และจำเป็นต้องได้รับการสร้างเสริมเติมคุณลักษณะจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นผู้มีคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

3.1.2 การประเมินความต้องการจำเป็น

วิทกิน (Witkin. 1975: 10) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ ระเบียบวิธีหรือข้อปฏิบัติอย่างเป็นทางการสำหรับการกำหนดสถานะพึงประสงค์ของกิจการหรือเรียกว่าชุดเป้าหมายการศึกษา หรือรายการอื่นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเป็นใน

พื้นที่ประเมิน ได้แก่ เงื่อนไขปัจจุบันที่เป็นอยู่ในพื้นที่ ชนิดและระดับความแตกต่างที่อยู่ระหว่างสิ่งที่พึงประสงค์ (what should be) และ เงื่อนไขปัจจุบันที่เป็นอยู่ในพื้นที่ (what is) สาเหตุหรือเหตุผลของความแตกต่าง และ ขอบเขตพื้นที่ความแตกต่าง (ความต้องการจำเป็น) ควรจัดตามลำดับความสำคัญสูงสุดสำหรับการปฏิบัติ

อิงลิช; และคอฟแมน (English; & Kaufman, 1975: 3) ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ไว้หลายมุมมอง ดังนี้

ก. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ กระบวนการกำหนดเป้าหมายอันพึงประสงค์สำหรับผลลัพธ์ ผลผลิต หรือผลของการกำหนดการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับ

ข. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ กระบวนการที่ทำการระบุเฉพาะในลักษณะที่เข้าใจสิ่งที่โรงเรียนฝึกหัดควรจะเป็นและจะประเมินอย่างไร การประเมินความต้องการจำเป็นไม่ใช่นวัตกรรมหลักสูตร แต่เป็นวิธีการกำหนดสู่นวัตกรรมที่จำเป็นและพึงประสงค์

ค. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ กระบวนการเชิงประจักษ์สำหรับกำหนดผลลัพธ์ของการศึกษา และเหมือนอย่างที่เป็นซึ่งชุดของเกณฑ์โดยที่หลักสูตรอาจได้รับการพัฒนาและเปรียบเทียบที่หลักสูตรนั้นเป็น ที่องค์ประกอบของ คน เวลา และพื้นที่ผลิตประเภทของผลลัพธ์อันพึงประสงค์

ง. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ กระบวนการเชิงประจักษ์สำหรับกำหนดเนื้อหาของวัตถุประสงค์พฤติกรรม และมาตรฐานการทดสอบและหรือเกณฑ์ของการทดสอบที่เหมาะและอยู่ภายใต้เงื่อนไขนั้น

จ. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ เครื่องมือที่เก็บเกี่ยวช่องว่างระหว่างผลปัจจุบันหรือผลลัพธ์ ผลผลิต กับ สิ่งที่ต้องการ หรือ ผลอันพึงประสงค์ โดยช่องว่างเหล่านี้เรียงตามลำดับความสำคัญ และคัดเลือกช่องว่างความจำเป็นลำดับสูงสุดเพื่อไปปฏิบัติ

วิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld. 1995: 10-17) กล่าวว่า นิยามการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) โดยทั่วไป เห็นได้จากข้อปฏิบัติสำหรับการวินิจฉัย และบรรยาย ทั้งสถานะปัจจุบันและสถานะพึงประสงค์ในบริบทเฉพาะ การเกิดความต้องการจำเป็น และการวางลำดับความต้องการจำเป็นเรียงตามความสำคัญสำหรับปฏิบัติก่อนหลัง ผู้เขียนบางคนให้ความแตกต่างระหว่าง การกำหนดลักษณะความต้องการจำเป็น

(needs identification) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) และการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) แต่ในแนวทางของ วิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld) การกำหนดลักษณะความต้องการจำเป็น (needs identification) และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทั้งหมดของการประเมินความต้องการจำเป็น (total of needs assessment or complete needs assessment) ก่อนหน้านี้ วิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld) ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

ก. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ ขั้นตอนระบบสำหรับการจัดเรียงความสำคัญ และทำการตัดสินใจโปรแกรมและการจัดสรรทรัพยากร ช่วยให้เราเห็นองค์ประกอบของความหมาย

ข. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ แนวทางระบบที่ดำเนินการผ่านระยะขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยกระบวนการสร้างข้อปฏิบัติและวิธีการออกแบบสำหรับจุดมุ่งหมายเฉพาะ ชนิดและขอบเขตของวิธีการเลือกให้เหมาะกับจุดมุ่งหมายและบริบทของการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment)

ค. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ การจัดเรียงลำดับความสำคัญและกำหนดเกณฑ์สำหรับวิธีแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้วางแผนและผู้จัดการสามารถใช้ตัดสินใจ

ง. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นการนำไปสู่การปฏิบัติที่จะพัฒนาหลักสูตร การบริการ โครงสร้างองค์กรและการปฏิบัติการ หรือการผสมผสานพื้นฐานเหล่านี้

จ. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ การวางเกณฑ์สำหรับกำหนดวิธีที่ดีที่สุดในการจัดสรร เงิน คน สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรอื่นๆ ที่มีอยู่

สเตเวิร์ท; และ คัฟฟแมน (Stewart; & Cuffman. 1998: 2-3) กล่าวว่า คำศัพท์ของการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ยากที่จะอธิบายสำหรับผู้ที่เริ่มหัดประเมินและผู้มีประสบการณ์การประเมิน ตัวอย่าง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) การวิเคราะห์หน้า-หลัง (front-end analysis) การวิเคราะห์เป้าหมาย (goal analysis) การวิเคราะห์ภาระงาน (task analysis) และการวางแผนยุทธศาสตร์ (strategic planning) อาจใช้เป็นคำพ้องความหมายสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) มีการกำหนดไว้หลากหลายที่ได้ปฏิบัติต่อกันมาในระหว่างช่วงเวลาเหล่านี้ ข้อแตกต่างจะช่วยลดความ

คล้ายกันและหลบเลี่ยงความคงทน การกำหนดลักษณะสามารถทำระหว่างการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ซึ่งก็คือ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่คล้ายกัน ซึ่งการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) มีส่วนร่วมในการกำหนดลักษณะและแสดงให้เห็นเหตุช่องโหว่ของผล และจัดวางช่องโหว่เรียงตามลำดับความสำคัญอย่างที่ตั้งใจไว้ ส่วนเกี่ยวเนื่องย่อยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นให้รายละเอียดที่ดีของที่มาแห่งความต้องการจำเป็น (provides a fine grained determination of where a need coming from) และให้แนวทางวิธีที่อาจลดหรือขจัดความจำเป็น ในขณะที่มีการใช้การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ในหลายลักษณะเป็นแนวทางระบบความสำเร็จทางการศึกษาในระยะยาว

องอาจ นัยพัฒน์ (2532: 6) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นกระบวนการการวิเคราะห์ปัญหาในขั้นตอนการเตรียมการวางแผนโครงการใหม่ๆ ก่อนการเริ่มโครงการ มีจุดประสงค์เพื่อที่จำตรวจสอบถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นหรือสภาพที่ต้องการกับสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้ โครงการกำลังหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นมีอยู่จริงในระดับมากพอที่จะสามารถดำเนินโครงการได้ และยังเป็นการช่วยเหลือแยกแยะความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาว่าสิ่งใดสำคัญก่อนหลัง หรือสำคัญมาก-น้อย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมของโครงการสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินตามโครงการเป็นไปอย่างต่อเนื่องบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยความมั่นใจในประเด็นที่ว่าโครงการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับตรงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 75) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) หมายถึง กระบวนการประมาณการอย่างเป็นระบบเพื่อบ่งชี้ปัญหา หรือสิ่งซึ่งหน่วยงาน หรือบุคคลต้องการ เพื่อนำไปสู่การเลือกวิธีการแก้ปัญหา หรือการสนองตอบที่ตรงประเด็น ซึ่งกระบวนการประมาณการอย่างเป็นระบบเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลอย่างเจาะจง เพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แมคคาวเลย์ (McCawley. 2009: 3) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ การดำเนินการซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายในความรู้ ทักษะ ความสนใจ เจตคติหรือนิสัยการเรียนรู้และความสามารถ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นการบรรยายช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) กับสิ่งต้องการจำเป็น (what should be) เติมลงในช่องว่างเป็นเป้าหมายของการบริการการศึกษาและผลผลิตในรุ่นต่อไป

วัตกินส์; และคนอื่นๆ (Watkins. & et al., 2012: 19) กล่าว การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) นั้น เป็นเครื่องมือธรรมดา (simply tool) เพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่า หรือการกำหนดถ้าหากการฝึกอบรมจะสร้างความสามารถทางการสอน ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงขั้นตอนการตัดสินใจประเมินความต้องการจำเป็น แต่ตอนเริ่มต้นการตัดสินใจจะทำโดยการตรวจสอบผลของวันนี้)what results you are achieving today) และผลที่ต้องการในวันพรุ่งนี้ (what results you want to accomplish tomorrow) ในทางกายภาพใช้การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) กำหนดและจัดลำดับความสำคัญวินิจฉัยภัยอันตรายของประชาชน เช่นเดียวกับการที่พวกเขาเข้าห้องฉุกเฉินที่ใช้การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) กำหนดปัญหา ให้น้ำหนักทางเลือกการแก้ไขปัญหา และทำการตัดสินใจเกี่ยวกับส่วนที่จำเป็นต้องทำก่อนหลัง

สุวิมล ว่องวาณิช (2550: 14) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นกระบวนการในการวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยพิจารณาจากสภาพความแตกต่างในปัจจุบัน (what is) กับ สภาพที่ควรจะเป็นในอนาคต (what should be) ตรวจสอบสภาพทั่วไปตามธรรมชาติและหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น ผลที่ได้จากการวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความสำคัญลำดับแรกๆ ช่วยในการกำหนดความต้องการจำเป็นเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไข การจัดสรรงบประมาณและ การจัดทำแผนการดำเนินงานขององค์กร

จากแนวคิดนิยามการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ของนักวิชาการข้างต้น เห็นได้ว่าในช่วงแรกแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นกระบวนการดำเนินการเพียงการจัดลำดับความสำคัญ และ ระบุความต้องการเป็น ต่อมา วิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld. 1995) ได้พัฒนากระบวนการประเมินความต้องการจำเป็น โดยการขยายเพิ่มกิจกรรมการนำความต้องการจำเป็นมาวิเคราะห์หาสาเหตุ/ปัญหาที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นดังกล่าว และเพิ่มการศึกษาวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดการกับสาเหตุ/ปัญหาสำหรับนำมากำหนดวิธีการหรือทางเลือกในการจัดการวิธีที่ดีที่สุดในวางแผนการจัดการทรัพยากรให้เหมาะและสามารปฏิบัติเกิดผลลัพธ์มีคุณภาพมากที่สุด ซึ่งแนวคิดที่พัฒนาต่อเนื่องมานี้ เรียกว่า การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment/ comprehensive needs assessment / total needs assessment) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ การวินิจฉัยความต้องการจำเป็น (needs identification) การวิเคราะห์สาเหตุ/ปัญหาที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (needs analysis) และการวิเคราะห์แนวทางแก้ไข (needs

solution) ที่เหมาะสมที่สุด กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ทั้ง 3 กิจกรรม ทำการวินิจฉัยวิเคราะห์โดยการจัดเรียงลำดับความสำคัญ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้นิยาม การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) และการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ดังนี้

การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ กระบวนการและเครื่องมือที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) เพื่อนำมาทำการพิจารณาวินิจฉัยให้น้ำหนักจัดลำดับความสำคัญสิ่งที่จำเป็นต้องทำก่อนหลัง

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) คือ กระบวนการดำเนินการวินิจฉัยลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมกำหนดความต้องการจำเป็น (needs identification) 2) กิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุ/ปัญหาที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (needs analysis) และ 3) กิจกรรมวิเคราะห์แนวทางแก้ไขเหตุ/ปัญหา (needs solution) โดยทั้ง 3 กิจกรรม ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยให้น้ำหนักจัดลำดับความสำคัญสิ่งที่จำเป็นต้องทำก่อนหลังในแต่ละกิจกรรม เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปออกแบบพัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการ หรือหลักสูตร และประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแผนปฏิบัติการหรือหลักสูตรนั้นต่อไป

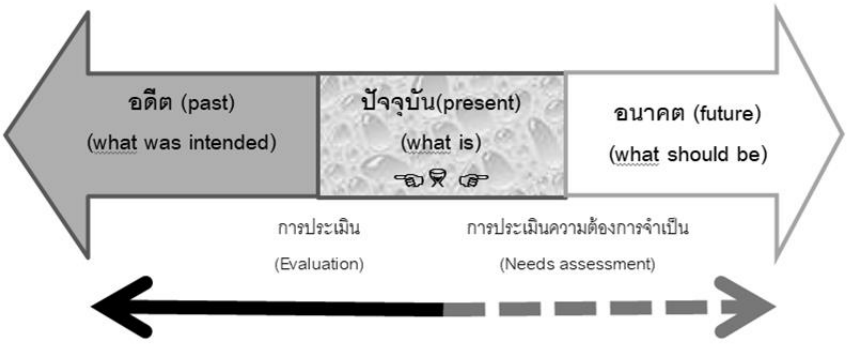

ภาพประกอบ 1ความแตกต่างระหว่างการประเมินและการประเมินความต้องการจำเป็น

3.2 ความสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

นักวิชาการด้านการประเมิน ได้แก่ อนันต์ ศรีโสภา (2529) วรางคณา จันทร์คง (2558) คอฟแมน (Kaufman. 1983) ควีนนี่ (Queeney. 1995: 7-18) วิทกิน (Witkin. 1975: 13-

14) แกรนท์ (Grant. 2002) แพตตัน (Patton. 2014) อัลทส์ชูลด์; และ วัตกินส์ (Altschuld; & Watkins. 2014: 20-21) กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ไว้ดังนี้

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น มีวิวัฒนาการมาจากรากฐานการประเมิน (evaluation) ที่มุ่งการมองผลที่เกิดในปัจจุบันกลับไปสู่อดีต ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) มองผลที่เกิดในปัจจุบันและวาดหวังผลในอนาคต (ดังภาพประกอบที่ 1) ในยุคที่การประเมินเน้นการสร้างสรรค์ประโยชน์ มีการนำแนวคิดการวิจัยมาประยุกต์กับกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นเกิดเป็นวิธีวิทยาที่มีลักษณะมุ่งการแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อนำมาอธิบายปัญหา สาเหตุแห่งปัญหา ทางเลือกในการแก้ไข โดยมุ่งการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีบทบาทเป็นทั้งนักวิจัยและนักประเมิน ทำหน้าที่กำหนดประเด็นคำถามการวิจัย กลุ่มเป้าหมายเก็บรวบรวมข้อมูลปรากฏการณ์ธรรมชาติ นำคุณค่าของปรากฏการณ์มาพิจารณาประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่ทำให้องค์กร/โรงเรียนได้ค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง สำหรับการวางแผนกลยุทธ์/โปรแกรมหลักสูตร โรงเรียนอาจพบกับความต้องการจำเป็นที่ซ่อนอยู่ที่ยังไม่ได้แก้ไขสิ่งที่ไม่คาดคิด จากมุมมองที่หลากหลายของผู้รับประโยชน์/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้ปกครอง นักเรียน นักการศึกษา นักธุรกิจ ประชาชน) ในระยะยาวการประเมินความต้องการจำเป็นจะสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้กับองค์กร/โรงเรียน การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการป้องกันการเกิดเหตุไม่พึงประสงค์ บนพื้นฐานการวิเคราะห์วิธีการป้องกันแก้ไข การใช้ข้อมูลต้นทุน/ประสิทธิภาพ และการจัดลำดับความสำคัญ ผลการประเมินจะแสดงแนวโน้มการเพิ่มลด ช่วงระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงความสำเร็จได้มากกว่าสองสามปี ช่วยค้นหาสาเหตุ/ปัญหา ข้อจำกัด ลำดับความสำคัญให้สามารถเลือกความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติ ทำให้ได้สารสนเทศจากการประเมินนำมาใช้ในการวางนโยบายในพื้นที่พิเศษ จัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน เอกสารเนื้อหาและหลักสูตรมาจากความร่วมมือรวมพลังของผู้รับประโยชน์/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน เป็นโอกาสดีในการเข้าถึงฉันทามติความต้องการจำเป็นที่สูงสุดในพื้นที่ เกิดประสิทธิภาพในการตัดสินใจ สำหรับกำหนดคุณภาพแผนหรือโปรแกรมหลักสูตร รูปแบบที่จะเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติในอนาคต และการตัดสินใจในสิ่งที่จะทำการปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นต่อไป และสามารถนำผลการค้นพบไปใช้ในสถานการณ์เหตุการณ์ และปัญหาที่คล้ายกันได้อย่างกว้างขวาง

สรุปได้ว่า การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) มีความสำคัญต่อการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตรขององค์กร/โรงเรียน ช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้รับประโยชน์/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการ

กำหนดแนวทางแก้ไข ปรับและสร้างแบบแผน/หลักสูตรแนวทางการป้องกันในอนาคตที่มีประสิทธิภาพสำหรับองค์กร/โรงเรียน กระบวนการวิจัยทำให้การพัฒนาแผน/หลักสูตรตั้งอยู่บนหลักการของความเข้าใจ สมเหตุสมผล เชื่อถือได้ อธิบายได้โดยปลอดจากอคติ เป็นการลองถูกมากกว่าการลองผิด อีกทั้งช่วยให้การบริหารองค์กร/โรงเรียนเกิดความคุ้มค่าประหยัดเวลาและทรัพยากร แผน/หลักสูตรที่ได้ถูกพิจารณาการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3 การจัดประเภทความต้องการจำเป็น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจัดความต้องการจำเป็น จำแนกประเภทตามแนวคิด 5 แนวคิด ดังนี้

3.3.1 ความต้องการจำเป็นตามแนวคิดการบริการ แบ่งเป็น 2 ระดับ (Witkin. 1975: 10; Witkin. 1984: 6-7) ได้แก่

ก. ความต้องการจำเป็นระดับปฐมภูมิ (primary needs) คือ ความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการทางการศึกษา เรียกว่าความต้องการจำเป็นผู้เรียน (learner needs) และความต้องการที่ผู้เรียนประสงค์จะได้รับ คือ การสร้างเสริมเพิ่มทักษะพื้นฐาน หรือ ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) ด้านจิตพิสัย (affective domain) และ ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) โดยผล (result) ที่ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นทักษะพื้นฐานความสามารถของผู้เรียน) โดยทั่วไปความต้องการจำเป็น (needs) เกี่ยวข้องกับ ผลลัพธ์ (outcomes) เป้าหมาย และวัตถุประสงค์

ข. ความต้องการจำเป็นระดับทุติยภูมิ (secondary needs) คือ ความต้องการจำเป็นของสถาบัน (institutional needs) คือ ความแตกต่างระหว่างทรัพยากรที่ผู้เรียนต้องการจำเป็น (learner needs) และทรัพยากรที่สถาบันมีอยู่ ได้แก่ หลักสูตร โปรแกรมร่วม พัสดุภัณฑ์ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์การสอน และบุคลากร สิ่งเหล่านี้อยู่ในกระบวนการระบบสถาบัน ซึ่งผู้บริหารสถาบันผู้สนับสนุนความต้องการจำเป็นทำการประเมินโดยการวิเคราะห์สาเหตุบนฐานความแตกต่างระหว่างทรัพยากรที่ผู้เรียนต้องการจำเป็น (learner needs) และทรัพยากรที่สถาบันมีอยู่

3.3.2 ความต้องการจำเป็นตามแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างระบบภายในและสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 3 ระดับ (Witkin; & Altschuld. 1995: 10) ได้แก่

ระดับปฐมภูมิ (primary) ผู้รับบริการ ได้แก่ นักเรียน ลูกค้า ผู้ป่วย ผู้ใช้สารสนเทศ นักเดินทาง เป็นต้น

ระดับทุติยภูมิ (secondary) ผู้ให้บริการ/ ผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง สังคมแรงงาน ผู้ดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ผู้ใช้แรงงานปลูกต้นไม้ บุรุษไปรษณีย์ บรรณารักษ์ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ ผู้จัดการ

ระดับตติยภูมิ (tertiary) ทรัพยากร/ปัจจัยที่ใช้ในกระบวนการแก้ปัญหา ได้แก่ อาคาร สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ ผู้ผลิต เทคโนโลยี หลักสูตร ขนาดห้องเรียน ข้อปฏิบัติการผ่าตัด ระบบการดึงสารสนเทศ การคมนาคม เงินเดือนและสิทธิประโยชน์ ระบบหลักสูตรแบบส่งตรง การจัดสรรเวลา เงื่อนไขการทำงาน

3.3.3 ความต้องการจำเป็นจำแนกตามแนวคิดพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กร คือ ความต้องการจำเป็นตามพื้นฐานรูปแบบองค์กร 2 ประเภท และ ผลที่ต้องการจำเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นในบริบทองค์กรที่จะนำเข้า (input needs) 2) ความต้องการจำเป็นหรือความพร้อมขององค์กรในกระบวนการผลิตขององค์กร (process needs) 3) ผลผลิตที่องค์กรต้องการจำเป็น (products needs) 4) ผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการจำเป็น (outputs needs) และ 5) ผลกระทบที่ต้องการจำเป็นจะให้เกิดขึ้น (outcomes needs) ซึ่งคอฟแมน และคนอื่นๆ (Kaufman; & et al. 1993) พิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ต้องการจำเป็นคือความต้องการจำเป็นที่แท้จริง (true needs) ส่วนความต้องการจำเป็นที่จะนำเข้า และ ความต้องการจำเป็นในกระบวนการหรือความพร้อมเป็นความต้องการเทียม (quasi needs) ในการประเมินความต้องการจำเป็นเทียม (quasi needs assessment) คือ กระบวนการหรือวิธีการ (methods-means) ข้อปฏิบัติ (procedures) และ วิธีปฏิบัติ (how to do its) ฉะนั้น ความต้องการจำเป็น คือ ความพร้อมในการใช้งาน และ/หรือคุณภาพของคน ทุน และทรัพยากรอื่นที่ใช้ โดยคนและองค์กร

3.3.4 ความต้องการจำเป็นจำแนกตามแนวคิดผู้รับประโยชน์ขององค์กร แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มคน และระดับองค์กร (Kaufman; & et al. 1993: 7-162; Kaufman. 1997: 144; กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2546: 76) ดังนี้

ก. ระดับจุลภาค (Micro Level) ปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคลภายในองค์กร ผู้เรียน คือ ผู้รับประโยชน์ ผลิตภัณฑ์ (products) ที่ผู้รับประโยชน์ต้องการจำเป็น คือ การได้รับการสร้างสมรรถนะ ความสามารถ

ข. ระดับมหภาค (Macro Level) ตัวองค์กรเอง สถานศึกษา/โรงเรียน คือ ผู้รับประโยชน์ ผลผลิต (output) ที่ผู้รับประโยชน์ต้องการจำเป็น คือ ขีดความสามารถ สมรรถนะ ความพร้อมของระบบองค์รวมในการให้บริการขององค์กร

ค. ระดับเมกะ (Mega Level) เป็นระดับชุมชน/สังคม คือ ผู้รับประโยชน์ ผลลัพธ์ (outcomes) ที่ผู้รับประโยชน์ต้องการจำเป็น คือ ขีดความสามารถ สมรรถนะ คุณลักษณะของผู้เรียน เช่น รับผิดชอบ ช่วยเหลือดูแล ไม่เป็นภาระ อยู่ร่วมกันในชุมชน/สังคมอย่างสงบสุข เป็นต้น

3.3.5 ความต้องการจำเป็นตามแนวคิดการพัฒนาเชิงระบบ แบ่งเป็น 3 ระดับ (Watkins; & et al. 2012: 39-43) คือ

ระดับปฏิบัติการ คือ การตัดสินใจจัดลำดับความต้องการระยะสั้นและระยะยาว การดำเนินโครงการ หรือหลักสูตร และการดำเนินการนำภาระงานสู่ผลการผลิต ข้อปฏิบัติ/ผลขององค์กรไปสู่ลูกค้า

ระดับเทคนิค คือ ความต้องการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร/สถาบัน ผลขององค์กร/สถาบันส่งตรงจากองค์กรถึงลูกค้า นโยบายและข้อปฏิบัติที่วางสนับสนุนกลยุทธ์การตัดสินใจ และให้แนวทางปฏิบัติการตัดสินใจ ด้วย

ระดับกลยุทธ์ คือ ความต้องการจำเป็นในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ที่สัมพันธ์ระหว่างองค์กรและสังคมที่บริการ ผลของสถาบันจะสนับสนุนการบริการสังคมและชุมชน

สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็นในอดีตพิจารณาบนฐานการให้บริการระหว่างความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ในปัจจุบันการพัฒนาองค์กรหรือสถานศึกษาให้ความสำคัญกับความต้องการจำเป็นทั้งในส่วนของผู้รับประโยชน์ ความต้องการจำเป็นขององค์กรสำหรับการพัฒนาการให้บริการ และแนวโน้มความต้องการจำเป็นของชุมชนสังคมซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการประยุกต์แนวคิดของคอฟแมน; และคนอื่นๆ (Kaufman; & et al. 1993: 7-162; Kaufman. 1997: 144) ประกอบกับกุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 76) ตามที่จำแนกประเภทความต้องการจำเป็นตามแนวคิดผู้รับประโยชน์ นำมากำหนดกลุ่มผู้รับประโยชน์จากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา (สถานศึกษา/โรงเรียน) คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน เป็นผู้ได้รับประโยชน์ในลักษณะชื่อเสียงจากการผลิตผู้เรียนที่สำเร็จหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างที่มีคุณภาพ ในที่นี้คือการผลิตผู้เรียนที่สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ 2) กลุ่มผู้รับบริการหลักสูตร คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่สร้างเสริมเพิ่มให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

ภายหลังการสำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา (ชุมชน/สังคม) คือ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน เป็นผู้รับประโยชน์ในลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญใจ และสามารถอยู่ร่วมในสังคมด้วยกันได้อย่างสันติ และนำแนวคิดของคอฟแมน; และคนอื่นๆ (Kaufman; & et al. 1993: 127-179) ที่จำแนกความต้องการจำเป็นบนพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กร มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมา

3.4 เทคนิคการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแต่ละประเภทมีการออกแบบการวิจัยที่แตกต่างกันไป โดยสามารถประยุกต์เทคนิควิธีการวิจัยประเภทต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการประเมิน ได้แก่ การกำหนดความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์สาเหตุ และ การวิเคราะห์ทางเลือก (สุวิมล ว่องวาณิช. 2558: 139-426; Witkin; & Altschuld. 1995: 101-273) ดังนี้

3.4.1 การกำหนดความต้องการจำเป็น (Needs Identification) โดยทั่วไปใช้การวิจัยสำรวจ และการวิจัยอนาคต วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ได้แก่

ก. การวิจัยสำรวจ (Survey Research) สามารถใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) การใช้แบบสอบถาม เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่เน้นการศึกษากลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่และกว้าง

2) การสัมภาษณ์ เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่เก็บข้อมูลได้ง่าย ไม่ซับซ้อน แต่ต้องมีการเลือกบุคคลที่เข้าใจสภาพบริบทขององค์กรในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

3) การสังเกต เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีการนำไปใช้น้อยกว่า การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพราะมีความซับซ้อนในการวิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเสริมหรือเป็นข้อมูลประกอบจากแหล่งอื่น การสังเกตจะทำให้กลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดเล็ก และใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุความต้องการจำเป็น

ข. การวิจัยอนาคต (Future Research) สามารถนำไปใช้ได้ดีในส่วนของการระบุความต้องการจำเป็นมีวิธีการที่ใช้ในการวิจัยอนาคต ได้แก่

1) เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นการเก็บข้อมูลที่ใช้หลายขั้นตอนโดยการสรุปรวมความคิดของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เน้นการทำนายอนาคต สามารถใช้กำหนดเป้าหมาย กำหนดทางเลือก การจัดลำดับความสำคัญ การเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสอบถามเป็นเทคนิคที่ขจัดความครอบงำของอิทธิพลบางกลุ่ม ให้ความเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น สร้างฉันทามติ จำนวนผู้เข้าร่วม 10-15 คน เป็นการเก็บข้อมูลที่ใช้สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย

2) การสร้างอนาคตภาพ (Scenario Development) เป็นการเก็บข้อมูลต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวิสัยทัศน์ เป็นคนมองกว้าง รอบรู้ และมีจิตนาการ เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับกำหนดเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นเครื่องมือวิเคราะห์นโยบาย วิเคราะห์เนื้อหาที่ช่วยอธิบายเงื่อนไขที่จะเกิดขึ้นที่เป็นไปได้ในอนาคต อธิบายภาพอนาคตและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดตามมา

3) วงล้ออนาคต (Future Wheels) นำไปใช้ในการระบุปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น โดยปกติจะใช้ควบคู่กับการสร้างอนาคตภาพ เก็บข้อมูลโดยการระดมสมองจะมีสมาชิกเข้าร่วมกระบวนการประมาณ 8-12 คน ใช้เวลาประมาณ 10-20 นาที เพื่อบันทึกความคิดลงกระดาษ มีการขีดวงล้อจากตรงกลางออกมาเป็นวงกลมเหมือนวงแหวน และซี่ล้อรถเป็นแฉกๆ ตั้งแต่ระดับผลกระทบที่เกิดจากแนวโน้มหรือเหตุการณ์ ผลกระทบปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และผลกระทบระดับที่สามหรือสี่ เป็นต้น

ค. การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Needs Prioritization) สามารถเป็นได้ทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยต้องพิจารณาทั้งความเที่ยงและความตรง ต้องมีการตรวจสอบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และสาเหตุปัจจัยอุปสรรคความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็น โดยทั่วไปจะทำการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการก่อนของผู้ให้บริการ ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือกระบวนการกลุ่ม ใช้เทคนิควิธีการจัดลำดับความสำคัญตามรูปที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามมาตรประมาณค่า สามารถใช้เทคนิคการจัดลำดับความสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองเดี่ยว (single-response format) และเทคนิคการจัดลำดับสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของการกำหนดความ

ต้องการจำเป็นซึ่งจะสัมพันธ์กับการกำหนดรูปแบบและขนาดกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล สำหรับการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (cards sort) เป็นวิธีการที่สามารถทำการจัดเรียงความต้องการจำเป็นได้หลายข้อรายการ และในขณะทำการจัดเรียงลำดับสามารถทำการทบทวนเปรียบเทียบข้อรายการ สามารถทำการสลับตำแหน่งการ์ดได้ตลอดเวลาในขณะที่กำลังพิจารณาเรียงลำดับความสำคัญ ซึ่งการจัดเรียงลำดับในกระดาษที่ข้อความรายการอยู่กับที่หรือการจัดลำดับในแบบสอบถามไม่สามารถทำได้ การใช้วิธีจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ดมักใช้ในกระบวนการกลุ่ม ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

ง. การวิเคราะห์สาเหตุ (Cause Analysis) สำหรับการวิจัยที่มีกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่ โดยทั่วไปใช้การวิจัยความสัมพันธ์ที่สามารถวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดความต้องการจำเป็นได้ดี สำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็ก มีลักษณะเฉพาะ นิยมใช้การวิจัยบรรยาย เช่น กระบวนการกลุ่ม ในการดำเนินการและวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุ ได้แก่

1) เทคนิคแผนภูมิก้างปลา (Fishboning Technique) เป็นวิธีที่ใช้ได้ดีในกรณีที่มีสาเหตุของปัญหาค่อนข้างน้อย หากมีสาเหตุมากควรใช้วิธีอื่น

2) เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) วิธีนี้ยึดระบบเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน เป็นวิธีที่สามารถกลั่นกรองความซับซ้อนของสาเหตุในทุกแง่มุม ทำให้เห็นประเด็นที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดหรือความล้มเหลว เป็นการประเมินความเสี่ยงรูปแบบหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อรู้และหานำไปสู่การหาแนวทางป้องกันปัญหาที่อาจนำไปสู่ความล้มเหลว ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือปัญหาที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวในการปฏิบัติแผนงาน/โครงการหรือหลักสูตร ช่วยเพิ่มความระมัดระวังรอบคอบในการออกแบบวางแผนงาน/โครงการ หรือหลักสูตรให้เกิดประสิทธิผลในระยะสั้นและระยะยาว ทำให้แผนงาน/โครงการที่ออกแบบสามารถบรรลุสู่ผลสำเร็จในการนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นวิธีการที่นิยมในการนำไปวิเคราะห์ความเสี่ยงในระบบวิศวกรรมมากที่สุด

3) การวิเคราะห์ลิสเรล (LISREL Analysis) เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อระบุเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุ โดยทดสอบความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์กับโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เทคนิคนี้จำเป็นต้องศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือผ่านการระดมความคิดมาอย่างรอบคอบ สามารถใช้ได้ดีกับการประเมินความต้องการจำเป็นระดับมหภาคหรือระดับเมกะที่มีข้อมูลขนาดใหญ่

4) กระบวนการกลุ่ม (Basic Group Processes) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินความต้องการจำเป็นให้ข้อมูล ทั้งส่วนของการระบุความต้องการจำเป็น สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น และทางเลือกในการแก้ปัญหา เป็นวิธีการที่สามารถให้คำตอบแบบองค์รวมได้ดีวิธีหนึ่ง โดยหลักการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่จะส่งผลต่อการนำผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์ ในการประเมินความต้องการจำเป็นนิยมใช้กระบวนการกลุ่ม 3 แบบ ได้แก่

-การจัดกลุ่มสัมภาษณ์ (Focus Group Interviews: FGI) วิธีเก็บข้อมูลแบบนี้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินการมีปฏิสัมพันธ์โดยการเผชิญหน้ากัน จัดสัมภาษณ์กลุ่มเล็กๆ ประมาณ 8-12 คน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง และจัดในช่วงที่ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความสะดวกเวลาตรงกันเพื่อกระตุ้นความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่นออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจในการดำเนินการ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด ลุ่มลึก ดำเนินการได้สะดวกประหยัดเวลา สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการกำหนดปัญหา การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการรายงานผลจะมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ต้องระวังเรื่องการเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล

-เทคนิคสมมตินัย (Nominal Group Technique: NGT) เทคนิคนี้ใช้การจัดประชุมทั่วไปในการเก็บข้อมูล ใช้เวลาการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ น้อยกว่าการประชุมโดยทั่วไป สมาชิกสามารถแสดงความคิดของตนได้อย่างเสรีและเต็มที่ การเสนอความคิดที่ไม่มีผู้สนับสนุนหรือสนับสนุนน้อยจะตกไป กำหนดให้แสดงความคิดเห็นประมาณ 18-25 ความคิด และได้ข้อสรุปของสมาชิกที่เข้าร่วมหลังสิ้นสุดการประชุม

-เทคนิคกลุ่มผสม (Combining Group Techniques) วิธีเก็บข้อมูลแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกองค์กรและผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อแนะนำในการออกแบบวางแผน ผู้เข้าร่วมกลุ่มผสมประมาณ 50 คน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีผู้นำกลุ่ม และผู้ทำหน้าที่จดบันทึก ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 2 ชั่วโมง

5) เทคนิคเสียงจากภาพ (Photovoice Technique) เป็นการสะท้อนสภาพปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการถ่ายภาพ สำหรับการเปิดโอกาสให้บุคคลแสดงความคิดเห็น ระบุปัญหาความต้องการจำเป็น โดยใช้ภาพถ่ายเป็นตัวกระตุ้นในการร่วมกันวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ทางสังคมเกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชนโดยการสนทนาอภิปรายกลุ่ม

6) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) นิยมใช้ในการสำรวจความคิดเห็นเป็นกลุ่มให้จัดลำดับความสำคัญในประเด็นต่างๆ สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่จำกัดเวลา มีการสรุปความคิดเห็นเป็นระยะ เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง รับฟังทั้งความคิดเห็นทางบวกและทางลบ และรายงานผลอย่างตรงไปตรงมา

7) การสร้างแผนที่มโนทัศน์ (Concept Mapping) เป็นเทคนิคที่ใช้การระดมสมองจากลุ่มคนสร้างแนวคิดย่อยให้อยู่ในรูปข้อความต่อเนื่องด้วยการจัดกลุ่ม และการประมาณค่าความสำคัญของข้อความ วิเคราะห์จัดกลุ่มความคิดของทุกคน และแสดงออกมาเป็นภาพที่มีลักษณะคล้ายแผนที่ ไม่มีการกำหนดจำนวนผู้สมาชิกผู้เข้าร่วมแน่นอนตายตัว โดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 10-20 คน

จ. การวิเคราะห์ทางเลือก (Solution Analysis) วิธีวิจัยที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ไขปัญหา โดยที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกที่เหมาะสม นำไปปฏิบัติได้ มีความคุ้มค่า เป็นการวิจัยประยุกต์ มีเทคนิควิธีการ ดังนี้

1) เทคนิคอรรถประโยชน์พหุลักษณ์ (Multi-Attribute-Utility Technique: MAUT) เป็นวิธีการที่มีการกำหนดปัจจัยเกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์ที่พึงประสงค์จากทางเลือกต่างๆ ประกอบด้วยหลักของ MAUT ที่ต้องกำหนดเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางการประเมินทางเลือก เป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญกับการให้ผู้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นเทคนิคที่ช่วยขจัดข้อโต้แย้ง คำนึงถึงทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่มีอรรถประโยชน์สูงสุด ทำให้สารสนเทศจากผลการประเมินความต้องการจำเป็นนำไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การตัดสินใจมีความเป็นปรนัยมากขึ้น แม้ว่าบางขั้นตอนต้องใช้การตัดสินใจเชิงอัตนัย เป็นวิธีการที่ทำให้กำหนดทางเลือกที่คาดว่าจะส่งผลให้เกิดอรรถประโยชน์มากที่สุดเป็นทางเลือกที่ควรได้รับการพิจารณาก่อน

2) กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchical Procedure: AHP) เป็นวิธีการที่ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับกำหนดทางเลือกที่สำคัญที่สุด จะให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบน้ำหนักทางเลือก เครื่องมือสำคัญของกระบวนการคือ แบบสอบถามในรูปแบบมาตรประมาณค่าที่แสดงระดับความสำคัญขององค์ประกอบ ส่วนใหญ่ใช้มาตรประมาณค่า 9 ระดับ ขั้นตอนสุดท้ายคือการวิเคราะห์ความสอดคล้องกันระหว่างทางเลือกกับเหตุผล

3) การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (Cross-Impact Analysis) ใช้กระบวนการทางสถิติ ในการกำหนดโอกาสในการเกิดผลกระทบอื่นตามมามีการตัดสินใจทางเลือกจำนวน

น้อยๆ สามารถทำได้ 2 แบบ วิธีแรกเป็นการกำหนดค่าความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์ ตามความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีที่สองเป็นการกำหนดความน่าจะเป็นโดยใช้สูตรสถิติจากเหตุการณ์อ้างอิงเชิงประจักษ์ หรือใช้ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

4) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลที่ตามมา (Costs-Consequences Analysis) เป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้เพื่อหาตัวเลขหรือข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน สำหรับเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจวางแผนใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยพิจารณาต้นทุนของผู้รับบริการและต้นทุนของผู้ให้บริการ และผลประโยชน์ที่จะได้รับในรูปแบบรายได้จากการทำงานของผู้ที่สำเร็จการศึกษา กรณีที่ผลตอบแทนไม่สามารถแปลงค่าเป็นตัวเงินและตัวเลขได้ จะต้องใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและอรรถประโยชน์ที่ตีค่าผลตอบแทนโดยใช้ความรู้สึกเชิงอัตนัย เป็นวิธีการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานจากผลที่ตามมาครอบคลุมผลผลิตทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค

สรุปได้ว่า เทคนิคการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการวิจัยกลุ่มเป้าหมาย และการออกแบบการวิจัย ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ จึงเลือกที่จะนำเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย การวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นมาใช้ในกระบวนการกลุ่มสำหรับแสดงความคิดเห็นในวิจัยและพัฒนาหลักสูตร เลือกวิธีการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดเพราะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ในการแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์จัดลำดับกำหนดความต้องการจำเป็น เลือกเทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลวเพราะเป็นที่สามารถวิเคราะห์ปัญหาที่มีความเสี่ยงซับซ้อนหลายประการ ช่วยให้กลั่นกรองได้รู้ความเสี่ยง ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือปัญหาที่จะนำไปสู่ความล้มเหลว ช่วยเพิ่มความระมัดระวังรอบคอบในการออกแบบวางแผนงาน/โครงการ หรือหลักสูตรให้เกิดประสิทธิผลในระยะสั้นและระยะยาว ทำให้แผนงาน/โครงการที่ออกแบบสามารถบรรลุสู่ผลสำเร็จในการนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาใช้ในกระบวนการกลุ่มสำหรับให้กลุ่มสมมตินัยแสดงความเห็นและร่วมกันพัฒนาข้อมูลผ่านวิเคราะห์จัดลำดับสาเหตุปัญหา และ เลือกเทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ เพราะเป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญกับการให้ผู้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นเทคนิคที่ช่วยขจัดข้อโต้แย้ง มีความเป็นปรนัย คำนึงถึงทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่มีอรรถประโยชน์สูงสุด ทำให้สารสนเทศจากผลการประเมินความต้องการจำเป็นนำไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาใช้ในกระบวนการกลุ่มสำหรับให้กลุ่มสมมตินัยร่วมกันแสดงความเห็นพัฒนาข้อมูลที่ได้จากชุมชน นำมาวิเคราะห์จัดลำดับทางเลือกที่เป็นประโยชน์สูงสุด

3.5 บทบาทหน้าที่ของนักประเมิน

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมีวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของแต่ละยุคสมัย บทบาทหน้าที่ของนักประเมินจึงถูกปรับเปลี่ยนไปตามพัฒนาการของแนวคิดการประเมินเช่นกัน ผู้วิจัยได้ทำการประมวลสาระเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักประเมินจาก หนังสือ การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เขียนโดยสุวิมล ว่องวาณิช ตีพิมพ์ในปี 2550 สาระสำคัญเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักประเมิน มีดังนี้

ต้นศตวรรษที่ 20 (1920-1930) เป็นยุคที่นักประเมินทำหน้าที่ “วัดผล” หรือเรียกอีกอย่างว่า “นักวัดผล” การประเมินผลและการวัดผลเป็นเรื่องเดียวกัน นักประเมินในยุคนี้ต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเครื่องมือวัดผล ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1930 เป็นยุคเริ่มต้นของการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดเป้าหมาย หรือเรียกว่า “การประเมินแบบยึดวัตถุประสงค์” นักประเมินทำหน้าที่อธิบายจุดอ่อนจุดแข็งตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และยังคงบทบาทของนักวัดผลด้วย ช่วงทศวรรษที่ 1960 ยุคที่การประเมินคือการทดลอง และนำผลการประเมินมาใช้ตัดสินคุณค่า นักประเมินมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินคุณค่า โดยต้องมีคุณสมบัติของความเป็นนักวัดผล นักประมวลผลข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ดุลยพินิจในการตัดสินคุณค่าอย่างสมเหตุสมผล ทศวรรษที่ 1980-1990 นักประเมินมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก ได้แก่ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความร่วมมือพยายามนำผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการประเมิน ทำหน้าที่ผู้นำในกระบวนการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง มีกิจกรรมเสริมพลังอำนาจ มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในฐานะผู้สอนและผู้เรียน มีความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการประเมินและผลที่เกิดขึ้น มีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องเป็นวงจร ไม่สกัดกั้นความคิดของผู้เกี่ยวข้อง แสดงบทบาทของผู้นำในการเจรจาต่อรองเพื่อให้เกิดฉันทามติของความจริงที่สร้างขึ้น ทำหน้าที่ประสานให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในกระบวนการประเมิน ทำหน้าที่ผู้จัดการประเมินให้เกิดขึ้นตามแผนและกระบวนการที่ถูกต้อง และทำหน้าที่เป็นนักสร้างสรรค์ในกระบวนการประเมิน นับจากช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ถึงปัจจุบัน เป็นยุคสมัยที่ใช้การประเมินเป็นฐานเพื่อทำให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมพลังอำนาจให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินในการพัฒนาตนเองและองค์กร นักประเมินมีบทบาทหน้าที่เป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงที่ช่วยให้คำปรึกษา หรือเรียกว่าผู้เสริมพลังอำนาจให้กับบุคลากร เป็นผู้คอยชี้แนะ ให้คำปรึกษา คอยให้ความช่วยเหลือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นทั้งนักวิจัย นักประเมิน และนักพัฒนาหลักสูตร ทำหน้าที่ในการวัดผล อธิบาย เก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลข้อมูลที่ได้รับมา ตีความ แปล

ความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยเป็นพี่เลี้ยงสำหรับการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน ออกแบบพัฒนาหลักสูตร และทำหน้าที่รวบรวมประมวลแนวโน้มการนำหลักสูตรไปปฏิบัติจัดการศึกษา

3.6 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นของสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ งานวิจัยของ ศศิรัศม์ วีระไวทยะ (2554) วาทยุทธ พุทธพรหม (2555) ศิริโชค พิพัฒน์เสถียรกุล (2558) อัวเอียแจน; และแทนนอส์(Oueijan; & Tannous. 2011) โกสิก (Kosik. 2012) และ แกคโซ; และคนอื่นๆ (Kacsó; & at el. 2014) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ความมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.6.1 ความมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา พบว่า นำวิธีวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง และทฤษฎีสันติศึกษา พัฒนายุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา พัฒนาระบบการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรสันติวัฒนธรรม พัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน พัฒนาสมรรถนะในการสร้างสันติภาพบนฐานการสานเสวนาชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

3.6.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ปรากฏไปในแนวทางเดียวกัน โดยมีการจัดแบ่งจำนวนขั้นตอนการวิจัยแตกต่างกัน มีตั้งแต่ 2 ขั้นตอน 3 ขั้นตอน 6 ขั้นตอน และ 9 ขั้นตอน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ขั้นตอนตลอดกระบวนการการวิจัยจำแนกได้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็น

ระยะที่สอง การวิเคราะห์และจัดลำดับ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็น จัดลำดับความสำคัญ และกำหนดความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุและแนวทางเลือก จัดลำดับสำคัญปัจจัยสาเหตุและแนวทางเลือก และกำหนดแนวทางเลือก

ระยะที่สาม การนำแนวทางเลือกที่กำหนดมาสู่การวางแผนและนำไปสู่การปฏิบัติได้แก่ การนำทางเลือกที่กำหนดไว้จากในระยะที่สองมาปฏิบัติการวางแผนออกแบบ ทำการ

ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบแผนที่สร้างขึ้นจากทางเลือกที่กำหนด ทำการปรับแก้ไข และ ตรวจสอบและปรับปรุงแบบแผนขั้นสุดท้าย

3.6.3 แหล่งข้อมูล ปรากฏมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารทฤษฎี เอกสารหรือบันทึกเกี่ยวกับสันติภาพ เอกสารแนวปฏิบัติที่ดีนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ครูที่รับผิดชอบงานปกครองและระเบียบวินัย และครูประจำชั้น คณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทีมงาน และสมาชิกของโปรแกรมสันติศึกษา

3.6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปรากฏมีการใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ประเด็นในการจัดสนทนากลุ่ม และการสนทนากลุ่มย่อย การสอบถามโดยใช้แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

3.6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

ก. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangular Check) ข้อมูลที่ได้จากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อสร้างข้อสรุปจากสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ส่วนการตรวจสอบคุณภาพแผนที่พัฒนาขึ้นมาจากกระบวนการวิจัยใช้การตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีการใช้เทคนิคการจัดลำดับสำหรับข้อมูลแบบตอบสนองคู่ และการคำนวณค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น สูตร Priority Needs Index $_{modified}$ (PNI $_{modified}$)

จากการพิจารณาสาระสำคัญทั้ง 5 ประเด็น ผู้วิจัยสังเกตว่างานวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มุ่งหมายในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เพื่อนำมากำหนดความต้องการจำเป็น โดยปรากฏทั้งการกำหนดความต้องการจำเป็นด้วยวิธีการเชิงคุณภาพที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย และวิธีการเชิงปริมาณที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ใช้เทคนิค**การจัดลำดับสำหรับข้อมูลแบบตอบสนองคู่ ผ่านการคำนวณค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น สูตร Priority Needs Index $_{modified}$ (PNI $_{modified}$)** และ ส่วนใหญ่ทำการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุและวิเคราะห์ทางเลือกในการพัฒนายกร่างระบบหรือแผนงาน มีเพียงบางส่วนที่ทำการศึกษาวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญเฉพาะการกำหนดความต้องการจำเป็น นอกจากนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่างานวิจัยในการพัฒนา

แผนงาน กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือระบบงานที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา ที่ทำการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้การวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญนำมากำหนดความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุ และวิเคราะห์กำหนดทางเลือก เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยในการพิจารณาตัดสินใจในการยกร่างแผน ยุทธศาสตร์ ระบบงาน หรือหลักสูตร และเป็นเทคนิคที่ช่วยลดข้อขัดแย้งในการพิจารณาลงมติระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้รับประโยชน์ ซึ่งจะส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมแผนงานไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมกับองค์กรต่อไป โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นของสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำข้อสรุปจากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องการประเมินความต้องการจำเป็นสันติศึกษาระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาประยุกต์ใช้ประกอบการพิจารณากำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล การเลือกเทคนิควิธีการที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในแต่ละกิจกรรมของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น และ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ทั้งพหุวิธีการและพหุลักษณะ มีสาระสำคัญดังปรากฏในตาราง 1 และ ตาราง 2 เพื่อประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ของวิทกิน (Witkin. 1975) อิงลิช; และคอฟแมน (English; & Kaufman. 1975) วิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld. 1995) สเตเวิร์ท; และ คัฟฟแมน (Stewart; & Cuffman. 1998) องอาจ นัยพัฒน์ (2532) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546) แมคคาวเลย์ (McCawley. 2009) วัตกินส์; และคณะ (Watkins; & et al. 2012) และ สุวิมล ว่องวาณิช (2550) ปรัชญาสันติภาพตามแนวคิดของประชุมสุข อาชวอำรุง (2529) กัยเยอร์ (Guyer. 2005) เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2554) ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมตามแนวคิดของธีโอดอร์ (Brameld. 1977) แองเจลา (Angela. 1997) และ เบรตธอร์ด; และ สวินเนียสกี้ (Breithorde; & Swiniarski. 1999) ทฤษฎีความขัดแย้ง (Galtung. 1996) ทฤษฎีความรุนแรง (Galtung. 2000) และ ทฤษฎีสันติภาพ

ตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1967) แนวคิดพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้นตามแนวคิดของกระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต (2550) ประณต เค้าฉิม (2549) อรรถพล อนันติวรสกุล; และคนอื่นๆ. (2555) พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา (2554) กรมพลศึกษา (2557) สมาคมจิตวิทยาแห่งอเมริกา (American Psychological Association. 2002) เฮวสโตน; และ คนอื่นๆ (Hewstone; & et al. 2005) รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่นภายในประเทศ นิยามศัพท์ชั่วคราวที่ทำการสังเคราะห์ความมุ่งหมายสันติศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน ตามทฤษฎีสันติศึกษาของเรียร์ดอน (Reardon. 1999) ทฤษฎีสันติศึกษาของฮาริส (Harris. 2002) แนวคิดสันติศึกษาของยูนิเซฟ (UNICEF. 1999) แนวคิดของโนแวร์โร; และนาริโอกาแลซ (Novarro-Castro; & Nario-Galace. 2010) แนวคิดของสำนักงานประสานนโยบายการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม (2550) และ แนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) และ แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001) เพื่อเป็นกรอบสร้างแนวคำถามในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพทำความเข้าใจเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) การให้ความหมายของสันติ ภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่น คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ แนวทางเลือกใจการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

4.2 ผู้วิจัยนำแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ของวิทกิน และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin, & Altschuld) ปี 1995 ทำการปรับปรุงโดย อัลทส์ชูลด์; และ คูมาร์ (Altschuld, & Kumar) ปี 2010 และ อัลทส์ชูลด์; และ วัตกินส์ (Altschuld; & Watkins. 2014) ทั้ง 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมกำหนดความต้องการจำเป็น (needs identify) กิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา (needs analysis) และ กิจกรรมวิเคราะห์แนวทางเลือกในแก้ไข (needs solution) โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด (Cards Sort) เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utility Technique: MUAT) ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อใช้ในการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการยืนยันข้อค้นพบเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ประเมินจัดเรียงลำดับ ทำการแปลความหมายผลการวิจัยประมวลผลเป็นสารสนเทศ นำมาใช้ร่วมกับแนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษา

ของยูเนสโก (UNESCO. 2001) เพื่อเขียนเป็นหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและทำการตรวจสอบความเหมาะสม โดยนำแนวคิดหลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001) มาใช้เป็นกรอบวางโครงสร้างองค์ประกอบหลักสูตร และใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมองค์ประกอบหลักสูตร และนำแนวคิดความต้องการจำเป็นจำแนกตามพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กร ของคอฟแมน; และคนอื่นๆ (Kaufman; & et al. 1993: 127-179) มาใช้เป็นกรอบในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการเชิงปริมาณเป็นตัวนำ และวิธีการเชิงคุณภาพเป็นตัวตาม

4.3 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แนวคิดความต้องการจำเป็นจำแนกตามแนวคิดผู้รับประโยชน์ขององค์กร ของคอฟแมน; และคณะ (Kaufman; & et al. 1993; Kaufman. 1997) ประกอบกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546) เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในกำหนดกลุ่มผู้รับประโยชน์จากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา (สถานศึกษา/โรงเรียน) คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน 2) กลุ่มผู้รับบริการหลักสูตร คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา (ชุมชน/สังคม) คือ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน

ตาราง 1 สรุปสาระสำคัญแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้เป็นกรอบในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) ของ วิทกิน (Witkin. 1975) อิงลิช; และคอฟแมน (English; & Kaufman. 1975) วิทกิน และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld. 1995) สเตเวิร์ท และ คัฟฟแมน (Stewart, & Cuffman. 1998) องอาจ นัยพัฒน์ (2532) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546) พอล (Pual, 2009) วัตกินส์ และคณะ (Watkins; & et al. 2012) และ สุวิมล ว่องวาณิช (2550)	การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) คือ กระบวนการและเครื่องมือที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) เพื่อนำมาทำการพิจารณาวินิจฉัยให้น้ำหนักจัดลำดับความสำคัญสิ่งที่จำเป็นต้องทำก่อนหลัง	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบมุมมองร่วมในการสร้างแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงกรณีศึกษา โดยมุ่งค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) สาเหตุ (why) สิ่งที่ควรเป็น (what should be) และวิธีการ (how) สำหรับค้นหาภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ปรัชญาสันติภาพตามแนวคิดของประชุมสุข อาชวอำรุง (2529) กัยเยอร์ (Guyer. 2005) เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2554)	ปรัชญาสันติภาพ มุ่งมั่นที่จะหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นก็พยายามหาวิธีแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยให้ความสำคัญและคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการค้นหา สภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรเป็น ในลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน การปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม เพื่อเป็นแนวทางเลือกสำหรับการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน
ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมตามแนวคิดของธีโอดอร์ (Brameld. 1977) แองเจลา (Angela. 1997) และ เบรตธอร์ด; และ สวินเนียสกี้ (Breithorde; & Swiniarski. 1999)	ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม มีความเชื่อว่า การศึกษา เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยกระบวนการเตรียมคนเพื่อสร้างสังคมใหม่ การเตรียมความเป็นมนุษย์อยู่บนหลักสูตรพื้นฐานของโรงเรียน “หลักสูตร คือ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาและหัวใจสำคัญของการปฏิรูปสังคม”	
ทฤษฎีความขัดแย้งตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1996)	ทฤษฎีความขัดแย้งตามแนวคิดของ กัลตุง กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นสถานะที่สองสิ่งยังเข้ากันไม่ได้ มีที่มาจากพื้นฐานธรรมชาติของคน สังคม	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ ทฤษฎีความขัดแย้งตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1996)	วัฒนธรรม เวลา และ โลก ประกอบด้วย องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ประเด็นที่เข้ากันไม่ได้ 2) การรับรู้ เจตนา อารมณ์ เจตคติ และ 3) พฤติกรรม แนวทางความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นอยู่กับสัดส่วนของแต่ละองค์ประกอบ และ แนวทางยุติความขัดแย้ง สามารถเลือกปฏิบัติใน 2 ลักษณะพฤติกรรม คือ ใช้พฤติกรรมรุนแรงยุติ เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำลายด้วยวาจา เป็นต้น หรือ ใช้พฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงลึกยุติ เช่น การทบทวนไตร่ตรองกับตนเอง การทบทวนไตร่ตรองพูดคุยกับผู้อื่น เป็นต้น	
ทฤษฎีความรุนแรงตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 2000)	ทฤษฎีความรุนแรงตามแนวคิดของกัลตุง ความรุนแรง อยู่ในฐานะวิธีการหรือกระบวนการการปฏิบัติ การกระทำ ในการทำร้าย ทำลาย ร่างกาย จิตใจ	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ ทฤษฎีความรุนแรงตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 2000)	และจิตวิญญาณ ทั้งความรุนแรงที่มองเห็นและความรุนแรงที่มองไม่เห็น เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบทางกายภาพ และความรู้สึก แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม	
ทฤษฎีสันติภาพตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1967)	ทฤษฎีสันติภาพตามแนวคิดของกัลตุง เชื่อว่า สันติภาพเกิดจากความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างมนุษย์ ในการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานการยอมรับของบุคคล ชุมชน และสังคม ปัจจัยที่ส่งผลต่อสันติภาพของมนุษย์ ได้แก่ บุคลิกภาพของบุคคล (เพศ อายุ เชื้อชาติ รายได้) พื้นฐานทางสังคม และสถานการณ์โครงสร้างทางสังคม โดยสถานะของสันติภาพเป็นได้ทั้ง 2 สถานะ สถานะแรก สันติภาพใน	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ ทฤษฎีสันติภาพตามแนวคิดของกัลตุง (Galtung. 1967)	สถานะที่เป็นวิธีการ หรือ สันติวิธี สำหรับเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งความรุนแรง และสถานะที่สอง สันติภาพในสถานะที่เป็นจุดหมายปลายทางหรือจุดจบ ในการเรียนรู้สันติภาพเป็นลักษณะการศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ สังคม และสภาวะแวดล้อม ทั้งทางตรง เชิงโครงสร้าง และเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ สันติศึกษามีลักษณะเป็นสหวิทยาการไม่ยึดติดกับสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง	
แนวคิดพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น	พัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงชีวิตแห่งการเปลี่ยนผ่านวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ อยู่ในห่วงระยะเวลาที่เกิดพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม เกิดการพัฒนาอย่างสมบูรณ์จนบรรลุวุฒิภาวะ แต่ละคนอาจมีสภาวะพัฒนาการแต่ละด้านบรรลุวุฒิภาวะไม่พร้อมกัน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอัน	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามเชิงคุณภาพในการค้นหาภาพปัจจุบันลักษณะประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ แนวคิดพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น	ซับซ้อนและสับสนร่วมกันหลายด้านในระบบของ ร่างกาย ทั้งด้านเพศ ด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม เด็กแต่ละคนมีจุดเริ่มต้นและการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่นแตกต่างกัน ช่วงระยะการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นตอนต้นนี้ ส่งผลโดยตรงต่อลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น	
รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่นภายในประเทศ	แนวคิดจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของวัยรุ่นภายในประเทศ จำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ อัตราการเพิ่มของพฤติกรรมการกระทำรุนแรง ปัจจัยสาเหตุพฤติกรรมการกระทำรุนแรง และลักษณะพฤติกรรมที่กระทำรุนแรง	
ทฤษฎีสันติศึกษาตามแนวคิดของเรียร์ดอน (Reardon. 1999)	ทฤษฎีสันติศึกษาตามแนวคิดของเรียร์ดอน กล่าวว่า หลักการของสันติศึกษามุ่งสอนความรู้ ทักษะการประนีประนอม และ	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์สังเคราะห์นิยามศัพท์ชั่วคราว และนำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิง

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ ทฤษฎีสันติศึกษาตามแนวคิดของเรียร์ดอน (Reardon. 1999)	ส่งเสริมเจตคติการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมผ่านการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) แบบสานสัมพันธ์โต้ตอบ (Interactive Relationship) ระหว่างครูกับผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดสันติศึกษารวมอยู่ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกรายวิชา เรียกว่า สันติศึกษาแบบสมบูรณ์ (comprehensive peace education) ในส่วนการจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพ (education for peace) มุ่งจัดการศึกษาเพื่อสร้างเจตคติ และในส่วนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ (education about peace) มุ่งการศึกษาเนื้อหาสาระความรู้ ในประเด็นสิทธิมนุษยชน โลกศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา และ การแก้ไขความขัดแย้ง	คุณภาพในการค้นหาสภาพที่เนอยู่และสภาพที่ควรเป็น สำหรับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน การปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม เพื่อเป็นแนวทางเลือกสำหรับการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ทฤษฎีสันติศึกษาตามแนวคิดของฮาริส (Harris. 2002)	ทฤษฎีสันติศึกษาตามแนวคิดของฮาริส กล่าวว่า หลักการสันติศึกษามุ่งพัฒนาทักษะสันติวิธี และส่งเสริมเจตคติแบบสันติวิธี	
แนวคิดสันติศึกษาของยูนิเซฟ (UNICEF. 1999)	แนวคิดสันติศึกษาของยูนิเซฟ กล่าวไว้ว่า หลักการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน มุ่งหมายเตรียมเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการดำรงชีวิตในสังคม มีสติปัญญา มีความพยายามอดทนอดกลั้น ให้ความเสมอภาคทางเพศ มีสันติภาพ และมิตรไมตรีต่อทุกคน	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์สังเคราะห์นิยามศัพท์ชั่วคราว และนำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการค้นหา สภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรเป็น สำหรับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ
อลิมบา (Alinba. 2010)	แนวคิดของอลิมบา อลิมบา (Alinba) กล่าวว่า สันติศึกษา คือกระบวนการส่งเสริมพื้นฐานความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนความประพฤติให้เด็กและเยาวชนสามารถป้องกันความขัดแย้ง ความรุนแรงทางตรงและเชิงโครงสร้างผ่านการแก้ไข	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ อลิมบา (Alinba. 2010)	ความขัดแย้งอย่างสันติทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ	
โนแวร์โร; และนาริโอ (Novarro-Castro; & Nario-Galace. 2010)	แนวคิดของโนแวร์โร; และนาริโอ กาแลซ กล่าวว่า สันติศึกษา เป็นการปลูกฝังพื้นฐานทักษะ ความรู้ เจตคติ โดยการสร้างความเข้าใจความตระหนักเปลี่ยนผ่านความคิด เจตคติ และความประพฤติไปสู่การเปลี่ยนแปลงบุคคล และสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนเงื่อนไขที่ปราศจากความรุนแรง	
สำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (2550)	สำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดทำหลักสูตรสันติศึกษา พุทธศักราช 2551 สำหรับบูรณาการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชายแดนภาคใต้ หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนจบหลักสูตรสันติศึกษาแล้ว เป็นผู้สื่อสารอย่างสันติ	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
กระทรวงศึกษาธิการ (2551)	กำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามศาสนาที่ตนนับถือ มีเหตุมีผล รู้ประมาณตน มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุมีผล รู้ประมาณตน มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายสุขภาพจิตและสุขนิสัยที่ดีในการออกกำลังกาย มีจิตสำนึกในรักแผ่นดินชาติบ้านเมือง อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ยึดมั่นในวิถีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นสมาชิกที่ในการอาศัยอยู่ในโลกใบนี้ด้วยการ	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ กระทรวงศึกษาธิการ (2551)	อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตใจที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข	
แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001)	แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษา ประกอบด้วยการดำเนินการ 7 ระดับ คือ 1. ระดับบริบทของกลุ่มสาระการเรียนรู้ (Learning area context) โรงเรียนดำเนินการ จัดขอบเขตหรือกลุ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เช่น ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านโลกและการดำรงชีวิต ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การคำนวณและเทคโนโลยี เป็นต้น โดยโรงเรียนกำหนดคุณค่าสันติภาพ เริ่มต้นการสร้างเจตคติผู้เรียนบนฐานเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ประยุกต์ใช้สารสนเทศภายในชั้นเรียนและบริบทแวดล้อมสำหรับสร้างฐานแนวคิด สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติ	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการค้นหา สภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรเป็นของการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน การจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม เพื่อเป็นแนวทางเลือกสำหรับการ

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อแนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001)	ในชีวิตของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และ สอดแทรกแนวคิด เจตคติ คุณค่าของสันติภาพ หลักการเคารพยกย่องและที่เกี่ยวข้องลงในแต่ละบทเรียน 2. ระดับภาพรวมกลุ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ (Learning area perspectives level) การจัดการสอนของผู้สอนต้องตีความหมายทั้งเนื้อหาหลักและเชื่อมโยงคุณค่าสันติภาพและสันติวิธีให้ผู้เรียนได้พัฒนามารยาทสังคม พัฒนาอารมณ์ และคุณธรรมแห่งตน 3. ระดับกระบวนการ/วิธีการสอน (Teaching methods) ผู้สอนจัดการสอนบนฐานความสนใจและความต้องการของผู้เรียน 4. ระดับกิจกรรมร่วมภายในหลักสูตรโรงเรียน (Co-curricular activities) (UNESCO. 2001: 33-37) โรงเรียนจัดให้กิจกรรรมยามเช้าแต่ละวันจัดให้มีกิจกรรมรายวิชา กิจกรรมโฮมรูม จัดแสดงป้ายคำขวัญสันติภาพเชิญชวนในการปฏิบัติต่อกันโดยสันติวิธีในโรงเรียน	ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001)	5. ระดับการพัฒนาบุคลากร (Personnel Development) โรงเรียนควรรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนบนพื้นฐานความเป็นมนุษย์ จูงใจผู้เรียนและวิธีการจัดการชั้นเรียน จัดกิจกรรมพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และจัดช่วงเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาบุคลากร 6. ระดับการจัดการชั้นเรียน (Classroom management) ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้มีความหมายและมีความเพลิดเพลิน พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดำเนินการควบคุมดูแลระเบียบวินัยของโรงเรียนด้วยความยุติธรรมด้วยเทคนิคเชิงบวก แต่ละชั้นเรียนมั่นตรวจตราดูแลและจัดให้คำปรึกษากับผู้เรียน7. ระดับการจัดการสถานศึกษา/โรงเรียน (School management) (UNESCO. 2001: 56) โรงเรียนดำเนินนโยบายป้องกันความรุนแรง มุ่งเน้นคุณค่าสันติวัฒนธรรมของโรงเรียน	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ของวิทกิน; และ อัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld) ปี 1995 ทำการปรับปรุงโดยอัลทส์ชูลด์; และคูมาร์ (Altschuld; & Kumar) ปี 2010 และ อัลทส์ชูลด์; และ วัตกินส์ (Altschuld; & Watkins. 2014)	การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) คือ กระบวนการดำเนินการวินิจฉัยลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมกำหนดความต้องการจำเป็น (needs identification) 2) กิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุ/ปัญหาที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (needs analysis) และ 3) กิจกรรมวิเคราะห์แนวทางแก้ไขเหตุ/ปัญหา (needs solution) โดยทั้ง 3 กิจกรรม ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยให้น้ำหนักจัดลำดับความสำคัญสิ่งที่จำเป็นต้องทำก่อนหลังในแต่ละกิจกรรม เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปออกแบบพัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการ หรือหลักสูตร และประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแผนปฏิบัติการหรือหลักสูตรนั้นต่อไป	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในกิจกรรมการวินิจฉัยจัดลำดับความสำคัญ ใน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) คุณลักษณะที่จำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ วัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสาระการเรียนรู้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (needs identification) 2) ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม (needs analysis) และ 3) แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (needs solution) ได้แก่ แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ควรเป็น แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ควรเป็น และแนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนที่ควรเป็น

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
แนวคิดการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001)	หลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. วินิจฉัยระบุความต้องการจำเป็น (Identify Needs) พิจารณาระหว่างความประพฤติที่ผู้เรียนเป็นอยู่ และความประพฤติที่ผู้เรียนควรเป็น โดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นทั้ง 4 ระดับ ในการนำไปออกแบบหลักสูตรสันติศึกษา ได้แก่ 1) ระดับผู้เรียนรายบุคคลซึ่งแต่ละคนมีลักษณะที่หลากหลายอันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างสันติ 2) ระดับโรงเรียนที่จะนำไปสู่สันติภาพโดยการริเริ่มสันติวัฒนธรรมในโรงเรียน 3) ระดับชาติที่โรงเรียน จัดบูรณาการสันติศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับการมอบความรับผิดชอบสู่การผลิตพลเมืองที่ดีให้ประเทศชาติ และ 4) ระดับโลกมุ่งจัดการศึกษาเพื่อการผลิตผู้เรียนให้เป็นพลโลกที่ดีมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2. การตัดสินเลือกวัตถุประสงค์ (Decide Objectives) เป็นเสมือน	คุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ควรเป็น แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ควรเป็น และแนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนที่ควรเป็นผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแบบโครงร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ แนวคิดการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001)	การใช้ศิลปะกับความจำเป็นที่ต้องระบุวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษา โดยพิจารณาจากสถานะของความต้องการจำเป็นพื้นฐานหรือสิ่งที่เป็นอยู่ การตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์มีความจำเป็นต้องวิเคราะห์เงื่อนไขที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาสาเหตุปัจจัยที่เห็นเผชิญอยู่ 3. การเตรียมแผนปฏิบัติการหลักสูตร(Prepare Plan of Action) เป็นการจัดชุดของกิจกรรมต่างๆ ที่วางลงในกรอบเวลา นำผู้เรียนมุ่งไปยังเป้าหมายที่คาดหวังสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เบื้องต้นตามลำดับ กิจกรรมต่างๆ ในหลักสูตรสันติศึกษาแบบสมบูรณ์ มี 6 ระดับ คือ ระดับการพัฒนาบุคลากร ระดับการจัดการโรงเรียน ระดับการเรียนการสอนรายวิชาสามัญ ระดับการจัดการชั้นเรียน ระดับกิจกรรมร่วมหลักสูตรโรงเรียน และ ระดับชุมชน โดยต้องกำหนดนโยบายหลักสูตร วัตถุประสงค์	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อแนวคิดการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001)	กิจกรรม วิธีจัดการเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม และ ทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ 4. การปฏิบัติหลักสูตร (Run the Programme) 5. การตรวจสอบกิจกรรม (Monitor the Activities) ต้องมีการทบทวนตรวจสอบการเตรียมการ การเน้นย้ำการเอื้ออำนวยความสะดวก และดูแลกำกับสิ่งที่จำเป็น ที่กำลังดำเนินงานอยู่ตามแผน ตรวจสอบทั้งระดับการบริหารและระดับผู้เชี่ยวชาญ 6. การประเมิน (Evaluate) เป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ทำใน 2 ระยะ คือ ระยะแรก การประเมินช่วงระหว่างที่กำลังปฏิบัติเพื่อกำกับปรับให้ถูกต้องตามกระบวนการ และระยะที่สอง การประเมินช่วงสุดท้ายของหลักสูตรเพื่อตัดสินประสิทธิผลและเรียนรู้เพิ่มเติมจากประสบการณ์กับมุมมองและวางแผนในวงจรต่อไป	

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
แนวคิดความต้องการจำเป็นจำแนกตามแนวคิดผู้รับประโยชน์ขององค์กร ของคอฟแมน; และคณะ (Kaufman; & et al. 1993: 7-162, Kaufman. 1997: 144) ประกอบกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 76)	ความต้องการจำเป็นจำแนกตามแนวคิดผู้รับประโยชน์ขององค์กร แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ -ระดับจุลภาค (Micro Level) ปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคลภายในองค์กร ผู้เรียน คือ ผู้รับประโยชน์ ผลิตภัณฑ์ (products) ที่ผู้รับประโยชน์ต้องการจำเป็น คือ การได้รับการสร้างสมรรถนะ ความสามารถ -ระดับมหภาค (Macro Level) ตัวองค์กรเอง สถานศึกษา/โรงเรียน คือ ผู้รับประโยชน์ ผลผลิต (output) ที่ผู้รับประโยชน์ต้องการจำเป็น คือ ขีดความสามารถ สมรรถนะ ความพร้อมของระบบองค์รวมในการให้บริการขององค์กร -ระดับเมกะ (Mega Level) เป็นระดับชุมชน/สังคม คือ ผู้รับประโยชน์ ผลลัพธ์ (outcomes) ที่ผู้รับประโยชน์ต้องการ จำเป็น คือ ขีดความสามารถ สมรรถนะ คุณลักษณะของผู้เรียน เช่น รับผิดชอบ ช่วยเหลือดูแล ไม่เป็น	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในกำหนดกลุ่มผู้รับประโยชน์จากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา (สถานศึกษา/โรงเรียน) คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน เป็นผู้ได้รับประโยชน์ในลักษณะรายได้ เกียรติยศ และชื่อเสียงในการเป็นผู้ให้บริการหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ที่สามารถผลิตผู้เรียนที่สำเร็จหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างที่มีคุณภาพ ในที่นี้คือการผลิตผู้เรียนที่สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ 2) กลุ่มผู้รับบริการหลักสูตร คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่สร้างเสริมเพิ่มให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่จำเป็น

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยพัฒนา หลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ต่อ แนวคิดความต้องการจำเป็น จำแนกตามแนวคิดผู้รับประโยชน์ขององค์กร ของคอฟแมน; และคณะ (Kaufman; & et al., 1993: 7-162, Kaufman. 1997: 144) ประกอบกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 76)	ภาระ และ อยู่ร่วมกันในชุมชน/สังคมอย่างสงบสุข เป็นต้น	สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติภายหลังการสำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา (ชุมชน/สังคม) คือ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน เป็นผู้รับประโยชน์ทางอ้อมจากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านความประพฤติของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่จะไม่ก่อความรำคาญใจความเดือดร้อน และสามารถอยู่ร่วมในสังคมด้วยกันได้อย่างสันติ

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในการวิจัยฒนาหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
แนวคิดความต้องการจำเป็น จำแนกตามพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กร ของคอฟแมน และคณะ (Kaufman. & et al. 1993: 127-179)	ความต้องการจำเป็นตามพื้นฐานรูปแบบองค์กร พิจารณาพื้นฐานรูปแบบองค์กร 2 ประเภท และ ผลที่ต้องการจำเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นในบริบทองค์กรที่จะนำเข้า (input needs) 2) ความต้องการจำเป็นหรือความพร้อมขององค์กรในกระบวนการผลิตขององค์กร (process needs) 3) ผลผลิตที่องค์กรต้องการจำเป็น(products needs) 4) ผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการจำเป็น (outputs needs) และ 5) ผลกระทบที่ต้องการจำเป็นจะให้เกิดขึ้น (outcomes needs)	ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบสร้างแบบตรวจสอบประเมินแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตาราง 2 แสดงกรอบแนวคิดขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้พหุวิธีการและพหุลักษณะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย		**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
		แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
ข้อ 1. คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร	ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร	-สันติภาพ -ความขัดแย้ง -ความรุนแรง -สันติศึกษา -พัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น -การ	-สัมภาษณ์รายบุคคล	-ผู้บริหารการศึกษา -ศึกษานิเทศก์ -ผู้บริหารสถานศึกษา -ครูผู้สอน -ผู้ปกครอง -ผู้แทนชุมชน	วิเคราะห์เนื้อหา					

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย		**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
		แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
		ประเมินความต้องการจำเป็น	สัมภาษณ์รายกลุ่ม	-ผู้เรียน ม.ต้น						
	ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา	-สันติภาพ -ความขัดแย้ง -ความรุนแรง -สันติศึกษา -พัฒนาการ	-สัมภาษณ์รายบุคคล	-ผู้บริหารการศึกษา -ศึกษานิเทศก์ -ผู้บริหารสถานศึกษา	วิเคราะห์เนื้อหา	การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์	-เทคนิคกลุ่มสมมุตินัย -วิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด	แบบประเมินจัดลำดับ	คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น	ทำการแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่ามัธยมฐานและแปล

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย	**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
	แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
ตอนต้นควรเป็นอย่างไร	วัยรุ่นตอนต้น -การประเมินความต้องการจำเป็น	-สัมภาษณ์รายกลุ่ม	-ครูผู้สอน -ผู้ปกครอง -ผู้แทนชุมชน -ผู้เรียน ม.ต้น						ความหมาย
ข้อ 1.3 ทำไมต้องพัฒนาคุณลักษณะจำเป็นให้เกิด	-สันติภาพ -ความขัดแย้ง -ความรุนแรง -สันติศึกษา	-สัมภาษณ์รายบุคคล	-ผู้บริหารการศึกษา - ศึกษานิเทศก์ -ผู้บริหารสถานศึกษา		การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์	-เทคนิคกลุ่มสมมุตินัย -เทคนิคการวิเคราะห์	แบบประเมินความน่าจะเป็น	คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น	คำนวณหาค่ามัธยมฐาน และ

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย		**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
		แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
	กับผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	-พัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น -การประเมินความต้องการจำเป็น	-สัมภาษณ์รายกลุ่ม	-ครูผู้สอน -ผู้ปกครอง -ผู้แทนชุมชน -ผู้เรียน ม.ต้น	วิเคราะห์เนื้อหา		แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว			แปลความหมาย
ข้อ 2. หลักสูตรสันติศึกษา	ข้อ 2.1 ภาพปัจจุบันหลักสูตร	-สันติภาพ -ความขัดแย้ง -ความรุนแรง	-สัมภาษณ์รายบุคคล	-ผู้บริหารการศึกษา -ศึกษานิเทศก์		การประเมินความ	-เทคนิคกลุ่มสมมุตินัย	แบบประเมินความน่า	คณะกรรมการประเมิน	คำนวณหาค่ามัธยมฐาน

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย		**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
		แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร	ประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร	-การประเมินความต้องการจำเป็น								
	ข้อ 2.2 แนวทางการ	-สันติภาพ -ความขัดแย้ง	-สัมภาษณ์รายบุคคล	-ผู้บริการการศึกษา		แนวทางวิธีการจัด	-เทคนิคกลุ่มสมมุตินัย	แบบประเมิน	คณะกรรมการ	คำนวณหาค่าเฉลี่ย

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย	**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
	แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน สถานศึกษาควรจัดหลักสูตร กิจกรรมวิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรอย่างไร	-ความรุนแรง -สันติศึกษา -พัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น -แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนหลักสูตรสันติศึกษาโรงเรียน	-สัมภาษณ์รายกลุ่ม	-ศึกษานิเทศก์ -ผู้บริหารสถานศึกษา -ครูผู้สอน -ผู้ปกครอง -ผู้แทนชุมชน -ผู้เรียน ม.ต้น	วิเคราะห์เนื้อหา	หลักสูตรและการสอนสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน	-เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ด้วยแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า	ความน่าจะเป็น	ประเมินความต้องการจำเป็น	และแปลความหมาย

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย	**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
	แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
2.3 ความเหมาะสมความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยม	-การประเมินความต้องการจำเป็น -สันติภาพ -ความขัดแย้ง -ความรุนแรง -สันติศึกษา -หลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน	คำถามปลายเปิด	-ผู้เชี่ยวชาญ	วิเคราะห์เนื้อหา	-สันติภาพ -ความขัดแย้ง -ความรุนแรง -สันติศึกษา -หลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน		-แบบตรวจสอบความเหมาะสม	-ผู้เชี่ยวชาญ	-ทำการแจกแจกความถี่และแปลความหมาย

ตาราง 2 (ต่อ)

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำถามการวิจัย		**กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ**				**กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ**				
		แนวคิด/ทฤษฎี	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**แนวคิด/ทฤษฎี**	**วิธีการแปลงข้อมูล**	**การเก็บรวบรวมข้อมูล**	**ผู้ให้ข้อมูล**	**การวิเคราะห์ข้อมูล**
	ศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร	-การประเมินความต้องการจำเป็นตามพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กร	คำถามปลายเปิด	-ผู้บริหารการศึกษา -ผู้บริหารสถานศึกษา -ครูผู้สอนระดับ ม.ต้น	วิเคราะห์เนื้อหา	-การประเมินความต้องการจำเป็นตามพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กร		-แบบตรวจสอบความเป็นไปได้	-ผู้บริหารการศึกษา -ผู้บริหารสถานศึกษา -ครูผู้สอนระดับ ม.ต้น	-คำนวณหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมาย

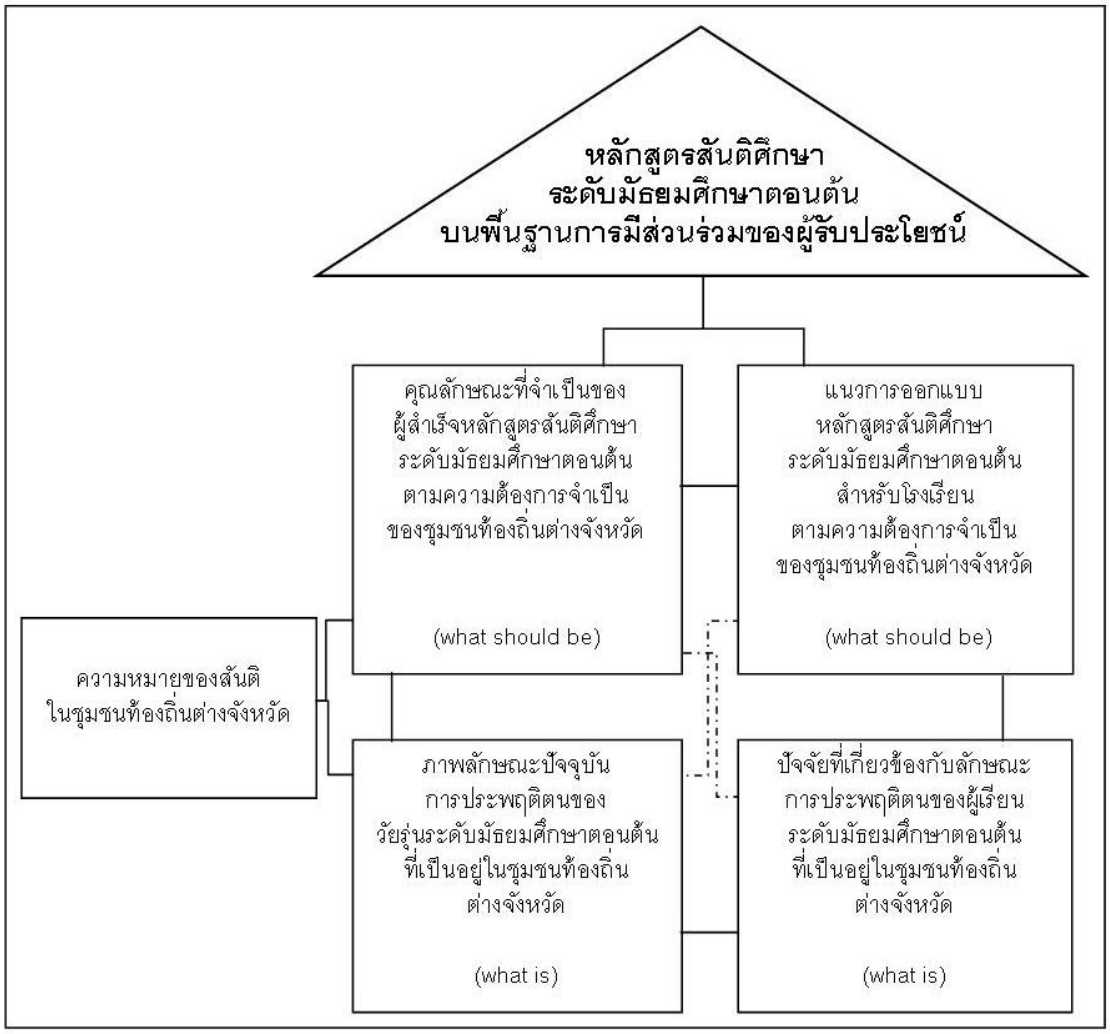

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ มีความมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของการวิจัยทั้งสองประการอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ใน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Phase I: Pre-Assessment) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 (Phase II: Need Assessment) วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม และแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

ระยะที่ 3 (Phase III: Post-Assessment) พัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตรวจสอบความเหมาะสม และ ตรวจสอบความเป็นไปได้

รายละเอียดการดำเนินการวิจัย มีดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 (Phase I Pre-Assessment) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการทำความเข้าใจคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติต้นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพปัจจุบันการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ 3) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการจัดการศึกษาของโรงเรียนสนามวิจัย บริบทพื้นที่สนามวิจัย และสัมภาษณ์ผู้อยู่ในบริบทพื้นที่สนามวิจัย มีการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตสถานการณ์ (Preliminary Scoping of the situation) มุ่งสู่การประเมินความต้องการจำเป็น (Focusing the needs assessment)

1.1 ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย คือ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพปัจจุบันการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

1.2 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา คือ สถานศึกษา/โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบประเภทสามัญศึกษา โดยยึดแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3 การกำหนดพื้นที่วิจัย (Inclusion Criteria)

1.3.1 ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสถานศึกษา/โรงเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษา (Case Study) โดยพิจารณาบนหลักการให้ความร่วมมือ ตามแนวคิดสันติภาพของกัลตุง (Galtung. 1967, Galtung. 2009) และพิจารณาปัจจัย โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ตามแนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตรของริต้า; เจมส์; และโมนิก้า (Rita; James; & Monica. 2011) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงกรอบระยะเวลาและงบประมาณการวิจัย นำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดสถานศึกษา/โรงเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษา (Case Study) และ เพื่อเป็นการปกป้องผู้ให้ข้อมูลและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ชื่อจังหวัด ชื่ออำเภอ ชื่อสถานศึกษา/โรงเรียน ชื่อบุคคลเป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสถานศึกษา/โรงเรียน (Case Study) เพื่อเป็นสนามวิจัย ดังนี้

ก. เป็นสถานศึกษา/โรงเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดการศึกษาโดยยึดแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

ข. เป็นสถานศึกษา/โรงเรียนประจำจังหวัดที่เปิดรับผู้เรียนทั้งชายและหญิง ตั้งอยู่ในบริบทสังคมที่ผู้คนดำเนินชีวิตร่วมกันด้วยความปกติสุข

ค. เป็นสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ส่งเสริมสันติวิธี หรือ ส่งเสริมการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.3.2 สนามวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง เปิดรับผู้เรียนทั้งชายและหญิง มีขนาดผู้เรียนจำนวน 2,501-3,000 คน

2. ผู้เข้าร่วมวิจัย (Participants) คือ ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) จากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา (องค์กรโรงเรียน/สถานศึกษา) คือ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน 2) กลุ่มผู้รับบริการหลักสูตร คือ ผู้เรียน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา (ผู้ได้รับผลกระทบจากผู้สำเร็จการศึกษา) คือ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Participants Inclusion criteria) และ เกณฑ์การคัดออกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Participants Exclusion criteria) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารการศึกษา มีดังนี้

2.1.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ

ก. เป็นผู้กำกับดูแลนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

ข. เป็นผู้กำหนดนโยบายการศึกษาของจังหวัด

2.1.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เป็นผู้บริหารการศึกษาฝ่ายการเงินและสินทรัพย์ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการวางแผนออกแบบหลักสูตร

2.2 เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารการศึกษา มีดังนี้

2.2.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็นศึกษานิเทศก์ผู้ดูแลนิเทศ ติดตาม การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา/โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด มีประสบการณ์ในระดับมัธยมศึกษาอย่างน้อย 1 ปี

2.2.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เป็นศึกษานิเทศก์ไม่มีประสบการณ์ในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากอาจมีข้อจำกัดมุมมองหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา

2.3 เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีดังนี้

2.3.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีภาระงานสอนไม่เกิน 25 คาบต่อสัปดาห์ และ มีประสบการณ์สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างน้อย 1 ปี

2.3.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย มีภาระงานสอนเกิน 25 คาบต่อสัปดาห์ เนื่องจากบุคลากรดังกล่าว มีภาระงานมากอาจมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และไม่มีเวลาเพียงพอในการร่วมการวิจัย

2.4 เกณฑ์การคัดเลือกผู้เรียน มีดังนี้

2.4.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย และอยู่ในบริเวณโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัยในวันเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใน เป็นช่วงเวลาก่อนเริ่มกิจกรรมหน้าเสาธง และหลังเลิกกิจกรรมชั้นเรียน

2.4.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย และไม่อยู่ในบริเวณโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัยในวันที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือกำลังเรียนอยู่กับครูผู้สอน หรืออยู่ในบริเวณโรงเรียนสนามวิจัยท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีเสียงอึกทึกแทรกรบกวนการสนทนา

2.5 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา มีดังนี้

2.5.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็น ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมหรือคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน และ ผู้แทนชุมชนในบริบทพื้นที่สนามวิจัย

2.5.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เป็นผู้ปกครองนักเรียนและ ผู้แทนชุมชนในบริบทพื้นที่สนามวิจัยที่อยู่ในสภาพผู้ป่วย หรือป่วยเรื้อรัง มีบ้านเรือนอยู่ห่างไกลไม่สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ได้ เนื่องจากผู้ป่วยควรอยู่ในที่ปราศจากการแพร่เชื้อ และเส้นทางคมนาคมเสี่ยงอันตราย

3. แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 เอกสารความรู้ที่ต้องศึกษา

3.1.1 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม ปรัชญาสันติภาพ ทฤษฎีความขัดแย้ง (Theory of Conflict) ของกัลตุง (Galtung. 1996) ทฤษฎีความรุนแรง (Theory of Violence) ของกัลตุง (Galtung. 2000) ทฤษฎีสันติภาพ (Theories of Peace) ของกัลตุง

(Galtung. 1967) ทฤษฎีสันติศึกษาของเรียร์ดอน (Reardon. 1999) ทฤษฎีสันติศึกษาของฮาร์ริส (Harris. 2002) แนวคิดพัฒนาการวัยรุ่นตอนต้น แนวคิดการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (2001) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ของวิทกิน; และอัลทส์ชูลด์ (Witkin; & Altschuld. 1995) ทำการปรับปรุงโดย อัลทส์ชูลด์; และ คูมาร์ (Altschuld; & Kumar. 2010) และ อัลทส์ชูลด์; และ วัตกินส์ (Altschuld; & Watkins. 2014) นำมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ได้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับสำรวจภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ (what is) คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ (what should be) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

3.1.2 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา โดยผู้วิจัยทำการศึกษาความมุ่งหมายของสันติศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนของยูนิเซฟ (Fountain, 1999) สำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2550) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อลิมบา (Alimba. 2010) โนวาร์โรคาสโตร; และนาริโอ้กาลาซ (Novarro-Castro; & Nario-Galace. 2010) เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์สังเคราะห์นิยามศัพท์ชั่วคราว และ นำมาใช้เป็นกรอบการสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการค้นหาสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ (what is) และ สภาพที่ควรเป็น (what should be) ลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

3.1.3 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล หน่วยงานต้นสังกัด รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย และ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย และวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย

3.2 ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) จากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม (Kaufman; & et al. 1993: 7-162, Kaufman. 1997:

144; กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2546: 76; Altschuld; & Kumar. 2010: 20-23; Altschuld; & Watkins. 2014: 14-15) ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา (องค์กรโรงเรียน/สถานศึกษา) คือ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน 2) กลุ่มผู้รับบริการหลักสูตร คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา (ผู้ได้รับผลกระทบจากผู้สำเร็จการศึกษา) คือ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ทั้งหมดเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล

3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนมัธยมศึกษา และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความเหมาะสม และ ตรวจสอบความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ผู้วิจัย และ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัย เป็นส่วนหนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในกระบวนทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพ (ชาย โพธิสิตา. 2554: 40-43) และผู้วิจัยมีการเตรียมตัว ดังนี้

4.1.1 การเตรียมความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิดหลักการ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัย และจรรยาบรรณของนักวิจัยเชิงคุณภาพ ในรายวิชา วจ 803 การออกแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพชั้นสูง จำนวน 3 หน่วยกิต และ ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ รวมทั้งปรึกษาหารือ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์และ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.1.2 การเตรียมความรู้ด้านวิชาการในสาขาที่ทำการวิจัย โดยผู้วิจัยมีการทบทวน วรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพและสันติศึกษา เป็นระยะเวลา 2 ปี และ เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการการสื่อสารอย่างสันติ โดยผู้เชี่ยวชาญการสื่อสารอย่างสันติบ้านใส่ใจ

4.1.3 การเตรียมความรู้ด้านการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประสบการณ์ ผู้วิจัยมีประสบการณ์ตรง 1 ปี ในการเป็นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์ตรง 1 ปี ในการเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ มีประสบการณ์ตรง 8 ปี ในการเป็นผู้อำนวยการ

โรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทำความเข้าใจคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเรียกว่า คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติต้นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพปัจจุบันการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ดังนี้

4.2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายบุคคล (Interviews) และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interviews: FGI) ใช้ทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และค้นหาสิ่งที่ควรเป็น (what should be) สาเหตุ (why) ตามมุมมองผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่สนามวิจัย เพื่อทำความเข้าใจภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพปัจจุบันการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และทำความเข้าใจเพื่อค้นหาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติที่ประสงค์ และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหา กิจกรรม การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามความมุ่งหมายและคำถามการวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 3 ชุด เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจัด

วางโครงสร้างชนิดของคำถามตามความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยชนิดคำถามประกอบด้วย แนวคำถามเกริ่นนำ แนวคำถามหลัก (main questions) แนวคำถามเพื่อขอรายละเอียดและความชัดเจน (probes) และ คำถามสรุป

4.2.2 การสร้างแบบตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) และ ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยสร้างแบบประเมิน 1 ชุด ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 คำชี้แจง ในการขอความคิดเห็นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ส่วนที่ 2 ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อคำถาม เป็นลักษณะข้อคำถามให้แสดงความคิดเห็นโดยการรายการตรวจสอบความเหมาะสม และ ความเป็นไปได้ในการให้สถานศึกษานำหลักสูตรไปปฏิบัติให้บริการการศึกษา ตามเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ คือ

+1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความเหมาะสมความเป็นไปได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความเหมาะสมความเป็นไปได้

-1 หมายถึง ไม่มีความเหมาะสมความเป็นไปได้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

5.1 การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับใช้สัมภาษณ์รายบุคคลและสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องของแนวคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน

ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับใช้สัมภาษณ์รายบุคคลและสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ได้ทำการตรวจสอบโครงสร้างแนวคำถามกับความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และฐานทฤษฎีที่ใช้สร้างข้อคำถามแต่ละชนิดของคำถาม ทั้งข้อคำถามเกริ่นนำ ข้อคำถามหลัก (main questions) และคำถามเพื่อขอรายละเอียดและความชัดเจน (probes) โดยให้ข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

-ให้ทบทวนความมุ่งหมายของการวิจัยและคัดเฉพาะความมุ่งหมายการวิจัยตามที่ระบุในเค้าโครงปริญญานิพนธ์

-ให้ระบุความมุ่งหมายการวิจัย และลำดับแจกแจงคำถามหลักและคำถามซักเพื่อตอบความมุ่งหมายการวิจัยมีอะไรบ้าง

-ให้ผู้วิจัยสร้างคำถามซักจากคำตอบที่ได้ในคำถามหลัก ในการถามซักควรซักถามความคิดเห็นอย่างไรต่อสิ่งที่ปรากฏอยู่ปัจจุบัน ซักถามความรู้สึกเป็นอย่างไรต่อสิ่งที่เห็น และซักถามการกระทำที่ควรทำเป็นอย่างไร

-ควรนำคำถามเกริ่นนำเรื่องความหมายนำมาใช้เชื่อมโยงเป็นคำถามหลักข้อแรกเพื่อถาม การปฏิบัติตนที่สะท้อนสันติ

-ควรนำแนวคำถามซักเกี่ยวสาเหตุสำคัญที่ผู้จบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปใช้เป็นคำถามหลัก เพราะเป็น 1 ในข้อคำถามการวิจัย

-ควรนำกรอบคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษามาใช้เป็นคำถามซัก

-ควรตั้งเป็นคำถามหลักแบบกว้างว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างไร จากนั้นนำคำตอบจากคำถามหลักมาตั้งเป็นคำถามซักเกี่ยวกับ เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และตั้งคำถามหลักเพื่อถามสิ่งที่ควรเป็นในการจัดหลักสูตรสันติศึกษาควรเป็นอย่างไร โดยถามคำถามซักเกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่ควรเป็น

-ไม่ต้องมีคำถามสรุป

-ในการสัมภาษณ์กลุ่มครูผู้สอน ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน สามารถใช้โครงสร้างคำถามเดียวกันกับชุดนักเรียน เพียงปรับสรรพนามให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล

-ในการสัมภาษณ์ครูผู้สอนควรเพิ่มคำถามหลัก “ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรสันติศึกษาหรือไม่ อย่างไร” และ“ท่านออกแบบจัดการเรียนรู้หลักสูตรสันติศึกษาอย่างไร” ในส่วนคำถามซักควรซักถามเกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่จัดทำอยู่ในปัจจุบัน จากนั้นตั้งคำถามหลัก “ท่านคิดว่าหลักสูตรสันติศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควรมีลักษณะอย่างไร” “ท่านคิดว่าควรออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาอย่างไรเพื่อให้บรรลุคุณลักษณะที่จำเป็นของหลักสูตรฯ” ตามด้วยคำถามซักเกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

-ในการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน อาจเพิ่มข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน

-ในข้อคำถามซักไม่จำเป็นต้องจำแนกลักษณะพฤติกรรมเป็นรายปี

ผู้วิจัยทำการปรับปรุงโครงสร้างแนวคำถามกับความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย และฐานทฤษฎีที่ใช้สร้างข้อคำถามแต่ละชนิดของคำถาม ทั้งข้อคำถามเกริ่นนำ ข้อคำถามหลัก (main questions) และ คำถามเพื่อขอรายละเอียดและความชัดเจน (probes) และนำไปทดลองสัมภาษณ์ โดยประสานขอความอนุเคราะห์เพื่อผู้วิจัยได้ทดลองทำการสัมภาษณ์ โดยทางโรงเรียนทดลองช่วยประสานความร่วมมือนัดหมาย กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนทดลอง จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 1 คน และ ผู้แทนชุมชน 4 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ทดลองทำการสัมภาษณ์ และ ตลอดช่วงระยะเวลาที่ทำการทดลองสัมภาษณ์ หากพบข้อขัดข้องผู้วิจัยได้นำมาทำการปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษาทันที และภายหลังการทดลองสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งผู้วิจัยจะทำการปรับแนวทางวิธีการและแนวคำถามสัมภาษณ์ จนกระทั่งได้แนวทางวิธีการนำเสนอและแนวคำถามสัมภาษณ์ที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลบอกสิ่งที่รู้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย

5.2 การตรวจสอบคุณภาพแบบตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร จำนวน 2 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ได้พิจารณาตรวจสอบโครงสร้างข้อมูล ความครอบคลุมของข้อคำถามที่ถาม และทำการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์การตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ คือ

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องครอบคลุมตรงเนื้อหาวัตถุประสงค์การตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องครอบคลุมตรงเนื้อหาวัตถุประสงค์การตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

-1 หมายถึง เห็นว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องครอบคลุมตรงเนื้อหาวัตถุประสงค์การตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Object Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.8-1.00 และในส่วนผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยทำการปรับปรุงข้อคำถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ โดยสรุป คือ ให้แยกเป็นข้อคำถามและเกณฑ์เฉพาะสำหรับการตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) และแยกเป็นข้อคำถามและเกณฑ์เฉพาะสำหรับการตรวจสอบความเป็นไปได้ (feasibility) ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแยกเป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) แบบตรวจสอบความเป็นไปได้ (feasibility) ออกจากกันเป็นคนละฉบับตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มเกณฑ์การแปลผลระดับความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

เกณฑ์การแปลผลระดับความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

0.90 ถึง 1.00 หมายถึง เป็นไปได้อย่างมากที่สุด
0.80 ถึง 0.89 หมายถึง เป็นไปได้อย่างมาก
0.60 ถึง 0.79 หมายถึง เป็นไปได้ค่อนข้างมาก
0.10 ถึง 0.59 หมายถึง เกือบเป็นไปไม่ได้
0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าเป็นไปไม่ได้
-0.10 ถึง -0.59 หมายถึง เกือบเป็นไปได้
-0.60 ถึง -0.79 หมายถึง เป็นไปไม่ได้ค่อนข้างมาก
-0.80 ถึง -0.89 หมายถึง เป็นไปไม่ได้อย่างมาก
-0.90 ถึง -1.00 หมายถึง เป็นไปไม่ได้อย่างมากที่สุด

จากนั้นนำเสนอแบบตรวจสอบให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาแบบตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) และ แบบตรวจสอบความเป็นไปได้ (feasibility) ฉบับปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปใช้

6. ผู้ให้ข้อมูล (Informants)

6.1 ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล ประกอบด้วย 3 กลุ่ม มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

6.1.1 กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ดังนี้

ก. ผู้บริหารการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 คน คือ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์

ข. ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป และ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ

ค. ครูผู้สอน ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีเลือกแบบแนะนำ (Snowball sampling) ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีประสบการณ์สอนมากกว่า 1 ปี ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

6.1.2 กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีเลือกแบบแนะนำ (Snowball sampling) ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

6.2 ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interviews: FGI) (ชาย โพธิสิตา, 2554: 196-197) โดยวิธีการเลือกแบบแนะนำ (Snowball sampling) ในกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องด้วยต้องการให้ผู้เรียนได้บอกเล่ามุมมองตามวัย แสดงวิธีคิดความเชื่อ พฤติกรรมตามธรรมชาติที่เป็นอยู่อย่างแท้จริง โดยปราศจากการซักซ้อมเตรียมการ หรือการเข้าแทรกแซงมุมมองวิธีคิดความเชื่อของผู้เรียน หรือการเลือกเฟ้นผู้เรียนจากมุมมองของครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

6.3 ผู้เข้าร่วมวิจัยกลุ่มสมมตินัย เพื่อแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Forming the Needs Assessment Committee: NAC) โดยใช้เทคนิคกลุ่มสมมตินัย (Nominal Group Technique) (สุวิมล ว่องวาณิช. 2558: 353-357) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาที่เป็นสนามวิจัยคัดเลือกตัวแทนผู้รับประโยชน์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวย

โรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้แทนครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้แทนครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้แทนชุมชนฝ่ายสงฆ์ ผู้แทนชุมชนฝ่ายคริสตจักร ผู้แทนชุมชนฝ่ายอิสลาม ฝ่ายละ 1 คน และผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) บทบาทหน้าที่ ดังนี้

-วิเคราะห์และออกความเห็นสำหรับประเมินคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

-วิเคราะห์และออกความเห็นสำหรับประเมินปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม

-วิเคราะห์และออกความเห็นสำหรับอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

7. การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

7.1 ระยะก่อนการวิจัย ผู้วิจัยเสนอเค้าโครงปริญญานิพนธ์และเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลต่อคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อพิจารณาและได้รับพิจารณาเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัย ตามเอกสารใบรับรองจริยธรรมการวิจัยหมายเลขรับรอง SWUEC/E-336/2560

7.2 ระยะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย โดยผู้วิจัยปฏิบัติ ดังนี้

7.2.1 ผู้วิจัยแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายและแสดงบัตรว่าเป็นนิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

7.2.2 ผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยขั้นตอนต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล อธิบายให้ทราบถึงลักษณะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สถานที่ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และ เวลาที่จะใช้ในการสัมภาษณ์

7.2.3 ผู้วิจัยทำการสอบถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลก่อนเก็บข้อมูล ขออนุญาตบันทึกเสียง บันทึกภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้ง เปิดโอกาสให้กับผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการให้ข้อมูล และมีสิทธิตอบหรือไม่ตอบคำถามในประเด็นที่ไม่ต้องการเปิดเผย

7.2.4 ผู้วิจัยแจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบการเก็บข้อมูลที่ได้ไว้ในที่ปลอดภัย และไม่เปิดเผยแก่ผู้อื่นหากไม่ได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้อย่างตรงไปตรงมาตามข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา และใช้นามสมมติในการกล่าวถึงผู้ให้ข้อมูลแทนการใช้ชื่อนามสกุลจริง รวมทั้งผู้วิจัยได้เก็บรักษาข้อมูลไว้ในสถานที่ที่มีความปลอดภัย ซึ่งบุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เป็นระยะเวลา 1 ปี แล้วจึงทำลายข้อมูล

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

8.1 การเข้าสู่สนามวิจัย ผู้วิจัยเข้าสู่สนามวิจัยครั้งแรกวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2560 เพื่อทำความรู้จักและขออนุญาตด้วยวาจากับผู้อำนวยการโรงเรียน ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยส่งหนังสือในนามผู้วิจัยไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอใช้โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง เป็นสนามวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ โดยในช่วงต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยได้เข้าไปติดตามผลจากการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการขอใช้โรงเรียนเป็นสนามวิจัยฯ และได้รับทราบการอนุญาตให้ใช้โรงเรียนเป็นสนามวิจัยฯ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนได้อนุญาต และมอบหมายให้รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียน หัวหน้างานฝ่ายวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นผู้ดูแลให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยตลอดช่วงเวลาที่อยู่ในสนามวิจัยนี้ และเป็นฐานการประสานงานหลักตลอดการศึกษาสำหรับผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2 ฉบับ นำส่งเพื่อขอความอนุเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในการขอใช้โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางสำหรับเป็นสนามวิจัย และ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการโรงเรียนอย่างเป็นทางการ จากนั้นผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องดำเนินการในสนามวิจัยให้ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนรับทราบและซักถามทำความเข้าใจให้ตรงกัน และทำการขออนุญาตเก็บข้อมูลและประสานงานอีกครั้ง ภายหลังจากได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้ช่วงเวลานี้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนัดหมายการเก็บข้อมูลขั้นต่อไป รองผู้อำนวยโรงเรียนฝ่ายวิชาการได้ให้ความอนเคราะห์ จัดพื้นที่เป็นห้องประจำในส่วนงานวิชาการสำหรับให้

ผู้วิจัยได้ใช้เป็นที่เตรียมการขณะอยู่ในสนามวิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับหัวหน้าสายงานต่างๆ ผู้เรียน ครูผู้สอน และบุคลาการทางการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้สนทนากับรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นายทะเบียนนักเรียน และ เจ้าหน้าที่งานทะเบียนนักเรียน เกี่ยวกับสภาพการให้บริการการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การปลูกฝังคุณลักษณะผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสมประสงค์ การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์บรรยากาศภายในโรงเรียน การดำเนินกิจกรรมประจำวันตั้งแต่เช้าตรู่จนกระทั่งหลังเลิกเรียน การประชุมสัมมนาในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 ในหัวข้อ “การเตรียมการปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สาระภูมิศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)” และ เข้าร่วมกิจกรรม วันที่ 5-6 เมษายน พ.ศ. 2561 ในการประชุมสัมมนาการสรุปประเมินผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยได้บันทึกสิ่งเหล่านี้ไว้สำหรับนำมาประกอบการพิจารณากำหนดทางเลือกการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ และ ใช้ประกอบกับข้อมูลส่วนอื่น

8.2 การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและผู้รับประโยชน์

การสร้างสัมพันธภาพกับสถานศึกษาและผู้รับประโยชน์ ผู้วิจัยทำการแนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มสมมตินัยเป็นรายบุคคล ในการนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ทำการออกประกาศแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และออกหนังสือเชิญประชุมผู้เข้าร่วมวิจัยกลุ่มสมมตินัยทั้ง 10 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำหนังสือเชิญประชุมจัดส่งให้กับคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ด้วยตนเองเพื่อที่จะได้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพและให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มสมมตินัย การเชิญประชุมคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น จัดขึ้นในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 มีรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการเป็นประธานการประชุมคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ชี้แจงความเป็นมาตามที่ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ใช้โรงเรียนเป็นสนามวิจัย จากนั้นผู้วิจัยแนะนำตนเองอย่างเป็นทางการต่อที่ประชุม และชี้แจงความเป็นมาของสันติศึกษา สภาวการณ์ในโลกปัจจุบัน สภาวการณ์สังคมไทย ความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ความมุ่งหมายในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นใน

กระบวนการวิจัย และ พัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของกรรมการที่เป็นตัวแทนแต่ละภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียนครั้งนี้ ตลอดจนแบบแผนวิธีการประสานงานกับคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น จากนั้นประธานในการประชุมได้เปิดให้กรรมการได้แสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัยเป็นที่ชัดเจนแล้วจึงได้ทำการปิดประชุม ต่อมาเมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนท้องถิ่นในบริบทสนามวิจัยแล้ว จึงได้ทำการประสานกับฝ่ายวิชาการโรงเรียน เพื่อให้ออกหนังสือเรียนเชิญคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นมาร่วมกันวิเคราะห์ ประเมินจัดลำดับความสำคัญ เพื่อกำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปัจจัยเสี่ยงแห่งการเป็นสาเหตุปัญหาอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคมอย่างไม่สงบ และ อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์

8.3 การสัมภาษณ์รายบุคคล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์รายบุคคล ในลักษณะที่ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนคำถามคำตอบต่อรองซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมสร้างข้อมูลความหมายขึ้นมา (Active Interview) (ชาย โพธิสิตา. 2554: 246-247) ผู้สัมภาษณ์จะทำการเขียนประโยคและคำหลัก พร้อมกับวาดแผนผังคำบอกเล่าการอธิบายประเด็นคำตอบลงบนแผ่นกระดาษ เพื่อผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลเห็นภาพและข้อความประเด็นที่กำลังร่วมกันสร้างความหมายในทุกคำถาม เป็นการช่วยให้การทำความเข้าใจการให้ความหมายในคำอธิบายตรงกัน และร่วมกันทบทวนความเข้าใจในคำอธิบายของผู้ให้ข้อมูลเป็นระยะจนกระทั่งปิดการสัมภาษณ์ สำหรับการทำบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการของอนุญาตผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนทำการบันทึกอัดเสียงทุกครั้ง โดยการดำเนินการสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยเริ่มจากผู้แทนชุมชน ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา มีกระบวนการ ดังนี้

8.3.1 การสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนและผู้ปกครอง ผู้วิจัยไปพบผู้ให้ข้อมูลตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้ พูดคุยทักทายให้ความสำคัญกับความเป็นไปของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้รู้สึกมีอิสระในการให้ข้อมูล เกิดความไว้วางใจ ผู้วิจัยชี้แจงบอกเล่าและทบทวนจุดหมายที่จะทำการพูดคุยสัมภาษณ์ บอกกล่าวผู้ให้ข้อมูลทบทวนการตัดสินใจในการบอกเล่าข้อมูลกับผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูลสามารถพูดซักถามกับผู้วิจัยให้สิ้นข้อสงสัยของตนได้ตลอดเวลา และ ผู้วิจัยเริ่มคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจที่จะให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ เป็นไปตามแนวทางการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

8.3.2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ผู้วิจัยไปพบผู้บริหารการศึกษา ตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้ พูดคุยทักทาย แนะนำตัวผู้วิจัยอีกครั้ง ผู้วิจัยชี้แจงและทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้โอกาสผู้บริหารการศึกษา ซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติมจนมีความกระจ่างและมีเวลาในการทบทวนตัดสินใจที่จะให้ความร่วมมือในการบอกเล่าข้อมูลด้วยความสมัครใจอีกครั้ง ตามแนวทางการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยเริ่มคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อผู้บริหารการศึกษาตัดสินใจที่จะให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษานี้มีผู้บริหารการศึกษาจำนวนหนึ่งคนที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 1 ชั่วโมง

8.3.3 การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ผู้วิจัยใช้ช่วงเวลานับตั้งแต่เริ่มเข้าสู่สนามวิจัย 2 สัปดาห์แรก ในการทำความคุ้นเคยพบปะทักทายผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนทุกวัน ต่อมาผู้วิจัยทำการขออนุญาตนัดหมายช่วงวันเวลาสถานที่ในการสัมภาษณ์กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 คน ในส่วนการขออนุญาตนัดหมายครูผู้สอน ผู้วิจัยประสานรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการกำหนดครูผู้สอนและนัดหมายช่วงเวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยไปพบผู้ให้ข้อมูลตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้ พูดคุยทักทาย แนะนำตัวพร้อมทบทวนความเข้าใจในจุดมุ่งหมายที่ผู้วิจัยกำลังจะทำการสัมภาษณ์ และบอกกล่าวขออนุญาตในการปฏิบัติกระบวนการสัมภาษณ์ และขอความสมัครใจในการให้สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ตามแนวทางการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

8.4 การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interviews: FGI)

ผู้วิจัยดำเนินการทำการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interviews: FGI) (ชาย โพธิสิตา. 2554: 196-197) กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว รวมทั้งสิ้นจำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 4-5 คน โดยใช้เทคนิคการเขียนตอบอย่างอิสระ (free listing) บรรยายคำตอบภาพความคิดและสิ่งที่อยู่ในใจลงบนกระดาษแผ่นเล็กๆ ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ ภายหลังจากที่แต่ละคนเขียนคำตอบของตนเสร็จแล้วจะนำกระดาษมาติดไว้บนแผ่นกระดานขนาดเอสี่ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ จากนั้นผู้วิจัยใช้เชิญชวนให้สมาชิกกลุ่มย่อยร่วมกันสังเกตข้อความที่แต่ละคนนำมาติดบนแผ่นกระดาน และผู้วิจัยใช้คำถามซักให้สมาชิกกลุ่มสมาชิกอภิปรายโต้ตอบกันเองในประเด็นที่ผู้วิจัยถาม ซึ่งแต่ละคนสามารถเสนอคำตอบตามแนวคิดของตนเองที่แตกต่างไปจากคนอื่นตอบได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้ 2 ช่วงเวลาทำการสัมภาษณ์ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ช่วงเช้าก่อนเคารพธงชาติ และช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล และสัมภาษณ์กลุ่มย่อย เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการจัดเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเสียง

8.5 การสังเกต (Observation) ในขณะที่ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลได้พบปะสนทนาและทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตอากัปกิริยาตลอดกระทั่งบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาสนับสนุนกับคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งนำข้อมูลมาประกอบการตรวจสอบความน่าเชื่อถือในงานวิจัย (ชาย โพธิสิตา. 2554: 289-290)

8.6 การจดบันทึก

8.6.1 การบันทึกแผนการทำงาน ผู้วิจัยใช้สมุดบันทึกปกแข็งและแอฟพลิแคชั่นซุปเปอร์โน้ตบนโทรศัพท์มือถือในการจดบันทึกแผนการนัดหมาย รายชื่อ เบอร์โทรศัพท์ วัน เวลา สถานที่

8.6.2 การบันทึกย่อ ผู้วิจัยทำการบันทึกวลีและคำสำคัญ และสิ่งที่สังเกตเห็นในในขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อช่วยเตือนความจำ

8.6.3 การบันทึกประจำวัน ผู้วิจัยทำบันทึกประจำวันและจัดเก็บไว้ในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ส่วนตัว เพื่อทบทวนเรื่องราวเหตุการณ์ สถานที่ ผู้คน กิจกรรม ความรู้สึกของผู้วิจัยที่ได้พบได้ทำในแต่ละวันผู้วิจัยทำอะไร อย่างไร เพราะอะไร

ระยะที่ 2 (Phase II: Need Assessment) วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติต้นของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะจำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (needs identify) 2) เพื่อวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม (needs analysis) และ 3) เพื่อวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน (needs solution) มีการดำเนินงานดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ใน 4 ขั้นตอน ตามลำดับ (Atkinson. 2002: 2-9) คือ

1.1.1 ผู้วิจัยทำการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียงการสัมภาษณ์พิมพ์แบบคำต่อคำ และอ่านทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดโดยภาพรวม จัดระเบียบข้อมูลเบื้องต้นที่สัมพันธ์กับฐานทฤษฎีโดยจัดทำรหัสทางเลือก (code book)

1.1.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ตีความข้อมูล จับกลุ่มคำ ข้อความ หรือประโยคสำคัญที่เป็นข้อมูลเดียวกัน และเกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด รวมทั้งจะต้องรวบรวมข้อมูลที่นอกเหนือจากคำพูด เช่น กิริยา สีหน้า จังหวะการพูด น้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น สร้างรหัสโดยกำหนดความหมายรหัสสอดคล้องกับข้อมูลและอธิบายเหตุผล

1.1.3 วิเคราะห์รหัสที่สร้างขึ้นกับรายงานข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง สร้างเป็นข้อสรุปย่อย

1.1.4 วิเคราะห์ข้อสรุปย่อย สรุปความคิดเกี่ยวกับรหัสและความสัมพันธ์ของรหัสต่างๆ ไว้ด้วยกันตามลำดับ จากนั้นสังเคราะห์ข้อสรุปย่อยไปสู่ข้อสรุปรวม สร้างบทสรุปและยืนยันผลสรุปกลับไปที่ข้อมูลเบื้องต้น

2. การจัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) (สุวิมล ว่องวาณิช. 2558: 272-274) มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการจัดเอกสารผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ในส่วนข้อค้นพบคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เอกสารแบบประเมินคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นตารางระบุคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และมีช่องว่างสำหรับเติมคะแนน ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติในชุมชน ผู้วิจัยทำการนำส่งให้คณะกรรมการประเมินความต้องจำเป็น ทั้ง 10 คน ได้ศึกษาล่วงหน้า 15 วัน ก่อนเข้าร่วมพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล ณ ห้องประชุมสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียน

2.2 ผู้วิจัยนำข้อค้นพบคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เสนอต่อคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ทั้ง 10 คน และเปิดให้กรรมการซักถามข้อสงสัยก่อนการชี้แจงรายละเอียดการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

2.3 ผู้วิจัยชี้แจงคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ในการทำความเข้าใจวิธีการพิจารณาจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยจัดเตรียมชุดการ์ดเท่าจำนวนกรรมการ การ์ด 1 ชุด มี 9 ใบ บน

การ์ดเขียนคุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากนั้นมอบการ์ดให้กับกรรมการทุกท่าน และชี้แจ้งให้กรรมการทำการแยกการ์ดออกเป็นกองๆ ตามกลุ่มของข้อความที่คิดว่ามีความสำคัญอยู่ในกองเดียวกัน สามารถจัดเป็นกี่กองก็ได้แต่ไม่เกิน 5 กอง พร้อมเขียนระบุระดับความสำคัญในการ์ดแต่ละใบ จากนั้นจึงค่อยคัดลอกเลขที่ที่ตนเขียนไว้บนการ์ดแต่ละไป นำไปเขียนลงในตารางเอกสารแบบประเมินคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นดังที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ และกรรมการทุกคนจัดส่งคืนชุดการ์ดให้กับผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยนำผลการจัดเรียงการ์ดของกรรมการทุกคนมาทำการแจกแจงความถี่ของคะแนนการ์ดแต่ละใบ และคำนวณหาค่ามัธยฐานสรุปคะแนนเป็นภาพรวมนำเสนอเป็นผลการประเมินคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย

3. การวิเคราะห์ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม (needs analysis) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) (สุวิมล ว่องวาณิช. 2558: 313-333) มีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำการจัดเอกสารผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ในส่วนข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด นำข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ทำการเขียนร่างแผนภาพปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม แบบประเมินปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม และ เอกสารประกอบสำหรับอธิบายรายละเอียดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) นำส่งให้คณะกรรมการประเมินความต้องจำเป็น ทั้ง 10 คน เพื่อทำการศึกษาล่วงหน้า 15 วัน ก่อนเข้าร่วมพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล ณ ห้องประชุมสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียน

3.2 ผู้วิจัยทำการนำเสนอร่างแผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม โดยฉายแผนภาพฯ บนจอภาพที่คณะกรรมการประเมินความต้องจำเป็นสามารถมองเห็นภาพ ใช้ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติในชุมชนประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้คณะกรรมการประเมินความต้องจำเป็นร่วมกันสะท้อนความเห็น ในการร่วมกันวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม ก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการชี้แจงการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

3.3 ผู้วิจัยทำการชี้แจงรายละเอียดให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ทำการพิจารณาวิเคราะห์ และทำความเข้าใจแบบประเมินความน่าจะเป็นปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม ประกอบด้วย สาเหตุหลัก สาเหตุย่อย ความสำคัญของสาเหตุ ความถี่ในการเกิดเหตุ และความยากในการแก้ไขสาเหตุ พร้อมอธิบายวิธีการเทียบแผนภาพปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม วิธีการกรอกคะแนนความน่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาฯ ลงในแบบประเมินความน่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุฯ และ เปิดให้กรรมการสามารถซักถามข้อสงสัยตลอดเวลาที่กรอกคะแนนลงในแบบประเมินความน่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุฯ จากนั้นผู้วิจัยนำผลการประเมินความน่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุฯ ของกรรมการทุกคนมาทำการคำนวณหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย สรุปคะแนนเป็นภาพรวมปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย

4. การวิเคราะห์แนวทางเลือกในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utility Technique: MAUT) ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการประเมินอรรถประโยชน์ทางเลือกตามคุณลักษณ์ด้วยวิธีการเชิงอัตวิสัย (subjective judgment) แบบกำหนดความน่าจะเป็น (probability) โดยค่าความน่าจะเป็นจะมีค่าระหว่าง 0-1 (สุวิมล ว่องวาณิช. 2558: 384-394)

4.1 ผู้วิจัยทำการจัดเอกสารผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ในส่วนข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน นำข้อค้นพบมาเขียนน จากนั้น เตรียมร่างแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่าแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน แบบประเมินแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอัน

นำไปสู่ความไม่สงบในสังคม และ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นำส่งให้คณะกรรมการประเมินความต้องจำเป็น เพื่อทำการศึกษาล่วงหน้า 15 วัน ก่อนเข้าร่วมพิจารณาข้อมูล ณ ห้องประชุมสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียน

4.2 ผู้วิจัยทำการจัดเตรียมแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า โดยนำผลการวิเคราะห์แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มากำหนดคุณลักษณ์หลัก แบบประเมินอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน และคุณลักษณ์รอง และทำการชี้แจงรายละเอียดให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นฯ ทำความเข้าใจแบบประเมินอรรถประโยชน์ฯ และ วิธีการลงคะแนนน้ำหนักความสำคัญของคุณลักษณ์หลักและคุณลักษณ์รอง โดยเปิดให้กรรมการ สามารถซักถามข้อสงสัยตลอดเวลาที่ลงคะแนน จากนั้นผู้วิจัยนำแบบประเมินอรรถประโยชน์ฯ ทำการคำนวณหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย สรุปคะแนนเป็นภาพรวมอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 3 (Phase III: Post-Assessment) ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ ตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้

การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

1.1 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001) และ แนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001) สำหรับใช้เป็นกรอบแนวทางวางโครงสร้างองค์ประกอบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์เนื้อหา และผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในระยะที่ 2 มาทำการแปลความหมาย และประมวลเป็นสารสนเทศเพื่อใช้ในการออกแบบเขียน (ร่างฉบับที่ 1) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3 ผู้วิจัยนำ (ร่างฉบับที่ 1) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เสนอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบเหมาะสมให้ข้อเสนอแนะ และผู้วิจัยนำมาทำการปรับปรุงและจัดทำเป็น (ร่างฉบับที่ 2) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. การตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) และ ความเป็นไปได้ (feasibility) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน (รายนามผู้เชี่ยวชาญแสดงในภาคผนวก ก)

2.2 ผู้วิจัยประสานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอให้ออกหนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อทำการประสานขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน จากนั้นทำการประสานขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบตรวจสอบความเหมาะสม (propriety) และ (ร่างฉบับที่ 2) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

2.3 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาทำการปรับปรุงและจัดทำเป็น (ร่างฉบับที่ 3) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.4 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ (feasibility) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้ให้บริการการศึกษา จำนวน 13 คน ได้แก่

2.4.1 ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน คือ ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมจำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด จำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนโรงเรียนละ 1 คน

2.4.3 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น รวมจำนวน 4 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนโรงเรียนละ 1 คน

2.5 ผู้วิจัยประสานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอให้ออกหนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจสอบความเป็นไปได้ (feasibility) ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อทำการประสานขอความอนุเคราะห์ผู้ให้บริการการศึกษา ทั้ง 13 คน จากนั้นทำการประสานขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบตรวจสอบความเป็นไปได้ (feasibility) และ (ร่างฉบับที่ 3) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดส่งให้ผู้ให้บริการการศึกษาทำการตรวจสอบ

2.6 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ให้บริการการศึกษา ทั้ง 13 คน มาทำการปรับปรุงจนได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับสมบูรณ์ จากนั้นทำการสรุปผลการวิจัยและนำเสนอเป็นรายงานผลการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

3. ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Trustworthiness)

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 การสร้างความเชื่อถือได้ (Creditability) เป็นการแสดงการได้มาของข้อมูล และข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้อง ผู้วิจัยปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยใช้เวลาคลุกคลีอยู่ในสนามวิจัยเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลเป็นระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นช่วงระยะเวลาที่นานพอในการสานสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล และใช้เวลาในการสังเกตอย่างต่อเนื่องบ่อยครั้งในบริบทสนามวิจัย ทั้งก่อนเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และภายหลังเก็บรวบรวมข้อมูล รวมระยะเวลาประมาณ 6 เดือน ในขณะที่ผู้วิจัยคลุกคลีอยู่ในสนามวิจัยผู้วิจัยได้ให้เกียรติ และเคารพในความเป็นมนุษย์กับผู้ให้ข้อมูลด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อให้เป็นที่ไว้วางใจสำหรับผู้ให้ข้อมูลบอกเล่าความเป็นไป ปรากฏการณ์ลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปัจจัยที่เกี่ยวข้องลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแสดงความเห็นในสิ่งที่ต้องการให้เกิดเป็นคุณลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ นอกจากนี้ ในขณะทำการสัมภาษณ์จะทำการสังเกตอากัปกิริยา สีหน้า ระดับเสียง ความรู้สึก อารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการพูดทบทวนคำบอกเล่าอธิบาย ซักถามกลับ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันจนกระทั่งสิ้นข้อสงสัยเกิดความกระจ่างในข้อมูลอย่างแท้จริง และเป็นที่น่าเชื่อถือได้

3.1.2 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยใช้การนำข้อมูลกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก (member checks) โดยขณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ตีความข้อมูลพบข้อสงสัยเกี่ยวกับคำบอกเล่าคำอธิบาย ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการซักถามเพิ่มเติมจนกระทั่งสิ้นข้อสงสัย เกิดความกระจ่างในคำ ข้อความ ตรงตามที่ผู้ให้ข้อมูลประสงค์ให้ความหมาย

3.1.3 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน (data triangulation) ทั้งผู้ให้ข้อมูล สถานที่ และ เวลาที่ให้ข้อมูลแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์รายบุคคลกับ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และ ทำการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1.4 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน (methodological triangulation)

ก. การตรวจสอบคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยในลำดับแรกผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน และ ทำการตรวจสอบยืนยันขยายข้อมูลคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด และการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ตามมุมมองของตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ในรูปแบบคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น

ข. การตรวจสอบการจัดทำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสนามวิจัย ในลำดับแรกผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสนามวิจัย และตรวจสอบข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสนามวิจัยด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ การสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสนามวิจัย

3.1.5 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ

3.1.6 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะกรรมการสถานศึกษา/โรงเรียน ซึ่งเป็น

ตัวแทนผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่บริการการศึกษาของสถานศึกษา/โรงเรียน และ บุคคลภายนอกชุมชนคือผู้เชี่ยวชาญ

3.2 ความสามารถในการพึ่งพา (Dependability) เพื่อดูว่าผลลัพธ์ไปในทิศทางเดียวหรือไม่ (Merriam. 2009: 221) ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ (peer debriefing) และรับฟังความเห็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

3.3 ความสามารถในการยืนยัน (Confirm ability) ผู้วิจัยทำการเก็บหลักฐานบันทึกข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ในที่ปลอดภัย สามารถตรวจสอบ (Inquiry Audit) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ได้แก่

3.3.1 การเก็บรักษาข้อมูลดิบ (raw data) ไฟล์บันทึกการสัมภาษณ์ภาคสนาม บันทึกย่อ และบันทึกประจำวัน ไว้ในที่ปลอดภัย

3.3.2 เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล (data reduction and analysis product) เก็บไว้ในลักษณะไฟล์บันทึกการทดผลข้อค้นพบจากการศึกษา

3.3.3 บันทึกที่เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย (process note) เก็บไว้ในลักษณะไฟล์รายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยที่บันทึกในเล่มปริญญานิพนธ์

3.3.4 บันทึกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจหรือความประสงค์ของผู้วิจัย (material relating to researcher's intentions and dispositions) ทำการเก็บในลักษณะไฟล์และเอกสารบันทึกสาระที่ได้จากการวิเคราะห์จัดกลุ่มและการให้รหัสข้อมูล

3.3.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (instrument development information) แสดงรายละเอียดไว้ในไฟล์ปริญญานิพนธ์และบันทึกเอกสารแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นต้น

3.3.6 ข้อมูลที่สร้างขึ้น (data reconstruction products) ทำการเก็บไว้ในลักษณะไฟล์บันทึกเอกสารการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัย

3.4 ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability) ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับบริบทพื้นที่สนามวิจัยและบริบทที่ตั้ง การเลือกผู้ให้ข้อมูล วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแสดงละเอียดอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจขั้นตอนการวิจัยอย่างกระจ่างและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการศึกษาในครั้งนี้

บทที่ 4
สภาพบริบทพื้นที่วิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ เพื่อออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ ในขั้นตอนการวิจัยประยุกต์ใช้พหุวิธีการ เริ่มจากกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) ที่มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึกการให้ความหมายหรืออธิบายแบบแผนพฤติกรรม (meaning) สาเหตุ (why) วิธีการ (how) ในบริบทหนึ่งภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงตามธรรมชาติ (Yin. 2003: 1) ดังนั้น การทำความเข้าใจข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย และ การทำความเข้าใจข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลในบริบทพื้นที่วิจัย เหล่านี้จะทำให้สามารถเข้าใจมุมมองการทำความเข้าใจการให้ความหมายของ “สันติ”การอธิบายของผู้ให้ข้อมูลในสะท้อนภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังจะกล่าวในบทต่อไป

ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยนำเสนอสภาพบริบทพื้นที่วิจัย โดยจัดลำดับการนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยทำการสนทนากับผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในบริบทสนามวิจัย ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และ ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย ประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อทำความเข้าใจสภาพสังคมและภูมิศาสตร์โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด ความเป็นมาของโรงเรียน ทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพหลักสูตร

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ สภาพการจัดสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์และสังคมโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด

สภาพภูมิศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดที่เป็นสนามวิจัยในครั้งนี้ มีที่ตั้งโรงเรียนอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง อาณาบริเวณโรงเรียนมีเนื้อที่เกือบ 200 ไร่ บริเวณที่ตั้งโรงเรียนอยู่ห่างจากตลาดในตัวเมืองไปทางตะวันออกเป็นระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

ด้านทิศเหนือของโรงเรียน สร้างเป็นกำแพงปูน ตลอดแนวกำแพงขนานชิดติดกับถนนคอนกรีตคั่นระหว่างโรงเรียนและสนามกีฬาจังหวัด ส่วนมุมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีถนนคอนกรีตคั่นระหว่างโรงเรียนและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

ด้านทิศใต้และทิศตะวันออกของโรงเรียน สร้างเป็นกำแพงปูนกั้นทำแนวขนานระหว่างโรงเรียน พื้นที่สวนป่าของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้โรงเรียน และ ภายในชุมชนมีถนนลูกรัง-คอนกรีตเชื่อมต่อไปยังห้างสรรพสินค้าชั้นนำและถนนสายเอเชีย

ด้านทิศตะวันตกของโรงเรียน เป็นบริเวณหน้าโรงเรียนมีป้อมยามตั้งอยู่ระหว่างประตูช่องทางเข้าและประตูช่องทางออกเชื่อมต่อกับกำแพงปูนที่ทอดยาวไปทางทิศเหนือและทิศใต้ บริเวณส่วนนอกกำแพงทางด้านทิศใต้เป็นพื้นที่ลานดินมีความยาวขนานกำแพงโรงเรียน และขนานกับถนนคอนกรีตที่ทอดยาวเลียบติดไปกับคลองชลประทาน บริเวณพื้นที่ด้านนอกถัดจากป้อมยามหน้าประตูโรงเรียนมีสะพานคอนกรีต เป็นสะพานเชื่อมระหว่างถนนคอนกรีตบริเวณหน้าโรงเรียนพาดผ่านลำคลองไปยังทางหลวงลาดยาง บริเวณไหล่ทางหลวงมีศาลาที่พักสำหรับรอรถโดยสาร และ สะพานลอย ฝั่งตรงข้ามศาลาพักสำหรับรอรถโดยสาร มีอาคารพาณิชย์ที่เปิดเป็นร้านขายรถจักรยานยนต์ ร้านอาหารตามสั่ง ร้านสะดวกซื้อเปิด 24 ชั่วโมง ร้านเครื่องเขียนและรับถ่ายเอกสาร คลีนิครักษาโรคทั่วไป ร้านกาแฟ ร้านพิซซ่าสำเร็จรูป ร้านขายอะไหล่ยนต์ และ ปั๊มน้ำมัน

ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโรงเรียน มีอาณาเขตเชื่อมต่อกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานขนส่งจังหวัด มีเส้นทางภายในส่วนราชการจังหวัดเชื่อมต่อไปยังสำนักงานกองกำกับการตำรวจภูธร ศาลากลางประจำจังหวัด โรงแรม ร้านรับตรวจสภาพรถ โรงเรียนสอนขับรถยนต์ ร้านอาหารชื่อดัง ห้างสรรพสินค้าชั้นนำ และ ถนนสายเอเชีย

ปัจจุบันโรงเรียนมีอาคารเรียน อาคารเรียนคอมพิวเตอร์และหอประชุม (ICT) อาคารเรียนดนตรีไทย อาคารเรียนดนตรีสากล อาคารเรียนศิลปะ หอประชุม-หอสมุด หอวัฒนธรรม ซุ้มพระประจำสถานศึกษา หอประชุม-โรงอาหาร โรงฝึกงาน โรงฝึกพลศึกษา อาคารศูนย์กีฬา สนามบาสเกตบอล สนามเทนนิส สนามฟุตบอลขนาดมาตรฐาน สนามฟุตซอล สนามตะกร้อ โรงจอดรถจักรยานยนต์ ศาลาที่พักกลางสระน้ำ โต๊ะเก้าอี้สำหรับให้นักเรียนนั่งพักบริเวณใต้ร่มไม้ และ ห้องส้วมนักเรียน ดังแสดงในภาพประกอบ 3 นอกจากนี้ โรงเรียนได้เปิดให้บุคคลภายนอกเข้ามาประมูลพื้นที่ในโรงอาหารของโรงเรียน เพื่อจำหน่ายอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่ม เป็นบริการให้ผู้เรียน บุคคลากร และ ผู้ที่มาติดต่อราชการในบริเวณโรงเรียนสามารถรับบริการอาหารเครื่องดื่มในราคาย่อมเยาว์ เช่น ข้าวมันไก่ราคาจานละ 20 บาท ข้าวราดแกงราคา 15-20 บาท น้ำเปล่าใส่น้ำแข็งราคาแก้วละ 1 บาท น้ำเปล่าราคาขวดละ 5 บาท นมเย็นหรือน้ำสมุนไพรใส่น้ำแข็ง ราคาแก้วละ 5 บาท เป็นต้น และ พื้นที่อีกส่วนหนึ่งอยู่ตรงข้ามกับร้านสหกรณ์เยี่ยงกับโรงอาหาร ทางโรงเรียนสร้างเป็นโรงเรือนขนาด 1 ตู้คอนเทนเนอร์ ทางโรงเรียนเปิดให้บุคคลภายนอกเข้ามาประมูลจัดจำหน่ายชากาแฟและอาหารว่างตามสั่ง ร้านค้าในจุดนี้จำหน่ายเครื่องดื่มบางรายการในราคาแตกต่างจากร้านที่อยู่ในโรงอาหาร เช่น ชานมเย็น กาแฟเย็น ราคาแก้วละ 20-25 บาท เป็นต้น

สภาพสังคมโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด ในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนมีผู้เรียนเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นผู้เรียนทั้งชายและหญิงไม่ต่ำกว่า 2,500 คน จัดเป็นโรงเรียนในลักษณะสหศึกษาประเภทโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า ชุมชน และ องค์กรต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน ผู้คนในสังคมโรงเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ครอบครัวพื้นเพเดิมอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอภายในจังหวัด บางส่วนอาศัยอยู่จังหวัดใกล้เคียง และ บางส่วนย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดอื่น

บริบทครู บุคลากรทางการศึกษา และ บุคลากร ภายในชุมชนโรงเรียน ในปีการศึกษา 2560 มีครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 191 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 156 คน มีผู้เรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,890 คน จำแนกเป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,512 คน และ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,378 คน จำแนกเป็นผู้เรียนเพศชาย จำนวน 1,142 คน และ ผู้เรียนเพศหญิง จำนวน 1,748 คน ในส่วนงานบริหารและอำนวยการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รอง

ผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน และ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ ส่วนงานการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูประจำการ ครูจ้างสอนชาวต่างชาติ ครูจ้างสอนที่มาจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในท้องถิ่น และ นักศึกษาฝึกสอน และ ส่วนงานสำนักงานและงานดูแลสภาพแวดล้อมโรงเรียนเป็นบทบาทของบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย พนักงานจ้างประจำสำนักงาน และ นักการภารโรง

วิถีโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด ในทุกวันที่โรงเรียนเปิดทำการสภาพวิถีสังคมประจำวันของโรงเรียนเริ่มด้วยบริบทวิถียามเช้าไปจนถึงวิถียามเย็นหลังเลิกเรียน ดังนี้

วิถียามเช้า ทุกเช้าบรรดารถที่มาส่งผู้เรียนจากทั่วทุกสารทิศจะหยุดจอดส่งผู้เรียน บริเวณลานดินนอกกำแพงเยื่องหน้าประตูโรงเรียนไปทางทิศใต้ ส่วนผู้เรียนที่ขับขี่รถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์มาโรงเรียน นำรถเข้าจอดรถไว้ที่โรงจอดรถส่วนหน้าด้านในโรงเรียนติดกับประตูทางเข้า มีผู้เรียนบางส่วนที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียนเดินเท้าจากบ้านมาโรงเรียน ผู้เรียนทุกคนที่มาโรงเรียนจะเดินเข้าประตูด้านหน้าโรงเรียนยกมือไหว้สวัสดีครูเวรที่ยืนปฏิบัติหน้าที่ในจุดหน้าประตู จากนั้นเดินเท้าเรียงเป็นแถวตามทางเดินที่ขนานกับถนนคอนกรีตผ่านซุ้มพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา ผู้เรียนทุกคนจะยืนยกมือไหว้พระพุทธรูปก่อนเดินเข้าสู่บริเวณภายโรงเรียน

"เข้าประตูโรงเรียนต้องผ่านประตูด้านหน้าเนื่องจากว่าต้องผ่านครูเวร ต้องไหว้ครู ต้องไหว้พระ ที่นี้ ไอ้เด็กบางคนรุ่นนี้ วัยเนี่ยเป็นวัยกระทงเป็นวัยที่มันคิดเร็วเปลี่ยนเร็ว ไม่นึกผลที่เกิด เอาตัวเองเป็นที่ตั้ง บางทีบางคนก็ปีนเข้าเลย ก็ต้องให้เหตุผลว่าเฮ้ยอย่างปีนนะเว้ย เรามีกติกาว่าตอนเช้าต้องทักทายไหว้ครู ไหว้พระ ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้จิตใจตัวเองสงบให้มีที่ยึด" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"การเดิน เข้าโรงเรียนผ่านพระพุทธรูปต้องไหว้" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

ช่วงเวลายามเช้าก่อนเริ่มกิจกรรมหน้าเสาธง ภาพยามเช้าบริเวณภายในโรงเรียนที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจำ ส่วนใหญ่เป็นภาพผู้เรียนนั่งดูโทรศัพท์มือถือ มีผู้เรียนบางส่วนนั่งคุยกันบริเวณโต๊ะม้านั่งใต้ร่มไม้ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบางส่วนนั่งล้อมวงคุยกันบนพื้นบริเวณลานกิจกรรมหน้าเสาธง เพื่อรอเวลาทำกิจกรรมยามเช้า ในทุกวันพฤหัสบดีจะมีพระสงฆ์

มารับบิณฑบาตบริเวณหน้าอาคารตึกเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ผู้อยู่ในชุมชนโรงเรียนจะเตรียมอาหารหรือของแห้งมาร่วมใส่บาตรยามเช้าก่อนเริ่มกิจกรรมหน้าเสาธง เมื่อถึงเวลา 07. 50 น. ของทุกวัน ทางฝ่ายโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนจะเปิดเพลงหน้าที่เด็กสิบประการ (ในเวอร์ชั่นการขับร้องและทำนองเพลงโดยวงสุนทราภรณ์) ระยะเวลาของเพลงมีความยาวประมาณห้านาที เพื่อเป็นสัญญาณให้ทุกคนในชุมชนโรงเรียนรับรู้ร่วมกันว่าต้องเตรียมพร้อมและมาเข้าร่วมกิจกรรมบริเวณลานกิจกรรมหน้าเสาธง ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ครูที่ปรึกษาประจำชั้นทุกคนที่ไม่ได้ทำหน้าที่เวรประจำวัน หรือมีภาระงานพิเศษในตอนเช้าจะเดินไปดูแลการเข้าแถวของผู้เรียนในชั้นเรียนที่ตนรับผิดชอบ และ ผู้เรียนทุกคนต้องมาเข้าแถวตามจุดประจำชั้นเรียนของตนเอง รูปแบบการเข้าแถวเป็นลักษณะแถวยืนแบบตอนลึก และ ทุกคนต้องจัดตัวเองให้พร้อมเพรียงกับเพื่อนในแถวก่อนสิ้นสุดสัญญาณเพลงหน้าที่เด็กสิบประการ

"(เสียงเพลงลอยมา) เด็กเอ๋ย เด็กดี ♫ ต้องมีหน้าที่สิบอย่างด้วยกัน ♫ เด็กเอ๋ย เด็กดี ♫ เพลงเด็กดีใกล้จบแล้ว ผมขอไปเข้าแถวก่อนนะครับ" (กลุ่มผู้เรียน ม. 2)

กิจกรรมยามเช้าหน้าเสาธง เมื่อเสียงสัญญาณเพลงหน้าที่เด็กสิบประการสิ้นสุดลง คณะดุริยางค์โรงเรียนที่ตั้งริ้วขบวนเตรียมพร้อมอยู่บริเวณหน้าอาคารตึกภาษาไทย ทำการเริ่มสัญญาณกลองและออกเดินตามจังหวะกลองเข้าสู่บริเวณลานกิจกรรมหน้าเสาธง ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมหน้าเสาธงเริ่มพิธีการ ทุกคนร่วมกันยืนตรงเคารพธงชาติและร้องเพลงชาติไทย ผู้เรียนที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกิจกรรมหน้าเสาธงจะนำสวดมนต์ กล่าวคำแผ่เมตตา กล่าวคำปฏิญาณตน และ ทุกวันศุกร์ผู้เรียนทุกคนจะร่วมกันร้องเพลงมาร์ชประจำโรงเรียนตามลำดับ จากนั้นครูผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมหน้าเสาธงให้การอบรมประจำวัน และปล่อยแถวแต่ละชั้นให้เดินแถวไปเตรียมพร้อมกับการเรียนในคาบแรกที่จะเริ่มขึ้นในเวลา 08.20 น. ในการเข้าร่วมกิจกรรมยามเช้าหากมีผู้เรียนที่ครูผู้สอนคัดเลือกให้ทำการฝึกซ้อมกิจกรรมเป็นกรณีพิเศษ หรือมีกิจกรรมที่ต้องทำการออกเดินทางยามเช้าในช่วงเวลาคาบเกี่ยวกับกิจกรรมยามเช้าหน้าเสาธง โรงเรียนกำหนดข้อปฏิบัติให้ครูผู้ให้การฝึกซ้อมทำบันทึกชี้แจ้งกิจกรรมระบุจำนวนวันเวลา เพื่อแจ้งกำหนดการฝึกซ้อมและรายชื่อผู้เรียนที่เข้ารับการฝึกซ้อมให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้น ฝ่ายวิชาการ และ ฝ่ายกิจการนักเรียนได้รับรู้ร่วมกัน ในส่วนผู้เรียนที่มาถึงโรงเรียนหลังจากสิ้นสุดสัญญาณเพลงหน้าที่เด็กสิบประการ และวงดุริยางค์เดินเข้าสู่ลานกิจกรรมหน้าเสาธงเรียบร้อยแล้ว ครูเวรประจำวันผู้ทำหน้าที่ดูแลผู้เรียนที่มาสายจะให้ยืนเข้าแถวบริเวณหน้าซุ้มพระ เพื่อทำ

การร้องเพลงชาติและสวดมนต์ไปพร้อมกับพิธีการในลานกิจกรรมหน้าเสาธงยามเช้า โดยก่อนปล่อยแถวจะให้ผู้เรียนทำความสะอาดบริเวณซุ้มพระและทางเดินโดยรอบซุ้มพระ และ ในกรณีผู้เรียนมาโรงเรียนหลังจากกิจกรรมยามเช้าหน้าเสาธงเสร็จสิ้นแล้ว ครูหัวหน้างานฝ่ายพัฒนาวินัยผู้เรียนจะจัดให้ผู้เรียนที่มาสายจะต้องเข้าแถวบริเวณหน้าซุ้มพระ เพื่อให้ผู้เรียนร้องเพลงชาติ กล่าวสวดมนต์เช่นเดียวกับผู้เรียนอื่นที่ได้เข้าร่วมพิธีการกิจกรรมหน้าเสาธงยามเช้า จากนั้นครูฝ่ายพัฒนาวินัยผู้เรียนจะให้ผู้เรียนที่มาสายฝึกกายบริหาร และเขียนใบอนุญาตเข้าชั้นเรียนให้ผู้เรียนถือไปแจ้งครูผู้สอนเพื่อขอเข้าชั้นเรียน

วิถีระหว่างวันภายในโรงเรียน ในระหว่างวันที่ผู้เรียนทำการเรียนตามตารางเรียน ทางโรงเรียนจัดให้ผู้เรียนสามารถพักดื่มน้ำ หรือเข้าห้องน้ำได้ในเวลา 5 นาที โดยใช้ช่วงระยะเวลาที่เปลี่ยนคาบเรียน ผู้เรียนที่ไม่ได้มีห้องเรียนประจำจะต้องใช้เวลา 5 นาที ปฏิบัติภาระกิจให้ทันเวลา เพื่อเดินทางไปให้ถึงห้องเรียนคาบถัดไปก่อนเริ่มเวลาเรียน ซึ่งห้องเรียนแต่ละคาบเรียนส่วนใหญ่อยู่คนละอาคารเรียน ทางฝ่ายวิชาการจัดตารางพักกลางวัน ให้ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพักรับประทานอาหารกลางวันในเวลา 11.05 – 11.55 น เป็นการจัดให้พักรับประทานอาหารกลางวันก่อนผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนส่วนใหญ่นั่งรับประทานอาหารในบริเวณโรงเรียนอาหาร ผู้เรียนบางส่วนนำอาหารกลางวันมาจากบ้านและนั่งรับประทานอาหารรวมกันในโรงอาหาร มีผู้เรียนบางกลุ่มนำอาหารจากบ้านมานั่งรับประทานที่โต๊ะหินใต้ร่มไม้ และ ในโรงเรียนแห่งนี้ผู้เรียนทุกคนสามารถนำโทรศัพท์มือถือติดตัวมาใช้ในช่วงเวลาที่พักจากการเรียนได้

"ขอความร่วมมือกับครู ออกมาตรการมาว่านักเรียนต้องใช้โทรศัพท์ ให้ถูกที่ เพราะมันเป็นมันเป็นปัจจัยที่ 5 ของเขาไปแล้ว ให้ใช้ให้ถูกเวลา" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"การใช้โทรศัพท์ ไม่อนุญาตให้ใช้ในขณะเวลาสอน สองไม่ใช้ขณะเดินมันมี ตัวอย่างเดินคุยโทรศัพท์รถชนตาย คือกระทรวงให้เราทำอย่างนี้ สาม นักเรียนที่เอาโทรศัพท์มาโรงเรียนให้ไปแจ้งลงทะเบียนกับคุณครูนะ เพราะเกิดมีอะไรจะได้โทรติดต่อได้ เพื่อที่จะได้รู้เบอร์โทรศัพท์แล้วก็กติกาการใช้ คืออย่าใช้ขณะเวลาเรียนครูสอน คนมันต้องแยก สอนไปด้วยโทรศัพท์ไปด้วยมันคงเป็นไปไม่ได้" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

วิถียามเย็น ในช่วงตอนเย็นห้องเรียนหลักสูตรทั่วไปจะสิ้นสุดการเรียนประจำวันในเวลา 15.35 น. ผู้เรียนบางส่วนมีนัดหมายส่งงานหรือไปพบครูผู้สอนหลังเลิกเรียน ผู้เรียนชายบางส่วนรวมตัวกันเป็นกลุ่มไปเล่นฟุตบอล หรือ บาสเกตบอล ในบริเวณสนามกีฬาภายในโรงเรียน ผู้เรียนหญิงบางส่วนนั่งคุยกัน ผู้เรียนบางส่วนนั่งทำการบ้านบริเวณร่มไม้เพื่อรอผู้ปกครองมารับ ส่วนผู้เรียนหลักสูตรพิเศษอยู่ในห้องเรียนเพื่อเรียนต่อไปจนถึงเวลา 16.30 น. หรือเป็นที่รู้จักกันว่าเรียนคาบ 9 และบางครั้งห้องเรียนพิเศษจำเป็นต้องประชุมชั้นเรียนจนถึงเวลาหกโมงเย็น โดยส่วนใหญ่ก่อนเวลาห้าโมงเย็นผู้คนเริ่มทยอยออกจากภายในบริเวณโรงเรียนเกือบหมด จนบรรยากาศภายในโรงเรียนเริ่มเงียบลง ในทุกวันช่วงตอนเย็นหลังเวลาเลิกเรียน ผู้เรียนทุกคนจะเดินจากบริเวณภายในโรงเรียนมายังเส้นทางเดิมออกไปสู่ประตูด้านหน้าโรงรียน เส้นทางเดินเท้าที่ขนาบสองข้างถนนคอนกรีตระหว่างประตูด้านหน้ากับบริเวณอาคารเรียนมีระยะทางประมาณ 500 เมตร โดยทุกครั้งในระหว่างการเดินทางเข้า-ออกโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และ ผู้เรียน ทุกคนจะหยุดยกมือไหว้พระพุทธรูปประจำสถานศึกษา ทางโรงเรียนสร้างเป็นซุ้มประดิษฐานไว้ริมทางเดินเป็นภาพที่ปรากฏเห็นอยู่เป็นนิจ

วิถีบริบทแวดล้อมโรงเรียน บริบทแวดล้อมโรงเรียนได้รับการจัดอันดับเป็นพื้นที่ที่คนไทยมีความสุขที่สุดในประเทศ ตามเกณฑ์การจัดอันดับความสุขของสหประชาชาติ

บริบทริมคลองชลประทานนอกกำแพงโรงเรียน บริเวณด้านหน้าโรงเรียนรอบนอกกำแพงเป็นพื้นที่ลานดินเลียบขนานลำคลองชลประทานที่ถูกคั่นโดยถนนคอนกรีตนั้น โรงเรียนจัดพื้นที่ลานดินให้เป็นจุดจอดรถรับ-ส่ง ผู้เรียน ทุกวันช่วงก่อนเลิกเรียนพื้นที่ส่วนหนึ่งบริเวณลานดินหน้าโรงเรียนจะถูกใช้เป็นที่จอดรถที่มาจอดรอรับผู้เรียน และมีตำรวจจราจรมาดูแลจัดการจราจรบริเวณจุดแยกจากทางหลวงลาดยางเลี้ยวเข้าสู่สะพานปูนหน้าโรงเรียนทั้งช่วงเช้าและช่วงเย็นก่อนเลิกเรียน รถที่มาจอดรับผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นรถสองแถวขนาดใหญ่ รองลงมาเป็นรถกะบะปิคอัพใส่หลังโครงเหล็กติดผ้าใบและเปิดกะบะท้ายต่อเป็นที่นั่ง และ ส่วนน้อยเป็นรถตู้ รถทั้งสามลักษณะนี้ให้บริการรับ-ส่งผู้เรียนแบบเก็บค่าโดยสารรายเดือนคำนวณตามละระยะทางเรียกว่า “รถประจำ” รถสองแถวรับจ้างเก็บค่าโดยสารแบบเที่ยวทำการรับ-ส่งผู้โดยสารระหว่างหน้าโรงเรียนกับท่ารถขนส่งในตัวเมือง เรียกว่า “รถสองแถวรับจ้าง”ซึ่งมีเป็นส่วนน้อย และ รถผู้ปกครองซึ่งเกือบจะไม่มีเลย เพราะส่วนมากผู้เรียนใช้บริการรถประจำ มีส่วนน้อยที่ผู้เรียนใช้บริการรถสองแถวรับจ้าง ส่วนผู้เรียนที่เดินทางโดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัวมีประมาณ 300 คัน ผู้เรียนบางส่วนเดินเท้ามาโรงเรียนเพราะอาศัยอยู่ใกล้โรงเรียน และผู้เรียนที่เดินทางโดยรถจักรยานเป็นพาหนะเกือบจะไม่มีเลย และสำหรับพื้นที่ลานดินอีกส่วนหนึ่งนั้น บรรดาพ่อค้าแม่ค้ารถเร่ซึ่ง

ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าที่ใช้รถจักรยานยนต์พวงข้างบรรจุเครื่องดื่มและอาหารว่างมาจอดรอตั้งแต่ก่อนเวลาเลิกเรียนไปจนถึงห้าโมงครึ่งของตอนเย็น เพื่อขายลูกชิ้น ไส้กรอก เครป ไอศกรีม เครื่องดื่มจำพวกน้ำหวาน ชานม นมเย็น น้ำเปล่า น้ำอัดลม ใส่กับน้ำแข็ง โดยราคาชานมหรือนมเย็นขายแก้วละ 10-20 บาท นอกจากนี้ ในช่วงเย็นของทุกวันบริเวณสนามกีฬาจังหวัดจะมีประชาชนมาใช้พื้นที่ทำกิจกรรมและออกกำลังกายอยู่เป็นประจำ

บริบทชุมชนติดกำแพงโรงเรียน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนติดกำแพงโรงเรียนด้านทิศใต้และทิศตะวันออก มีบ้านเรือนประมาณร้อยหลังคาเรือน ส่วนใหญ่ปลูกบ้านเรือนเป็นลักษณะบ้านไม้มีใต้ถุนสูง บริเวณบ้านแบ่งพื้นที่ใช้สอยสำหรับปลูกต้นไม้ ผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ บ้านเรือนในชุมชนมีอาณาบริเวณเชื่อมต่อกันด้วยพื้นที่เกษตร บางครอบครัวปลูกพืชเป็นแนวรั้วบ้าน และ ทุกครอบครัวจะมียานพาหนะอย่างน้อยต้องมีจักรยานยนต์สำหรับไว้ใช้สอยในการเดินทางไปตลาดในตัวเมือง เนื่องจากรถสองแถวรับจ้างที่ให้บริการรับ-ส่ง บนเส้นทางระหว่างบริเวณหน้าโรงเรียนและตลาดในตัวเมือง ในราคา

เที่ยวละ 5 บาท จะให้บริการเฉพาะช่วงเช้าและช่วงหลังเลิกเรียนไปจนกระทั่งเวลาห้าโมงเย็น โดยรถสองแถวรับจ้างจะให้บริการเฉพาะวันที่โรงเรียนเปิดทำการเท่านั้น ส่วนในวันหยุดทำการหากมีผู้คนประสงค์จะเดินทางระหว่างตลาดในเมืองและโรงเรียน และเป็นผู้ที่ไม่มียานพาหนะส่วนตัวในการเดินทาง ในกรณีนี้สามารถใช้บริการรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์แดง) ในราคาเที่ยวละ 10 บาท เส้นทางเดินรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์แดง) ให้บริการระหว่างสถานีขนส่งจุดปล่อยคิวรถ

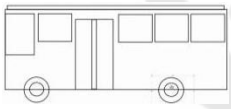

อยู่ที่ตลาดในตัวเมืองและสถานีปลายทางอยู่จังหวัดใกล้เคียง ตามตารางเส้นทางการเดินรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์แดง) ที่จะผ่านหน้าโรงเรียน จุดปล่อยรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์แดง) จะปล่อยรถออกทุกๆ ครึ่งชั่วโมง ในกรณีรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์แดง) เกิดข้อขัดข้อง และ บริษัทรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์แดง) ไม่สามารถหารถสำรองให้บริการผู้โดยสารได้นั้น ผู้เรียนหรือผู้ที่ต้องการใช้บริการรถโดยสารที่มีความเร่งรีบและไม่มีพาหนะของตนเองในการเดินทางระหว่างตลาดในเมืองและโรงเรียน ในกรณีนี้จะต้องเดินทางด้วยการเดินเท้าเลียบเลาะไหล่ทางหลวงผ่านสะพานข้ามแม่น้ำใหญ่เข้าสู่ตลาดในตัวเมือง

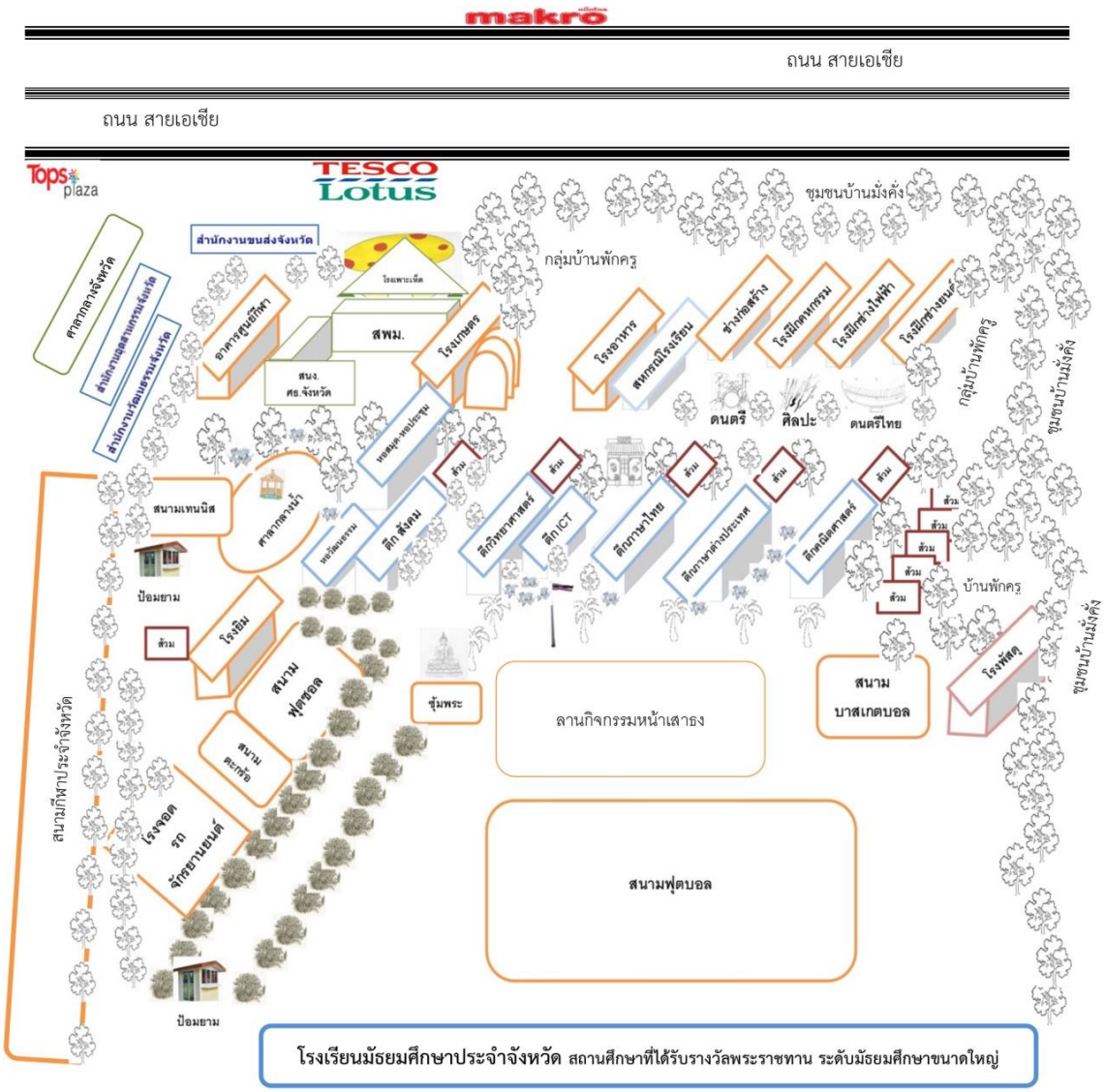

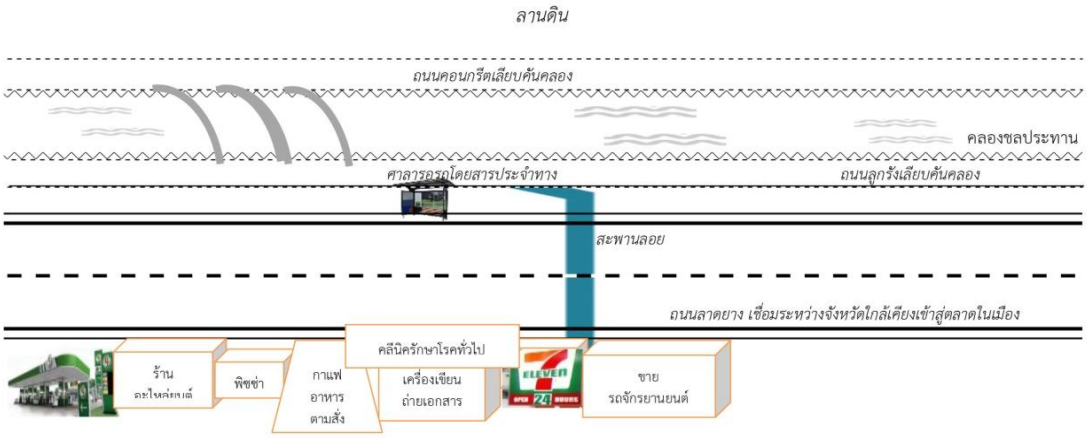

ภาพประกอบ 3 แผนผังโรงเรียน

ภาพลักษณ์ของโรงเรียน ด้วยความเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดที่ก่อตั้งขึ้นในยุคบุกเบิกการศึกษาที่ขยายจากเมืองหลวงมาสู่ภูมิภาค จัดการศึกษามาเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 100 ปี ผลิตบุคคลที่ล้วนทำประโยชน์ให้กับสังคมสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นและประเทศมาหลายรุ่นหลายยุคสมัย ในแต่ละปีการศึกษามีผู้เรียนจำนวนมากมาสมัครสอบคัดเลือก เพื่อเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนที่มาสมัครสอบคัดเลือก เป็นผู้มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ตามท้องที่อำเภอในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง ครอบครัวผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรมทำการเกษตร ค้าขาย ทำราชการ และ รับจ้าง ตามลำดับ ทุกครอบครัวล้วนมุ่งหวังที่จะให้บุตรหลานของตนสอบผ่านและได้รับคัดเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งนี้

"ที่นี้เด็กโรงเรียนเราเนี่ย เป็นเด็กที่ โรงเรียนที่ผู้ปกครองอยากจะเอานักเรียนเข้ามา ไม่ว่าจะเป็น มอต้น หรือ มอปลาย ก็แล้วแต่ คนก็อยากจะเอาเข้ามา" (ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษาพลศึกษา)

1.2. **ความเป็นมาของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด**

ยุคบุกเบิกการศึกษาในระบบโรงเรียน (ปี 2449-2516) ในรัชสมัยรัชกาลที่หกทรงมีพระบรมราโชบายในการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ทำการขยายการจัดการศึกษาไปสู่ประชาชนทั่วไป ในปี 2453 ภายหลังการจัดตั้งกระทรวงธรรมการ รัฐบาลมุ่งทำการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานออกไปสู่ประชาชนทุกระดับทั้งกรุงเทพมหานครและตามหัวเมือง เพื่อประโยชน์ในการเตรียมคนเข้ารับราชการ ในขณะนั้นตรงกับ ปี 2449 เจ้าคณะจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางได้ขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเพื่อทำการสอนใน 4 ชั้นเรียน ใช้ศาลาการเปรียญวัดวรุณเทพ เป็นสถานที่ทำการสอนหนังสือ โดยหยุดทำการสอนทุกวันพระ ต่อมาในปี 2452 ทางราชการยกฐานะให้เป็นโรงเรียนประจำจังหวัด จากนั้นได้ให้ทำการขยายเพิ่มชั้นเรียนมัธยมต้น เพิ่มชั้นเรียนมัธยมกลาง (มัธยม 5) และได้รับคำสั่งจากกระทรวงธรรมการให้จัดแยกแผนกประถมไปใช้สถานที่ในเขตจวนผู้ว่าราชการจังหวัดทำการสอนหนังสือ และ ส่วนโรงเรียนประจำจังหวัดแผนกมัธยมชายให้ใช้ศาลาการเปรียญวัดวรุณเทพเป็นสถานที่ทำการสอนหนังสือต่อไป ปลายปี 2474 ได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด คหบดีตำบล และ คณบดีมณฑล ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อการก่อสร้างอาคารเรียน จำนวน 1 หลัง ช่วงปี 2475 – 2488 ประเทศไทยอยู่ในสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองและเผชิญกับภาวะสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินจึงเน้นไปในด้านการทหารและการป้องกันประเทศ ในปี 2476 ศึกษาธิการ

จังหวัดได้ผ่อนผันให้โรงเรียนทำการรับนักเรียนสตรีชั้นมัธยมต้นเข้าเรียนปนกับนักเรียนชาย และปี 2477 ทางราชการมีคำสั่งให้จัดย้ายนักเรียนสตรีชั้นมัธยมไปใช้ศาลาการเปรียญวัดรัตนาราม เป็นสถานที่จัดสอนหนังสือ และในปี 2478 ทางราชการมีคำสั่งให้ทำการย้ายนักเรียนสตรีกลับมาใช้ศาลาการเปรียญวัดวรุณเทพเป็นสถานที่จัดสอนหนังสือ โดยแบ่งเขตนักเรียนสตรีและนักเรียนชายไม่ให้เล่นปนกัน ในปี 2484 ทางราชการมีคำสั่งให้ทำการแยกและย้ายโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดไปใช้สถานที่วัดเทพารามในการจัดสอนหนังสือ ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง (ปี 2488) จนกระทั่งเข้าสู่แผนพัฒนาการศึกษาชาติฉบับที่ 2 รัฐบาลได้ปรับปรุงการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่จัดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ เพื่อวางรากฐานให้ประชาชนมีความรู้และมีความสามารถที่จะประกอบอาชีพ ส่งเสริมวัฒนธรรมศีลธรรมอันดีงาม โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ทำการออกแบบพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2503 สำหรับให้โรงเรียนนำไปใช้จัดการศึกษา และกำหนดแนวการจัดการศึกษาเป็นสี่ส่วน ได้แก่ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา โดยอาศัยการศาสนาและการศึกษาเป็นหลัก

ยุคการมัธยมศึกษารุ่งเรือง (ปี 2515-2542) ในยุคนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3-6 มุ่งจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อประชาชน มุ่งเน้นการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมและความมั่นคงของประเทศ ส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรมและวินัยของเด็กในวัยเรียน และ ส่งเสริมการศึกษาพลานามัยส่วนบุคคลและส่วนรวม เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความรักหมู่คณะและมีความรักประเทศชาติ โดยในปี 2515 กระทรวงศึกษาธิการออกประกาศให้จังหวัดแห่งนี้ทำการรวมโรงเรียนสตรีกับโรงเรียนชายรวมเข้าเป็นโรงเรียนเดียวกัน และตั้งให้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดประเภทสหศึกษา สังกัดกองโรงเรียนรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ ให้ทำการย้ายที่ตั้งโรงเรียนมาอยู่ในพื้นที่ที่เคยใช้เป็นสนามบินชั่วคราวสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง มีบริเวณเนื้อที่ จำนวน 144 ไร่ 19 ตารางวา และในช่วงปี 2517-2521 กรมสามัญศึกษาทำการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค เป็นผลให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนอาคารเรียน อาคารประกอบ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ และ อัตรากำลังครูอาจารย์เพิ่มขึ้น มีอาคารเรียนถาวร 4 หลัง อาคารเรียนชั่วคราว 3 หลัง โรงฝึกงาน 10 หลัง โรงฝึกพลศึกษา 1 หลัง หอประชุม-โรงอาหาร 1 หลัง บ้านพักครู 22 หลัง บ้านพักนักการภารโรง 5 หลัง ห้องสุขานักเรียน 12 หลัง และ ห้องอาบน้ำ 1 หลัง ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยกระทรวงศึกษาธิการทำการออกแบบพัฒนาหลักสูตรให้โรงเรียนใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ตามลำดับ นับตั้งแต่ ปี 2515 -2542 เป็นยุคสมัยแห่งการพัฒนาสู่ความก้าวหน้ารุ่งเรืองเฟื่องฟูของโรงเรียน ช่วงระยะเวลา 27 ปีนี้ มีการปรับเปลี่ยนผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 6 คน ในยุคสมัยการบริหารงานของผู้อำนวยโรงเรียนคนที่สอง นับว่าดำรงตำแหน่งและบริหารงานโรงเรียนยาวนานที่สุด ตั้งแต่ปี 2520-2531 ระยะเวลารวม 12 ปี เป็นช่วงเวลาที่โรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งสภาพภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ สื่อการจัดการศึกษา ครูผู้สอน และวิธีการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับเป็นช่วงที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการมัธยมศึกษา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้โรงเรียนมีความรุ่งเรืองจนกระทั่งในปีการศึกษา 2529 โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษาดีเด่นรางวัลพระราชทาน จากกระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2535-2537 โรงเรียนชนะเลิศการประกวดดนตรีไทยติดต่อกัน 3 ปี ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากกระทรวงศึกษาธิการ ในปีเดียวกันทางโรงเรียนได้นำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นครั้งแรก ในปีการศึกษา 2538 โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษาดีเด่นรางวัลพระราชทาน จากกระทรวงศึกษาธิการอีกครั้ง จากนั้นในปี 2541 ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นแห่งชาติ ระดับมัธยมศึกษา จากมูลนิธิคุรุสภา และในปีการศึกษา 2542 นักเรียนของโรงเรียน ได้รับรางวัลนักเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทาน จากกระทรวงศึกษาธิการ ผลงานเหล่านี้แสดงผลลัพธ์ของโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษาที่เริ่มจากชุมชนมีส่วนร่วมในการบุกเบิกก่อตั้งและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ยุคการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ปี 2543-2553) ในยุคนี้กระทรวงศึกษาธิการออกประกาศใช้พระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก ในปี 2542 มีผลเกี่ยวข้องกับโรงเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เห็นได้จากการที่ส่วนราชการจังหวัดได้มาขอใช้ที่ดินภายในโรเรียน จำนวน 22 ไร่ 1 งาน เพื่อก่อสร้างเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสำหรับรองรับการดำเนินการตามมาตรา 39 ที่ให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ การบริหารทั่วไปสู่การบริหารแบบคณะกรรมการ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการบริหารแบบคณะกรรมการโดยตรง ในยุคนี้โรงเรียนมีการโยกย้ายปรับเปลี่ยนผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนทุกคนได้สานต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 58 (2) ที่ระบุให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา และจัดหาทรัพยากรสำหรับการจัดการเรียนรู้ได้ตามความจำเป็น

และความเหมาะสม ซึ่งทางโรงเรียนได้ทำการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทำให้สามารถก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการจัดให้บริการการศึกษาจนถึงปัจจุบัน ผลสืบเนื่องจากข้อบังคับแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 มาตรา 27 ระบุให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกำหนดให้โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยยึดตามแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ในปี 2546 โรงเรียนจึงได้จัดทำและประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ ต่อมาในปี 2552 โรงเรียนได้ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นตามแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีการจัดโครงการหลักสูตรภาษาอังกฤษ (MEP) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นเป็นครั้งแรก

ยุคเทคโนโลยีแห่งโลกเสมือน (ปี 2554-ปัจจุบัน) ในยุคเทคโนโลยีระบบสัมผัสมีศักยภาพก้าวล้ำ นำพาให้ผู้คนเข้าถึงข่าวสารทั่วโลกเสมือนกับตัวตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น การบันทึกภาพนิ่ง เสียง หรือ วีดีโอ การส่งภาพ เสียง วีดิโอ หรือ ข้อความ สิ่งเหล่านี้สามารถทำได้อย่างรวดเร็วเพียงปลายนิ้วสัมผัส ภาพความบันเทิง ข่าวสาร เหตุการณ์ทั่วทุกมุมโลก และ ความรุนแรงที่แฝงเร้นอยู่ในสื่อสามารถแทรกซึมไปสู่ผู้คนทุกเพศทุกวัยได้ทุกวินาทีทั่วทุกหนทุกแห่งทั่วโลก ภาพความคุกรุ่นทางการเมืองเหตุการณ์การรวมกลุ่มม๊อบประชาชน การปักหลักประท้วงความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาลในเมืองหลวง ภาพบรรยากาศการปราศรัยปลุกเร้าเชิญชวนผู้คนไปร่วมชุมนุมประท้วงรัฐบาล ภาพบรรยากาศเหล่านี้ผู้คนในชุมชนสังคมท้องถิ่นต่างจังหวัดทุกเพศทุกวัยสามารถได้ยินได้รับรู้อย่างใกล้ชิดทุกชั่วโมง และ ผู้คนในบริบทสังคมจังหวัดได้รับรู้ซึมซับภาพข่าวสารเหล่านี้เป็นประจำซ้ำบ่อยเช่นกัน จนกระทั่งนำมาสู่เหตุการณ์ช่วงปลายปี 2556 เกิดเหตุคณะนักเรียนและผู้ปกครองรวมตัวกันประท้วงความไม่โปร่งใสในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาของผู้อำนวยการโรงเรียนในขณะนั้น ทางราชการได้เข้ามาทำการไต่สวนคลี่คลายเหตุการณ์ดังกล่าวให้สงบลง และ ในเดือนธันวาคม ปีการศึกษา 2556 ทางราชการได้แต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียนคนใหม่เข้ามาทำหน้าที่บริหารสถานศึกษาแทน นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาคณะผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ในลักษณะมุ่งเน้นความร่วมมือจากผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น สมาคมศิษย์เก่า และเครือข่ายผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาทำความเข้าใจความจำเป็นในการปฏิบัติจัดการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนและโรงเรียน ประกอบกับในเวลาต่อมาปี 2558 สภาพบรรยากาศสังคมประเทศทางเมืองได้คลี่คลายไปสู่สภาวะความสงบร่มเย็น จนกระทั่ง

ประเทศไทยถูกจัดเป็นประเทศที่ประชาชนมีความสุขที่สุดอันดับที่ 2 ในกลุ่มประเทศอาเซียน และเป็นประเทศที่ประชาชนมีความสุขอันดับที่ 34 จาก 158 ประเทศทั่วโลก ในปีเดียวกันจังหวัดแห่งนี้ถูกจัดให้เป็นพื้นที่อันดับหนึ่งที่คนไทยมีความสุขที่สุดตามเกณฑ์สหประชาชาติ สภาพการณ์ดังกล่าวเอื้ออำนวยต่อผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะผู้บริหารสถานศึกษารุ่นปัจจุบัน ให้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน จนกระทั่งในปีการศึกษา 2559 โรงเรียนได้รับคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดใหญ่ รางวัลนักเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากกระทรวงศึกษาธิการ และ ได้รับรางวัลสถานศึกษาที่ส่งเสริมพัฒนาปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และ รางวัลสถานศึกษาที่ส่งเสริมพัฒนาปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ระดับดีเยี่ยม รางวัลผลงานด้านเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมดีเด่นประเภทสถานศึกษา และรางวัลโรงเรียนที่มีผลงานการปฏิบัติที่เป็นเลิศ “โครงการหนึ่งห้องหนึ่งความดี” จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด โดยมีพิธีมอบรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทานจัดในปีการศึกษา 2560

จากจุดเริ่มต้นการศึกษายุคบุกเบิกสู่ยุคเทคโนโลยีแห่งโลกเสมือนในปัจจุบัน เห็นได้ว่าในทุกยุคสมัยโรงเรียนได้รับการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาจากทุกภาคส่วน และเห็นได้ว่าโรงเรียนยึดถือแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดให้บริการการศึกษา และให้ความสำคัญในการพัฒนาการจัดบริการการศึกษาให้ทันต่อสภาพการณ์แห่งยุคสมัย ส่งเสริมการปลูกฝังคุณลักษณะอันดีงามให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนโรงเรียนมีความพยายามในการธำรงรักษาวัฒนธรรมการอยู่ร่วมอย่างสันติให้คงอยู่ในท้องถิ่นตลอดมา ดังปรากฏผล ดังนี้

ปีการศึกษา 2529 ปีการศึกษา 2538 ปีการศึกษา 2559 กระทรวงศึกษาธิการคัดเลือกให้รับรางวัลโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ดีเด่น

ปีการศึกษา 2557 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คัดเลือกให้เป็นรับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น

ปีการศึกษา 2557 ปีการศึกษา 2558 และ ปีการศึกษา 2559 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด คัดเลือกให้รับรางวัลเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมดีเด่นประเภทสถานศึกษา และรางวัลดีเด่นด้านอื่น

1.3 ทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียน จัดการศึกษาตามหลักปรัชญาพิพัฒนาการนิยมโดยเชื่อว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างแห่งชีวิต (ปญฺญา ชีวิตํ ปชฺโชโต) มีเอกลักษณ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านการสร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรมบนพื้นฐานความเป็นไทยและคุณภาพระดับ

มาตรฐานสากล โดยกำหนดเป้าประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นคนดี มีปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักตนเอง มีทัศนคติและกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะ มีความเป็นผู้นำ และ ใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณภาพ และเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์การจัดการศึกษา โรงเรียนได้กำหนดยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้ มุ่งการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและการสื่อสาร 2 ภาษา ตามแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การเรียนการสอน พัฒนาโรงเรียนบนฐานการวิจัยและระบบวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร พัฒนาสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ บรรยากาศภายในโรงเรียนให้สะอาด สวยงาม ปลอดภัย และคุ้มค่า โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากลและความต้องการของท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรที่เน้นสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ ภาษาต่างประเทศ จัดทำหลักสูตรความเป็นเลิศเฉพาะทาง หลักสูตรทางเลือก (MEP ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน) และ พัฒนาหลักสูตรให้บูรณาการทักษะชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากทิศทางการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียน เห็นได้ว่าโรงเรียนมุ่งการจัดการศึกษาไปสู่มาตรฐานระดับสากล เพื่อสร้างบุคคลให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือเปิดให้ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น สมาคมศิษย์เก่า และเครือข่ายผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระดมทรัพยากรพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.4 **สภาพหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน**

ในส่วนนี้เป็นการทำความเข้าใจสภาพการจัดให้บริการหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การกำหนดจำนวนเวลาเรียนรวมตลอดหลักสูตร และ การจัดโครงสร้างหลักสูตร เพื่อทำความเข้าใจสภาพหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.1 **สภาพการจัดให้บริการหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** โรงเรียนจัดให้บริการหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 หลักสูตร ดังนี้

ก. หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ (Mini English Program: MEP) ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวม 3 ห้องเรียน ผู้เรียนจำนวน 30 คนต่อห้องเรียน เป็นลักษณะหลักสูตรมุ่งส่งเสริมผู้มีความถนัดทางภาษาอังกฤษเน้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เวลาเรียน 1,320 ชั่วโมงต่อปี จำแนกเป็น

รายวิชาพื้นฐาน	เวลาเรียน 880 ชั่วโมงต่อปี
รายวิชาเพิ่มเติม	เวลาเรียน 320 ชั่วโมงต่อปี
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	เวลาเรียน 120 ชั่วโมงต่อปี

ข. หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ โครงการ สสวท. ชั้นละ 2 ห้องเรียน รวม 6 ห้องเรียน ผู้เรียนจำนวน 45 คน ต่อห้องเรียน เป็นลักษณะหลักสูตรมุ่งส่งเสริมผู้มีความถนัดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เวลาเรียน 1,380 ชั่วโมงต่อปี จำแนกเป็น

รายวิชาพื้นฐาน	เวลาเรียน 880 ชั่วโมงต่อปี
รายวิชาเพิ่มเติม	เวลาเรียน 380 ชั่วโมงต่อปี
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	เวลาเรียน 120 ชั่วโมงต่อปี

ค. หลักสูตรสามัญเน้นวิทย์-คณิต ชั้นละ 2 ห้องเรียน รวม 6 ห้องเรียน ผู้เรียนจำนวน 45 คน ต่อห้องเรียน เป็นลักษณะหลักสูตรมุ่งส่งเสริมผู้เรียนที่สนใจวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เวลาเรียน 1,260 ชั่วโมงต่อปี จำแนกเป็น

รายวิชาพื้นฐาน	เวลาเรียน 880 ชั่วโมงต่อปี
รายวิชาเพิ่มเติม	เวลาเรียน 260 ชั่วโมงต่อปี
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	เวลาเรียน 120 ชั่วโมงต่อปี

ง. หลักสูตรสามัญทั่วไป ชั้นละ 7 ห้องเรียน รวม 21 ห้องเรียน ผู้เรียนจำนวน 45 คน ต่อห้องเรียน เป็นลักษณะหลักสูตรมุ่งส่งเสริมผู้เรียนค้นหาความถนัดของตนเองและความสามารถทางภาษา เวลาเรียน 1,240 ชั่วโมงต่อปี จำแนกเป็น

รายวิชาพื้นฐาน	เวลาเรียน 880 ชั่วโมงต่อปี
รายวิชาเพิ่มเติม	เวลาเรียน 240 ชั่วโมงต่อปี
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	เวลาเรียน 120 ชั่วโมงต่อปี

1.4.2 **การกำหนดจำนวนเวลาเรียนรวมตลอดหลักสูตร** โรงเรียนกำหนดจำนวนเวลาเรียนรวมตลอดหลักสูตร ทั้ง 4 หลักสูตร ดังกล่าวข้างต้น มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2551 โดยทั้ง 4 หลักสูตร ดังกล่าวข้างต้น จัดตารางเรียนแบบรายวิชามีคาบเรียน รายคาบเรียนละ 50 นาที

1.4.3 การจัดโครงสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจัดหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในลักษณะการจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรในชั้นเรียน และ หลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) ดังนี้

ก. การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรในชั้นเรียน ประกอบด้วย

1) รายวิชาพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดจำแนกเป็นรายวิชาแบบมีหน่วยกิตและมีคาบเรียนในตารางเวลาเรียน ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

2) รายวิชาเพิ่มเติม จัดเป็นรายวิชาแบบมีหน่วยกิตและมีคาบเรียนในตารางเวลาเรียน เน้นการให้เนื้อหาความรู้ด้านวิชาการตามจุดเน้นของแต่ละหลักสูตรทั้ง 4 หลักสูตรดังกล่าวข้างต้น

3) รายวิชาเพิ่มเติมตามแนวนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนจัดการรายวิชาเพิ่มเติมในส่วนนี้แบบมีหน่วยกิตแต่ไม่มีคาบเรียนในตารางเวลาเรียน คือ รายวิชาหน้าที่พลเมือง โดยฝ่ายวิชาการโรงเรียนกำหนดให้บูรณาการรวมเวลาทั้ง 3 ส่วน เข้าด้วยกันประกอบด้วย ส่วนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ในหลักสูตรระดับชั้นเรียนประเภทรายวิชาเพิ่มเติม ส่วนกิจกรรม/โครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดี ในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) และส่วนกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)

ข. การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) จัดใน 4 ลักษณะ คือ

1) จัดในสถานศึกษาเป็นรายวิชาแบบมีหน่วยกิตและมีคาบเรียนในตารางเวลาเรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมยุวกาชาด กิจกรรมเนตรนารี และ กิจกรรมลูกเสือ

2) จัดในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมไม่มีหน่วยกิตแต่มีคาบเวลาในตารางเวลาเรียน ได้แก่ กิจกรรมยามเช้าหน้าเสาธงทุกวัน กิจกรรมรายวิชาโฮมรูมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และกิจกรรมประชุมผู้เรียนรวมทั้งระดับชั้นเรียน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และ กิจกรรมตักบาตรยามเช้าทุกวันพฤหัสบดี

3) จัดในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมไม่มีหน่วยกิตและไม่มีคาบเวลาในตารางเวลาเรียน ได้แก่ กิจกรรม/โครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดี กิจกรรมออมทรัพย์กับธนาคารโรงเรียน กิจกรรมสภานักเรียน และ กิจกรรมวันสำคัญและเทศกาลสำคัญ

4) จัดนอกสถานศึกษาเป็นกิจกรรมไม่มีหน่วยกิตและไม่มีคาบเวลาในตารางเวลาเรียน ได้แก่ กิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

"หลักสูตรเรานี่ มันวิชาการ 8 วิชาหลักสามัญ ที่เน้นความรู้ตามหลักสูตรของกระทรวงอะนะ ในเรื่องของสิ่งเหล่านี้มันเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เราต้องเสริมให้ ก็จะเป็นกิจกรรมอื่นที่เราพยายามปลูกฝังเรื่องระเบียบวินัยให้เขามีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเนี่ย เช่น สภานักเรียน ให้รู้จักเรื่องของภาวะผู้นำ รู้จักบทบาทตัวเอง ได้ทำหน้าที่ตามตำแหน่งอะไรต่างๆ รู้จักช่วยเหลือสังคม มีกิจกรรมหนึ่งห้องหนึ่งความดีอะไรต่างๆ ที่เราอยากส่งเสริมให้เขารู้จักแบ่งปันรู้จักการให้ นั่นก็คือสิ่งที่เราทำ ก็ได้ส่วนหนึ่ง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

จากสภาพหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการจัดให้บริการหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความหลากหลาย เป็นลักษณะหลักสูตรที่เน้นรายวิชา ในแต่ละหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นอัดแน่นจำนวนเวลาเรียนรายวิชาพื้นฐาน จำนวนเวลาเรียนรายวิชาเพิ่มเติม และจำนวนเวลาเรียนรวมตลอดหลักสูตรในแต่ละหลักสูตรมากเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2551

1.5 สภาพการจัดสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสาร สนทนากับผู้เกี่ยวข้อง สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาสภาพการจัดสันติศึกษาของโรงเรียนสมประสงค์ ปรากฏข้อค้นพบว่า ในการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและการจัดเวลาเรียน ในหลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสมประสงค์ ไม่ปรากฏชื่อหลักสูตรหรือชื่อรายวิชาสันติศึกษา เห็นได้ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษา กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า

"เพิ่งเคยได้ยินนี่แหละ ถ้าพูดสันติศึกษา อยู่ทางภาคใต้มั้งนะ อย่างนั้นน่ะ" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"ไม่เคยได้ยิน เรื่องหลักสูตรสันติศึกษาว่ามันมี ถ้าฟังแล้วเนี่ย เออ เราก็พอสื่อได้อะไรอย่างนี้นะ ก็พอจะเข้าว่า มันน่าจะเกี่ยวกับอะไร แต่ถามว่าโดย โดยกระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการก็ไม่เคยมีใครพูดถึงสันติศึกษา" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

"หลักสูตร ชื่อหลักสูตรสันติศึกษาเลยอ่ะ ไม่เคยได้ยิน" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"หลักสูตรสันติศึกษา ไม่เคยได้ยิน เลยครับ ก็พูดสันติศึกษามันจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับของทางพระ ทางธรรมะมั๊ย" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

ในขณะที่พบว่า สันติศึกษาปรากฏอยู่ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามคำบอกเล่าของครูผู้สอนที่กล่าวว่า

"ปกติแล้วมันจะมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อ่ะค่ะ ในแต่ละรายวิชา" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

"โครงสร้างหลักสูตรก็บอกไว้ หลักสูตรมีกำหนดเรื่องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแม้จะมีเป็นหลักสูตรรายวิชา ก็มีคุณลักษณะอื่น ความรับผิดชอบเนี่ยมีอยู่แล้ว มีอยู่ข้อนึงข้อตรงๆ" (ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์)

และพบว่าปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ฝ่ายวิชาการโรงเรียนกำหนดเป็นรายวิชาพระพุทธศาสนา จัดอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียน ประเภทรายวิชาพื้นฐานสำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 1 กำหนดหน่วยกิต จำนวน 1.5 หน่วยกิต รวม 3 คาบต่อสัปดาห์ รวมจำนวน 60 คาบต่อภาคเรียน เน้นการสอนเนื้อหาให้

ความรู้ โดยครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบจัดการเรียนรู้ และ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ ธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข ตลอดจนฝ่ายวิชาการโรงเรียนมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นต้องคอยดูแลติดตามให้ผู้เรียนในชั้นเรียนความรับผิดชอบ ดูแลการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชุมชน กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมเนตรนารี กิจกรรมยุวกาชาด และ กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งผู้เรียนต้องเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ และ มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาและผู้เรียนต้องจัดสรรเวลาในการพบปรึกษากันนอกเหนือตารางเวลาเรียน ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา และดูแลการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรมหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดีของผู้เรียนในชั้นเรียนความรับผิดชอบ และครูที่ปรึกษาประจำชั้นต้องออกปฏิบัติดูแลการปฏิบัติกิจกรรมทำความดีของผู้เรียนด้วย โดยโครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดีนี้จัดเป็นกิจกรรมในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามที่ฝ่ายวิชาการจัดไว้ในโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียน ประเภทรายวิชาเพิ่มเติม สำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กำหนดเป็นจำนวน 0.5 หน่วยกิตต่อภาคเรียน เน้นการฝึกทักษะทุกภาคเรียนแบบไม่มีคาบในตารางเวลาเรียน เพื่อสนองนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โรงเรียนจัดทำสมุดบันทึกความดีเพื่อให้ผู้เรียนบันทึกการทำความดีของตน และมีผู้รับรองการทำความดีของผู้เรียนลงนามไว้ในสมุดบันทึกกิจกรรมหน้าที่พลเมือง ตามที่โรงเรียนจัดทำแจกให้ผู้เรียนได้ใช้บันทึกการทำความดี เห็นได้ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนบอกกล่าวว่า

“โรงเรียนเข้าร่วมเป็นโรงเรียนคุณธรรม สอนเน้น 3 อย่าง ที่เราตกลงกันนะ มีเรื่องของวินัย เรื่องของความมีระเบียบ เรื่องของความรับผิดชอบ ความมีวินัย เรื่องของความมีระเบียบ ความซื่อสัตย์ วินัยระเบียบอันเดียวกัน 3 ตัว เนี่ย” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

“เออ กิจกรรมของ ของไอ้นี่อ่ะค่ะ มันเป็นโครงการโรงเรียนคุณธรรมนะค่ะ มันจะมีอยู่ใน 3 อย่าง ที่ว่า เด็กต้องมีความซื่อสัตย์ จำไม่ได้แล้วอ่ะ ซื่อสัตย์ มีวินัย อะไรพวกเนี๊ยะค่ะ แล้วเขาจะมีโครงการหนึ่งห้องหนึ่งความดี ที่ปลูกฝังให้เด็กหากิจกรรมความดีทำ อ่ะค่ะ” (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

"อย่างตอนนี้ โรงเรียนเขาก็พยายามพัฒนาเรื่องโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนตั้งอัตลักษณ์คุณธรรม อัตลักษณ์ของโรงเรียนว่า ให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ แล้วก็มีวินัย 3 ตัว วินัย รับผิดชอบ แล้วก็ซื่อสัตย์ ซึ่งจริงๆ แล้วเนี่ย ครูทุกคนเนี่ยสอนตรงนี้ได้ แต่เหมือนเหมือนกับถูกละเลยไปว่ะ ครูว่านะ การที่จะสอน...สอนเค้าให้เกิดมาจากใจเนี่ย มันไม่ได้เหมือนเมื่อก่อน" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ)

จากสภาพการจัดสันติศึกษาของโรงเรียน จะเห็นได้ว่า สันติศึกษาถูกจัดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาระดับหลักสูตรชั้นเรียน ในลักษณะการสอดแทรกเนื้อหาย่อยอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดเวลาเรียนเพียง 1 ภาคเรียนต่อปี และ มีการจัดสันติศึกษาสอดแทรกไว้ในกลุ่มรายวิชาเพิ่มเติมในลักษณะการสอดแทรกสันติศึกษาไว้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง มีการกำหนดหน่วยกิตต่อภาคเรียน แต่ไม่มีการจัดคาบเวลาในตารางเรียน

จะเห็นได้ว่า สภาพการจัดการศึกษาจากยุคบุกเบิกสู่ยุคเทคโนโลยีแห่งโลก เสมือนในปัจจุบันโรงเรียนยึดแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในจัดการศึกษาตลอดมา มุ่ง การพัฒนาการจัดบริการการการศึกษาให้ทันต่อสภาพการณ์แห่งยุคสมัยและมาตรฐานระดับสากล โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ในฐานะเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงในการบริการการศึกษามายาวนาน ย่อมเป็นความมุ่งหวังของผู้คนในท้องถิ่นในการที่จะส่งลูกหลานมาเข้ารับบริการการศึกษาที่ทันสมัย และรับการปลูกฝังคุณลักษณะอันดีงามในการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ จากสภาพการเข้าสู่ช่วงเริ่มต้นในยุคเทคโนโลยีแห่งโลก เสมือนที่โรงเรียนเผชิญเหตุการณ์ความขัดแย้งในสังคม ประกอบกับสภาพปัจจุบันที่โรงเรียนจัดสัดส่วนเวลาเรียนและกิจกรรมที่เน้นมาก ในการบริการการศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ ภาษาต่างประเทศ จนกระทั่งการจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติหรือเรียกว่าสันติศึกษา กลายเป็นเพียงส่วนเสี้ยวเนื้อหาของหลักสูตรในระดับชั้นเรียนแบบไม่มีความต่อเนื่องทุกภาคเรียน และสอดแทรกอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติมที่ไม่มีคาบในตารางเวลาเรียน โดยไม่สามารถเห็นภาพการปลูกฝังบุคคลให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่มีเอกสารหลักสูตรหรือแนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน จากเหตุการณ์ที่เปลี่ยนผ่านยุคสมัยและสภาพการจัดสันติศึกษาของโรงเรียนดังกล่าวมาข้างต้นนี้ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสันติศึกษา เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติให้กับผู้เรียน โดยเริ่มจากการปลูกฝังในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและทำการขยายผลในระดับต่อไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลผู้ให้ข้อมูลโดยการให้สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อให้เห็นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงมุมมองของผู้ให้ข้อมูลในการกำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สะท้อนมุมมองผ่านการให้ความหมายของ “สันติ”ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และเพื่อให้เห็นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงมุมมองของผู้เข้าร่วมวิจัย ในการตรวจสอบความเหมาะสม และ ความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนจะสามารถนำไปปฏิบัติจัดสันติศึกษาต่อไป

2.1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลโดยการให้สัมภาษณ์รายบุคคล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเพศ ช่วงอายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาที่อยู่ในบทบาทประสบการณ์การทำงาน อาชีพ และท้องถิ่นพื้นที่อยู่อาศัย โดยใช้นามสมมติผู้ให้สัมภาษณ์รายบุคคลและผู้มีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมกันในสังคม และ ร่วมวิเคราะห์อรรถประโยชน์แนวทางการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ข้อมูลส่วนนี้นำมาประกอบการอธิบายการกำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สะท้อนมุมมองผ่านการให้ความหมายของ “สันติ”ภาพปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และ ผู้ให้ข้อมูลรอง (Informants) ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ คือ 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 42 คน (รายละเอียดแสดงในตาราง 12 ดูในภาคผนวก ข) ดังนี้

2.1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุตั้งแต่ 41 ปี จนถึง อายุ 56 ปี ขึ้นไป ทุกคนครองสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี มีประสบการณ์ด้านการสอนตั้งแต่ 10 ปี จนถึง 21 ปี ขึ้นไป และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัยและจังหวัดใกล้เคียง

ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 31ปี จนถึง อายุ 56 ปี ขึ้นไป มีทั้งผู้ครองสถานภาพโสด และ สมรส ส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ด้านการสอน 5 ปี จนถึง 21 ปี ขึ้นไป และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย

2.1.2 ผู้ให้ข้อมูลรอง (Informants) คือ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน

ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่อายุ 56 ปี ขึ้นไป มีทั้งผู้ครองสถานภาพสมรสและโสด ส่วนใหญ่จบปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และจบปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา 20 ปี ขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านสอน 5 ปี ขึ้นไป และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย

ศึกษานิเทศก์เป็นเพศหญิง อายุ 54 ปี สถานภาพหย่าร้าง จบปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา 15 ปี มีประสบการณ์ด้านสอน 5 ปี ขึ้นไป และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย

ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 8 คน เพศหญิง จำนวน 5 คน จำนวน 13 คน กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 คน และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย

ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทุกคนอายุ 41 ปี ขึ้นไป ครองสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับพื้นฐาน มีทั้งผู้ประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย เกษตรกรรม และเลี้ยงปศุสัตว์ และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย

ผู้แทนชุมชนมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีบทบาทเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และ ผู้นำทางศาสนา อายุตั้งแต่ 31-56 ปี ขึ้นไป มีทั้งผู้ครองสถานภาพสมรส และ โสด มีทั้งผู้จบการศึกษาระดับพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา มีทั้งผู้ประกอบอาชีพค้าขาย นักบวช เกษตรกรรม และเลี้ยงปศุสัตว์ และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย

2.2 ข้อมูลพื้นฐานผู้มีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบใน**การอยู่ร่วมกันในสังคม** และ วิเคราะห์อรรถประโยชน์แนวทางการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมกันในสังคม และ อรรถประโยชน์แนวทางการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในงานวิจัยนี้เรียกว่า “คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC)” เป็นข้อมูลสำคัญส่วนหนึ่งที่นำมาประกอบการสะท้อนมุมมองการวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมกันในสังคม และ อรรถประโยชน์แนวทางการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษานิเทศก์ ผู้แทนครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้แทนผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน มีอายุตั้งแต่ 35 ปี จนถึง อายุ 56 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีสถานภาพสมรส มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา และ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นพื้นที่บริบทสนามวิจัย และ กึ่งหนึ่งของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ (ครู) รองลงมาเป็นนักบวช เกษตรกรทำเกษตรกรรมและเลี้ยงปศุสัตว์ รายละเอียดแสดงในตาราง 13 (ดูในภาคผนวก ข)

บทที่ 5
คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยมุ่งทำความเข้าใจเชิงลึกการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) ที่มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึก และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นที่มุ่งค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) เพื่อเป็นกรอบแนวคำถามสัมภาษณ์และซักถาม จากนั้น ประยุกต์ใช้กิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมกำหนดความต้องการจำเป็น (needs identify) หรือเป้าหมายของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการใช้วิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ และทำการวิเคราะห์จัดลำดับเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยจัดลำดับการนำเสนอผลการศึกษาเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน

ตอนที่ 2 ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน

ตอนที่ 3 ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้

ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน และ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการคำนวณหาค่ามัธยฐาน

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การให้ความหมายของสันติ

จากการสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน และ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ปรากฏข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และ ครูผู้สอน โดยมุมมองผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และ ผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่ให้ความหมายของสันติในลักษณะการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นระเบียบ การปฏิบัติตามข้อตกลงกติกา ความเข้าใจในความแตกต่างทางวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ไม่ทะเลาะกัน และ ไม่มัวเมาเสพติด รองลงมาให้ความหมายของสันติในลักษณะสภาวะจิตใจความคิดไม่ฟุ้งซ่าน จิตใจนิ่งคงที่ ไม่มีความวุ่นวาย ความรู้สึกเรียบง่ายพอดี ความสงบสุข สติ สมาธิ และ ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ตามลำดับ ส่วนมุมมองของครูผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความหมายของสันติในลักษณะสภาวะจิตใจที่มีสุข ความสุข และ ความรู้สึกนิ่งไม่วุ่นวาย รองลงมาให้ความหมายของสันติในลักษณะกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด และ ไม่มีการทะเลาะกัน

ตามลำดับ จากลักษณะการให้ความหมายดังที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบความหมายของสันติ ดังนี้ สันติคือสัมพันธภาพที่ดี สันติคือความเป็นระเบียบเรียบร้อย สันติคือความมั่นคงปลอดภัย สันติคือสติ สันติคือสมาธิ และสันติคือความสบายใจ ตามลำดับ

"คำว่าสันติอะนะ หมายถึง ความสงบสุขอะนะ การอยู่ด้วยกันด้วยความเข้าใจในความแตกต่างของวิถีชีวิต วัฒนธรรมศาสนา ความคิดความเชื่อ มีกรอบกติกาที่จะทำให้คนอยู่ในความสันติ พึ่งพาอาศัยกับสิ่งต่างๆ รอบด้าน" (ศึกษาธิการจังหวัด)

"การอยู่บ้านเงียบๆ ที่ไม่ทะเลาะกันนะ อาจจะมีคนอยู่แต่ไม่ทะเลาะกัน อยู่กันอย่างสงบ พี่ว่าให้ทุกคนรักษาศีลห้า สงบแน่นอน สันติแน่นอน อย่าไปละเมิดเขา คิดถึงใจเขาใจเรา คือถ้าเราไม่อยากให้ใครทำอะไรกับเรา เราก็อย่าไปทำสิ่งนั้นกับเขา ถ้าอย่างนี้ คือสงบสุขแน่นอน" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"สันติหรือสงบหรอ ก็สติ สมาธิไง" (ศึกษานิเทศก์)

"นึกถึงความเงียบ ก็คือเป็น อาจจะเป็นประสบการณ์ง่ายๆ ว่า เวลาเราเครียด หรือว่าเรา...ไม่ ไม่สงบปุ๊บ เราจะสวดมนต์ หรือว่านั่งสมาธิแล้วมันจะอิงไปทางธรรมะทางพระ เราว่าเป็นเหมือน เป็นสิ่งหนึ่ง ที่มันตั้งอยู่ ตั้งเฉยอ่ะ แล้วก็ไม่ จิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่าน แล้วก็..วางอยู่กับที่ประมาณนี้น่ะฮะ การวางใจได้แบ๊บ การวางใจได้ดีและนิ่ง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

"ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ก็คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอ่ะ บุคคลในในทุกเพศทุกวัยอ่ะน่ะ ถ้าพูดถึงความสงบอ่ะ ก็จะนึกถึงบุคคลอยู่กันอย่างมีความสุขอ่ะ ก็คือ ทุกคนต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ขอบเขตบทบาทหน้าที่ สิทธิของตัวเอง หน้าที่ของตนเองที่อยู่ในกรอบกติกา ไม่ทำให้คนอื่นเขามีความเดือดร้อนลักษณะนั้น" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"นึกถึงความสงบ ก็คือ มันไม่มีการทะเลาะ เบาะแว้ง ไม่มีการอะไรล่ะ ตบตีกัน" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมฯ)

"พูดถึงความสงบ คิดสองมุมดีกว่า มุมกฎหมายเน๊าะ เอาใกล้ตัว แต่ถ้าใกล้ตัว ก็คือ ชีวิตที่ทำงาน ถ้าเป็นตัวเราเน๊าะ" (ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์)

"ใจที่มีสุข คือ ความนิ่ง ความสงบ คือ ความสุขอ่ะค่ะ" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

"นิ่ง.....นิ่ง....คือ... อาจจะไม่ใช่ว่านิ่ง คือหยุด คือมันอาจดำเนินของมันไป แบ๊บ ไม่ก่อกวน ไม่..(เงียบ)....ไม่วุ่นวาย อะไรอย่างเนี่ยอ่ะค่ะ" (ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์)

จากข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ปรากฏนัยยะการให้ความหมายของสันติใน 2 ส่วน คือ สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม และ สันติภายในบุคคล ดังนี้

1) สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม ปรากฏความหมายของสันติ 3 นัยยะ ได้แก่ สันติคือสัมพันธภาพที่ดี สันติคือความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ สันติคือความมั่นคงปลอดภัย

2) สันติภายในบุคคล ปรากฏความหมายของสันติ 3 นัยยะ สันติคือสติ สันติคือสมาธิ และ สันติคือความสบายใจ

1.2 การให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความหมายของสันติโดยพ้องกันในลักษณะที่สันติคือสภาวะที่จิตใจไม่วุ่นวายฟุ้งซ่าน ความเงียบ การสำรวมนิ่งเฉย ความมุ่งมั่นจดจ่อ ความรู้สึกร่มเย็น ความเข้าใจ การทำบุญทำทานเสียสละแบ่งปัน ตามลำดับ จากลักษณะการให้ความหมายดังที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบความหมายของสันติในลักษณะที่ สันติคือสติ สันติคือสมาธิ สันติคือความสบายใจ และ สันติคือสัมพันธภาพที่ดี ตามลำดับ

"คือ ความรื่นรมย์ ร่มเย็น จิตใจสงบ ความเงียบ ไม่มีเสียงดังวุ่นวาย มีแต่ความเงียบสงบ มีสติก็คือ ควบคุมอารมณ์ ไม่วู่วาม มีสติตลอดเวลา เข้าใจซึ่งกันและกัน พูดและคิดในสิ่งที่ดี" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

"คือ นั่งสมาธิ ที่ร่มเย็น สวดมนต์ ทำบุญ ให้อาหารสัตว์ แผ่เมตตาปฏิญาณตน ภาวนาศีล ทำศีลห้าเดินจงกรม นั่งเฉยๆ นอนหลับ เล่นโยคะ ฟังเพลงร้องเพลงชาติ" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

1.3 **การให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่ให้ความหมายของสันติในลักษณะการอยู่ร่วมกันในครอบครัวด้วยความเข้าใจ ไม่ทะเลาะขัดแย้งกัน ให้เกียรติกันไม่แบ่งแยกความเชื่อ มีอาชีพทำมาหากิน ช่วยเหลือกันในการทำมาหากิน ความรับผิดชอบในการทำงาน ทำงานได้สำเร็จ ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รองลงมาให้ความหมายของสันติในลักษณะสภาวะจิตใจสงบ จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วุ่นวายใจ จิตใจไม่กระวนกระวาย เปิดใจยอมรับ มีความคิดที่ดี ความสงบสุข จากลักษณะการให้ความหมายดังที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบความหมายของสันติ ดังนี้ สันติคือสัมพันธภาพที่ดี สันติคือการมีอยู่มีกิน สันติคือความมั่นคงปลอดภัย สันติคือความเป็นระเบียบเรียบร้อย สันติคือสติ สันติคือสมาธิ และ สันติคือความสบายใจ ตามลำดับ

"ความสงบก็แบ๊บ เหมือนกับแบ๊บ มีจิตใจที่แบ๊บ สุขุมอะไรประมาณนี้" (คุณแม่ผู้ปกครองผู้เรียน ม.3)

"สงบก็ ก็....แบ๊บว่าไม่มีเรื่องอะไรเลย....ยังเงี๊ยะ แบ๊บ ทำกินกันดี การทำมาหากินดี ไม่มีเรื่องไม่มีราวอะไรยังงี้" (คุณย่า ผู้ปกครองผู้เรียน ม.1)

"ทีงี้นึกไม่ออกเลย ความสงบก็ดีนะ อะไรต่ออะไรอยากให้สงบบ้านเมืองได้ดีๆ อะไรยังงี้ คือยังไงครอบครัว ครอบครัวมันไม่เคยมีอะไรอ่ะ ครอบครัวมันมีแต่ฟามสงบ (หัวเราะ) เราก็ต้องเข้าใจความต้องการอะไรอย่างนี้ (หัวเราะ) มันก็อยู่ด้วยกัน ไม่เคยทะเลาะกัน ก็ไม่รู้มันจะยังไง มันก็ดี ลูกหลานก็ดีอะไรยังงี้" (คุณย่า ผู้ปกครองนักเรียน ม.2)

"ความสงบ นึกถึง ที่แบ๊บ... ความสงบหมายความว่า... เรายัง เหมือนอยู่เย็นเป็นสุขอ่ะเน๊าะ ที่แบ๊บว่า ปราศจากความ...วุ่นวาย ซึ่งทำให้เรามีจิตใจสงบ แล้ว...ทำให้เรามีความคิด...ที่ดี" (แพทย์ประจำตำบล)

"ก็ต้องเกี่ยวกับคน เกี่ยวกับเรื่องอยู่กันด้วย ความสุข หรือเปล่า หมายถึง จะต้องมีอาชีพ มีที่ทำกิน มีน้ำ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเรื่องการเกษตร ถ้ามีอาชีพมีความสุข ความขัดแย้งมันก็น้อยลงไป แล้วก็ยาเสพติดก็เหมือนกัน ถ้ามีมาก ความขัดแย้งสูงแน่นอน ลูกใคร ลูกมัน ลูกกูลูกมึง หลายๆ อย่าง นะฮะ... ติดมาก็เข้าข้างกัน ไม่เข้าข้างกัน ก็แล้วแต่ ความสงบมันก็จะไม่มี นะฮะ โรคระบาดอีกอย่างหนึ่งด้วย" (ผู้ใหญ่บ้าน 1)

"ความสงบ ความสันติ ก็คือ ความที่แบบ ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีอะไรกัน ก็คือ...ไม่ ไม่ ไม่หาเรื่องกัน แล้วมีอะไรก็พูดจานั่นกัน พูดจากันด้วยแบ๊บ เหมือนความเคารพกันมันก็ ถ้า…คนเรามีความเคารพกัน มีอะไรกัน มันก็จะไม่มีเรื่อง" (ผู้ใหญ่บ้าน 2)

"ความสงบหรอ การปฏิบัติธรรม เราก็เออ ความสงบหรอ อืมม ก็ต้องทำแบบ แบบพอดี ไม่ต้องเยอะเอาแบบง่ายๆ อ่ะ ไม่ต้องอะไร มันจะได้ไม่วุ่นวาย มันจะได้แบบง่ายๆเรียบเรียบๆ พอดีกับความสามารถเรา อันนี้ไม่ต้องทะเยอทะยานมาก" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5)

จากข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ปรากฏนัยยะการให้ความหมายของสันติใน 2 ส่วน คือ สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม และ สันติภายในบุคคล ดังนี้

1) สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม ปรากฏความหมายของสันติ 4 นัยยะ ได้แก่ สันติคือการมีอยู่มีกิน สันติคือสัมพันธภาพที่ดี สันติคือความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ สันติคือความมั่นคงปลอดภัย

2) สันติภายในบุคคล ปรากฏความหมายของสันติ 3 นัยยะ ได้แก่ สันติคือความสบายใจ สันติคือสติ และ สันติคือสมาธิ

จะเห็นได้ว่า ข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ปรากฏคำสำคัญในการให้ความหมายที่แสดงแก่นความหมายของสันติ คือ สงบ นิ่ง เงียบ ไม่วุ่นวาย ความสุข ความพอดี และ ความมั่นคง โดยพบว่า นัยยะการให้ความหมายของสันติใน 2 ส่วน คือ สันติภายในตัวบุคคล และ สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม ปรากฏนัยยะการให้ความหมายของสันติ คือ สันติคือสัมพันธภาพที่ดี สันติคือความเป็น

ระเบียบเรียบร้อย สันติคือความมั่นคงปลอดภัย สันติคือการมีอยู่มีกิน สันติคือสติ สันติคือสมาธิ และ สันติคือความสบายใจ ตามลำดับ มีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง สันติภายในตัวบุคคล เป็นสภาวะความรู้สึก อารมณ์ ความคิดที่สัมพันธ์เชื่อมโยงสะท้อนจิตใจที่อยู่ภายในตัวบุคคล จำแนกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้

1) สันติคือสติ หมายถึง สภาวะที่บุคคลรู้ทันความคิด อารมณ์ และสามารถระงับยับยั้งความคิดอารมณ์ที่หวั่นไหว ไม่วู่วามกระทำในสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย

2) สันติคือสมาธิ หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีจิตใจจดจ่อนิ่งอยู่กับการทำงาน หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วทำให้ตนเองเกิดความคิดที่ดี

3) สันติคือความสบายใจ หมายถึง สภาวะที่บุคคลอยู่ในความรู้สึกนึกคิดจิตใจที่ดี ไม่คิดฟุ้งซ่าน วิตกกังวล ไม่กระวนกระวายใจ ทำความเข้าใจได้ในสิ่งที่อยู่ในความคิดและเปิดใจยอมรับ

ส่วนที่สอง สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม เป็นสถานะความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการทำมาหากินชุมชนสังคมที่อยู่อาศัยในบริบทท้องถิ่นต่างจังหวัด จำแนกเป็น 4 ความหมาย ดังนี้

1) สันติคือสัมพันธภาพที่ดี หมายถึง การที่คนอยู่ร่วมกันรับฟังความรู้สึกความคิดของผู้อื่น ด้วยความเข้าใจในความแตกต่างทางวิถีครอบครัว ช่วงวัย วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และ ความเชื่อ

2) สันติคือความเป็นระเบียบเรียบร้อย หมายถึง การที่ทุกคนรู้จักและปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา หรือระเบียบ ตามบทบาทและหน้าที่ตนเอง ในการอยู่ร่วมกับสังคมครอบครัว สังคมการทำงาน สังคมในชุมชนที่อาศัยอยู่ และ สังคมประเทศชาติบ้านเมือง

3) สันติคือการมีอยู่มีกิน หมายถึง การที่บุคคลอยู่ร่วมในครอบครัวมีที่อยู่อาศัย มีกิน มีอาชีพ มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ มีเงินใช้ไม่ขัดสน

4) สันติคือความมั่นคงปลอดภัย หมายถึง การที่บุคคลอยู่ร่วมในครอบครัวไม่ไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่เสพติดเกมหรือเป็นเหยื่อในสังคมออนไลน์ มีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วย

จากการทำความเข้าใจข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย และ ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลในบทที่ 4 การทำความเข้าใจการให้ความหมายของสันติ ดังกล่าวข้างต้นในตอนที่ 1 ของบทที่ 5 นี้ นำไปสู่การทำความเข้าใจภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ผู้วิจัยนำกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) ที่มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึก และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นที่มุ่งค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) ประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคำถามสัมภาษณ์และซักถาม เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา โดยข้อค้นพบดังจะกล่าวในตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ในลำดับถัดไป

ตอนที่ 2 ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์

จากการสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติดังกล่าวในตอนที่ 3 ของบทที่ 4 ปรากฏข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 **ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปรากฏพฤติกรรมผู้เรียนรู้หน้าที่แต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ เข้าเรียนช้า ส่งงานล่าช้า ผัดผ่อนที่จะส่งงาน แต่งกายผิด หนีการเรียน โดดเรียน ไม่ไปโรงเรียน ผู้เรียน ไม่มีน้ำใจ เอาความคิดความรู้สึกของตัวเองเป็นที่ตั้ง เชื่อมั่นเอาตนเองเป็นที่ตั้ง เห็นแก่ตัว ไม่มีสัมมาคารวะ แสดงกริยามารยาทไม่ดี ไม่รู้จักดูแลผู้มีคุณ รอคอยไม่เป็น ผู้เรียนควบคุมอารมณ์ความคิดไม่ได้ ติดโทรศัพท์ ห่างจากโทรศัพท์ไม่ได้ ติดเกม ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ระงับอารมณ์ไม่ได้ไประบายความรู้สึกบนสังคมออนไลน์ รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้เรียนก็บตัวอยู่ตามลำพังและเริ่มไม่ฟังผู้ใหญ่ และ เก็บตัวอยู่กับกับโทรศัพท์ ตามลำดับ จากที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบความประพฤติที่ไม่ใส่ใจในการ

ปฏิบัติหน้าที่ และ หลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม ความอดทนรอคอยต่ำ จัดการกับอารมณ์ตัวเองไม่ค่อยได้ และ ฝักใฝ่โลกเสมือนจริง ตามลำดับ

"อืมม มันจะเป็นลักษณะ... เขาเรียกอะไรอ่ะ คือเหมือนกับเงียบ อยู่คนเดียวคือบางคนเนี่ย เท่าที่ เท่าที่สังเกตนะ คือเหมือนกับว่าเก็บตัวเอง อยู่กับโทรศัพท์ตลอด ไม่สนใจอะไรเลย ก็คือหลายคนไม่สนใจ ไม่ใส่ใจสิ่งรอบข้าง อาจจะเพราะบางครั้งก็คือเหมือนกับ ใช้เวลาอยู่กับ..อยู่กับตัวเอง" (ครูผู้สอนรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี)

"เด็กปัจจุบันนี้ มีความอดทนต่ำ สมาธิสั้น รอคอยอะไรไม่เป็นนะ มีโลกส่วนตัวของตัวเองสูงน่ะ บริโภคโลกโซเชียลนะ โลกส่วนตัวเขาสูงใครจะไปแตะต้องอะไรไม่ได้ เวลาทำการบ้านก็ไม่มี เล่นเกม ทำอะไรที่เขาถูกใจ ที่เขาต้องการ ไม่มีน้ำใจโลกส่วนตัวสูง ไม่สนใจใคร ใครจะอยู่ยังไงก็แล้วแต่นะ เอาของตัวเองเป็นที่ตั้ง รู้จักสิทธิแต่ไม่รู้จักที่จะให้คนอื่นเขาอะนะ สิทธิ์ของตัวเองต้องการที่จะได้อย่างนู้นอย่างนี้ อย่างนั้น แต่เวลาจะให้ ถามว่าจะให้อะไรกับโรงเรียนมั่ง ไม่มีคำตอบ" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาจังหวัดรักษาการผู้อำนวยการฯ)

"เท่าที่สัมผัสเนี่ย เด็กเดี๋ยวนี้เค้ารอไม่ค่อยได้ แต่ก็ยังบอกกัน เด็กเดี๋ยวนิ คือเค้ารอไม่ค่อยได้" (ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์)

"เห็นกับตาเลย กระโดดหนีโรงเรียน ผู้ชายเทคนิคขับมอเตอร์ไซค์มารอรับ กระโดดปีน หวีด ไปเลย เห็นกับตา นี่คือเขามีโทรศัพท์มือถือ มีทั้งพาหนะ ใช่ไหม เมื่อเขามีอย่างนี้พร้อมสมบูรณ์ ใครจะไปห้ามเขาได้ตลอด เดินแถวเข้าห้องเรียน ไอ้ตัวใหญ่ๆ กระโดดหนีออกมา" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัด รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"ส่วนใหญ่ก็จะอยู่กับกลุ่มเพื่อนเค้า บางคนรักดีก็ไปฟุตบอลกีโรงกีฬา บางคนก็ไปอย่างอื่นไปรวมกันมั่วสุม มี มี พูดกันตรงตรง กินเหล้าสูบบุหรี่ บางที ผมเปิด เปิดนี่ดู (ชี้ไปที่ไอแพด) กำลังไลฟ์สดเลย (ลากเสียงยาว) พ่น ควัน พอเห็นผม เข้าไปดู ปิดเลย ลักษณะเด็กสมัยนี้จะเป็นอย่างนั้น" (รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายกิจการนักเรียน)

"เรียนสู้เพื่อนไม่ได้เขาก็จะแบ่ง เขาก็จะแยกตัวออกมา กลุ่มนี้เขาก็จะแยกตัวออกมา นำไปสู่เรื่องพวกนี้ พฤติกรรมการทดลองยา พวกอะไรอย่างเงี้ย เริ่มจากการลองสูบบุหรี่ก่อน" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

"ที่เห็นคือแค่...ไม่เข้าเรียน อาจจะแบ๊บ เอาเป็นว่าไม่เข้าเรียนดีกว่า ไม่เข้าเรียนตามกำหนดดีกว่า มันไม่ถึงขั้นหนีเรียนรุนแรงอะไรอย่างงั้นนะ ไม่เข้าเรียนตามกำหนดหรือว่าส่งงานล่าช้า แค่นั้นเอง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

"โอ้โห พอสิ้นเทอมนะเธอเอ๊ย ถ้าเธอมาอยู่นะ เธอจะเห็นว่าโห...โทรตาม เฮ้ย! เธอ เพื่อนเธอ เอ้า! เพื่อนเธอเรียกมาซิ เอ้า! มาส่งงานซิ เอ้า! เดินเข้าเดินออกกัน คือในชั่วโมงที่เรียนไม่ส่งแต่ถึงเวลาจะตายมันก็ต้อง มันก็ต้องมาส่งกัน เด็กที่ติดเนี่ยไม่ได้ติดเพราะว่าโง่หรอก ติดเพราะไม่มีความรับผิดชอบ" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ)

จากข้อค้นพบความประพฤติของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ปรากฏภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะผู้เพิกเฉยต่อหน้าที่ ลักษณะผู้มีความละอายเกรงกลัวต่ำ และ ลักษณะผู้มีโลกส่วนตัวสูง ตามลำดับ ดังนี้

1) ลักษณะผู้เพิกเฉยต่อหน้าที่ แสดงออกใน 2 พฤติกรรม คือ หลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ และ ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่

2) ลักษณะผู้มีความละอายเกรงกลัวต่ำ แสดงออกใน 2 พฤติกรรม คือ จัดการกับอารมณ์ตัวเองยังไม่ได้ และ มีความอดทนรอคอยต่ำ

3) ลักษณะผู้มีโลกส่วนตัวสูง แสดงออกใน 3 พฤติกรรม คือ ฝักใฝ่โลกเสมือนจริง ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง และ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม

2.2 ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปรากฏพฤติกรรมที่ผู้เรียนที่ไม่ใส่ใจรับฟังผู้อื่น เอาความคิดตนเองเป็นใหญ่ เห็นแก่ตัว อยากได้อะไรต้อง

ได้ทันที อารมณ์ร้อน โวยวาย ปล่อยภาระงานค้างไว้ไม่สะสาง ใช้เวลากับการเล่นสนุกเพลิดเพลินมากกว่าการปฏิบัติภาระงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ ลอกงานเพื่อนเมื่อเห็นว่าอาจทำงานไม่เสร็จทันตามกำหนดเวลา จากที่กล่าวมานี้ ทำการจำแนกภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปรากฏข้อค้นพบความประพฤติที่ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม ความอดทนรอคอยต่ำ จัดการกับอารมณ์ตัวเองไม่ค่อยได้ ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ และหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่

"พวกผู้ชาย เขาชอบแบบ ชอบเล่น ชอบเสียงดัง ชอบวิ่ง ชอบ เหมือนแบบเล่นเกมแล้วเหมือนพวกสมาธิสั้นอะไรอย่างนี้ค่ะ หัวร้อน โว้ยวาย เฮ้ย เอามาเร็วๆ" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

"ลอกการบ้านนี่ (หัวเราะ) แล้วแต่คน สำหรับผม ผมคิดว่า...มันยังไงอ่ะ มันไม่มีเวลามัน มันก็โอเค สำหรับเวลาที่เราทำไม่ทัน ก็เป็นบางวันนะถ้าเยอะ ทำงานดึกๆ ไม่ค่อยมี ก็... งานสะสมปล่อยค้างไว้เยอะ ไปเล่นกับเพื่อนกัน ตอนมีเวลาว่างก็นั่งคุยกับเพื่อนนั่งเล่นกับเพื่อน ปล่อยงานค้างเยอะ" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

2.3 **ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปรากฏพฤติกรรมที่ผู้เรียนไม่ค่อยเกรงใจ กระด้างกระเดื่อง จะโมโหง่าย อารมณ์รุนแรง ติดโทรศัพท์ ติดเกม ติดบุหรี่ อยู่กับโทรศัพท์ ติดเพื่อน เลือกเคารพเฉพาะกลุ่มเฉพาะบุคคล เริ่มไม่ทักทายสวัสดี พูดจาโวยวาย มารยาทไม่ค่อยดี รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้เรียนไม่เข้าเรียน หนีโรงเรียน หนีเที่ยว ไม่ซื่อตรง ต้องให้คอยเตือนในการปฏิบัติหน้าที่ และ ไม่รับผิดชอบในภาระของตนเองต้องคอยเตือนให้ทำงาน ตามลำดับ จากที่กล่าวมานี้ ทำการจำแนกภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปรากฏข้อค้นพบพฤติกรรมจัดการกับอารมณ์ตัวเองไม่ค่อยได้ ฝักใฝ่โลกเสมือนจริง ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ และ หลีกเลี่ยงการปฏิบัติ

"เด็กผู้ชายก็ไม่ค่อยดี ติดบุหรี่ อะไรต่ออะไร เที่ยวเตร่ หนีโรงเรียน" (คุณย่าผู้ปกครองผู้เรียน ม.1)

"ปัจจุบัน เด็กวัยรุ่นหรอ...เอาแต่ใจ ติดเกม ดุก็ไม่ได้ เพราะกลัวว่าลูกจะน้อยใจ เกิดการโมโห เคือง ไม่พูดกับพ่อแม่" (แพทย์ประจำตำบล)

"ปัญหาที่เจอในวัยรุ่น ก็จะเห็น คือ ความรู้ไม่เท่าทัน จัดการอารมณ์ไม่ได้ เป็นหมายความว่าความรู้ยังน้อยอยู่ อาจจะเพิ่งจะพ้นจากเดียงสามา แบบนี้ ยังไม่รู้เท่าทัน จัดการกับสถานการณ์ไม่ได้ ก็จะใช้ความคึกคะนองออกมา กลายเป็นสิ่งที่มันไปผลักดันเขา ให้เขาแสดงออกแล้วบางครั้งมันก็รุนแรง" (บาทหลวง)

"เด็กส่วนใหญ่ปัจจุบันนี้หมกมุ่นอยู่กับเรื่อง เรื่อง เรื่องสื่อ เรื่องของเล่น มาก ทำให้อ่า ลืมมองบุคคลรอบข้างว่ามีความสำคัญอยู่ในฐานะอะไร" (พระครู)

จากข้อค้นพบความประพฤติของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองและผู้แทนชุมชน ปรากฏภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะผู้เพิกเฉยต่อหน้าที่ ลักษณะผู้มีความละอายเกรงกลัวต่ำ และ ลักษณะผู้มีโลกส่วนตัวสูง ตามลำดับ ดังนี้

1) ลักษณะผู้เพิกเฉยต่อหน้าที่ แสดงออกใน 2 พฤติกรรม คือ ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ และ หลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่

2) ลักษณะผู้มีความละอายเกรงกลัวต่ำ แสดงออกในพฤติกรรมที่จัดการกับอารมณ์ตัวเองยังไม่ค่อยได้

3) ลักษณะผู้มีโลกส่วนตัวสูง แสดงออกใน 3 พฤติกรรม คือ ฝักใฝ่โลกเสมือนจริง ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง และ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ปรากฏข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะผู้เพิกเฉยต่อหน้าที่ ลักษณะผู้มีความละอายเกรงกลัวต่ำ และ ลักษณะผู้มีโลกส่วนตัวสูง ตามลำดับ มีสาระสำคัญดังนี้

1) ลักษณะผู้เพิกเฉยต่อหน้าที่ คือ ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ และ หลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นลักษณะที่รับรู้รับทราบหน้าที่ของตน แต่ไม่กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติหน้าที่ทันทีที่ได้รับมอบหมาย ลืมที่จะปฏิบัติหน้าที่ ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ เช่น หนีโรงเรียน ไม่เข้าเรียน ไม่ทำการบ้านมาส่งและให้เหตุผลว่าลืมหรือจำไม่ได้ว่ามีการบ้าน เป็นต้น

1.2) หลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ เป็นการผัดผ่อน ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างตรงไปตรงมา เช่น เกี่ยงงอนภาระหน้าที่งานในบ้าน แต่งกายผิดระเบียบ มาโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนสาย ส่งงานล่าช้ากว่ากำหนด เป็นต้น

2) ลักษณะผู้มีความละอายเกรงกลัวต่ำ คือ มีความอดทนรอคอยต่ำ และ จัดการกับอารมณ์ตัวเองยังไม่ได้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1) ความอดทนรอคอยต่ำ เป็นลักษณะที่อยากได้สิ่งใดต้องได้ทันที และภาวะทางความรู้สึกอารมณ์ที่หวั่นไหวจะเกิดขึ้นทันที หากไม่ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการอย่างรวดเร็ว

2.2) จัดการกับอารมณ์ตัวเองไม่ค่อยได้ เป็นลักษณะที่ไม่สามารถระงับยับยั้งอารมณ์ของตนเองได้เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ยั่วกระทบ หรือหากไม่ได้รับในสิ่งที่ต้องการ ก็จะแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาทันที เห็นได้การใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับโทรศัพท์มือถือ สังคมออนไลน์ในการระบายความรู้สึก บางส่วนเสพติดเกม ติดบุหรี่ เป็นต้น

3) ลักษณะผู้มีโลกส่วนตัวสูง คือ ฝักใฝ่โลกเสมือนจริง ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

3.1) ฝักใฝ่โลกเสมือนจริง เป็นลักษณะที่แสวงหาจังหวะเวลา ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนโลกเสมือน ใช้สังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนสนิทหรือกลุ่มที่สนใจสิ่งเดียวกัน แสดงลักษณะตัวตนความรู้สึกในโลกเสมือนมากกว่าภาพลักษณะที่ปรากฏในโลกแห่งความจริง

3.2) ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง เป็นลักษณะที่ไม่ให้ความสนใจกับสิ่งรอบข้าง ไม่รู้สึกทุกข์ร้อนห่วงใยผู้อื่น ไม่ค่อยเปิดใจรับฟัง หรือแสดงความเห็นใจช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม

3.3) เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม เป็นลักษณะที่เอาความรู้สึกความคิดของตนเป็นสำคัญ ไม่ค่อยเกรงใจ มารยาทไม่ค่อยดี ไม่คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดความต้องการของผู้อื่น และผลกระทบต่อสิ่งอื่นรอบข้าง

ตอนที่ 3 ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ และ ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ดังกล่าวในตอนที่ 3 ของบทที่ 4 และ ตอนที่ 1 ของบทที่ 5 ปรากฏข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 **คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องรู้สิทธิหน้าที่ที่ตนเองโดยเฉพาะเรื่องเรียน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ไม่คดโกง ต้องปฏิบัติตามระเบียบ กติกา ข้อตกลงของสังคมที่อยู่ร่วมทั้งสังคมครอบครัว สังคมเพื่อน สังคมโรงเรียน สังคมประเทศชาติ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง พ่อแม่ เพื่อน และสังคมส่วนร่วม ยอมรับกติกาในบ้าน ระเบียบวินัยกฎหมายในสังคม ข้อตกลงของสังคมบ้านเมือง ทำตามกติกาข้อตกลง ไม่คดโกง ไม่ละเมิดผู้อื่น รองลงมาปรากฏจำเป็นต้องคิดถึงจิตใจผู้อื่น แสดงมารยาทที่ดี พูดจาดี เปิดใจรับฟังความคิดที่แตกต่าง รู้จักเกรงใจ มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดายให้ความร่วมมือในการทำงาน เห็นใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน รู้บุญคุณและดูแลใส่ใจผู้ทำคุณประโยชน์ให้ตน ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รองลงมาจำเป็นต้องเรียนรู้รู้จักตัวตนของตนเอง รู้สภาพครอบครัวของตน รู้จักยับยั้งชั่งใจ ระงับอารมณ์ตนเอง เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลง ไม่เสพติดเกม ไม่เข้าไปมั่วสุมกับยาเสพติด พิจารณาผลกระทบที่จะตามมา และเรียนรู้พิจารณาความสมเหตุสมผลในกับสถานการณ์ในการเลือกใช้หรือปฏิบัติสิ่งต่างๆ ตามลำดับ จากที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ในลักษณะการมีสำนึกในหน้าที่ตน มีความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูกตเวที รู้จักตนเอง รู้สภาพปัจจัยแวดล้อม จัดการอารมณ์ตนเอง และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติดและ มีความมัธยัสถ์

"คือคนเราอยู่เนี่ยนะ มันจะต้องพึ่งพาอาศัยกับสิ่งต่างๆ รอบด้าน โดยเฉพาะสิ่งที่มีชีวิต และที่สำคัญเราจะต้องให้ความกตัญญู ก็เริ่มตั้งแต่บุคคลเลย พ่อแม่ญาติ พี่น้อง สังคมชุมชน น้ำก็ถือว่ามีคุณแก่เรา ดินลมไฟ สิ่งเหล่านี้ทำอะไรได้ที่จะให้สิ่งแวดล้อมมันดี ก็ถือว่ากตัญญูและมันก็ไปพันกับกตเวที และก็ต้องเรียนรู้เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ เรื่องอะไรต่างๆ แล้วก็ที่สำคัญก็คือว่าในโลกยุคที่มันเปลี่ยนแปลงไปสู่ไอ้สังคมทุนนิยม มันจึงต้องมีไอ้การอยู่อย่างพอดีพอเพียง" (ศึกษาธิการจังหวัด)

"สิ่งหนึ่งที่จะให้เกิดความสงบได้ก็คือ สังคมรอบข้างต้อง เด็กต้องทำความเข้าใจ และเช่นเดียวกันเด็กก็ต้องเรียนรู้ว่าไอ้โลกที่กว้างขึ้น บางทีต้องใช้ เขาเรียกอะไรอ่ะ ใช้วิจารณญาณใช้ความคิด ต้องคิดให้เยอะมากกว่าเดิมนะ ทุกวันนี้ผมว่านะ ถ้าเกิดกินอยู่ไปเลียนแบบตามสื่อตามกระแสนะ คิดน้อยไม่คิดพิจารณาความ สมเหตุสมผลอ่ะเน๊าะ มันก็จะไปตกลงไปตามกระแส ทำให้เกิดความวุ่นวาย" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป)

"อืมม ทำตามกติกา ถ้าสำหรับเด็ก มอต้น พี่มองไปเรื่องของความซื่อสัตย์เน้นในส่วนนี้ด้วย ทั้งความซื่อสัตย์ต่อการปฏิบัติตน ไม่ใช่แค่เรื่องของการเงินนะ ความซื่อสัตย์นี่หมายถึงซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เคารพกฎกติกา มันก็จะถูกสอนสิ่งเหล่านี้ แล้วคุณทำงานเสร็จตามกฎกติกา คุณมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและ ต่อส่วนรวม เพราะคุณต้องนำเสนอภายในเวลาที่กำหนด ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น คือ ไม่โกหกหลอกลวง คดโกงกฎกติกา ไม่คดโกงเวลา" (ศึกษานิเทศก์)

"นักเรียนมอต้น ถ้าพูดถึงการปฏิบัติตัวเขาเลย ก็ต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อย่างขโมยของ พูดโกหก หรือเออ...ล้อเล่นกันจนเกิดเหตุ นี่แนวเพื่อนเน๊าะอ่า ทีนี้ถ้ามองในมิติของทำให้พ่อแม่เดือดร้อน อ่า หนีเรียน โดดเรียน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ที่มันไม่เหมาะ ขอเงินไปเติมเกม โกหกพ่อแม่เอาเงินไปทำอย่างอื่น นี่คือ เดือดร้อนใจ เดือดร้อนเงินเดือดร้อนกาย ไปกระทบ...เดือดร้อนกับครู อ่า ครูบอกว่า ไม่มีความรับผิดชอบไม่ส่งงาน ก้าวร้าว ครูเนี่ยเดือดร้อนใจแล้ว" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

"การทำความเข้าใจกัน คือ ต้องพูดคุยกัน พูดคุยกันโดยมีเหตุผลนะค่ะอย่าเพิ่งใช้อารมณ์ น่าจะยับยั้งอารมณ์ตัวเองก่อน ให้นิ่งก่อน แล้วถึงจะเริ่มให้นิ่งก่อน แล้วถึงจะเริ่มพูดคุยกันทั้งสองฝ่าย" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

"การเคารพซึ่งกันและกัน ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือกัน มีน้ำใจ คือ ถ้าเราเห็นว่าเขาทำงานอยู่ เราควรที่จะเข้า ไปถามว่า เออ มีอะไรให้ช่วยไหม" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ)

จากข้อค้นพบลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ปรากฏคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ประกอบ ด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ และ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ตามลำดับ ดังนี้

1) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ สำนึกในหน้าที่ตน ซื่อสัตย์ และ มัธยัสถ์

2) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ มีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง และ กตัญญูกตเวที

3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ จัดการอารมณ์ตนเอง รู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

3.2 คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องเปิดใจยอมรับรับฟัง รู้กาลเทศะ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และรู้บุญคุณผู้ที่ช่วยเหลือให้ประโยชน์กับตน ไม่วู่วาม มีสติคิดก่อนพูด ควบคุมจัดการอารมณ์ตนเอง ปฏิบัติตามกติกา ไม่คดโกง รองลงมาจำเป็นต้องรู้จักตัวตนของตนเอง รู้สภาพบริบทแวดล้อม และ มีจิตสำนึกในหน้าที่ตนเอง ตามลำดับ จากที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ในลักษณะการมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น กตัญญูกตเวที ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จัดการอารมณ์ตนเอง มีความซื่อสัตย์ รู้จักตนเอง รู้สภาพปัจจัยแวดล้อม รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด และ สำนึกในหน้าที่ตน

"ระเบียบวินัยหรอ คิดว่าเราโตแล้ว ก็ควรจะรู้ด้วยตัวเอง ควรจะมีสำนึก รู้จักเปิดรับฟังและให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ไม่ใช่สิ่งของฟุ่มเฟือย " (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

"คิดก่อนพูด ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เคารพกติกาในสังคมนั้นๆ มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน รับฟังความเห็นของผู้อื่น เปิดใจคุยกันมีเหตุผล ปรับความเข้าใจกัน ยอมรับความจริง ปรับตัวเข้าหาผู้อื่น มีน้ำใจ ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่ดูถูกคนอื่น ไม่คดโกงซึ่งกันและกัน เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้มีพระคุณ รู้จักรักษาน้ำใจของอีกฝ่าย ไม่คิดกับผู้อื่นด้านลบ กตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

"ก็ต้องเงียบ ไม่วู่วาม ไม่วู่วาม สติตลอดเวลา มีสติก่อนที่จะพูดไง รับฟังกันและกัน ไม่เอาเปรียบกัน จัดการอารมณ์ คิดบวก ไม่นินทาผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

จากข้อค้นพบลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ และ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ตามลำดับ ดังนี้

1) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ สำนึกในหน้าที่ตน ซื่อสัตย์ และ มัธยัสถ์

2) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ มีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง และ กตัญญูกตเวที

3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ จัดการอารมณ์ตนเอง รู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

3.3 **คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่าผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องเปิดรับฟังผู้อื่น ให้ความเคารพ ไม่ละเมิดเบียดเบียนผู้อื่น และรู้บุญคุณผู้ที่ช่วยเหลือ รู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติ รับผิดชอบหน้าที่ ไม่คดโกง รู้สิ่งตนเองชอบ รู้สิ่งที่ตนเองต้องการ รู้สภาพครอบครัวของตนเอง ช่วยเหลือ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย มีสติ ไม่ใจร้อนวู่วาม ควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่หมกมุ่นติดเกม และ ไม่ไปยุ่งกับยาเสพติด ตามลำดับ จากที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ใน

ลักษณะการมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น กตัญญูกตเวที สำนึกในหน้าที่ตน มีความซื่อสัตย์ รู้จักตนเอง รู้สภาพปัจจัยแวดล้อม ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มัธยัสถ์ จัดการอารมณ์ตนเอง และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

"วัยรุ่นนะ คือ...เค้าก็ต้องรู้ ว่า... หน้าที่เรียน ...ความรับผิดชอบ หน้าที่ตัวเดียวกันนะ เค้าก็ต้องรู้ด้วยว่า...(เงียบ)... อ่า..ครอบครัวเราที่ว่า ดีขึ้นมาเนี่ย หรือไม่ดีขึ้นเนี่ย....(เสียงสั่นเครือ).. เพราะอะไร แล้วรู้จักอะไร เค้ารู้จักอะไร เนี่ย.. เค้าต้องเรียนรู้" (ผู้ใหญ่บ้าน)

"มันต้องมี เออ แล้วอย่างน้อยตัวเองก็ต้องรับผิดชอบตัวเองให้ได้ก่อน รู้จักกาลเทศะ ต้องรู้จักหน้าที่ เรียนก็ต้องเรียน งานอะไรที่ทำได้ก็ทำช่วยเหลือคนอื่น ใช้เงินก็รู้จักใช้ รู้ว่าเงินพ่อแม่ได้มายังไง แล้วก็ต้องรู้จักใช้ อย่าไปลุยสุร่าย อย่างเช่น พวกโทรศัพท์มือถืออะไร ถ้ามันไม่จำเป็นมาก อะไรก็สมควรใช้ให้ให้พอดีกับเป็นนักเรียน ไม่ต้อง เออ ไม่ฟุ่มเฟือย" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5)

"กระด้างกระเดื่อง (หัวเราะ ฮ่า ฮ่า ฮ่า) ไม่ค่อยเกรงใจ อันนี้สังเกต มองจากมุมพระนะ เด็กประมาณซัก 10 คน เนี่ย จะมีอยู่คนคนเดียวที่ทักพระ หรือไหว้พระ ต้องมีผู้นำแล้วถึงจะทำตาม ส่วนใหญ่ก็จะไม่รู้ไม่ชี้ หมกมุ่นอยู่กับเรื่อง เรื่องสื่อ เรื่องของเล่น มาก ทำให้ลืมมองบุคคลรอบข้างว่ามีความสำคัญอยู่ในฐานะอะไร" (พระครู)

จากข้อค้นพบลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ปรากฏคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น และ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ตามลำดับ ดังนี้

1) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ มีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น กตัญญูกตเวที และ ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง

2) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ สำนึกในหน้าที่ตน ซื่อสัตย์ และ มัธยัสถ์

3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ รู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม จัดการอารมณ์ตนเอง และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ปรากฏข้อค้นพบ คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังแสดงในภาพประกอบ 4 ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น และ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ตามลำดับ มีสาระสำคัญดังนี้

1) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ คือ การประพฤติตนที่แสดงการมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น การใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง และการมีความกตัญญูกตเวที มีรายละเอียดดังนี้

1.1) การมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น เป็นการเปิดใจรับฟังความเห็น ความเชื่อที่แตกต่าง คิดในสิ่งที่ดีทำความเข้าใจในความแตกต่างในวิถีครอบครัว ช่วงวัย วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ไม่นินทาผู้อื่นลับหลัง แสดงการทักทายสื่อสารต่อผู้อื่นด้วยกิริยาวาจาสุภาพ

1.2) การใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปัน ทั้งกำลังกายใจหรือสิ่งของแก่ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

1.3) การมีความกตัญญูกตเวที เป็นการรับรู้และใส่ใจดูแล ปฏิบัติสิ่งที่ดีต่อผู้ที่ให้คุณประโยชน์กับเรา ได้แก่ พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง ครู สถานศึกษา ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำ ดิน ลม ไฟ เป็นต้น

2) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น คือ การสำนึกในหน้าที่ตน ซื่อสัตย์ และมัธยัสถ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1) การสำนึกในหน้าที่ตน เป็นการรับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ตนเองโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นเตือน รู้สึกเกรงใจและห่วงใยในความลำบากของผู้อื่น หากตนเองจะต้องเป็นต้นเหตุ หรือสาเหตุที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

2.2) ซื่อสัตย์ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตรงไปตรงมาไม่คดโกง ไม่โกหกหลอกลวง ผัดผ่อนการปฏิบัติหน้าที่ต่อตนเอง ผู้อื่น และองค์กร เช่น ตั้งใจทำงานและส่งครูตรงตามกำหนด ไม่โกหก เป็นต้น

2.3) มัธยัสถ์ เป็นการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ในการจัดการเลือกใช้จ่ายทรัพย์สิ่งของส่วนตัวและส่วนร่วมให้พอเหมาะกับความจำเป็น ไม่ใช้จ่ายทรัพย์สิ่งของเกินสถานะความจำเป็นของตนเอง ครอบครัว และองค์กร

3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม คือ การประพฤติที่แสดงการรู้จักตนเอง จัดการอารมณ์ตน และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

3.1) รู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม เป็นการสังเกตและรับรู้อารมณ์ความรู้สึก ความต้องการของตนและผู้อยู่รอบข้าง รู้สถานะบทบาทตนเอง รู้สถานะครอบครัวของตน

3.2) จัดการอารมณ์ตน เป็นการระงับยับยั้งความรู้สึกของตนเองเมื่อเผชิญเหตุการณ์ยั่วกระทบอารมณ์

3.3) รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด เป็นการรับรู้ และระวังป้องกันตนเองจากภัยสิ่งเสพติด เช่น เกม ยาเสพติด เป็นต้น

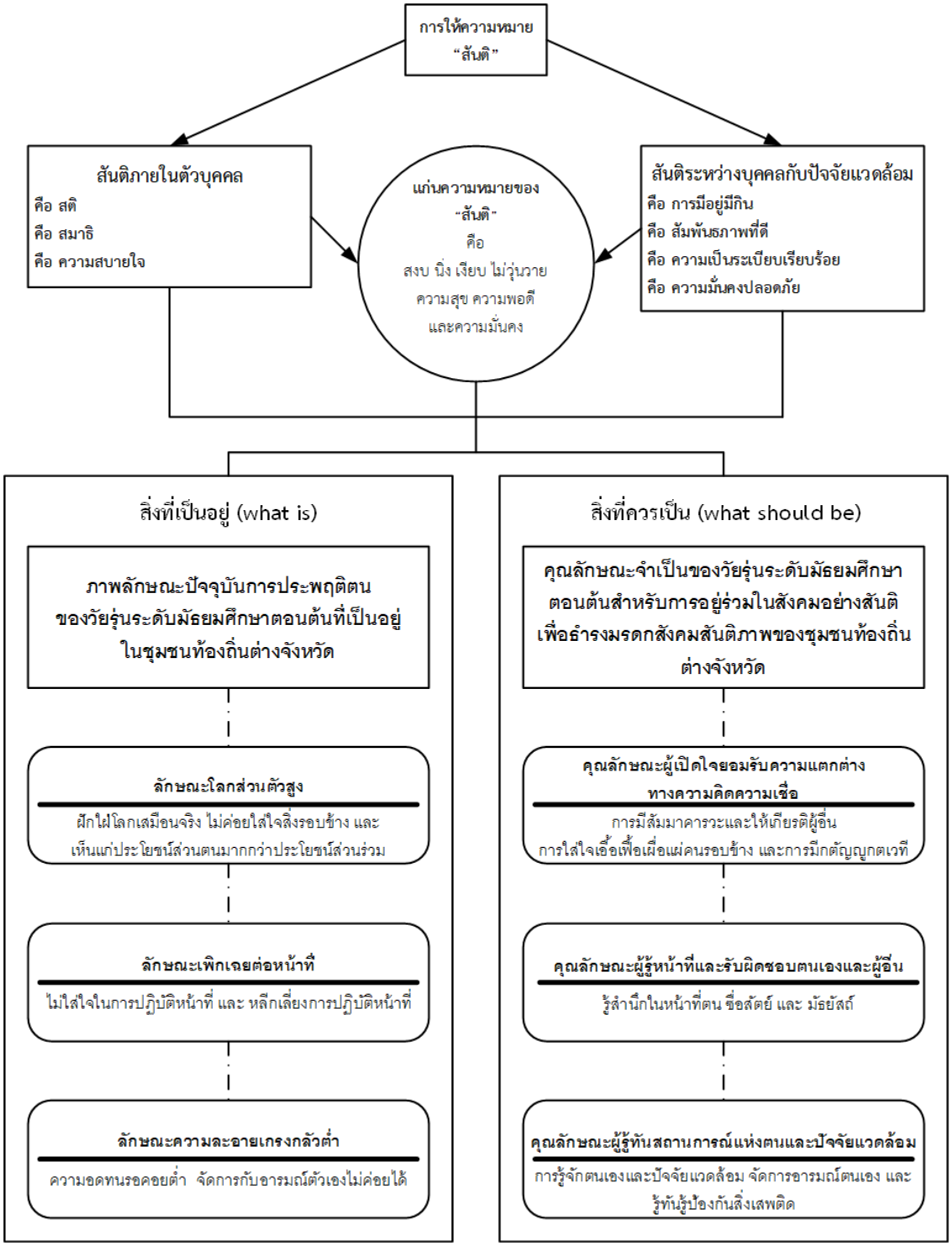

ภาพประกอบ 4 คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) **ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น** (Needs Assessment Committee: NAC)

ในตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพในตอนที่ 3 ของบทที่ 5 นี้ มาทำการแปลงไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยจัดทำการ์ดตามข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ จัดทำแบบประเมินการจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนววิธีจัดทำการ์ดคุณลักษณะที่ระบุในวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558: 272-274) จากนั้น ทำการจัดชุดการ์ดคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ แบบประเมินจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10 ชุด ประกอบกับข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ และ ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ดังกล่าวไว้ในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 ของบทที่ 5 นำเสนอคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณายืนยันคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามที่ระบุไว้บนการ์ดแต่ละใบ และวิเคราะห์จัดลำดับเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ปรากฏผลโดยรวมการจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ลำดับแรก คือ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น รองลงมา คือ คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะย่อย พบว่า คุณลักษณะย่อยที่จำเป็นลำดับแรก คือ การสำนึกในหน้าที่ตน ลำดับที่สอง คือ ความซื่อสัตย์ ลำดับที่สาม คือ การรู้จักตนเอง และ การมีสัมมา

คารวะและให้เกียรติผู้อื่น ลำดับที่สี่ คือ การจัดการอารมณ์ตนเอง ลำดับที่ห้า การใส่ใจเอื้อเฟื้อสิ่งรอบข้าง ลำดับที่หก คือ ความกตัญญูกตเวที ลำดับที่เจ็ด คือ ความมัธยัสถ์ และ ลำดับที่แปด คือ การรู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์การจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort)

คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10	รวม	ลำดับ
คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม	รู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม	2	4	2	5	5	5	5	5	5	3	41	3^
	จัดการอารมณ์ตนเอง	4	4	3	3	3	5	5	4	4	5	40	4
	รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด	4	4	4	3	2	1	4	3	2	1	28	8
												109	*3****
คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ	ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4	5	3	4	4	2	5	4	3	3	37	5
	มีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น	5	5	5	4	5	2	3	5	3	4	41	3^
	กตัญญูกตเวที	2	5	1	4	4	2	3	4	4	4	33	6
												111	*2***
คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น	สำนึกในหน้าที่ตน	3	5	5	5	5	5	3	5	5	4	45	1
	ซื่อสัตย์	2	5	5	5	5	5	3	5	5	4	44	2
	มัธยัสถ์	5	4	4	3	2	3	4	3	2	1	31	7
												120	*1**

1) ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการนำกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) ที่มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึกในการให้ความหมายหรือคำอธิบายพฤติกรรม (meaning) ค้นหาความจริงในบริบทหนึ่งภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงตามธรรมชาติ (Yin. 2003: 1) เพื่อค้นหาการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ

2) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการประยุกต์ใช้กิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมกำหนดความต้องการจำเป็น (needs identify) โดยวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (Card Sort) คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทำการแปลงไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย ด้วยการให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการวิเคราะห์การ์ด (Card Sort) คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ ทำการลงคะแนนจัดลำดับเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การดำเนินการดังกล่าวทั้ง 2 ตอน ปรากฏข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 5 นี้ เป็นข้อค้นพบที่นำมาตอบโจทย์คำถามการวิจัย ข้อ 1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร และ ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเป็นอย่างไร

จากคำตอบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวข้างต้นในบทที่ 5 นี้ นำไปสู่การค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยนำกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึก กับปัญหาว่ามีอะไรเกิดขึ้น (what happen here) สาเหตุ (why) เกิดขึ้นได้อย่างไร (how) และ มีความหมายหรืออธิบายแบบแผนพฤติกรรม (meaning) อย่างไรกับผู้เกี่ยวข้อง และ นำแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น ในส่วนที่มุ่งการค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) ประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และ ค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการค้นหาและทำความเข้าใจเชิงลึกสะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของวัยรุ่นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ดังกล่าวไว้ในบทที่ 5 นี้

จากนั้น ประยุกต์ใช้กิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุ (needs analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลวประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมตินัย โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แผนภาพสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ต้องพึ่งระวังความล้มเหลวในการพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ โดยข้อค้นพบจะกล่าวในบทที่ 6 ต่อไป

บทที่ 6
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด

ในบทที่ 6 นี้ ผู้วิจัยมุ่งทำความเข้าใจเชิงลึกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ที่สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังกล่าวไว้ใน บทที่ 5 โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นในส่วนที่มุ่งการค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) เพื่อเป็นกรอบแนวคำถามสัมภาษณ์และซักถาม จากนั้น ประยุกต์ใช้กิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุ (needs analysis) ด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ และทำการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ผู้วิจัยจัดลำดับการนำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์

จำนวน 1 คน และ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์

จากการสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังกล่าวไว้ใน บทที่ 5 ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสาเหตุ 7 ประการ ได้แก่ ปัจจัยความแตกต่างของบุคคล และ ปัจจัยสภาวการณ์เปลี่ยนปลงแห่งช่วงวัยรุ่น ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน และ ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ปัจจัยความแตกต่างของบุคคล

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยความแตกต่างของบุคคล ดังต่อไปนี้

1.1.1 **ปัจจัยความแตกต่างของบุคคล ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ละคนมีความแตกต่างกันในลักษณะพื้นฐานการจดจำ พื้นฐานการพิจารณาแยกแยะลักษณะสิ่งต่างๆ พื้นฐานมุมมองศรัทธาของบุคคลที่จะให้การ

ยอมรับหรือไม่ยอมรับที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ลักษณะเฉพาะในการรับรู้ ลักษณะวิธีคิดวิธีการประมวลสิ่งที่คิด พื้นฐานของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะในการรับรู้ มีความสามารถเฉพาะทำบางเรื่องสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว และ ลักษณะพื้นฐานนิสัยที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่เหมือนกัน จึงทำให้แต่ละคนประพฤติปฏิบัติตนแตกต่างกัน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสาเหตุความแตกต่างของบุคคล มีเหตุมาจากความแตกต่างทางความคิดของบุคคล ความแตกต่างทางความเชื่อของบุคคล ความแตกต่างทางความถนัดของบุคคล และ พันธุกรรมของบุคคล ตามลำดับ

"เพราะคนมีความแตกต่าง ตัวเดียวเราเอง ขณะที่เราคิดก็ยัง แตกต่าง" (ศึกษาธิการจังหวัด)

"สิ่งที่มันติดตัวมาเลยมันก็ เป็นปัจจัยที่สำคัญเหมือนกันนะ บางทีเราพูดกันนะ มันมากับสายเลือดจริงๆ อะไรอย่างเนี่ย" (รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ)

"เด็กบางคนก็ลืมก็ลืมอยู่อย่างนั้นแหละ บางคนก็จะอาจเป็นครั้งคราว บางคนก็จะอาจเป็นครั้งคราว" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

"พอมาเรียนการศึกษา เค้าก็บอกว่า คือบางที แต่ละคนมันเหมือนเป็นมัลติเพิลอินเทลลิเจนท์ (Multiple Intelligence) ที่แบ๊บ แต่บางคนเด็กเก่งก็จะไม่ชอบ ครูทำไมต้องสอบล่ะอันเนี่ย เพราะอีกคนบอกทำงานได้ดีกว่า อย่างเงี๊ยะ" (ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์)

"เด็กจะเข้ากลุ่มไม่ได้ อยู่ร่วมกับคนอื่นไม่ได้นี่ มีมั๊ย มี อย่างที่ห้องเนี่ย เราเรียกมาคุย คิดต่าง คิดต่างกับคนอื่นมาก" (ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์)

"คือเด็กมาเรียนเนี่ย มันจะมีทั้งที่เรียนรู้เรื่องไปได้ กับพวกที่เรียนไม่รู้เรื่อง เรียนไม่ทันเขา ไม่ไหวเรียนไม่ได้ เรียนสู้เพื่อนไม่ได้ เรียนสู่เพื่อนไม่ได้เขาก็จะแบ่ง เขาก็จะแยกตัวออกมา" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

จากข้อค้นพบสาเหตุความแตกต่างของบุคคล ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ปรากฏปัจจัยความแตกต่างของบุคคลมีสาเหตุมาจากความคิดของบุคคล ความเชื่อของบุคคล ความถนัดของบุคคล และ พันธุกรรมของบุคคล ตามลำดับ

1.1.2 ปัจจัยความแตกต่างของบุคคล ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยศึกษาตอนต้น บางส่วนเห็นว่าแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะในการรับรู้และความคล่องแคล่วในการปฏิบัติบางสิ่ง พื้นฐานการคิด จดจำพิจารณาแยกแยะสิ่งต่างๆ และมุมมองการประมวลผลสิ่งที่คิด ทำให้แต่ละคนประพฤติปฏิบัติตนแตกต่างกัน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสาเหตุความแตกต่างของบุคคล มีเหตุมาจาก ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดี ความแตกต่างทางความถนัดของบุคคล และ ความแตกต่างทางความคิดของบุคคล ตามลำดับ

"บางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีปัจจัยอื่นที่เราควบคุมไม่ได้และควบคุมได้ เช่น อารมณ์ความคิดเหตุผลของเราและของผู้อื่น" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

"ต่อให้ กิจการนักเรียนบอกให้ตาย แต่ถ้านักเรียนไม่ทำ ก็คือ มันก็เหมือนไม่มีประโยชน์ฮะ มันต้องอยู่กับ ที่ว่า เราจะฟังเขาหรือเปล่า ถ้าเราฟังแล้วเราทำแล้ว มัน ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ถ้าฟังแล้วเราไม่ทำมันก็ไม่สงบ ตัวอย่างคือ บางครั้งที่เราต้องใช้ความคิดร่วมกัน แต่ละคนความคิดอาจจะแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละคนก็จะมีเหตุผลไม่เหมือนกัน เพราะไม่รับฟังซึ่งกันและกันจึงเกิดความไม่สันติ" (กลุ่มผู้เรียน ม. 3)

1.1.3 ปัจจัยความแตกต่างของบุคคล ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแต่ละคนมีความแตกต่างกันในลักษณะเฉพาะในการรับรู้และนำไปปฏิบัติ ลักษณะวิธีคิด จินตนาการ การพิจารณาแยกแยะ พื้นฐานมุมมองศรัทธาของบุคคลที่จะให้การยอมรับหรือไม่ยอมรับที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และ พื้นฐานที่ได้รับจากบรรพบุรุษ ทำให้แต่ละคนประพฤติปฏิบัติตนแตกต่างกัน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสาเหตุความแตกต่างของบุคคล มีเหตุมาจากความแตกต่างทางความถนัด ความแตกต่างทางความคิดของบุคคล และความแตกต่างทางความเชื่อของบุคคล ตามลำดับ

"แต่มันเป็นที่ตัวเด็กด้วยว่า เขาจะรับคำพูดของครูเอามาปฏิบัติหรือเปล่า ถ้าเขาจะฟังแค่ผ่านผ่าน ไม่ปฏิบัติตามที่ครูบอกมันก็ไม่มีประโยชน์อะไร ถ้าเด็กเขาเป็นเด็กนิสัยดี ก็โอเค แต่ไอ้หยั่งเด็กคนอื่น เราก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าเขาจะเอาคำที่ครูสอนเนี่ย ไปปฏิบัติหรือเปล่านะ

เพราะว่ามันเป็น เป็นที่ตัวเด็ก ว่าเด็กจะเป็นคนดีอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างไร" (คุณแม่ ผู้ปกครองผู้เรียน ม.5)

"มันอยู่ที่ตัวเด็กด้วยนะ เพราะนิสัยเด็กบางคนมันไม่เอา แต่บางคนเนี่ยมันรับฟัง คือมันเป็นที่เด็กมันจะเอาไม่เอาอ่ะนะ" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

"การที่จะให้คนไปถึงจุดของการเปลี่ยน บางคนต้องใช้อะไรที่แรง บางคนไม่ต้องพูดมาก อย่างเช่น กฎระเบียบ บางคนมีระเบียบในชีวิตอยู่แล้ว เขาไม่จำเป็นจะต้องมีคำศัพท์อะไรมาก พอเขาเห็น อธิบายให้เขาฟัง เขาเก็บไปพิจารณา แล้วเขาก็กระทำออกมาให้เห็น แต่บางคนบอกไป 1 ครั้ง ก็ยังเฉย 2 ครั้ง ก็ยังเฉย 3 ครั้ง ก็ยังเฉย ถ้าไม่ทำจะตีแล้วนะ มันก็ต้องใช้ไม้แรง เพราะคนมีความแตกต่าง" (บาทหลวง)

จากข้อค้นพบสาเหตุความแตกต่างของบุคคล ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ปรากฏปัจจัยความแตกต่างของบุคคลมีสาเหตุมากจากความคิดของบุคคล ความเชื่อของบุคคล และ ความถนัดของบุคคล ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยความแตกต่างของบุคคล ใน 4 สาเหตุ คือ ความคิดของบุคคล ความเชื่อของบุคคล ความถนัดของบุคคล และ พันธุกรรมของบุคคล ตามลำดับ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ความคิดของบุคคล เป็นลักษณะพื้นฐานวิธีคิด จดจำ พิจารณาแยกแยะสิ่งต่างๆ และวิธีการประมวลผลสิ่งที่คิด

2) ความเชื่อของบุคคล เป็นลักษณะพื้นฐานมุมมองศรัทธาของบุคคลที่จะให้การยอมรับหรือไม่ยอมรับที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3) ความถนัดของบุคคล เป็นลักษณะพื้นฐานความสามารถเฉพาะของบุคคลในการรับรู้ที่ทำให้การปฏิบัติภารกิจเฉพาะสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

4) พันธุกรรมของบุคคล เป็นลักษณะพื้นฐานนิสัยที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ

1.2 ปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น ดังต่อไปนี้

1.2.1 **ปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่นตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่ต้องการพิสูจน์ตนเองทำในสิ่งที่ท้าทายนอกเหนือระเบียบกติกา แต่ก็ยังมีความเกรงกลัว ยังไม่สามารถแยกแยะ ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจได้ เริ่มสังเกตเห็นได้ในกลุ่มผู้เรียนตั้งแต่ชั้น ม.1 เช่น ติดเกม ชู้สาว เป็นต้น ในการคบเพื่อนก็จะเลือกคบเพื่อนที่สนใจยอมรับและทำในสิ่งเดียวกัน เช่น อยู่กับกลุ่มเพื่อนที่ชอบกีฬาเหมือนกัน เพื่อนกินเหล้าสูบบุหรี่เหมือนกัน เป็นต้น และ ใช้เวลาอยู่ตามลำพังในพื้นที่ตนเอง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบในสภาวะแห่งช่วงวัยรุ่นในลักษณะความอยากรู้อยากลอง และ การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยได้ ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น และ ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ตามลำดับ

“พอเจอเพื่อนมาคิดตรงกันก็พากันไป ไปไม่ดี อย่างเช่น หนุ่ม ผู้ชายก็อะไรคะ สูบบุหรี่เริ่มต้น ครั้งแรกเลย มอต้น” (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัด รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

“ส่วนใหญ่อยู่กับกลุ่มเพื่อน หรือไป บางคนรักดี ก็ไปฟุตบอลกีโรงกีฬา บางคนก็ไปอย่างอื่น ไปรวมกันมั่วสุม” (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

“ผมว่าเด็กมอต้นไม่ได้โหดร้าย คำว่า ไม่โหดร้าย หมายความว่า ไม่มีดื้อแหก ลงข้างลงตะแคงผมว่าไม่อ่ะ ว่านะสังคมทุกวันนี้เด็กมอต้น มันยังมีความกลัวมีความเกรงกลัวอยู่

เยอะ มีความเกรงกลัวก็คือ โลกเขายังอ่อน มันเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อจะเป็นเด็กก็ไม่ใช่จะโตก็ไม่ใช่ มอต้นสอนง่าย ถึงมันจะดื้อก็ดื้อแบบไม่น่ากลัว ดื้อแบบเด็ก" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"ผมว่ามันเป็น ถ้า ถ้า มองเด็ก มองภาพของเด็กมอต้น มันเป็นเรื่องของความอยากรู้ อยากลองเน๊าะ" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป)

"อืมม มันจะเป็นลักษณะของ..เหมือนกับ เขาเรียกอะไรอ่ะ มันคือเหมือนกับเงียบอยู่คนเดียวคือบางคนเนี่ย เท่าที่ เท่าที่ เท่าที่สังเกตนะ คือเหมือนกับว่าเก็บตัวเอง อยู่กับโทรศัพท์ตลอด อาจจะ...เพราะบางครั้งก็คือเหมือนกับ ใช้เวลาอยู่กับ..อยู่กับตัวเอง อยู่กับไอ้สิ่งพวกนี้" (ครูผู้สอนรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี)

"เด็กเนี่ยพอมันเริ่ม เริ่มโต มันจะมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์มาก พอเริ่ม มอ 1 อย่างหนึ่ง พอเริ่ม มอ2 มันมีการเปลี่ยนแปลง พอ มอ3 มันเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

"วัยนี้พอ...มีปัญหา เขาก็จะตัดสินโดยใช้อารมณ์เลยค่ะ เขาใช้อารมณ์เป็นที่ตั้งก่อนเลย คือยับยั้งอารมณ์ตัวเองไม่ได้" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

จากข้อค้นพบสภาวะแห่งช่วงวัยรุ่น ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ปรากฏปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่นในลักษณะความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยได้ ความอยากรู้อยากลอง และ ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ตามลำดับ

1.2.2 ปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่นตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในช่วงวัยนี้ ต้องการใช้เวลาในอยู่การคิดและอยู่พื้นที่ส่วนตัวตามลำพัง แสวงหาการยอมรับจากผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อนหรือกลุ่มที่สนใจทำในสิ่งเดียวกัน ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ขณะกำลังเผชิญกับอารมณ์ความคิดเหตุผลของตนและของผู้อื่น จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสภาวะแห่งช่วงวัยรุ่นในลักษณะความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น และ การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดี ตามลำดับ

"บางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีปัจจัยอื่นที่เราควบคุมไม่ได้และควบคุมได้ เช่น อารมณ์ความคิดเหตุผลของเราและของผู้อื่น โดยมากควบคุมตัวเองไม่ได้ อาจทำตามใจตัวเอง เห็นตัวเองดีที่สุด ชอบเป็นใหญ่" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

"ตอนนั้นแบบไม่มีกลุ่มลง ผมเลยดึงมาอยู่ด้วยกัน เข้าใจกันง่ายครับ เวลาคุยกัน คุยกันรู้เรื่อง พูดตรงๆ กันได้ครับ ถ้าอยู่สนิทกัน เพื่อนบางคนเขา ขอพูดตรงๆ ได้มั๊ย แบ๊บ แบ๊บ บางคนเขาเรื่องมาก อ่ะ เฮ้ย จะทำงานโน้น จะทำงานนี้ ทำไมไม่ทำ บางคน ทำงานโน้นงานนี้ ไม่ได้ อะไรอย่างนี้อ่ะครับ แล้วก็...แบ๊บ ขอทำงานอันโน้นได้มั๊ย อันนี้ได้มั๊ย" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

1.2.3 **ปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่า ในช่วงวัยนี้มักจะโวยวายใจเร็ว มักแสดงความรู้สึกอารมณ์รุนแรงในขณะเผชิญเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ยังไม่สามารถยับยั้งอารมณ์ความรู้สึกได้ เลือกทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนที่สนใจหรือชอบค้นหาทดลองในสิ่งเดียวกัน ต้องการให้ความคิดของตนเป็นที่ยอมรับกลุ่มเพื่อน ร่วมตัวกันทำการบ้าน ชวนกันเล่นเกม หนีโรงเรียนไปด้วยกัน มักใช้เวลาอยู่ตามลำพังกับตัวเองหรือเพื่อนสนิท จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสภาวะแห่งช่วงวัยรุ่นในลักษณะควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดี ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น ความอยากรู้อยากลอง และ ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ตามลำดับ

"เด็ก เด็กวัยรุ่นสมัยนี้ไม่ค่อย ไม่ค่อยพูด เก็บตัวเงียบ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"เวลาที่อยู่ ที่ควรจะอยู่กับครอบครัว ก็อยู่ตัวเอง อยู่กับเพื่อนในกลุ่มอายุของเค้ามากกว่า" (คุณแม่สอง ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"แต่ละชั้น ก็เรียกว่าต่างนะ อย่างช่วง มอต้น เนี่ย เด็กเขาจะติดเพื่อน มอ 1 มอ 3 มอ 3 มอ 1 เนี่ยอาจจะเป็นเหมือนยังเด็กอยู่หน่อยนึง ยัง ยังไม่รู้อะไร เริ่ม มอ 2 นี่ก็อาจจะเริ่มติดเพื่อน มอ 3 นี่ก็จะติดเยอะเลยแหละ จะ จะ มันอยู่ในร่องรอยต่อ มอ 3 เนี่ย แล้วก็เริ่มโตอย่างผู้หญิงก็จะเริ่มเป็นสาวมีความรัก อะไรอย่างนี้" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5)

"เค้าต้องการทำตามที่ตัวเองคิด เหมือนเอาแต่ใจตัวเอง นะคะ" (แพทย์ประจำตำบล)

"ในวัยรุ่น อาจจะเพิ่งจะพ้นจากเดียงสามา แบบนี้ ยังไม่รู้เท่าทัน จัดการกับอารมณ์ตัวเองไม่ได้ จัดการกับสถานการณ์ไม่ได้ ก็จะใช้ความคึกคะนองออกมา กลายเป็นสิ่งที่ มันมันไปผลักดันเขา ให้เขาแสดงออก ออกมา แล้วบางครั้งมันก็รุนแรง" (บาทหลวง)

จากข้อค้นพบสภาวะแห่งช่วงวัยรุ่น ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ปรากฏปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น ในลักษณะการควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยได้ ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น ความอยากรู้อยากลอง และ ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น ใน 4 ลักษณะ คือ ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยได้ ความอยากรู้อยากลอง และ ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว ตามลำดับ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น เป็นลักษณะการสร้างความมั่นใจให้กับตนเองด้วยการแสวงหาการยอมรับจากผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อนที่สนใจสิ่งเดียวกัน เช่น อยู่กับกลุ่มเพื่อนที่ชอบเรียนหนังสือเหมือนกัน อยู่กับกลุ่มเพื่อนที่ชอบกีฬาเหมือนกัน เด็กผู้หญิงที่ชอบวิธีการแต่งหน้าก็มารวมกันแต่งหน้า อยู่กับกลุ่มเพื่อนที่เรียนไม่รู้เรื่องเหมือนกัน บางคนไปรวมกันมั่วสุมไปกินเหล้าสูบบุหรี่ เป็นต้น

2) การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยได้ เป็นลักษณะที่ไม่สามารถแยกแยะ ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ขณะกำลังเผชิญกับความคิดเหตุผล อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น

3) ความอยากรู้อยากลอง เป็นลักษณะการแสวงหาสิ่งที่สนใจนอกเหนือไปจากระเบียบ

กติกา สร้างความท้าทาย และต้องการพิสูจน์ตนเองแต่ก็ยังมีความเกรงกลัวอยู่

4) ความต้องการพื้นที่ส่วนตัว เป็นลักษณะที่ต้องการมีเวลาอยู่ตามลำพังกับตัวเอง การได้อยู่ในพื้นที่ตนเอง และการได้ใช้เวลาอยู่กับเพื่อนสนิท

1.3 ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ดังต่อไปนี้

1.3.1 **ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพครอบครัวที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะดังนี้

1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย พ่อแม่เลิกลาหย่าร้างไปอยู่ที่อื่น และ ลักษณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย ลุงป้าน้าอา ญาติพี่น้อง พ่อแม่ไปทำงานอยู่ที่อื่น รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับพ่อแม่ ตามลำดับ มีเพียงส่วนน้อยลักษณะที่พ่อแม่ไปทำงานจังหวัดอื่นและให้ลูกอยู่บ้านกันตามลำพัง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวในลักษณะบ้านลูกโยน บ้านลูกหยอด บ้านลูกแก้ว และ บ้านลูกลอย ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะผู้ปกครองหรือพ่อแม่ปู่ย่าตายายรักและตามใจตามใจผู้เรียนด้วยการให้ทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ลูกหลานอยากได้รถมอเตอร์ไซด์ก็ซื้อให้ ลูกหลานไปติดยาเสพติดก็ไม่ห้าม เป็นต้น รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ปู่ย่าตายายไม่มีเวลาดูแลลูก อยู่ร่วมบ้านเดียวกันแต่ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ปู่ย่าตายายไม่ค่อยได้พบปะเห็นหน้า ไม่ค่อยจัดเวลาสำหรับการพูดคุยดูแลใกล้ชิดผู้เรียน ให้ความสำคัญกับช่วงเวลาการทำมาหากินเป็นหลัก ส่วนเวลาสำหรับการพูดคุยอยู่ด้วยกันภายในครอบครัวสำคัญน้อย ปล่อยให้ลูกหลานอยู่ตามลำพัง ไม่ได้ใส่ใจรับรู้ความประพฤติของลูกหลาน ใช้อารมณ์ในการดุด่าลงโทษไม่เปิดใจรับฟังลูกหลาน และ ผู้ปกครองบางส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เวลาทั้งหมดกับการเรียนหนังสือตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในลักษณะสัมพันธภาพพ่อแม่รังแกฉัน สัมพันธภาพห่างเหิน สัมพันธภาพเจ้ากรรมนายเวร และ สัมพันธภาพกัลยาณมิตร ตามลำดับ

3) การสอนโดยผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ โดยผู้ปกครองบอกสอนด้วยลูกด้วยการใช้อารมณ์ฉุนเฉียวเกรี้ยวกราด พูดดุด่าลูกหลาน นำลูกไปสู่อบายมุข และมีผู้ปกครองลักษณะที่ผู้ปกครองไม่มีการพูดห้าม ไม่มีการพูดชี้แจงหรืออธิบายเหตุผล จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการสอนโดยผู้ปกครองในลักษณะการสอนแบบเป็นตัวแบบไม่สร้างสรรค์ และ ผู้ปกครองไม่พูดอบรมไม่บอกสอน

4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ผู้ปกครองดูแลสนับสนุนการเรียนให้ผู้เรียนมุ่งการเรียนทุกรูปแบบโดยไม่ให้ทำงานในบ้าน รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองดูแลกำหนดเวลากำหนดพื้นที่ในการทำกิจกรรม ให้ลูกหลานอยู่ในพื้นที่ที่ผู้ปกครองสามารถกำกับดูแลให้ลูกหลานให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและช่วยเหลือได้ บางส่วนปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองให้อิสระกับลูกหลาน ไม่ได้ปลูกฝังศีลธรรม ไม่ได้ติดตามพูดคุยซักถามความเป็นไปของลูก หากอยู่กับปู่ย่าตายายก็จะผ่อนปรนยอมให้ลูกหลานทุกสิ่งทุกอย่างที่ลูกหลานร้องขอ และ ปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองวางเงื่อนไขโดยปราศจากกติกาที่แน่นอน ปราศจากการกำกับให้คำชี้แนะช่วยเหลือ ใช้คำรุนแรงดุด่าหรือลงโทษ หากพบว่าลูกหลานประพฤติไม่ถูกใจ ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ในลักษณะการวางเงื่อนไขเฉพาะด้านการเรียนหนังสือ การวางเงื่อนไขช่วยเหลืองานบ้าน ผู้ปกครองไม่มีการวางเงื่อนไขและการกำกับดูแลลูกหลาน และ การวางเงื่อนไขตามความพอใจของผู้ปกครอง ตามลำดับ

“พ่อแม่ไม่เลี้ยงดู มีทั้งสองแบบ ทอดทิ้งไปเลยคือพ่อแม่เลิกร้างกัน หรือพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว หรือพ่อแม่มีจริงแต่ทิ้งไปทำงาน ส่งแต่เงินมาให้ ปู่ย่าหรือตายายหรือญาติพี่น้องก็มันไม่มีพ่อแม่ ก็คือพิเศษไง ก็เลยเกินไป ว่าอะไรควรที่จะจำกัด ก็ตามใจ ฉันเลี้ยงมาอย่างนี้ ก็เลยทดแทน ก็เลยชดเชย พ่อแม่ที่ไม่มีความพร้อมในการมีลูก เลี้ยงดูลูกแบบไม่ถูกวิธี ก็ด่ารุนแรง” (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

“คือ หนึ่งครอบครัวแตกแยก เขาไม่ได้รับความอบอุ่นเขาก็เอาแต่ใจตัวเอง เด็กขาดอ่ะนะ เขาก็อยากที่จะได้อะไรเยอะๆ ไม่มีคนเลี้ยงดู สองก็เนี่ย ครอบครัวที่พร้อม ก็ตามใจ

คือไม่ชี้แจงเหตุผลน่ะบางทีอยากได้อะไรก็ให้ เพื่อตัดความรำคาญ ตามใจ มีหลานคนเดียวอยากได้อะไรก็ได้ อยากได้ไอโฟนก็ต้องซื้อไอโฟนให้ เหมือนลูกเทพ" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"สังคมที่บ้าน พ่อแม่ไม่มีเวลาที่จะดูแลลูก ปล่อยไว้ เขาก็ต้องแสวงหาอะไรก็ได้ที่ทำให้เขามีความสุข เขาอยากได้ อยากมี อยากเป็น มันก็กลายเป็นว่า ทำให้เขาเห็นแก่ตัวไง" (ศึกษานิเทศก์)

"คนที่ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข ครอบครัวมีระเบียบวินัย พ่อแม่คอยอบรมสั่งสอน คนพวกนี้มาอยู่ในสังคมก็ไม่แหกกฎสังคม ไม่แหกกติกาไม่แหกกฎหรอก กับครอบครัวที่ไม่ได้ปลูกฝัง ฉันอยู่อย่างนั้นสบาย ยังไงก็ได้ พอออกมาปั๊บความเคยชินของเขาก็จะเป็นอย่างนั้น เมื่อถูกกติกาก็จะหงุดหงิด ถ้ามีโอกาสแหกได้ก็แหก ถ้ามีโอกาสจะแอนตี้ได้ ก็จะแอนตี้ อย่างเนี๊ยะ" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"ส่วนใหญ่เนี่ยนะ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ชีวิตมันต่างคนต่างอยู่อ่ะ...พ่อแม่เขา ต้องไปหาทรัพย์มาเกื้อหนุนลูกด้วยความคิดตรงนี้อันดับหนึ่งเลย ไม่ได้ทิ้งนะ แต่ฉันไปไปเพื่อดูแลเธอนี่แหละ แต่ความสัมพันธ์ เวลาที่อยู่ด้วยกันการที่จะมาหล่อหลอมด้วยคำพูดความสัมพันธ์ดีๆ ในบ้านมีน้อยลง ปล่อยให้ลูกอยู่กับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ก็แล้วแต่เธอจะบริโภคเอาอย่างเนี่ย มันก็เป็นปัจจัยเสี่ยงของสังคมปัจจุบันที่รุนแรงนะ" (รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ)

"ปัจจัยเนี่ย ครูว่ามันมาจากครอบครัว อันดับแรกเลยเนี่ย ถ้าเกิดมีปัญหาเด็กที่มีปัญหาเนี่ย พอลงลึกเข้าไปเนี่ยจะถามเลยว่า ส่วนมากแล้ว พ่อแม่แยกกัน หรือว่าอยู่กับปู่อยู่กับย่ากับยาย โดยที่พ่อแม่ไม่ได้ดูแล ขาดความรักความอบอุ่น ถ้าครอบครัวเขาปกติจะไม่มีพฤติกรรมแบบนี้ แล้วอย่างห้องครูนะ ครูประจำชั้นมอสาม ครึ่งนึง ห้าสิบห้าสิบ ที่ผู้ปกครองอ่ะแยกกัน มันก็จะแสดงออกอย่างชัดเจน"(ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ)

"ก็คือ ครอบครัวเนี่ยไม่ได้อยู่ เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กจะอยู่กับญาติพี่น้องปู่ย่า ตายายบ้าง พี่บ้าง น้าบ้าง ทำให้ขาดในเรื่องของการปลูกฝัง ในเรื่องความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยอะไรต่างๆ บางทีทำอะไรเองโดยไม่มีใครบอกกล่าวกับสิ่งที่เขาทำไปเนี่ย ไม่รู้หรอกว่า

สิ่งนั้นผิด บางคนก็ไม่ได้อยู่กับปู่ย่าตายายบางคนอยู่กับพี่ อยู่กับป้า อยู่คนเดียวก็มี เช่าบ้านอยู่เอง พ่อแม่อยู่ต่างจังหวัดอย่างนี้ มี" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"พอกลับไปบ้านเขาก็ อ่า คนที่เลี้ยงดูเขาเนี่ย อาจจะเป็นปู่ย่าตายายอะไรก็ดี ไม่นำพา ก็ปล่อย มึงจะทำอะไรก็ช่ง ไปไหนก็ได้ ที่นี้เด็กออกจากบ้านโดยที่ผู้ปกครองไม่นั้น หรือ กลับบ้านมืดค่ำอะไร ผู้ปกครองไม่ว่าไม่ได้ดุ ไม่ได้ถามเหตุผลว่าทำไมกลับมืด หรือไปไหน จะไป ไหน บางทีผู้ปกครองไม่รู้ หรือ บางบ้านการอบรมลูกเนี่ยนะ กลัวลูกจะโกรธ เพราะเป็นคนมีลูก น้อยกัน กลัวลูกไม่รักมั่ง เป็นอย่างนั้นจริงๆ อะไรก็ เออ เดี๋ยวมันโตมันก็คิดได้ ส่วนมากผู้ปกครอง จะคิดอย่างนี้ แต่ถ้าไม่อบรมมันตั้งแต่ตอนแรก มันจะคิดยาก กว่ามันจะรู้ตัวมันก็สายแล้ว ไม่ อบรมตั้งแต่ต้นไป นะผู้ปกครองยังมีตรงนี้ด้วย" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

"คือบางทีช่วงวัยของผู้ปกครองกับเด็กต่างกัน พ่อแม่ไม่ได้อยู่ ด้วย จะอยู่กับ ปู่กับย่า ซึ่งปู่ย่าเลี้ยงแล้วใช้อารมณ์กับเด็ก ฉะนั้นเนี่ย ทั้งๆ จริงๆ พื้นฐานเด็ก ก็คือ เด็กดี เด็กมี ความรับผิดชอบ แต่เมื่อเด็กได้...บางครั้ง...เขาไม่เข้าใจเด็ก กับสิ่งที่เด็กทำ แล้วคำพูดที่พูดออกมา กับเด็ก เด็กก็จะรู้สึกไม่ดี... พอเค้ารู้สึกไม่ดี พฤติกรรมเด็ก หรือการแสดงออกของเด็ก ก็จะแสดง ออกมาในทางลบอ่ะค่ะ" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

"ส่วนใหญ่ คือ ผู้ปกครองก็จะ...ส่วนหนึ่งก็จะบอกว่า ลูกอ้างว่า..ใช้สืบค้น แล้ว..ผู้ปกครองก็ไม่ได้ติดตามดู ผู้ปกครองก็จะทำงาน แต่...บางบ้านก็จะใช้วิธีการโดยที่...ใช้ คอมพิวเตอร์ ไว้ ไว้ข้างล่าง คือเขาก็จะเห็นด้วยว่าลูกอ่ะ...ทำอะไร ได้ผล แล้วก็...บางบ้าน แต่ แต่ ส่วนน้อย บางบ้านก็จะ...ใช้เวลากำหนดเป็นที่ตั้งให้แค่ 2 ชั่วโมง อย่างเนี่ยอ่ะค่ะ" (ครูผู้สอน รายวิชาภาษาต่างประเทศ)

จากข้อค้นพบตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัย สภาพการณ์ครอบครัว ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) การสอนโดยผู้ปกครอง และ 4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ดังนี้

1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ในลักษณะบ้านลูกโยน บ้านลูกหยอด บ้านลูกแก้ว และ บ้านลูกลอย ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ในลักษณะสัมพันธภาพห่างเหิน สัมพันธภาพพ่อแม่รังแกฉัน สัมพันธภาพกัลยาณมิตร และ สัมพันธภาพเจ้ากรรมนายเวร ตามลำดับ

3) การสอนโดยผู้ปกครอง ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะผู้ปกครองไม่พูดอบรมบอกสอน การสอนแบบเป็นตัวแบบ และการสอนแบบอบรมชี้แนะตามลำดับ

4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ในลักษณะผู้ปกครองไม่มีการวางเงื่อนไขและการกำกับดูแลลูกหลาน การวางเงื่อนไขช่วยเหลืองานบ้าน การวางเงื่อนไขเฉพาะด้านการเรียนหนังสือ และ การวางเงื่อนไขตามความพอใจของผู้ปกครอง ตามลำดับ

1.3.2 ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บางส่วนเห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ผู้ปกครองไม่ค่อยรับฟังการอธิบายเหตุผลจากผู้เรียน ถ้าอธิบายเหตุผลก็จะโดนดุหรือด่าห้ามเถียง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบในลักษณะสัมพันธภาพเจ้ากรรมนายเวร

“พ่อแม่ไม่ยอมรับฟัง เอาความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ไม่มีเหตุผล” (กลุ่มผู้เรียน ม. 2)

“ผู้ปกครองไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น เวลาอธิบายก็ว่าเถียง” (กลุ่มผู้เรียน ม. 3)

1.3.3 ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพครอบครัวที่เป็นอยู่ ปรากฏในลักษณะดังนี้

1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ใน 3 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏใน 2 ลักษณะแรก คือ ลักษณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย พ่อแม่ไปทำงานจังหวัดอื่น และ ปรากฏในลักษณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับพ่อแม่ รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย พ่อแม่เลิกลาหย่าร้างไปอยู่ที่อื่น ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบในลักษณะบ้านลูกหยอด บ้านลูกแก้ว และ บ้านลูกโยน ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ส่วนใหญ่ปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ปู่ย่าตายายแสดงความรักด้วยการตามใจผู้เรียนทุกสิ่งทุกอย่าง และ ลักษณะที่ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ปู่ย่าตายายไม่ใส่ใจดูแลลูกหลาน พ่อแม่มุ่งแต่ทำงานปล่อยลูกอยู่ตามลำพัง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะสัมพันธภาพพ่อแม่รังแกฉัน และ สัมพันธภาพห่างเหิน ตามลำดับ

3) การสอนโดยผู้ปกครอง ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ใน 3 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองชี้แนะบอกสั่งสอนลูกหลาน รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองใช้เหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในการสอนลูกหลาน เช่น สอนให้รู้กาละเทศะการพูดจาให้เหมาะกับสถานะตนเมื่อต้องอยู่กับผู้ใหญ่ สอนให้รู้จักความจำเป็นความพอเหมาะไม่ใช้เวลาฟุ่มเฟือยไปกับโทรศัพท์ สอนการประหยัดการใช้จ่ายเวลาลูกหลานมาขอเงิน เป็นต้น และ ปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ไม่มีการอบรมสอนหรือชี้แจงเหตุผลกับลูกหลาน ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการสอนโดยผู้ปกครองในลักษณะการสอนแบบอบรมชี้แนะ การสอนแบบเป็นตัวแบบกัลยาณมิตร ตามลำดับ

4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ใน 3 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองวางเงื่อนไขเป็นรายข้อ มอบหมายให้ช่วยเหลือภาระงานบ้านบ้างเล็กน้อย วางเงื่อนไขกำกับเวลาในการเล่นเกมและกำกับดูแลการเรียนหนังสือ และคอยช่วยเหลือหากลูกหลานต้องการคำปรึกษา รองลงมาปรากฏในลักษณะที่ ผู้ปกครองกำกับดูแลให้เรียนหนังสือเป็นหลัก ปราศจากการวางเงื่อนไขในการเล่น ไม่ได้มอบหมายให้ช่วยเหลือภาระงานบ้าน และ ปรากฏในลักษณะที่ผู้ปกครองปราศจากการวางเงื่อนไขและไม่มีการกำกับดูแลผู้เรียน ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครองในลักษณะการวางเงื่อนไขช่วยเหลืองานบ้าน การวางเงื่อนไขเฉพาะด้านการเรียนหนังสือ และ ผู้ปกครองไม่มีการวางเงื่อนไขและการกำกับดูแลลูกหลาน ตามลำดับ

“พ่อแม่เค้าเลิกกัน ฉันเลี้ยงมาแต่เล็ก เนี่ยกลับมา เพื่อนเขามีอะไรทะเลาะกับใคร จะมานั่งเล่าให้ฟัง ย่า วันนี้เพื่อนหนูคนนั้นทะเลาะกับคนนี้ เล่าเสร็จแล้ว ฉันบอกไม่ต้องไปใส่

ใจนะลูกปล่อย เรามานะเรียนอย่างเดียว จบแล้วมีเพื่อนใหม่ได้อีก" (คุณย่า ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม. 1)

"คือ ถ้าแบบเขาเห็น เขาเห็นสภาพแวดล้อม คำพูดคำจา คนในครอบครัวประมาณนั้น เพราะส่วนมากที่เห็นเด็กพูดจาหยาบคาย พ่อแม่ก็จะแบ๊บ แว๊ด แว๊ด แว๊ด ก่อน" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.1)

"ลูกพี่ชายอ่ะครับ พ่อแม่เค้าเลิกกัน เนี่ยแม่ผมกับผมก็เอามาเลี้ยง ตั้งแต่เขาอยู่ ป. 4 มันก็หลายอย่างนะ ในบ้านก็ไม่มีใครเห็นแก่ตัวแล้วก็ปล่อยใครทิ้ง ใครลื่นล้มก็ช่วยเหลือ ผมก็ไม่ได้สอนอะไรเขามาก แต่ให้เขาซึมซับในสิ่งที่ เราทำมากกว่า" (คุณอา ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม. 5)

"ก็ น่าจะเกิดมาจากการตามใจของพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรม ลูกต้องการอะไรก็ให้เลย แล้วพ่อแม่ไม่ค่อยได้อยู่ใกล้ชิด ส่วนใหญ่ก็จะอยู่กับตากับยาย ส่วนใหญ่ก็จะไปมุ่งกับการทำงานส่วนตัว จะมีเวลาดูแลก็เช้าเย็นเท่านั้น มาเย็นรวม เช้าแยก ลูกเคว้ง ลูก ในช่วงกลางวันเนี่ยหรือว่าช่วงที่วันหยุด จะไม่มีโอกาสที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับคนในบ้านเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ก็ต่างคนต่างอยู่ ตังค์อยู่หน้า บนโต๊ะน่ะลูกนะ จะเอาอะไรก็ของอยู่ตรงนั้นนะตรงนี้นะ บางครั้งก็ไม่ได้คุยกันโดยตรง" (พระครู)

"พ่อแม่ พอลูกอยากได้โทรศัพท์ อยากได้โน๊ตบุ๊ค บอกว่า เนี๊ยะ จะเอาไปศึกษาเล่าเรียน แม่ก็ให้ แม่ก็ให้ แต่ว่าแม่ก็ไม่รู้หรอก พ่อแม่ก็ไม่รู้ไง เพราะพ่อแม่เรียนมาน้อย ลูกอยากได้ บอกว่า เนี๊ยะ จะเอาไปศึกษาเล่าเรียน แม่ก็ให้ แต่ว่าแม่ก็ไม่รู้หรอกว่าลูกมันเล่นเกมหรือไม่เกม ลูกเอาแต่ใจ เพราะว่าเราเลี้ยงแบบตามใจ" (แพทย์ประจำตำบล)

"ยกตัวอย่างใกล้ตัว อย่างลูกชาย ไม่ค่อยชอบไปเรียน เค้าเป็นคนเรียนเก่งน่ะ เค้าเรียนเก่งแต่เค้าบอก..ไม่อยากเรียน ก็คือ เราก็อาจจะตามใจเค้านิดหนึ่ง ให้เค้าย้ายโรงเรียน ก็คือว่าเราก็ไม่รู้ว่าเค้าอยากจะไปตามเพื่อนเค้า เราแก้ปัญหาโดยการ ขอ...เค้า เป็นข้อๆ ไป แล้วก็ให้เค้าปฏิบัติอย่างเคร่งครัด" (ผู้ใหญ่บ้าน)

จากมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) การสอนโดยผู้ปกครอง และ 4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ดังนี้

1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ปรากกฏภาพที่เป็นอยู่ในลักษณะบ้านลูกหยอด บ้านลูกแก้ว และ บ้านลูกโยน ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากกฏภาพที่เป็นอยู่ในลักษณะสัมพันธภาพห่างเหิน สัมพันธภาพพ่อแม่รังแกฉัน และ สัมพันธภาพกัลยาณมิตร ตามลำดับ

3) การสอนโดยผู้ปกครอง ปรากกฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะการสอนแบบเป็นตัวแบบ และการสอนแบบอบรมชี้แนะตามลำดับ

4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ในลักษณะผู้ปกครองไม่มีการวางเงื่อนไขและการกำกับดูแลลูกหลาน การวางเงื่อนไขช่วยเหลืองานบ้าน และ การวางเงื่อนไขเฉพาะด้านการเรียนหนังสือ ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) การสอนโดยผู้ปกครอง และ 4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง มีสาระสำคัญดังนี้

1) การอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นลักษณะการอยู่ร่วมภายในบ้านเดียวกันของพ่อแม่ลูก ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ใน 4 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะบ้านลูกโยน รองลงมาปรากฏในลักษณะบ้านลูกหยอดและลักษณะบ้านลูกแก้ว และ ส่วนน้อยที่ปรากฏในลักษณะบ้านลูกลอย ตามลำดับ ดังนี้

1.1) บ้านลูกโยน เป็นลักษณะที่ผู้เรียนอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย พ่อแม่หย่าร้างแยกทางกัน

1.2) บ้านลูกหยอด เป็นลักษณะที่ผู้เรียนอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย หรือญาติ เพราะพ่อแม่ไปทำงานที่จังหวัดอื่นไม่ได้อยู่ด้วยในบ้านเดียวกัน

1.3) บ้านลูกแก้ว เป็นลักษณะที่ผู้เรียนอยู่ร่วมบ้านเดียวกับพ่อแม่

1.4) บ้านลูกลอย เป็นลักษณะที่ผู้ปกครองปล่อยให้ลูกอยู่กันตามลำพัง

2) สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์การได้อยู่ใกล้ชิดพบหน้า พูดคุยสนทนา รับฟัง ซักถามความเป็นไปในแต่ละฝ่าย ใช้เวลาในการทำกิจกรรมภายในบ้านหรือนอกบ้านร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพปัจจุบันใน 2 ด้าน ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะสัมพันธภาพห่างเหิน รองลงมาปรากฏในลักษณะสัมพันธภาพพ่อแม่รังแกฉัน สัมพันธภาพกัลยาณมิตร และ สัมพันธภาพเจ้ากรรมนายเวร ตามลำดับ ดังนี้

2.1) สัมพันธภาพเชิงบวก ปรากฏในลักษณะสัมพันธภาพกัลยาณมิตร เป็นลักษณะผู้ปกครองให้ความใส่ใจรับฟังลูกหลาน คอยช่วยชี้แนะ ช่วยเหลือ กำกับติดตามให้ลูกหลานให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข และสนับสนุนลูกหลานในการเรียนหนังสือ

2.2) สัมพันธภาพเชิงลบ ปรากฏใน 3 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1) สัมพันธภาพห่างเหิน เป็นลักษณะที่ผู้ปกครองไม่ได้ใส่ใจรับรู้ความประพฤติของลูกหลาน ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ไม่ค่อยจัดเวลาสำหรับให้ความใกล้ชิดสนทนาพูดคุยรับฟัง ซักถามความเป็นไปกับผู้เรียน ผู้ปกครองหรือพ่อแม่อยู่ร่วมบ้านเดียวกันกับผู้เรียนแต่ไม่ค่อยได้พบปะเห็นหน้ากัน ไม่มีเวลาดูแลรับรู้ความเป็นไปของลูกหลาน

2.2.2) สัมพันธภาพพ่อแม่รังแกฉัน เป็นลักษณะผู้ปกครองให้การตามใจตอบสนองตามความต้องการของลูกหลานทุกอย่าง โดยไม่มีการชี้แจงเหตุผล เช่น ลูกหลายอยากได้รถมอเตอร์ไซด์ก็ซื้อให้ ลูกหลานไปติดยาเสพติดก็ไม่ห้าม เป็นต้น

2.2.3) สัมพันธภาพเจ้ากรรมนายเวร เป็นลักษณะผู้ปกครองเป็นใหญ่ปราศจากการรับฟังลูกหลาน ใช้อารมณ์คำรุนแรงดุด่าหรือลงโทษ หากลูกหลานประพฤติไม่ถูกใจหรือไม่ประพฤติตามเงื่อนไข

3) การสอนโดยผู้ปกครอง เป็นลักษณะที่ผู้ปกครองแสดงออกทางวาจาหรือการแสดงออกทางการปฏิบัติต่อผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ใน 3

แบบ ส่วนใหญ่ปรากฏการสอนแบบเป็นตัวแบบ รองลงมาผู้ปกครองไม่พูดอบรมไม่บอกสอน และการสอนแบบอบรมชี้แนะ ตามลำดับ ดังนี้

3.1) การสอนแบบเป็นตัวแบบ เป็นลักษณะผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวประพฤติปฏิบัติตนให้ผู้เรียนได้ยินได้เห็นเป็นประจำ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1.1) ตัวแบบกัลยาณมิตร เป็นลักษณะผู้ปกครองประพฤติตนเป็นตัวแบบในการคอยดูแลเอาใจใส่ทำงานบ้าน และเอาใจใส่ดูแลผู้อยู่ร่วมบ้าน สมาชิกในบ้านเป็นตัวแบบในการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วม ให้ความเกรงใจกันและกัน ใส่ใจช่วยเหลือภาระงานในบ้านและคนรอบข้าง เปิดใจพูดคุยทำความเข้าใจพูดอธิบายเหตุผลตามจังหวะโอกาสเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในบ้าน หรือเหตุการณ์ที่ลูกหลานกำลังเผชิญอยู่ นำเหตุการณ์มาชี้แนะผลลัพธ์ ประโยชน์ ความสูญเสียที่เกิด และ สิ่งที่จะเป็นผลกระทบตามมา เช่น การอธิบายให้ลูกรู้จักการเลือกใช้จ่ายและเก็บออมในเวลาที่ลูกมาขอเงินใช้ เป็นต้น หากมีข้อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และ ไม่เลือกการทะเลาะกันในการแก้ปัญหา

3.1.2) ตัวแบบความรุนแรง เป็นลักษณะผู้ปกครองหรือสมาชิกในบ้านที่ประพฤติตนเป็นตัวแบบในการพูดแสดงความคิดเห็นด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว น้ำเสียงเกรี้ยวกราด คำพูดดุด่า และหรือใช้คำหยาบคาย

3.2) ผู้ปกครองไม่พูดอบรมไม่บอกสอน

3.3) การสอนแบบอบรมชี้แนะ เป็นลักษณะผู้ปกครองบอกกล่าวชี้แนวการปฏิบัติ ออกคำสั่ง หรือห้ามปราม

4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยผู้ปกครอง เป็นลักษณะการวางข้อตกลงเงื่อนไขระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ใน 4 ลักษณะ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองไม่มีการวางเงื่อนไขกำกับดูแลลูกหลาน รองลงมาปรากฏการวางเงื่อนไขมอบหมายให้ช่วยเหลืองานบ้าน การวางเงื่อนไขเฉพาะด้านการเรียนหนังสือ และ การวางเงื่อนไขตามความพอใจของผู้ปกครอง ตามลำดับ ดังนี้

4.1) ผู้ปกครองไม่มีการวางเงื่อนไขและการกำกับดูแลลูกหลาน

4.2) การวางเงื่อนไขช่วยเหลืองานบ้าน เป็นลักษณะผู้ปกครองวางกำหนดเวลา กำหนดพื้นที่ในการทำกิจกรรม ให้ลูกหลานอยู่ในพื้นที่ที่ผู้ปกครองสามารถเห็นและช่วยเหลือได้ เช่น กำหนดพื้นที่การใช้คอมพิวเตอร์ กำหนดหน้าที่ให้ช่วยเหลืองานบ้าน กำหนดเวลาให้เล่นเกมและทบทวนการเรียน เป็นต้น และคอยช่วยเหลือให้คำชี้แนะ กำกับติดตามให้ลูกหลานให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข

4.3) การวางเงื่อนไขเฉพาะด้านการเรียนหนังสือ เป็นลักษณะผู้ปกครองดูแลสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เวลากับการเรียนหนังสือ โดยปราศจากการวางเงื่อนไขในการเล่น และ ไม่ได้มอบหมายให้ช่วยเหลือภาระงานบ้าน

4.4) การวางเงื่อนไขตามความพอใจของผู้ปกครอง เป็นลักษณะผู้ปกครองวางเงื่อนไขที่ปราศจากกติกาที่แน่นอน และปราศจากการกำกับให้คำชี้แนะช่วยเหลือ โดยผู้ปกครองจะใช้คำรุนแรงดุด่าหรือลงโทษ หากพบว่าลูกหลานประพฤติไม่ถูกใจหรือไม่ประพฤติตามเงื่อนไข

1.4 ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ดังต่อไปนี้

1.4.1 ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะวิถีชีวิตผู้คนผูกโยงเข้าไปสู่สังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุค (Facebook) ไลน์ (Line) วงสนทนากลุ่มเพื่อน การ์ตูน หนัง ละครย้อนหลัง และ สังคมออนไลน์อื่น ตัวแบบสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ในโลกออนไลน์มีทั้งข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หนังละคร เกม และข้อมูลด้านอื่นๆ สามารถแทรกซึมเข้ามาในวิถีชีวิตได้ง่ายผ่านโทรศัพท์ รองลงมาปรากฏในลักษณะค่านิยมของผู้คนส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเปลี่ยนไปจากภาคการเกษตรไปสู่การเลือกทำงานที่มีรายได้ประจำ ทำงานราชการ ทำงานโรงงาน มากกว่าการทำภาคเกษตร ผู้คนแข่งขันในการทำงานหารายได้การมีชื่อเสียงตำแหน่ง การลงทุนให้ตนเองอยู่ลำดับที่โดดเด่น ในการจัดลำดับผลคะแนนโอเน็ตระดับโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับประเทศ ผู้คนในชุมชนลงทุนผลักดันให้ลูกหลานได้เรียนในโรงเรียนมีชื่อเสียง การแข่งขันในการแสวงหาทุนทรัพย์สิน สะสม เงิน บ้าน ยานพาหนะ สภาพครอบครัวที่ภรรยาออกไปทำงานนอกบ้านเคียงข้างสามีเพื่อให้ได้ครอบครองวัตถุทุน วิถีการกินอยู่ลดเวลากระบวนการขั้นตอนลงพร้อมกับการแทนที่โดยเทคโนโลยีสารเร่งการผลิตอาหารจำนวนมากแปรรูปเป็นอาหารแห้ง อาหารสดแช่แข็ง อาหารสำเร็จรูปบรรจุภาชนะพร้อมอุ่นร้อนบริโภคได้ทันที ตลอด 24 ชั่วโมง และ ตัวแบบพฤติกรรมมารยาทของผู้ใหญ่หรือบุคคลสำคัญในสังคม จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบเหตุการณ์

แห่งยุคในลักษณะตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์แห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ทุนนิยมการทำงานที่มีรายได้ประจำ ทุนนิยมการแข่งขันที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่น ทุนนิยมการแสวงหาสะสมวัตถุทุน นวัตกรรมการตัดต่อพันธุกรรมฮอร์โมนเร่งผลิตอาหาร นวัตกรรมสถานบริการอาหาร และ ตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์จากบุคคลในสังคม ตามลำดับ

"เด็กผู้หญิง แต่งหน้ามาโรงเรียนนี่แต่งหน้าทาปากกันนั่นนะ นี่คือแบบ คือดูจากไลน์ ดูจากไอ้นั่น เขาแต่งหน้ายังไง เค้าชอบวิธีการ ชอบแล้วก็มารวมกันแต่งหน้า ทั้งๆ ที่ถามว่าเหมาะไหมกับการเป็นนักเรียน ไม่เหมาะ แต่ทำ มอต้นนะ ปากแดงมา โอ๊ย! ปากแดง ใช้วิธีอะไรสารพัด ของเขาน่ะ" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"อย่างเรื่องชู้สาวเนี่ย สมัยก่อนโตเป็นหนุ่มแล้วเนี่ย โอ ยังไม่รู้เลย แต่สมัยนี้รู้แล้วเพราะอะไร สื่อ สื่อสังคม" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป)

"เด็กรุ่นนี้สมัยนี้เดี๋ยวนี้มีแต่สิ่งอำนวยสะดวกสบาย หุงข้าวก็ไม่ต้องมาก่อไฟแล้ว กลับบ้านก็ไม่ต้องไปก่อไฟเป่าไฟตูดโด่ง ควันอืด ไม่ต้องแล้ว ข้าวก็ไม่เสียบปลั๊ก มันมีสตางค์เข้าเซเว่น ข้าวก็เสร็จแล้ว สุกแล้ว เขาเรียกว่าสมัยพระศรีอารย์ อยู่ทุกวันนี้จะกินอะไรก็ได้กิน หลับตาก็ได้กิน เดี๋ยวนี้ โอ้! หลับตาเห็น มีกะตังค์ก็ไปซื้อไปคว้ามาเลย" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"ปัจจัย... คือถ้าเป็นความคิดของครู.. คิดว่า สมัยนี้คืออะไรคือต้องเร็ว อะไรต้องได้ดั่งใจ อย่างนี้อ่ะค่ะ.. ทุกอย่างมันมีสื่อมันมีอะไรที่ คือ สามารถทำให้เขาติดต่อสื่อสารอะไรได้เร็ว เพราะฉะนั้นเขาจะไม่มีความอดทนที่จะ...รอ หรืออดทนกับสิ่งต่างๆ เนี่ย ไม่ ไม่มีความอดทน" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

"สมัยก่อนครอบครัวพ่อแม่ปู่ย่าตายายอยู่ด้วยกัน ไปไร่ไปนาด้วยกัน เดี๋ยวเย็นเขากลับมา กลางคืนอยู่ด้วยกันอบอุ่น แต่สังคมปัจจุบัน อาชีพเปลี่ยนคนนิยมทำงานได้เงินเดือนดีกว่า ทำงานโรงงาน ทำงานราชการมีเงินเดือนกิน ดูมั่นคงกว่า แต่...ถ้าคิดให้ดีเถอะคุณไม่เหลืออะไร คนส่วนใหญ่ก็จะไม่รู้จักพอ มัน อยากได้มากๆ ได้เท่าไหร่ก็ไม่พอ พอมีลูกไม่เป็นไรให้คนนั้นเลี้ยง คนนี้เลี้ยง ปู่ย่าตายายเลี้ยง เฮ้ย นี่ไง เด็กปัจจุบันถึงเป็นอย่างนี้ เพราะไอ้คนที่มีไม่ได้คิดว่าจะต้องอยู่ ใครก็ได้ แต่แต่เค้าไม่กังวลตรงนี้ว่าเด็กเกิดมาเป็นตัวเป็นตนมันต้องรับอะไรบ้าง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

"แล้วสภาพเศรษฐกิจเดี๋ยวนี้ คนใช้เงินเกินตัว เพื่อจะเชิดหน้าชูตาในสังคมได้ ถ้าคนไหนรวย ก็ดูคนนับหน้าถือตาดี คนไหนจนก็มักไม่ค่อยจะมีคนจะดูแล หรือว่าไม่มีใครคบด้วยเนี่ย พ่อแม่ต้องออกหาเงินทั้งคู่ พอกลับไปบ้าน เวลากินข้าวเย็นต่างคนต่างกินไม่ได้พูดคุยกัน จริงไหม ไม่อยากคุย ไม่อยากพูดคุยแล้ว บางทีกลับมาเหนื่อย เหนื่อยพาลลูก ดุดี ดุส่งซะเลย" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

"บริบทสภาพสังคม ทำอะไรมันก็แข่งขัน แก่งแย่งกัน ทำงานก็แข่งแข่งที่จะดีเด่นให้รางวัล ด้านวัตถุแข่งกันมีโทรศัพท์ แม้แต่การเรียนเนี่ย เออ ก็เป็นวัตถุอีก ครูชอบให้รางวัลที่เป็นวัตถุ ให้สิ่งของให้เกียรติบัตร จัดลำดับเด็กในห้อง ให้รางวัลเป็นแค่คำชมเชยคำพูดที่ให้กำลังใจก็พอแล้ว แม้แต่เขต อย่างโอเน็ตพอสอบปุ๊บ จัดแล้ว ไอ้โรงเรียนที่บริบทโรงเรียนขนาดเล็กบริบทต่ำก็ไปอยู่ที่ท้าย เพราะตัวเลือกเขาไม่มี ไอ้โรงเรียนอันดับ 1 ก็โพสต์กันว่าเค้าอันดับ 1 ของเขต มันทำให้เกิดการสูญเสียกำลังใจของคนที่อยู่ร่วมกัน แล้วก็ทำให้เกิดการแข่งขัน ทางจิตใจไม่ได้ถูกยกขึ้นเลย" (ศึกษานิเทศก์)

"ที่นี้ เด็กโรงเรียนเราเนี่ย เป็นเด็กที่ผู้ปกครองอยากจะเอานักเรียนเข้ามา ไม่ว่าจะเป็น มอต้น หรือ มอปลาย ก็แล้วแต่ คนก็อยากจะเอาเข้ามา เมื่อเข้ามาแล้ว เด็กเรียนไม่ได้ ก็ปัญหามันเกิด ทางบ้านเขาก็เอาลูกไปเรียนพิเศษ ก็อยู่ในห้องเรียนนั้นเหมือนเดิม แต่ไปเรียนพิเศษเพิ่มข้างนอก" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

จากข้อค้นพบภาพปัจจุบันเหตุการณ์แห่งยุค ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ในลักษณะตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ทุนนิยมการแสวงหาสะสมวัตถุทุน ทุนนิยมการแข่งขันที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่น นวัตกรรมบริการด้านอาหาร และ ตัวแบบบุคคลในสังคม ตามลำดับ

1.4.2 ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บางส่วนเห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะครอบครัวมักผลักดันหว่านล้อมให้ลูกหลานมุ่งการเรียน และ เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง และ เห็นว่าการดูหนังละคร เล่นเกม หรือการเลือกเข้ากลุ่มสังคมออนไลน์ตามความสนใจ สามารถทำได้ง่ายจากโทรศัพท์ ตลอดจนยอมรับว่าในโลกออกไลน์มีทั้งตัวแบบเชิง

สร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบเหตุการณ์แห่งยุคในลักษณะทุนนิยมการแข่งขันที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่น และ ตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ตามลำดับ

"ก็อยากเรียนพิเศษอยู่เหมือนกัน แต่ยังหาที่เรียนไม่เจอ ก็เลยเรียนก็ได้ไม่เรียนก็ได้ อยู่บ้านมันไม่มีอะไรทำ ซักผ้าชั่วโมง สองชั่วโมง ที่เหลือก็ว่างๆ เรื่อยๆ ดูหนังบ้าง ละก็เล่นเกม (หัวเราะ) ROV มันสนุก แล้วเราก็รู้จักชื่อภาษาอังกฤษด้วยไง" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

"ในโลกโซเชียลเนี่ย วัยรุ่นเค้าคุยอะไรกัน มันแล้วแต่กลุ่ม แล้วแต่กลุ่มสังคม กลุ่มความสนใจ มันมีหลายด้านนะครับ ด้านกีฬา ด้านงานอดิเรก เพื่อนคุยกันเรื่องงาน เรื่องอะไร แชทกลุ่มของห้อง แล้วแต่ความสนใจอีกล่ะครับ" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

1.4.3 **ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะผู้คนสามารถเข้าถึงสังคมออนไลน์ เกม ข่าว ในโลกออนไลน์มีตัวแบบทั้งเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ให้พบเห็นได้ง่ายผ่านโทรศัพท์มือถือ รองลงมาปรากฏในลักษณะผู้คนในชุมชนแข่งขันกันให้ลูกหลานโดดเด่นกว่าเพื่อนบ้านคนอื่น ครอบครัวพ่อแม่ลงทุนสนับสนุนผลักดันให้ลูกหลานไปเรียนพิเศษ เพื่อนหวังให้ลูกหลานได้สอบผ่านการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ตัวแบบความประพฤติในแนวสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ของบุคคลแวดล้อมในสังคมโรงเรียน บุคคลในวงการศึกษา และ บุคคลในสังคม เช่น ผู้เรียนที่ได้รับรางวัลนักเรียนดีเด่นแต่ภายหลังมีความประพฤติไม่ดีต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์ของครูผู้สอนหรือผู้ใหญ่ผู้เข้าร่วมประชุมหรือพิธีการ เป็นต้น ตลอดจนสภาพครอบครัวที่แสวงหาทรัพย์สินเงินตรา จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบเหตุการณ์แห่งยุคในลักษณะตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ทุนนิยมการแข่งขันที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่น ตัวแบบในสังคม และ ทุนนิยมการแสวงหาสะสมวัตถุทุน ตามลำดับ

"ปัจจุบัน เด็กวัยรุ่นหรอ...เอาแต่ใจ ติดเกม เพราะว่า เออ...เทคโนโลยีมันเข้ามาเยอะมาก เราอ่ะนะ ตอนแรก เราตั้งใจเอาอินเตอร์เน็ตมา เพื่อให้ฟามรู้เพิ่มขึ้น แต่ที่เนี๊ยะ มันเอาไปใช้ในทางผิด" (แพทย์ประจำตำบล)

"ตามความต้องคิด เทคโนโลยี เทคโนโลยีใหม่ที่เข้ามา พวกโซเชียล พวกนี้ทำให้พฤติกรรมเด็ก เปลี่ยนไป แล้วเดี๋ยวนี้ก็ต้องเรียนพิเศษ เนี่ย จะได้ช่วยงานบ้านก็วันอาทิตย์ เพราะว่าวันเสาร์ก็เรียนพิเศษ" (คุณแม่สอง ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม3)

"ติดโทรศัพท์เนี่ยคิดว่าอันดับ 1 เนี่ย ติดโทรศัพท์ เล่นเกม เพราะว่าเทคโนโลยีมันไปไกลมากเลย เด็กมัน เด็กคือ เด็ก มันยังไงอ่ะ สื่อสารน่ะมันเร้ว มัน มันเยอะอ่ะ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.5)

"เนี่ย เดี๋ยวมอสี่ แม่เค้าจะให้เรียนที่จังหวัดที่แม่เค้าทำงานอยู่ ที่โน้นโรงเรียนเค้าดังเยอะน่ะ โรงเรียนที่แม่เค้าทำงานอยู่อ่ะนะ เค้าจะเอาลูกไปติวเตอวอะไรเงี๊ยะ จะให้ไปสอบเข้าที่โน้น ทีนี้อยู่ ถ้าอยู่กะเราจะไปติวที่นั่นก็ไม่มีคนพา" (คุณย่า ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.2)

"พ่อแม่ต้องส่งไปเรียนกวดวิชา แล้วการไปกวดวิชาน่ะเขาต้องจ่ายถูกไหม โรงเรียนที่เรียนก็ต้องแพงแพง โรงเรียนดีดี โรงเรียนกวดวิชาจ่ายเงินตลอดใช่ไหม แล้วเข้าไปเรียนแข่งกันใช่ไหม อันนั้นคือสิ่งที่มันหล่อหลอมเด็ก นั่นคือคุณลงทุนคุณต้องเยอะ คุณต้องเอาคืน สุดท้ายคุณเป็นคนเห็นแก่ตัว" (บาทหลวง)

"ปัจจุบันเนี่ย แม้แต่พ่อแม่ แม้แต่ครูบาอาจารย์ ผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนในสังคม หรือคนที่เขาเจอะเจอคนอื่นๆ มันเกิดการเคารพมั้ย เช่น ในที่ประชุม โทรศัพท์เข้ามาป๊าบเนี้ยะ บางทีคุณไม่ได้ดูเลยว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม คุณก็เอาหยิบโทรศัพท์ขึ้นมาแล้วก็พูดเสียงดัง นั้นก็แปลว่าสังคมในปัจจุบันนี้ มันช่วยหล่อหลอมไปด้วยซ้ำว่า ไอ้สิ่งที่มันผิด ไม่เหมาะสม แต่ทำกันโดยทั่วไป กลายเป็นสิ่งที่เด็กเรียนรู้ว่า ก็ไม่เห็นเขาว่าอะไร" (บาทหลวง)

"เราเห็นจากพฤติกรรมของเด็กเนี่ย ที่ได้โรงเรียน อ่า... ที่ได้ทุนพระราชทาน เรียนเก่ง แต่สุดท้ายเด็กไปไม่ถึงฝั่ง มอ 2 มอ 3 ออกแล้ว มีครอบมีครัวไปก่อนที่จะจบ ก็...เป็นตัวอย่างของความไม่สำเร็จในหน้าที่การเรียนเนี่ย" (พระครู)

จากข้อค้นพบภาพปัจจุบันเหตุการณ์แห่งยุค ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองและผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ในลักษณะตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ทุนนิยมการแข่งขันที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่น ทุนนิยมการแสวงหาสะสมวัตถุทุน และ ตัวแบบบุคคลในสังคม ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ใน 3 ส่วน ประกอบด้วย 6 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ทุนนิยมการแสวงหาสะสมวัตถุทุน ทุนนิยมการแข่งขันที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่น ทุนนิยมการทำงานที่มีรายได้ประจำ นวัตกรรมด้านอาหาร และ ตัวแบบบุคคลในสังคม ตามลำดับ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ มีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ

1.1) ตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน เป็นลักษณะตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และตัวแบบไม่สร้างสรรค์ในลักษณะภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และ ข้อความ ในโลกออนไลน์ แอฟพลิเคชั่น (Application) และหรือสังคมออนไลน์ ผู้คนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ

1.2) ตัวแบบในสังคม เป็นลักษณะแบบแผนการประพฤติปฏิบัติตนของบุคคลแวดล้อม ในสังคมโรงเรียน สังคมการศึกษา และ สังคมชุมชน ทั้งแบบแผนเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์

2) ทุนนิยม เป็นลักษณะการแข่งขันที่สังคมให้ความสำคัญในการสะสมทุน ปรากฏใน 4 ลักษณะ ได้แก่

2.1) ทุนนิยมการแสวงหาสะสมวัตถุทุน เป็นลักษณะผู้คนแข่งขันกันในการแสวงหาตำแหน่งและรายได้ สะสมวัตถุทุน เช่น เงิน บ้าน ยานพาหนะ เป็นต้น ทำให้เกิดสภาพการณ์ครอบครัวที่ภรรยาออกไปประกอบอาชีพเคียงข้างไปกับสามี เพื่อให้ได้ครอบครองทุนด้านวัตถุ

2.2) ทุนนิยมการแข่งขันให้ตนได้อยู่เหนือกว่าผู้อื่น เป็นลักษณะการแข่งขันทางการศึกษา เช่น การจัดอันดับผู้เรียนได้คะแนนสูงประจำชั้นเรียน การประกวดแข่งขันทักษะทางวิชาการล่าสะสมรางวัลหรือเกียรติบัตร การจัดอันดับโรงเรียนที่ได้คะแนนโอเน็ตสูง เป็นต้น ในส่วนผู้คนในชุมชน เพื่อนบ้าน ครอบครัว พ่อแม่แข่งขันกันลงทุนสนับสนุนลูกหลานไปเรียนกวดวิชา ผลักดันให้ลูกหลานให้สอบผ่านการคัดเลือกได้เข้าเรียนในโรงเรียนมีชื่อเสียง เพื่อสนองตอบความต้องการของพ่อแม่วงศาคณาญาติในลักษณะ เช่น เชิดชูหน้าตาวงศ์ตระกูลให้เด่นกว่าคนอื่น หาตลาดขายยาเสพติด เป็นต้น

2.3) ทุนนิยมการทำงานที่มีรายได้ประจำ เป็นลักษณะค่านิยมของผู้คนเลือกทำงานโรงงาน งานราชการ หรืองานรับจ้างที่สามารถรับรายได้แน่นอนในแบบรายวันหรือรายเดือน

3) นวัตกรรมบริการด้านอาหาร ปรากฏใน 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1) สถานที่ที่เปิดให้บริการอาหารสำเร็จรูป อาหารแห้ง และ อาหารสดแช่แข็ง พร้อมภาชนะที่เปิดบริการให้บริโภคได้ทันที ตลอด 24 ชั่วโมง

3.2) เทคโนโลยีการตัดต่อพันธุกรรมฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตในพืชและสัตว์ที่นำมาเป็นอาหาร

1.5 ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1.5.1 ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะโรงเรียนจัดหลักสูตรสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 3 ระดับ ได้แก่

1) ระดับหลักสูตรชั้นเรียน จัดใน 2 ส่วน คือ

1.1) หลักสูตรให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับชั้นเรียน จัดใน 4 แบบ ได้แก่

1.1.1) จัดแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา ครูสอนสอนสอดแทรกในแต่ละรายวิชาตามตารางรายคาบเรียน ใช้การเปิดคลิปให้ความรู้ผู้เรียนดู หรือ พูดสอนอบรมให้ความรู้และปลูกฝังตักเตือนเจตคติผู้เรียนที่ประพฤติบกพร่องไปพร้อมกับผู้เรียนที่ไม่ได้ประพฤติบกพร่องรวมกันทั้งชั้นเรียน จนผู้เรียนที่ประพฤติบกพร่องรู้สึกเสียหน้า ส่วนผู้เรียนที่ไม่ได้ประพฤติบกพร่องรู้สึกเบื่อหน่าย

1.1.2) จัดแบบเนื้อหาห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคม โดยโรงเรียนจัดโครงสร้างเนื้อหาและกิจกรรมให้ความรู้ปลูกฝังเจตคติผู้เรียนแต่ละชั้นเรียนห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคม และจัดโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรโรงเรียนมากกว่าเกณฑ์การจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งตารางเรียนรายคาบ และชั่วโมงเรียนรวมตลอดทั้งปีมากกว่าเกณฑ์ของหลักสูตรแกนกลาง

1.1.3) จัดแบบรายวิชาพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะการพูดอธิบายเนื้อหาความรู้คุณธรรมจริยธรรม เน้นการสอนเนื้อหาให้ความรู้ปลูกฝังเจตคติ โดยจัดตารางสำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 1 จำนวน 1.5 หน่วยกิต รวม 3 คาบต่อสัปดาห์ รวมจำนวน 60 คาบต่อภาคเรียน โดยครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้สอน

"มีมีมี เหมือนกับว่ามี กลุ่มสาระที่เขาจะ... เอา เอา เอา พวก...เกริ่นเกริ่นไปก่อนเน๊าะ ดูแลในกลุ่มสาระสังคมมันก็จะมีวิชาผมจำไม่ได้ว่าวิชาอะไร จะเป็นพุทธศาสนาไหม หรือศีลธรรมจริยธรรม แล้วก็ส่วนหนึ่งนะในหลักสูตร" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

1.1.4) จัดหลักสูตรแบบเทียบเคียง โดยครูผู้สอนคัดลอกแผนการสอนหลักสูตรจากบริบทชุมชนโรงเรียนอื่น นำมาทำเป็นแผนการสอนหลักสูตรโรงเรียน และ ให้ความรู้ในชั้นเรียน

1.2) หลักสูตรฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับชั้นเรียน จัดใน 4 แบบ ได้แก่

1.2.1) จัดแบบบูรณาการรวมเวลาไม่มีคาบในตารางเวลาเรียน เป็นลักษณะฝ่ายวิชาการจัดบูรณาการรายวิชาหน้าพลเมือง สำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่มีคาบเรียน มีจำนวน 0.5 หน่วยกิตต่อภาคเรียน โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้ดูแลมอบหมายกำกับติดตามให้ผู้เรียนวางแผนและปฏิบัติโครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดี ผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิบัติต้องเข้าร่วมกิจกรรมปกติของโรงเรียน กิจกรรมชุมชน กิจกรรมที่ต้องทำเพิ่มเติมนอกเหนือเวลาเรียน และผู้เรียนบันทึกลงสมุดบันทึกกิจกรรมหน้าที่พลเมือง โดยต้องมีผู้ลงนามรับรองการทำกิจกรรมของผู้เรียน แต่ผลการจัดไม่เห็นว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เองเพิ่มขึ้น แต่ผลที่ปรากฏว่าผู้เรียนยังคงต้องได้รับการกระตุ้นเตือนติดตามในการปฏิบัติหน้าที่ตนเอง

1.2.2) จัดแบบบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกรายวิชา โดยครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันแบบจับคู่ แบบกลุ่ม การจดบันทึก ฝึกการเขียนอธิบายวิธีคิด การปฏิบัติตามกติกาชั้นเรียน และ การกำหนดกติกาข้อตกลงร่วมกัน

1.2.4) จัดแบบบูรณาการการฝึกคิดเชิงสันติในรายวิชา โดยครูผู้สอนสอดแทรกการฝึกคิดเชิงสันติ เสริมเจตคติมุมมองตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ยกประเด็นที่อยู่ในบทเรียนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียตามประเด็นในบทเรียน

2) ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) มีการจัดใน 2 ส่วน คือ

2.1) การให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) มีการจัด 4 ลักษณะ ได้แก่

2.1.1) จัดอบรมปฐมนิเทศ เป็นการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติตนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมโรงเรียน จำนวน 1 วัน โดยฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดูแลทำการอบรมทำความเข้าใจกับผู้เรียนใหม่

2.1.2) จัดแสดงธรรมเทศนาสัปดาห์ละครั้ง โดยในตอนเช้าหลังกิจกรรมหน้าเสาธง นิมนต์พระสงฆ์พระธรรมทูตให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

2.1.3) จัดประชุมระดับสายชั้นรายสัปดาห์ เป็นลักษณะกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติผู้เรียนกลุ่มใหญ่ประชุมรายสัปดาห์ เช่น ประชุมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกวันอังคาร ประชุมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทุกวันพุธ ประชุมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกวันพฤหัสบดี เป็นต้น โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นดูแลผู้เรียนในความรับผิดชอบเข้าร่วมประชุม ณ หอประชุมโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ และ ฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้อบรมระเบียบวินัยผู้เรียน

“มอต้น ก็คือปกติโรงเรียนจะมีจัดกิจกรรมประชุมของนักเรียนอยู่แล้วอ่ะ ก็ประชุมเป็นรายสัปดาห์ ประชุมของระดับอ่ะค่ะ คือทั้งมอ สมมุติ มอ 1 อ่ะ ประชุมวันจันทร์ สมมุตินะฮะ ทั้งระดับเลยอ่ะมาร่วมประชุมวันจันทร์ แล้วก็จะ แบ๊บ มีคนมาให้ความรู้ หรือมาสอน ก็เรียกให้เด็กขึ้นหอประชุม แล้วก็ครู ก็จะมีกิจกรรมหรือว่ามีเนื้อหามาอบรมเด็กอ่ะค่ะไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย เรื่องอะไรอย่างนี้อ่ะค่ะ หรือว่าเรื่องของระเบียบวินัย” (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

2.1.4) จัดตามวาระวันสำคัญ จัดกิจกรรมให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติเชื่อมโยงกับวาระวันสำคัญ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทีในวันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น

"ตอนนี้ก็คือเรียน ชั่วโมงนี้ ชั่วโมงนี้ ถูกปะ เสร็จแล้วเวลาว่างก็เอาเด็ก มาเยอะแยะเลยมารวมกัน เพื่อจะตอบโจทย์สมมุติ ตอบโจทย์เรื่องกตัญญู มันไม่ใช่อ่ะ เพราะว่ามันไม่ได้เน้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ สมมุติอย่างนี้ผมยกตัวอย่างเรื่องกตัญญู ถามว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมอะไรเรื่องกตัญญู ไปรอวันที่ 5 ให้เด็กไหว้ ผมว่ามันไม่ใช่ไง ถูกไหม รอแต่ผู้ปกครองมันก็ไม่ได้เนอะ" (ศึกษาธิการจังหวัด)

2.2) การฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) มี 3 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1) จัดกิจกรรมตักบาตรตอนเช้าทุกเช้าวันพฤหัสบดี เป็นการฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติการเป็นผู้ให้การเสียสละและการยินดีกับผู้อื่น โดยจัดประกาศห้องเรียนทำดีหน้าเสาธง

2.2.2) จัดกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมอยู่ร่วมกัน เป็นการฝึกทักษะและปลุกฝังเจตคติการอยู่ร่วมกันผ่านการอบรมพื้นฐานธรรมะสำหรับผู้เรียนใหม่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 ในช่วงปลายเดือนเมษายนของทุกปี ก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 ให้ผู้เรียนมาเข้าค่ายทำกิจกรรมร่วมกัน จำนวน 2 วัน และค้างแรมที่ศาลาวัด จำนวน 1 คืน โดยฝ่ายกิจการนักเรียนและกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลหลัก

"แล้วก็นอกจากประเมินทางด้านการสอบการเรียน แล้วก็มีการประเมินทางด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วย แล้วก็มีการเข้าค่ายธรรมะอบรมพื้นพื้นนั่นแหละส่วนหนึ่ง ในเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียน มี มี มี" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

2.2.3) จัดกิจกรรมการปฏิบัติตามวิถีชีวิตในโรงเรียน เป็นการฝึกทักษะและปลุกฝังเจตคติการปฏิบัติตามกติกา ครูดูแลกำกับตรวจการแต่งกายตอนเช้าหลังจากเสร็จพิธีการหน้าเสาธงขณะเดินแถวมายังอาคารเรียน กำกับดูแลการมาโรงเรียน และ การร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง หากมีผู้เรียนทำผิดกติกาทางฝ่ายกิจการนักเรียนจะให้ทำโทษ เช่น ให้ไปเก็บเศษ

กระดาษ ทำความสะอาดห้องน้ำ หรือช่วยแม่บ้านล้างจานในโรงอาหาร โดยกำหนดเวลาเป็นชั่วโมงหรือนาทีในการทำงาน เป็นต้น

"อย่างเช่น เด็กมาสายให้วิ่งมั่งอะไรมั่ง หรือว่า ให้ทำความสะอาดโรงเรียนบ้าง ให้เก็บกระดาษมั่ง อะไรมั่งพวกเนี่ย" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

"เรื่องของวินัยนักเรียนเนี่ย เราตรวจเครื่องแต่งกายทั้งหมดแหละ ศีรษะจรดเท้าเนี่ย จะ 1 เดือนครั้ง โดยมีครูที่ปรึกษากำกับดูแลในส่วนวินัย อย่างอื่นการมาเรียนเนี่ย เรากำกับทุกวันอยู่แล้ว โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นคนกำกับดูแลประสานงานกับผู้ปกครอง ทุกวันเนี่ย เด็กมาสายบ่อยๆ ประมาณร้อยกว่าคนทุกวัน บางทีก็หมุนเวียนมา ก็จะวนมา ก็จะมีซ้ำบ้าง เราก็จะมีวิธีการในการกำกับ ก็ตัดคะแนนบ้าง ว่ากล่าวตักเตือนบ้าง แล้วก็เชิญผู้ปกครองมาพบ หาสาเหตุที่แท้จริง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายกิจการนักเรียน)

3) ระดับหลักสูตรชุมชน จัดใน 2 ส่วน คือ

3.1) หลักสูตรให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับหลักสูตรชุมชน ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1.1) จัดประชุมปฐมนิเทศผู้ปกครองทั้งผู้เรียนใหม่และผู้เรียนปัจจุบัน เชิญผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมเครือข่ายผู้ปกครอง ร่วมรับฟังแนวปฏิบัติทั้งในด้านวิชาการ ด้านการกำกับดูแลผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้พบปะพูดคุยกับครูที่ปรึกษาประจำชั้นของลูกหลาน โดยฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดูแลหลัก

3.1.2) จัดเยี่ยมบ้านผู้เรียน เป็นลักษณะครูที่ปรึกษาประจำชั้นออกเยี่ยมบ้านผู้เรียนในความรับผิดชอบ ปีละ 1 ครั้ง ประสานข้อมูลให้คำแนะนำผู้ปกครองในการฝึกให้ผู้เรียนช่วยงานในบ้านให้ผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบช่วยเหลือในบ้านทุกวัน เช่น ซักผ้า ช่วยพ่อแม่ทำกับข้าว หุงข้าว ทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น โดยภายหลังการออกเยี่ยมบ้านครูที่ปรึกษาประจำชั้นรายงานผลการเยี่ยมบ้านไปยังฝ่ายกิจการนักเรียน

"ที่นี้เวลา ไปเยี่ยมบ้าน เยี่ยมบ้านผู้ปกครอง เราควรจะพูดคุยกับเขาควรจะว่า เด็กเนี้ยควรจะมีหน้าที่ในรับผิดชอบอะไรบ้างในบ้าน มีความรับผิดชอบอย่างใดอย่างหนึ่งอย่าง" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

"ประสบการณ์เยี่ยมบ้าน ส่วนใหญ่ คือ ผู้ปกครองก็จะ...ส่วนหนึ่งก็จะบอกว่า ลูกอ้าง" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

3.2) หลักสูตรฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับหลักสูตรชุมชน จัดให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้ดูแลมอบหมายดูแลผู้เรียนทั้งชั้นเรียน ให้ร่วมกันวางแผนโครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดี และผู้เรียนร่วมกับครูที่ปรึกษาประจำชั้นออกปฏิบัติกิจกรรมที่ผู้เรียนจะร่วมกันทำประโยชน์ให้กับชุมชน โดยใช้ช่วงเวลานอกเหนือเวลาเรียน เช่น การไปทำความสะอาดโบสถ์หรือศาลาวัดในวันเสาร์ การไปสอนน้องระดับประถมศึกษาหัดอ่านหนังสือในวันเสาร์ เป็นต้น และผู้เรียนบันทึกลงสมุดบันทึกกิจกรรมหน้าที่พลเมือง โดยต้องมีผู้ลงนามรับรองการทำกิจกรรมของผู้เรียน

"แล้วนอกนั้น ก็จะเป็นกิจกรรมอื่นที่เรา เราพยายามปลูกฝังเรื่องระเบียบวินัยให้ ให้เขามีความ ความรับผิดชอบ เราก็จัดให้ อย่างเช่นสภานักเรียน ให้รู้จักเรื่องของภาวะผู้นำ รู้จักบทบาทตัวเอง ได้ทำหน้าที่ตามตำแหน่งอะไรต่างๆ รู้จักช่วยเหลือสังคม มี มีกิจกรรมหนึ่งห้องหนึ่งความดีอะไรต่างๆ ที่เรา เราอยากส่งเสริมให้เขารู้จักแบ่งปันรู้จักการให้ นั่นก็คือสิ่งที่เราทำก็ได้ส่วนหนึ่ง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"เขาจะมีโครงการหนึ่งห้องหนึ่งความดี ที่ปลูกฝังให้เด็กหากิจกรรมทำความดี" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

"รัฐเนี่ย เพิ่มวิชาหน้าที่พลเมืองเข้ามา แต่ว่าไอ้ความ...การ ลงถึงเด็กการปฏิบัติ มันก็ไม่ได้เพิ่มขึ้น เพราะมันก็เหมือนกับเป็นภาระ เป็นภาระของครูที่ให้กิจกรรมกับเด็กไป แต่ว่า ครูที่ ที่รับผิดชอบน่ะจะเป็นครูที่ปรึกษา เพียงแต่มอบงานให้ แล้วเธอทำมาตามที่ได้รับมอบหมาย แต่ไอ้การสอนว่าหน้าที่คืออะไร ความรับผิดชอบคืออะไร สิทธิคืออะไร... เด็กเนี่ย...เขาก็ยังไม่ค่อยรู้ต้องนี้เท่าที่ควร เขาจะเรียกร้องสิทธิ์ แต่เขาไม่รู้หน้าที่" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาฯ)

จากข้อค้นพบภาพปัจจุบันการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏสภาพปัจจุบันการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ใน 3

ระดับ คือ การจัดหลักสูตรระดับชั้นเรียน โดยให้ความรู้ ฝึกทักษะ และปลูกฝังเจตคติ การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) โดยให้ความรู้ ฝึกทักษะ และปลูกฝังเจตคติ และการจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชุมชน โดยให้ความรู้ และฝึกทักษะ ตามลำดับ

1.5.2 ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะโรงเรียนจัดหลักสูตรสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 2 ระดับ ได้แก่

1) ระดับหลักสูตรชั้นเรียน มีการจัด 2 ส่วน คือ

1.1) หลักสูตรให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับชั้นเรียน จัดใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1.1) จัดในรายวิชาสังคม เป็นลักษณะครูผู้สอนให้ผู้เรียนทำใบงานความรู้สันติศึกษาในระดับชั้นเรียน

1.1.2) จัดบูรณาการสอดแทรกลงในรายวิชา เป็นลักษณะครูผู้สอนจัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน การอภิปรายซักถามแลกเปลี่ยนความเห็นร่วมกัน และ ครูผู้สอนดูแลพูดเตือนกำกับผู้เรียนไม่ให้คุยแทรกในขณะทำการเรียนการสอน

"ให้จับกลุ่มเพื่อให้รู้จักความสามัคคีด้วยการถามความคิดเห็นของคนในกลุ่ม ให้นักเรียนเสนอความเห็นของตนเอง ก็จะมีการจัดกลุ่มวิธีแบบของครูเขา ซึ่ง...บางทีก็นักเรียนก็ไม่พอใจอ่ะค่ะ แต่ครูก็พยายามทำให้นักเรียนอยู่ร่วมกันค่ะ บางทีก็เป็นกลุ่มแบบให้เราเลือกกันเอง หรือไม่ก็ตามกลุ่มที่ แบ๊บ ตามที่นั่งอยู่หรือเลขที่ค่ะ มันมีผลต่อความร่วมมือบ้างค่ะ อย่างเช่น แบ๊บ นักเรียนบางคนก็ไม่ถูกกัน แต่ก็ไม่ถึงขั้นมากจนเกินไป ครูก็จัดกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้คุยกันมากขึ้น และก็ทำความเข้าใจกันมากขึ้น" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

1.2) หลักสูตรฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับชั้นเรียน จัดแบบบูรณาการรวมเวลาคาบเรียน ในลักษณะไม่มีคาบในตารางเวลาเรียนในการจัดรายวิชาหน้าพลเมือง โดยฝ่ายวิชาการโรงเรียนกำหนดให้รายวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นประเภทรายวิชาเพิ่มเติม มีจำนวนหน่วยกิต สำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกภาคเรียน แต่ไม่มีคาบในตารางเวลาเรียน และมอบหมายให้ครูที่ปรึกษา

ประจำชั้นกำกับดูแลผู้เรียน หากมีผู้เรียนบกพร่องไม่ปฏิบัติตามกติกาจะได้รับมอบหมายให้ไปทำความสะอาดสาธารณะสถาน และ ให้นับเป็นการปฏิบัติหน้าที่พลเมือง มีสมุดบันทึกกิจกรรมหน้าที่พลเมือง และผู้เรียนต้องมีผู้ลงนามรับรองการทำกิจกรรมของตน แต่ในสภาพผลที่ปรากฏยังคงมีผู้เรียนที่ไม่รู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่โดยตนเองน้อย

"คุยกันทั้งวัน เวลาเรียนก็เหมือนเดิม คุยกัน เวลาคุยกัน ครูพูดว่า ถ้าไม่หยุด เขาก็จะตี หรือ ถ้าอีกอย่างคือ ให้ไปทำความสะอาดครับ ดีกว่าโดนตี แล้วเป็นหน้าที่พลเมืองด้วยครับ" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

2) ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) มีการจัด 2 แบบ ได้แก่

2.1) จัดแบบกิจกรรมรายวิชาคาบโฮมรูม สัปดาห์ละ 1 คาบ เป็นลักษณะครูที่ปรึกษาประจำชั้นพบปะอบรมผู้เรียนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี การรับฟังความคิดเห็นกันและกัน โดยวิธีการพูดอบรมหน้าชั้นเรียน หรือ มอบหมายให้ผู้เรียนรวมกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.2) จัดแบบกิจกรรมรายวิชาลูกเสือ-เนตรนารี เป็นลักษณะครูผู้กำกับลูกเสือ-เนตรนารีฝึกให้ปฏิบัติตามระเบียบแถวความพร้อมเพรียงแบบหมู่คณะ

"ในโฮมรูม ก็สอนสัปดาห์ละครั้งนึง ก็...จะเก็บตังค์ค่าห้อง แล้วก็...มันเป็นประจำอยู่ แล้วครูก็จะชี้แนะเรื่องงานต่างๆ ที่มี เรื่องกิจกรรม ครูเค้าก็สอนในวิชาสังคม สอนเรื่อยๆ หมายถึงว่า เขาให้ใบงานมา อย่างในลูกเสือเขาก็สอน สอน แบ๊บ...ให้ในหมู่อยู่กันเป็นระเบียบ แต่คณิตศาสตร์ไม่ค่อยได้สอน ครูก็บอกแค่ว่าอย่าคุยกันมาก" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

"สอนครับ คือ โฮมรูม เขาจะบอก แบ๊บ คือ อยู่ห้องเดียวกันก็ปรึกษากันได้ อย่าทะเลาะกันประมาณนี้อ่ะครับ ให้เข้าใจกันไว้ แล้วก็มีคาบนึง จำได้ว่าเค้าเรียกไปพูดกันหน้าห้อง แบ๊บ กลุ่มนี้เป็นยังไงบ้าง ถ้าเป็นวิชาอื่นก็มีบ้างปะปราย ถ้ามีเรื่อง แบบนี้ เขาก็จะพูดให้คิดอะไรอย่างนี้อ่ะครับ ถ้าเป็นวิชาอื่นถ้าไม่มีเรื่องครูก็ไม่พูด" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

จากมุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบภาพปัจจุบันการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ใน 2 ระดับ โดยจัดในลักษณะการจัดหลักสูตรระดับชั้นเรียน โดยให้ความรู้ ฝึกทักษะ และ ปลูกฝังเจต

คติ และ การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) โดยให้ความรู้ ฝึกทักษะ และปลูกฝังเจตคติ

1.5.3 **ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะโรงเรียนจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 2 ระดับ ได้แก่

1) ระดับหลักสูตรชั้นเรียน มีจัดให้ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ใน 2 แบบ ได้แก่ จัดแบบบูรณาการสอดแทรกความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในรายวิชา โดยเน้นผู้เรียนให้ทำคะแนนสูงในการสอบรายวิชาหลักมากกว่า และ จัดแบบรายวิชาธรรมะเน้นการสอนเนื้อหาความรู้สัปดาห์ละ 1 คาบ

"เพราะ เห็นเวลาที่เขาเรียนธรรมะ เขาก็จะเรียนแค่อาทิตย์ละคาบ เพราะเคยถามเขาว่า เวลาเรียนธรรมะเรียนอะไรอย่างเงี๊ยะ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

2) ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) มีการจัดใน 2 ส่วน คือ

2.1) หลักสูตรให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับหลักสูตรร่วม จัดใน 3 ลักษณะ ได้แก่ จัดกิจกรรมแสดงธรรมเทศนานิมนต์พระสงฆ์มาหรือพระธรรมทูตให้ความรู้ จัดกิจกรรมตามวาระวันสำคัญให้ความรู้ตามวาระวันสำคัญทางประเพณีและศาสนา และ จัดทำคู่มือโรงเรียนแจกผู้เรียนโดยฝ่ายกิจการนักเรียน

"ถ้าหลักสูตรและการเรียนการสอน ส่วนมาก มันก็จะเป็นวิชา วิชาพื้นฐานอยู่แล้วใช่ป่ะ ที่นี้มันก็ติดอยู่ที่ว่า ทีนี้ ถ้าเกิด ถ้าเกิดอันนี้ คือ หมายถึงว่า...เวลาเด็กเรียนเขาก็จะเรียนในคู่มืออยู่แล้วใช่ปะคะ ถ้าเกิดอันนี้ ถ้าครู ครูไม่พูด เขาก็ไม่ซึมซับ ...วิธีการสอน เอาพระมาเทศน์ เด็กวัยรุ่นช่วงนี้จะฟัง นั่งฟังไหม" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"กิจกรรมที่โรงเรียนน่ะ น่าจะพอแล้วค่ะ ในวันสำคัญต่างๆ หรือว่าประเพณี สังคมประเพณี วันสำคัญทางศาสนาของเรา น่าจะพอ แล้วค่ะ ที่โรงเรียนจัดดีค่ะ เพียงพอค่ะ สำหรับวัยนี้นะ ถึง มอ 3" (คุณแม่สอง ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

2.2) หลักสูตรฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในระดับหลักสูตรร่วม จัดใน 2 กิจกรรม ได้แก่ จัดกิจกรรมการปฏิบัติคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ กำกับตรวจตราการปฏิบัติตามระเบียบโรงเรียน เช่น การเดินเป็นแถว การวางรองเท้าให้เป็นระเบียบ เป็นต้น และ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมตักบาตรยามเช้าโดยนิมนต์พระสงฆ์มาในโรงเรียนสัปดาห์ละครั้ง

3) ระดับหลักสูตรชุมชน มีจัด 2 ลักษณะ ได้แก่ จัดประชุมให้ความรู้ผู้ปกครองผู้เรียนใหม่และผู้เรียนปัจจุบัน เชิญผู้ปกครองมาร่วมรับฟังแนวปฏิบัติการกำกับดูแลผู้เรียน และ จัดเยี่ยมบ้านผู้เรียนประสานข้อมูลให้คำแนะนำผู้ปกครองในการช่วยกันสอดส่องดูแลผู้เรียน

"โรงเรียนนี้เค้าเข้มงวดมาก พอนั่นมา พบผู้ปกครอง มาเยี่ยมบ้าน" (คุณย่า ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.1)

"โรงเรียนเค้าก็เข้มงวดเด็กดีนะ เค้าจัดอบรมอะไรเนี่ย ก็ไปอบรมไปฟัง เค้าก็เข้มงวดเด็กดีน่ะ เขาก็เตือนมาเกี่ยวกับยาเสพติด เนี่ย ให้แต่ละครัวเรือนดูแลสอดส่องแบบเข้มงวดหน่อย ยาเสพติด ทุกอย่าง แหละ คือแบ๊บ ด้านชู้สาว ทุกด้านแหละ คือเค้าจะอบรมกับผู้ปกครองมา คือไม่ให้เด็กเกินเลย เกินวัย ให้ช่วยสอดส่องประสานงานกับครู เค้าก็ดีนะ บ้านช่องเค้าก็มาเยี่ยมมาอะไร มาเยี่ยมมาไรปกติ เค้าก็ดีอ่ะ" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

จากข้อค้นพบภาพปัจจุบันการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏสภาพปัจจุบันการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ใน 3 ระดับ ได้แก่ การจัดหลักสูตรระดับชั้นเรียน โดยจัดให้ความรู้และฝึกทักษะ การจัดระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) โดยให้ความรู้ และฝึกทักษะ และการจัดระดับหลักสูตรชุมชน โดยให้ความรู้ ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ใน 3 ลักษณะ คือ การจัดหลักสูตรระดับชั้นเรียน โดยให้ความรู้ ฝึกทักษะ และ ปลูกฝังเจตคติ การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) โดยให้ความรู้ และ ปลูกฝังเจตคติ และการจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชุมชน โดยให้ความรู้ ตามลำดับ มีสาระสำคัญดังนี้

1) การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชั้นเรียน มีจัดใน 2 ส่วน คือ

1.1) หลักสูตรให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติในระดับหลักสูตรชั้นเรียน ใน 4 แบบ ได้แก่

1.1.1) จัดแบบรายวิชาพระพุทธศาสนาในระดับหลักสูตรชั้นเรียน เป็นลักษณะการจัดโครงสร้างเนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนา เน้นสอนเนื้อหาให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติ สำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 1 จำนวน 1.5 หน่วยกิต รวม 3 คาบต่อสัปดาห์ รวม จำนวน 60 คาบต่อภาคเรียน โดยครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบจัดการเรียนรู้

1.1.2) จัดแบบบูรณาการสอดแทรกความรู้ลงในทุกรายวิชา เป็นลักษณะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำคะแนนสูงในการสอบรายวิชาหลัก ครูผู้สอนสอดแทรกการอบรมลงในทุกรายวิชา เปิดคลิปให้ผู้เรียนดูในชั้นเรียน และ ให้อบรมตักเตือนบอกกล่าวผู้เรียนที่ประพฤติบกพร่องและผู้เรียนที่ไม่ได้ประพฤติบกพร่องไปพร้อมกัน ทำให้ผู้เรียนที่ประพฤติบกพร่องรู้สึกเสียหน้า ส่วนผู้เรียนที่ไม่ได้ประพฤติบกพร่องรู้สึกเบื่อหน่าย

1.1.3) จัดแบบหลักสูตรเทียบเคียงในระดับหลักสูตรชั้นเรียน เป็นลักษณะครูผู้สอนหรือผู้ทำหลักสูตรโรงเรียน จัดทำแผนการสอนหลักสูตรโรงเรียน โดยคัดลอกมาจากแผนการสอนหลักสูตรที่ทำขึ้นบนสถานการณ์บริบทชุมชนโรงเรียนอื่น

1.1.4) จัดแบบรายวิชาเนื้อหาห่างไกลวิถีชีวิต เป็นลักษณะการจัดเนื้อหาความรู้ที่ห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคม และกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน ชั่วโมงเรียนรวมตลอดทั้งปีการศึกษามากกว่าเกณฑ์การจบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2) หลักสูตรฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติระดับหลักสูตรชั้นเรียน ใน 3 แบบ ได้แก่

1.2.1) จัดฝึกทักษะในระดับหลักสูตรชั้นเรียน แบบบูรณาการรวมเวลาเป็นลักษณะฝ่ายวิจัยการจัดรายวิชาให้เรียนโดยไม่มีคาบในตารางเวลาเรียน จัดโครงสร้างเวลาเรียนรายวิชาหน้าพลเมืองประเภทรายวิชาเพิ่มเติม สำหรับห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 0.5 หน่วยกิต ต่อภาคเรียน ทุกภาคเรียนไม่มีคาบในตารางเวลาเรียน ไม่มีการให้เนื้อหามุ่งเน้นการฝึกทักษะรวมกับการปฏิบัติโครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดี และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เพื่อสนองนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้ดูแลมอบหมายกำกับติดตามให้ผู้เรียนคิดวางแผนกิจกรรมโครงการหนึ่งความดีร่วมกันทั้งชั้นเรียน และ ผู้เรียนมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปของโรงเรียน กิจกรรมชุมชน กิจกรรมที่ต้องทำเพิ่มเติมนอกเหนือเวลาเรียน และ ให้ผู้เรียนบันทึกลงสมุดบันทึกกิจกรรมหน้าที่พลเมือง โดยต้องมีผู้ลงนามรับรองการทำกิจกรรมของผู้เรียน แต่ผลที่ปรากฏว่าผู้เรียนยังคงต้องได้รับการกระตุ้นเตือนติดตามในการปฏิบัติหน้าที่ตนเอง

1.2.2) ฝึกทักษะในระดับหลักสูตรชั้นเรียน แบบบูรณาการสอดแทรกลงในทุกรายวิชา โดยครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันแบบจับคู่ แบบกลุ่ม การจดบันทึกฝึกการเขียนอธิบายวิธีคิด การปฏิบัติตามกติกาชั้นเรียน และ การกำหนดกติกาข้อตกลงร่วมกัน

1.2.3) ฝึกทักษะในระดับหลักสูตรชั้นเรียน แบบบูรณาการการฝึกคิดเชิงสันติในรายวิชา โดยครูผู้สอนสอดแทรกการฝึกคิดเชิงสันติ เสริมเจตคติมุมมองตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ยกประเด็นที่อยู่ในบทเรียนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย

2) การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) มีจัดใน 2 ส่วน คือ

2.1) หลักสูตรให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติในระดับหลักสูตรร่วม ใน 4 ลักษณะ ได้แก่

2.1.1) จัดปฐมนิเทศการอยู่ร่วมในสังคมโรงเรียน จำนวน 1 วัน สำหรับผู้เรียนใหม่

2.1.2) จัดให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติตามวาระวันสำคัญตามประเพณีและวันสำคัญทางศาสนา

2.1.3) จัดแสดงธรรมเทศนาและปลูกฝังเจตคติโดยนิมนต์พระสงฆ์มาทุกเช้าวันพฤหัสบดี

2.1.4) จัดอบรมผู้เรียนประชุมกลุ่มใหญ่รายสัปดาห์ โดยฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้อบรมระเบียบวินัยผู้เรียน ฝ่ายกิจการนักเรียนจัดทำและแจกคู่มือโรงเรียน

สำหรับผู้เรียน และ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นกำกับดูแลให้ผู้เรียนในความรับผิดชอบเข้าร่วมประชุม ณ หอประชุมโรงเรียน

2.2) หลักสูตรฝึกทักษะระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1) ฝึกทักษะในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) ฝึกการเสียสละและปลูกฝังเจตคติให้ผู้เรียนได้ตักบาตรตอนเช้าทุกเช้าวันพฤหัสบดี และ และปลูกฝังเจตคติให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างการเสียสละในกิจกรรมประกาศย่องห้องเรียนทำดีหน้าเสาธง

2.2.2) ฝึกทักษะในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) ฝึกให้ผู้เรียนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ให้การอบรมฝึกปฏิบัติพื้นฐานธรรมและปลูกฝังเจตคติในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยฝ่ายกิจการนักเรียน และ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลหลักในการจัดให้ผู้เรียนใหม่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เข้าค่ายพักแรมใช้ชีวิตฝึกปฏิบัติธรรมพื้นฐานการอยู่ร่วมกัน จำนวน 2 วัน และ ค้างแรมที่ศาลาวัด จำนวน 1 คืน กำหนดจัดช่วงปลายเดือนเมษายนของทุกปี ก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1

2.2.3) ฝึกทักษะในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) ฝึกผู้เรียนให้ปฏิบัติตามข้อตกลง การแต่งกาย การเดินแถว การมาโรงเรียน ฯลฯ โดยฝ่ายกิจการนักเรียนกำหนดข้อตกลงกติกา และปลูกฝังเจตคติหากการปฏิบัติไม่เป็นไปตามข้อตกลงกติกาจะทำการตัดคะแนนความประพฤติ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นรับผิดชอบดูแลตรวจตราการแต่งกายทุกเช้าหลังจากเสร็จพิธีการหน้าเสาธง และ ครูเวรประจำวันดูแลมาโรงเรียนและร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง

2.2.4) ฝึกทักษะในระดับหลักสูตรร่วม เป็นลักษณะผู้เรียนร่วมกันคิดวางแผนกิจกรรม ครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้ดูแลมอบหมายกำกับติดตามให้ผู้เรียนแต่ละห้องเรียนร่วมกันวางแผนโครงการหนึ่งห้องเรียนหนึ่งความดี และผู้เรียนร่วมกับครูที่ปรึกษาประจำชั้นออกปฏิบัติการชุมชน ในลักษณะกิจกรรมที่ผู้เรียนจะร่วมกันทำประโยชน์ให้กับชุมชน โดยใช้ช่วงเวลานอกเหนือเวลาเรียน เช่น การไปทำความสะอาดโบสถ์หรือศาลาวัดในวันเสาร์ การไปสอนน้องระดับประถมศึกษาหัดอ่านหนังสือในวันเสาร์ เป็นต้น และผู้เรียนบันทึกลงสมุดบันทึกกิจกรรมหน้าที่พลเมือง โดยต้องมีผู้ลงนามรับรองการทำกิจกรรมของผู้เรียน

3) การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชุมชน มีจัดให้ความรู้ในระดับหลักสูตรชุมชนใน 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1) จัดกิจกรรมประชุมปฐมนิเทศผู้ปกครองทั้งผู้เรียนใหม่และผู้เรียนปัจจุบัน เชิญผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมเครือข่ายผู้ปกครอง ร่วมรับฟังแนว

ปฏิบัติทั้งในด้านวิชาการ ด้านการกำกับดูแลผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้พบปะพูดคุยกับครูที่ปรึกษาประจำชั้นของลูกหลาน โดยฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดูแลหลัก

3.2) จัดครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้ออกเยี่ยมบ้านผู้เรียนในความรับผิดชอบผู้เรียน ปีละ 1 ครั้ง และประสานข้อมูลให้คำแนะนำผู้ปกครองในการมอบหมายให้ผู้เรียนช่วยงานบ้านมีความรับผิดชอบที่บ้านทุกวันหลังจากกลับจากโรงเรียน โดยภายหลังการออกเยี่ยมบ้านครูที่ปรึกษาประจำชั้นรายงานผลการเยี่ยมบ้านไปยังฝ่ายกิจการนักเรียน

1.6 ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1.6.1 ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน เห็นว่าภาพปัจจุบันที่โรงเรียนการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปรากฏในลักษณะดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ส่วนใหญ่ปรากฏในสภาพครูผู้สอนพูดอธิบายตามหนังสือ พูดเชิงบ่น ครูพูดเยอะ ขาดการฝึกให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ไม่ได้พาเด็กออกชุมชน ครูผู้สอนขาดการพูดเชื่อมโยงสถานการณ์กับบทเรียน การชักชวนเข้าสู่บทเรียนใช้เพียงคำถามปลายปิด แต่ยังขาดการใช้คำถามปลายเปิด รองลงมาปรากฏ สภาพครูผู้สอนเป็นตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ แบบตัวแบบชีวิตการประพฤติตนของครูผู้สอน และแบบตัวแบบการประพฤติตนบนสื่อโลกออนไลน์นของครูผู้สอน เช่น การแสดงอากัปกิริยาสีหน้าน้ำเสียง การโพสต์สิ่งต่างของครูผู้สอนบนโลกออนไลน์ การปฏิบัติหรือการรักษากติกาข้อตกลงระหว่างครูกับผู้เรียน การปฏิบัติในการดูแลผู้เรียนในชั้นเรียนกับการปฏิบัติในการดูแลผู้เรียนที่เรียนพิเศษนอกเวลาเรียนกับครู เป็นต้น และ ในสภาพครูผู้สอนให้คำชี้แนะโดยเชื่อมโยงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้นเข้าสู่ประเด็นในบทเรียน ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบเชื่อมโยงวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียในสถานการณ์กับ

ประเด็นที่กำลังเรียน ครูผู้สอนชี้แจงเจตนรมย์วัตถุประสงค์ของครูที่มีต่อผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมา จูงใจเปิดใจผู้เรียนให้เริ่มกล้าที่จะเรียนรู้ลองทำฝึกหัด และ ครูผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านใบความรู้ โดยไม่เน้นการเขียนจดบันทึกหรือเขียนอธิบาย ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสภาพที่เป็นอยู่ในการสอนโดยครูผู้สอน ในลักษณะการสอนบอกกล่าวด้วยวาจาแบบขาดการกระตุ้นจูงใจ การสอนแบบให้อ่านใบงาน การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์แบบตัวแบบชีวิตการประพฤติตนของครูผู้สอน การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์แบบตัวแบบการประพฤติตนบนสื่อโลกออนไลน์ของครูผู้สอน และการสอนบอกกล่าวด้วยวาจาแบบจูงใจ ตามลำดับ

"ครูให้การบ้านเด็ก อธิบายเสร็จ ครูก็มาใช้ iPad โทรศัพท์ เด็กก็ทำการบ้านเสร็จ เด็กก็เอาโทรศัพท์ขึ้นมาวางบนโต๊ะ คือครูก็ไม่ได้ทิ้งโทรศัพท์ แล้วอีกตัวอย่าง เป็นภาพที่พี่ต้องดุครูเลยอ่ะ พี่ก็บอกว่า ครูที่ปรึกษาแต่ละฐาน ต้องมาฟังกับเด็ก จะได้ทำความเข้าใจในการที่จะถอดหลักคิดหรือหลักสอนในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พี่ก็ให้เด็กนั่งเก้าอี้ล้อมวง แล้วก็ให้ครูประจำฐานยืน ขณะที่พี่อธิบายเด็กเขียน flip chart ครู slide โทรศัพท์" (ศึกษานิเทศก์)

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ปรากฏในสภาพครูผู้สอนไม่สนใจผู้เรียน รองลงมาปรากฏ สภาพครูผู้สอนแสดงอากัปกิริยาไม่เป็นมิตรกับผู้เรียน สภาพครูผู้สอนที่ไม่ใส่ใจผู้เรียน สภาพที่ครูผู้สอนใส่ใจดูแลให้กำลังใจผู้เรียน ครูผู้สอนพยายามทำความเข้าใจผู้เรียน และ สภาพที่ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนไม่พยายามสื่อสารทำความเข้าใจกัน ครูผู้สอนไม่ถามผู้เรียน ผู้เรียนก็ไม่กล้าซักถามครูผู้สอน ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะสัมพันธภาพแบบทำงานตามหน้าที่ สัมพันธภาพแบบอริ สัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร และ สัมพันธภาพแบบปิดประตูใจ ตามลำดับ

"แต่ครูปัจจุบันเนี่ย ไม่ได้สนใจ เข้ามาพูด หมดเวลาก็ออก ปัดตูดออก จะยังไงยังไงก็ช่าง ทำเป็นเฉยๆ ไป ไม่ค่อยสนใจ เด็กคนไหนได้เด็กคนไหนไม่ได้ ก็ปล่อยปละละเลยไป ไม่ค่อยเอาใจใส่อ่ะ" (รักษาการรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน ส่วนใหญ่ปรากฏทั้งสภาพครูผู้สอนไม่วางเงื่อนไขมาตรการในกำกับดูแลผู้เรียน ละเลยไม่กำกับระเบียบวินัยผู้เรียนในขณะสอน และสภาพครูผู้สอนมีความแตกต่างกันในการกำกับดูแลผู้เรียนของครูแต่ละคน รองลงมาสภาพครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นใส่ใจที่ประสานข้อมูลผู้เรียน ครูผู้สอนใส่ใจติดตามสอบถามความประพฤติความเป็นไปของผู้เรียนจากครูที่ปรึกษาประจำชั้น เพื่อนร่วมชั้น และ ผู้ปกครอง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะไม่มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน และ มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน

"ครูบางคนก็ไม่ได้เช็ค คือเช็คก็คือเช็คในห้อง เช็คในห้องก็เด็กไปแล้ว ครูที่ทำงานไปวันๆ ขาดความสร้างสรรค์ใส่ใจ มีอยู่มาก" (รักษาการรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัด รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"นี่คือครู นี่คือนักเรียน มันแบ่งแยก ครูก็ทำหน้าที่ครู คือเข้าไปสอน แต่ไม่ได้มาผูกพันในเรื่องของคุณลักษณะ ความเป็นอยู่ ชีวิตจิตใจของเด็ก เด็กก็เป็นหน้าที่ ที่ว่า เข้าไปเรียน แล้วก็ส่งครูไม่ได้เต็มที่กับการสอน เวลาที่ไปนิเทศหรือสังเกตการสอนพี่ก็จะถามเด็กว่า ทำไมไม่ซักคุณครู ทำไมไม่ถามอะไรอย่างเนี่ย ครูบอกแค่นี้ แล้วเดี๋ยวไปเรียนพิเศษตอนเย็น" (ศึกษานิเทศก์)

"โรงเรียนบ้านนอกอย่างเราไม่ค่อยมีปัญหาอ่ะนะ ครูเขาเต็มที่อยู่แล้ว เต็มที่ถึงขนาดว่าครูต้องมาว่ากันเอง มาว่า เช่น ครูผู้สอนมาว่าครูปกครอง คุณต้องติดตามหน่อยสิ คุณเป็นครูปกครอง เพราะงั้นเนี่ย แสดงว่าเขามองเหมือนเรา คือต้องจี้เด็ก เขาสอนเขาก็จี้อยู่แล้ว เอามาเย็นก็ต้องมาเช็ค เช้ามาก็ต้องมาเรียก เขากวดขันนะ ในวิชาเขาก็เช็คชื่อใส่ให้ ในสังคมบ้านนอกไม่น่ากลัวผมว่านะ ถ้ามันเกิดครูบ้านนอกยังปลูกฝังอยู่" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"ครูชี้แต่เด็กมันเลว ครูมีหน้าที่ต้องช่วยต้องกำกับ แต่คุณไม่เคยใส่ใจเขาเลย ฉันไม่เคยเข้าเรียนมา 3 วัน 3 ครั้ง คุณไม่เคยถามฉันสักคำ เกรดหรู เวลาเรียนร้อย นี่คือครูไง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

"คุณครูจะคุยกันตลอด ห้องนี้เป็นยังไง มันติดตามกันตลอด บางคนก็งานไม่ส่ง นี่คือไม่รับผิดชอบ อย่างเนี๊ยะแสดงว่าไม่มีความรับผิดชอบ เราก็เรียกมา" (ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์)

"อย่างเช็คว่าขาด ไม่ขาดอย่างนี้ บางคนก็ไม่ได้เช็ค สมมุติยกตัวอย่างเวลาเรียนอย่างเนี่ย สรุป... พอตอนปลายภาค เราจะมา...รู้เลยว่า คนที่เช็คเนี่ย ก็คือ...ประเมินผลตอนหลังเนี่ย เด็กคนนี้จะไม่เข้า ไม่ถึงเกณฑ์ที่จะสอบ แต่ถ้าครูท่านใด เอ่ย โทษ ไม่มีสิทธิ์สอบ แต่ถ้าครูท่านใดไม่ได้เช็คเนี่ย เราก็จะรู้ว่า เออ มันไม่ตรงกันแล้ว แล้วก็ยังไม่เท่ากันทุกคนอย่างเนี่ยถ้าเท่ากันมันก็จะเหมือนว่าช่วยกันทั้งหมด" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

จากข้อค้นพบตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน ใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสอนโดยครูผู้สอน 2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยครูผู้สอน ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะการสอนบอกกล่าวด้วยวาจาแบบขาดการกระตุ้นจูงใจ การสอนแบบให้อ่านใบงาน การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์แบบตัวแบบชีวิตการประพฤติตนของครูผู้สอน การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบมีชีวิตเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบการประพฤติตนเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์บนสื่อโลกออนไลน์ของครูผู้สอน และ การสอนบอกกล่าวด้วยวาจาแบบจูงใจ ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะสัมพันธภาพแบบอริ สัมพันธภาพแบบทำงานตามหน้าที่ สัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร และ สัมพันธภาพแบบปิดประตูใจ

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยครูผู้สอน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะมีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน และ ไม่มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน

1.6.2 **ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** ปรากฏมุมมองดังนี้

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นว่าภาพปัจจุบันที่โรงเรียนการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปรากฏในลักษณะดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะครูผู้สอนอธิบาย หรือพูดในลักษณะการบ่น มีโชว์ PowerPoint ให้ตัวอย่างชี้แนะให้เด็กเรียนรู้จากใบงาน ครูผู้สอนบางคนอารมณ์ร้อน และ ออกคำสั่ง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการสอนโดยครูสอนแบบบอกกล่าวด้วยใบงาน และ การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบมีชีวิตเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บางส่วนเห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะครูผู้สอนอารมณ์ร้อนทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสัมพันธภาพแบบพญาไฟ

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน บางส่วนเห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะครูผู้สอนวางเงื่อนไขลงโทษด้วยการตี หรือให้ไปทำความสะอาดที่สาธารณะ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะมีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน

“คุยกันทั้งวัน เวลาเรียนก็เหมือนเดิม คุยกัน เวลาคุยกัน ครูพูดว่า ถ้าไม่หยุด เขาก็จะตี หรือ ถ้าอีกอย่างคือ ให้ไปทำความสะอาดครับ ดีกว่าโดนตี แล้วเป็นหน้าที่พลเมืองด้วยครับ” (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

“ในโฮมรูม ก็สอนสัปดาห์ละครั้งนึง ก็...จะเก็บตังค์ค่าห้อง แล้วก็...มันเป็นประจำอยู่ แล้วครูก็จะชี้แนะเรื่องงานต่างๆ ที่มี เรื่องกิจกรรม ครูเค้าก็สอนในวิชาสังคม สอนเรื่อยๆ หมายถึงว่า เขาให้ใบงานมา อย่างในลูกเสือเขาก็สอน สอน แบ๊บ...ให้ในหมู่อยู่กันเป็นระเบียบ แต่คณิตศาสตร์ไม่ค่อยได้สอน ครูก็บอกแค่ว่าอย่าคุยกันมาก” (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

“สอนครับ คือ โฮมรูม เขาจะบอก แบ๊บ คือ อยู่ห้องเดียวกันก็ปรึกษากันได้ อย่าทะเลาะกันประมาณนี้อ่ะครับ ให้เข้าใจกันไว้ แล้วก็มีคาบนึง จำได้ว่าเค้าเรียกไปพูดกันหน้าห้อง แบ๊บ กลุ่มนี้เป็นยังไงบ้าง ถ้าเป็นวิชาอื่นก็มีบ้างปะปราย ถ้ามีเรื่อง แบบนี้ เขาก็จะพูดให้คิดอะไรอย่างนี้อ่ะครับ ถ้าเป็นวิชาอื่นถ้าไม่มีเรื่องครูก็ไม่พูด” (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

"ไม่แน่ใจว่าครูสอน แต่หนูคิดว่าครูสอนเราด้วยกันพูด การบ่นจริงๆ ก็คือครูสอนนั่นแหละ อธิบายบอกให้นักเรียนเป็นเด็กดีอย่าทะเลาะกันค่ะ ปัจจุบันส่วนใหญ่ครูสอนเราโดย PowerPoint ครูสอนอารมณ์ร้อนไปนิดนึงทำให้เด็กงงและเหมือนทำให้เด็กยิ่งงง และทำให้เด็กเสียความรู้สึก และทำให้เด็กไม่เข้าใจ และอาจทำให้เด็กไม่อยากเรียนในวิชานั้นนั้นหรือโดดเรียนค่ะ" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

1.6.3 **ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน เห็นว่าภาพปัจจุบันที่โรงเรียนการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติปรากฏในลักษณะดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน บางส่วนเห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในสภาพครูผู้สอนใช้ช่องทางสังคมออนไลน์ในการนัดหมาย สั่งงาน ให้การบ้านผู้เรียน และ สภาพครูผู้สอนบางคนประพฤติตนเป็นแบบอย่างไม่สร้างสรรค์ เช่น ครูสอนให้ผู้เรียนความเคารพให้เกียรติผู้อื่น แต่ครูผู้สอนไม่เกียรติลูกศิษย์ ไม่เคารพให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น จากมุมมองที่กล่าวมานี้ปรากฏข้อค้นพบการสอนโดยครูสอนแบบบอกกล่าวออนไลน์ และ การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบมีชีวิตเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บางส่วนเห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในสภาพครูผู้สอนสภาพที่ครูผู้สอนใส่ใจดูแลติดตามถามไถ่มาเยี่ยมบ้าน สภาพครูผู้สอนบางคนไม่ยุติธรรมกับผู้เรียนบางกลุ่ม และสภาพครูผู้สอนไม่สนใจใส่ใจดูแลผู้เรียน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบสัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร สัมพันธภาพแบบลำเอียง และ สัมพันธภาพแบบทำงานตามหน้าที่

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอนสภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะครูผู้สอนกำกับติดตามดูแลความเป็นไปของผู้เรียนอย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง และ บางส่วนเห็นว่าปรากฏในลักษณะครูผู้สอนละเลยในการกำกับดูแลประคับประคองคอยดูแลผู้เรียน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในลักษณะมีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน และไม่มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน

"เอ่อ เหมือนว่าครูไม่ยุติธรรมกลุ่มนี้กับกลุ่มนี้อะไรเค้าก็เอามาพูด แต่เค้าก็ไม่ได้แสดงอะไรที่โรงเรียน แต่เค้ก็เอามาพูด มันก็สื่อเหมือนสื่อว่าโรงเรียนไม่ได้จัดอะไร" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"เห็นเวลาที่เขาเรียนธรรมะ เขาก็จะเรียนแค่อาทิตย์ละคาบ เพราะว่าบางวันครูก็ไม่ได้สอน เพราะเคยถามลูกว่า เวลาเรียนธรรมะเรียนอะไรอย่างเนี่ย ไม่รู้ ครูเขาก็ให้อ่านหนังสือ แต่ธรรมะไม่ค่อยได้ แล้วก็ให้เด็กทำอะไรก็ได้ อะไรประมาณนี้อ่ะค่ะ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"เด็กโรงเรียนนี่เขาเข้มงวดมาก พอนั่นมาพบผู้ปกครอง มาเยี่ยมที่บ้าน แล้วฉันก็ถามครู บอกว่าครูเป็นไงมั่ง หลานฉันเป็นยังไงมั่ง บอกว่าดีนา ตอนนี้แกยังดีอยู่ ก็เนี่ยยังกลัวครู ถ้าลงทำผิดอะไรไป หนูต้องโดนแน่เลยเนี่ย ครูคนนี้เฮี๊ยบมากเลย อย่างงั้นอย่างงี้ ตัดผมก็เหมือนกัน ถ้าลงถึงกำหนดไม่ได้ตัด วันนี้หนูโดนแน่เลย เราก็ต้องพาไปตัด แล้วเนี่ยก็ต้องซื้อโทรศัพท์ให้ เมื่อก่อนต้องไปขอใช้ของอา หลานบอก ครูสั่งงานทางเน๊ต" (คุณย่า ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.1)

"เราก็สังเกตบ้างว่าทำหรือไม่ทำ เดี๋ยวเนี่ย บางครั้งก็ต้องสังเกต อ้าว เล่นกันแล้วนะเนี่ย ไม่ใช่น่ะแม่ใหญ่ ดูว่าอาจารย์จะสั่งการบ้านทางเน็ต เดี๋ยวนี้เค้าสั่งการบ้านทางเน็ตน่ะ เราว่าบ่อยนักก็ไม่ได้ (หัวเราะ) มันก็ตามสมัยเขาเน๊าะ จริงๆ ความจริงก็น่าจะสั่งมาจากโรงเรียนแล้ว ทีนี้ เค้าทันสมัย สั่งทางเน็ต ทีนี้ เค้าทันสมัย เค้าสั่งทางเน็ต ก็ไม่ว่ากัน" (คุณย่า ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.2)

"ก็ส่วนใหญ่เดี๋ยวนี้เค้าให้ค้นหาเอง ไม่ได้มีการสอน ไม่ได้มีการแนะนำ แนะแนว ไม่ได้มีการสอนเหมือนเมื่อก่อน เด็กมันบอกว่าครูไม่สอน ครูเข้ามาถึงครูก็ให้งาน ปั๊บ ปั๊บ ปั๊บ แล้วคุณก็ไปค้นหาในอินเตอร์เน็ตมา แล้วก็เอามาส่งรายงานครูนะ เด็กก็ไม่รู้ว่าครูไปไหน ครูสั่งแล้วครูไปเลย ครูไม่ได้อยู่ในห้อง มาอีกทีก็เจอกันพรุ่งนี้เช้า แล้ววิชาต่อไปก็มาอีก ก็คือ คือ ก็ให้ค้นคว้าเหมือนเดิม" (แพทย์ประจำตำบล)

"เรื่องเด็ก โรงเรียนเค้าก็เข้มงวดเด็กดีน่ะ บ้านซ่องเค้าก็มาเยี่ยมมาอะไร มาเยี่ยมมาไรปกติ เค้าก็ดีอ่ะ" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

"ครูสอนเพราะจำมา อ่านมา หรือได้ยินมา แต่มันไม่ได้เป็นชีวิตของครู ถ้าเกิดครูสอนเรื่องความรัก ความเคารพต่อกันและกัน แต่ครูไม่ได้ปฏิบัติครูไม่ได้ทำที่บ้าน ครูไม่ได้ทำต่อลูกศิษย์ ครูไม่ทำต่อเพื่อนร่วมงาน ครูไม่ได้ทำต่อสังคม มันไม่ใช่ มันไม่ใช่ชีวิต" (บาทหลวง)

จากข้อค้นพบตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน ใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสอนโดยครูผู้สอน 2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยครูผู้สอน ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะการสอนแบบบอกกล่าวออนไลน์ และ การสอนด้วยครูผู้สอนเป็นตัวแบบเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะสัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร สัมพันธภาพแบบลำเอียง และสัมพันธภาพแบบทำงานตามหน้าที่ ตามลำดับ

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ในลักษณะมีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน และ ไม่มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน
ใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสอนโดยครูผู้สอน 2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน เป็นลักษณะที่ครูผู้สอนแสดงออกทางวาจาหรือการแสดงออกทางการปฏิบัติต่อผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ใน 3 ลักษณะ ประกอบด้วย 7 แบบ คือ

1.1) การสอนในลักษณะบอกกล่าว ปรากฏใน 3 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏการสอนแบบบอกกล่าวด้วยวาจา การสอนแบบบอกกล่าวออนไลน์ และ การบอกกล่าวด้วยใบงาน ตามลำดับ ดังนี้

1.1.1) การบอกกล่าวด้วยวาจา เป็นลักษณะครูผู้สอนพูดตามเนื้อหาในหนังสือตำรา ออกคำสั่งให้ผู้เรียนปฏิบัติ ห้ามปรามไม่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ และ พูดบอกอบรมโดยรวมทั้งชั้นเรียน

1.1.2) การบอกกล่าวออนไลน์ เป็นลักษณะครูผู้สอนพิมพ์ข้อความบอกกล่าวนัดหมายสั่งงานให้การบ้านผ่านช่องทางสังคมออนไลน์

1.1.3) การบอกกล่าวด้วยใบงาน เป็นลักษณะครูผู้สอนแจกเอกสารใบงานให้ผู้เรียนอ่านใบความรู้ โดยครูไม่อธิบายและไม่เน้นให้ผู้เรียนเขียนจดบันทึก

1.2) การสอนในลักษณะเป็นตัวแบบ ปรากฏใน 2 ลักษณะไม่ต่างกัน ดังนี้

1.2.1) การสอนแบบตัวแบบมีชีวิต เป็นลักษณะการประพฤติตนของครูทั้งเชิงสร้างสรรค์และเชิงไม่สร้างสรรค์ เช่น ครูผู้สอนเล่นโทรศัพท์ขณะคุมผู้เรียนทำงาน ครูผู้สอนเลิกงานตรงเวลา การสอนของครูผู้สอนในชั้นเรียนกับการสอนเวลาที่ผู้เรียนไปเรียนพิเศษนอกเวลา การติดตามดูแลเอาใจใส่ต่อผู้เรียน การแสดงความเป็นมิตรและความไม่เป็นมิตรของครูผู้สอน เป็นต้น

1.2.2) การสอนแบบเป็นตัวแบบที่ครูเผยแพร่ผ่านสื่อ เป็นลักษณะภาพข้อความ ที่ครูผู้สอนโพสต์บนโลกออนไลน์ ทั้งเชิงสร้างสรรค์และเชิงไม่สร้างสรรค์

1.3) การสอนในลักษณะเชื่อมโยง ปรากฏใน 2 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏการสอนแบบกระตุ้นจูงใจ รองลงมาปรากฏการสอนแบบขาดการจูงใจ ตามลำดับ ดังนี้

1.3.1) การสอนแบบกระตุ้นจูงใจ เป็นลักษณะครูผู้สอนพูดชี้แจงวัตถุประสงค์ต่อผู้เรียน อธิบายเหตุผลโดยประยุกต์เหตุการณ์ตามจังหวะสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นขณะนั้น กำหนดเป็นคำถามให้ผู้เรียนวิเคราะห์พิจารณาเปรียบเทียบ เปิดใจผู้เรียนให้เริ่มกล้าที่จะลองทำฝึกหัด พูดบอกสอน เช่น ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยให้ผู้เรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมตัวละครในวรรณคดี ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์พยายามเปิดใจให้ผู้เรียนเห็นว่าไม่ยากที่จะลองทำลองฝึกฝนคณิตศาสตร์ เป็นต้น

1.3.2) การสอนแบบขาดการจูงใจ ครูผู้สอนขาดการพูดเชื่อมโยงสถานการณ์กับบทเรียน ขาดการใช้คำถามปลายเปิดชักชวนเข้าสู่บทเรียน

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์การได้พบหน้า พูดคุยสนทนา รับฟัง ซักถามความเป็นไปในแต่ละฝ่าย การใช้

เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ใน 2 ส่วน ประกอบด้วย 6 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะสัมพันธภาพแบบทำงานตามหน้าที่ สัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตรสัมพันธภาพแบบอริ สัมพันธภาพแบบปิดประตูใจ สัมพันธภาพแบบลำเอียง และ สัมพันธภาพแบบพญาไฟ ตามลำดับ ดังนี้

2.1) สัมพันธภาพเชิงบวก ปรากฏในลักษณะสัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร เป็นลักษณะครูผู้สอนพยายามเปิดใจผู้เรียน พยายามเป็นฝ่ายผูกไมตรีกับผู้เรียน ให้ความใส่ใจทักทายจูงใจ ให้กำลังใจ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสม่ำเสมอ

2.2) สัมพันธภาพเชิงลบ ปรากฏใน 5 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1) สัมพันธภาพแบบตามหน้าที่ เป็นลักษณะครูผู้สอนเข้ามาทำการสอน แต่ไม่สนใจผู้เรียน ไม่ใส่ใจความถนัดความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

2.2.2) สัมพันธภาพแบบอริ เป็นลักษณะครูผู้สอนมองผู้เรียนด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตร

2.2.3) สัมพันธภาพแบบปิดประตูใจ เป็นลักษณะครูผู้สอนและผู้เรียนไม่พยายามทำความเข้าใจกัน ไม่พยายามเปิดใจพูดคุยกัน ครูผู้สอนไม่ถามผู้เรียน และ ผู้เรียนไม่กล้าซักถามครูผู้สอน

2.2.4) สัมพันธภาพแบบลำเอียง เป็นลักษณะครูผู้สอนที่ไม่ให้ความเสมอภาคในการดูแลผู้เรียน เช่น ครูผู้สอนให้ความใส่ใจพูดจาดีกับผู้เรียนที่มีผลคะแนนดี ผู้เรียนที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางวิธีการที่ครูผู้สอนบอก แต่จะแสดงความไม่พอใจ หรือมองด้วยสายตาไม่เป็นมิตร หรือไม่ใส่ใจกับผู้เรียนที่มีผลคะแนนไม่ดี ผู้เรียนที่แสดงความคิดเห็นวิธีการที่แตกต่างไปจากที่ครูผู้สอนบอก เป็นต้น

2.2.5) สัมพันธภาพแบบพญาไฟ เป็นลักษณะครูผู้สอนที่อารมณ์ร้อนวู่วามทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่อยากเรียน

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน เป็นลักษณะการวางข้อตกลงระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ใน 2 ลักษณะ ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะไม่มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน และ มีการวางเงื่อนไขดูแลผู้เรียน ตามลำดับ

3.1) ไม่มีการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน เป็นลักษณะครูผู้สอน ไม่กำกับระเบียบวินัยเด็กในขณะสอน ไม่เน้นย้ำการปฏิบัติ ไม่กำกับติดตามดูแลช่วยเหลือการประพฤติตน

ของผู้เรียน ไม่ประสานข้อมูลความประพฤติของผู้เรียนจากครูด้วยกัน ไม่มีเงื่อนไขมาตรการการกำกับติดตามผู้เรียน และไม่ได้พาผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง

3.2) มีการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน เป็นลักษณะครูผู้สอนอธิบายเงื่อนไขให้ผู้เรียนฟัง มอบหมายงาน ดูแลให้ผู้เรียนลองฝึกปฏิบัติตามด้วยตนเอง และกำกับติดตามประสานความร่วมมือข้อมูลความประพฤติของผู้เรียนจากทั้งครูด้วยกันเองและผู้ปกครอง

1.7 ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

17.1 **ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่า สภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นครูผู้สอนใช้การสังเกตความประพฤติผู้เรียน พูดคุย และ ซักถามผู้เรียน และใช้แบบประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามแนวการให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สถานศึกษาปฏิบัติ มิติ เช่น แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ แบบประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น และ ครูผู้สอนบางส่วนสร้างแบบประเมินขึ้นใช้ในการประเมินระหว่างภาคเรียน เช่น แบบจดบันทึกความประพฤติผู้เรียนท้ายใบเรียกชื่อ แบบบันทึกการนำส่งงานของผู้เรียน แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน (Portfolio) การนำส่งงานของผู้เรียน เป็นต้น ในทุกวันครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินการมาโรงเรียนและการแต่งกาย และประสานผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนขณะอยู่ที่บ้าน ทุกครั้งที่เข้าสอนครูผู้สอนส่วนใหญ่ทำการสังเกตความประพฤติผู้เรียน การเข้าเรียน การส่งงาน และความประพฤติของผู้เรียนต่อผู้อื่น และทำบันทึกความประพฤติของผู้เรียนลงสมุดบันทึก ทุกครั้งที่มีการเข้าสอนครูผู้สอนบางส่วนทำการสังเกตความประพฤติผู้เรียน การเข้าเรียน การส่งงาน และความประพฤติของผู้เรียนต่อผู้อื่น และทำการบันทึก

ความประพฤติผู้เรียนเป็นภาพจำ ทุกครั้งที่มีการเข้าสอนครูผู้สอนทำการสังเกตความประพฤติผู้เรียน การเข้าเรียน การส่งงาน และความประพฤติของผู้เรียนต่อผู้อื่นบ้างบางครั้ง ครูผู้สอนไม่สามารถสังเกตผู้เรียนทุกคนได้อย่างลึกซึ้ง เพราะต้องรับผิดชอบดูแลสอนผู้เรียนจำนวนมาก ห้องเรียนๆ ละ 40-45 คน หลายห้องเรียน ครูผู้สอนทุกคนลงคะแนนแบบวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง โรงเรียนเน้นการวัดและประเมินผลทางวิชาการเป็นฐานตัดสินการเลื่อนชั้นเรียน เปิดให้ผู้เรียนสอบซ่อมทั้งภาควิชาการและภาคความประพฤติ เช่น การมอบหมายให้ทำงานรายงานชดเชย เป็นต้น ดังนั้น ครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกคุณลักษณะเพื่อผู้เรียนได้เลื่อนไปเรียนชั้นถัดไป แม้ว่าคุณลักษณะผู้เรียนของที่ปรากฏจริงไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่บันทึกในรายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียน

"สิ้นเทอมทีประเมินที ไล่มาอย่างนั้นมันไม่ได้อะไรไง ถูกมั๊ยกระบวนการจัดก็ไม่ได้แล้ว กระบวนการประเมินก็ไม่ได้ มันเลยไม่เข้มแข็งไง" (ศึกษาธิการจังหวัด)

"เกรดหรูเวลาเรียนร้อย นี่คือครูไง แล้วเรื่องช่องประเมินพฤติกรรมเธอก็เต็มหมด ผ่าน ผ่าน ผ่าน ผ่าน แต่ในโรงเรียนนักเรียนตีกันให้หรึ่มหมด ครูเป็นคนประเมิน ข้อเท็จจริงบางคนไม่รู้หรอก นึกไม่ออกว่าไอ้เนี่ยมันเป็นยังไงทุกคนผ่านหมด"(รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

"เขาก็วัดตามเกณฑ์ แต่สภาพความเป็นจริงจะใช่หรือไม่ใช่ นั้นตอบไม่ได้จริง เขาบังคับให้ส่งก็ขีดขีดขีด เพื่อตอบให้เสร็จทันเวลา แต่ถามว่าเด็กจะมีตรงนี้ไหมอ่ะ ไม่รู้ ไม่มีใครได้ไปติดตามตรงนั้นว่า เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ข้อนี้จริงไหม คุณลักษณะ 8 ประการอะไรเนี่ย ขีดให้ผ่านเขาอยู่อย่างพอเพียงเนี่ย เขาดูหรือเปล่าว่า สมุดการบ้านเป็นยังไง ใช้โทรศัพท์เดือนละกี่บาท เสื้อผ้าอะไรอย่างนี้ เขาก็ขีดเคารพศาสนา พระมหากษัตริย์ อะไรอย่างนี้ เขาก็ขีดมา มี มี" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตฯ)

"เออ คะแนนคุณลักษณะนะคะ ไม่ ไม่ ไม่ตรง ปลายปากกา ปลายปากกา บางคนก็ไม่จริง เพราะว่าเหมือนตั้ง สมมุติตั้งเกณฑ์มา อาจจะนะ ตั้งมาสมมติ เกรด 4 ก็จะต้องเต็ม แต่บางที 4 บางอันเขาก็ไม่ถึงไง ทำบ่อยแค่ไหน ปี เทอมละ 1 ครั้ง ก็คือจะเป็นในส่วนนั้น ก็คือจะเป็นในส่วน ก็คือสิ้น สิ้น สิ้น เทอม ไงคะ" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

"ส่วนใหญ่เขาก็จะมองพฤติกรรมในห้องเรียนฮ่ะ ก็คือทุกครั้งที่มีการสอน ทุกครั้งที่มีการส่งงาน เพราะว่าเราก็สามารถประเมินได้ว่าเด็กคนนี้เขามีพฤติกรรมที่มีการพัฒนาขึ้นไหม ถ้าพฤติกรรมของเด็กในขณะนั้นเค้าไม่ดี เราเรียกเขาตักเตือนหรือเราเรียกเขาคุยได้อ่ะค่ะ แต่ร่องรอยหลักฐานครูก็อาจจะโน๊ตไว้ ครูจะมีใบเรียกชื่ออยู่แล้วค่ะ แล้วก็จะเอามาเป็นตัวชี้วัด โดยหลังจากที่สอบแล้วอ่ะฮ่ะ คือสะสมไปเรื่อยๆ ค่ะ พอสุดท้ายเวลาตัดเกรดอ่ะค่ะ เค้าก็จะมีการประเมินอันนี้" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

จากข้อค้นพบภาพปัจจุบันการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน ในลักษณะมีแบบวัดและประเมินผลให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ตามรูปแบบกระทรวงศึกษาธิการ มีแบบวัดและประเมินผลให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ตามรูปแบบครูสร้างขึ้นเอง บางครั้งไม่มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) มีการทำรายงานการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการตัดสินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนไปเรียนระดับชั้นถัดไปโดยครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้น มีการรายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนไม่ตรงกับลักษณะความประพฤติผู้เรียนที่ปรากฏจริง ทุกครั้งมีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจัดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) ทุกวันมีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจัดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนและจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ และไม่มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียน ตามลำดับ

1.7.2 ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะครูผู้สอนสร้างแบบประเมินผู้เรียนตามแบบลงระดับคะแนน ห้า สี่ สาม สอง หนึ่ง และ บันทึกข้อมูลผู้เรียนไว้ในสมุด และ ทุกครั้งที่ครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นมีคาบสอนจะทำการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนในลักษณะมีแบบวัดและประเมินผลให้คะแนนแบบ

รูบริคส์ (rubrics) ตามรูปแบบที่ครูสร้างขึ้นเอง และ มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนและจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ

"การประเมินดูกิจกรรมภายในห้อง ใช้ความคิดของครูเขา อาจจะเป็นเพราะที่เขาได้สังเกตเด็ก สังเกตพฤติกรรมเด็กๆ เขียนบันทึกข้อมูลว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างไหม" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

"ทุกวันนี้ครูประเมินเราโดยการทำแบบทดสอบซึ่งมันเป็นอะไรที่เครียดมาก" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

1.7.3 **ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏในลักษณะครูผู้สอนประเมินคุณลักษณะผู้เรียนไม่สอดคล้องกับลักษณะที่ผู้เรียนเป็นอยู่จริง รายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนไม่ตรงกับลักษณะความประพฤติผู้เรียนที่ปรากฏจริง และ ทุกครั้งที่เข้าสอนครูที่ปรึกษาประจำชั้นสังเกต พูดคุย และซักถามผู้เรียน โดยไม่ได้บันทึกข้อมูลความประพฤติ และไม่ได้ทำวัดและประเมินจริงตามสภาพที่เกิดขึ้น แต่ครูผู้สอนทำการบันทึกลงคะแนน โรงเรียนเปิดให้ผู้เรียนได้สอบซ่อมความประพฤติ เช่น การซื้อของไปให้ครู เป็นต้น ครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกคุณลักษณะ เพื่อผู้เรียนได้เลื่อนไปเรียนชั้นถัดไปจากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนในลักษณะทุกครั้งมีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจัดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) และบางครั้งมีการจัดบันทึกข้อมูลที่เก็บ มีการตัดสินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนไปเรียนระดับชั้นถัดไปโดยครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้น

"น่าจะไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะว่า เด็กในวัยเนี๊ยะ เด็ก มอ 1 อาจจะไม่เป็นไร แต่ มอ 2 มอ 3 เค้ามีการเสแสร้งแหละ เค้ารู้จักปั้นสติ เก็บสะกดกลั้นอารมณ์ เพราะถ้าโมโหอาจแสดงว่าโมโหไป อาจจะทำให้มีความรู้สึกว่า เราอาจจะได้คะแนนน้อยลงหรืออะไรยังเงี๊ยะ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"ครูเค้าก็ประเมินดีดิ ได้ยินแล้วว่า เด็กเยอะ ได้แต่ปริมาณ แต่ว่าคุณภาพส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ดี" (แพทย์ประจำตำบล)

จากข้อค้นพบภาพปัจจุบันการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน ในลักษณะมีการรายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนไม่ตรงกับลักษณะความประพฤติผู้เรียนที่ปรากฏจริง มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนและจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ ไม่มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียน มีการทำรายงานการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน และ มีการตัดสินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนไปเรียนระดับชั้นถัดไปโดยครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้น ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน ใน 3 ส่วน ประกอบด้วย ลักษณะ ส่วนใหญ่มีแบบวัดและประเมินผลให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) บางครั้งไม่มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) มีการทำรายงานการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการตัดสินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนไปเรียนระดับชั้นถัดไปโดยครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้น มีการตัดสินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนไปเรียนระดับชั้นถัดไปโดยโรงเรียน มีการรายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนไม่ตรงกับลักษณะความประพฤติผู้เรียนที่ปรากฏจริง ทุกครั้งมีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนและจดบันทึกข้อมูล ทุกวันมีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจัดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) และไม่มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียน ตามลำดับ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) เครื่องมือวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ใน 2 ลักษณะ คือ

1.1) การสังเกตความประพฤติของผู้เรียน ปรากฏใน ลักษณะ ได้แก่

1.1.1) มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนแบบภาพจำ (ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ) ทำรายงานคุณลักษณะผู้เรียนให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.1.2) มีการสังเกตความประพฤติผู้เรียนและจดบันทึกข้อมูลที่เก็บ ทำรายงานคุณลักษณะผู้เรียนให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.2) แบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน เป็นลักษณะการใช้เอกสารแบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ตามแนวทางการให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1.2.1) แบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนโดยครูผู้สอนเป็นผู้สร้างขึ้นมาเอง สำหรับประเมินภาระงานที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น แฟ้มสะสมงานของผู้เรียน (Portfolio) การส่งงาน และ การเข้าเรียนของผู้เรียน

1.2.2) แบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ตามแบบที่กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดให้สถานศึกษาปฏิบัติ

2) ความถี่ในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ปรากฏภาพที่เป็นอยู่ใน 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1) ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนโดยครูผู้สอน ปรากฏใน 3 ลักษณะ

2.1.1) ทุกครั้งในคาบที่เข้าสอน เป็นลักษณะครูผู้สอนพูดคุยสนทนากับผู้เรียน และประเมินความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การมาเรียน ความประพฤติขณะอยู่ในคาบเรียน การส่งงาน ความชอบความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน การปฏิบัติตนต่อเพื่อนและครู เป็นต้น และบันทึกผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ

2.1.2) บางครั้งที่เข้าสอน เป็นลักษณะครูผู้สอนสังเกตและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนและบันทึกผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนบ้างบางคาบ

2.1.3) ไม่มีการปฏิบัติ เป็นลักษณะครูผู้สอนไม่สังเกตไม่ประเมินคุณลักษณะผู้เรียน

2.2) ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนโดยครูที่ปรึกษาประจำชั้น ปรากฏในลักษณะครูที่ปรึกษาประจำชั้นกำกับและประเมินทุกวัน เป็นลักษณะครูที่ปรึกษาประจำชั้นกำกับการปฏิบัติหน้าที่การมาโรงเรียนของผู้เรียน ประเมินความประพฤติของผู้เรียน คอยกำกับดูแลประสานงานกับผู้ปกครอง และบันทึกผลการมาเรียนโรงเรียนของผู้เรียนทุกครั้ง

อย่างสม่ำเสมอ โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นบันทึกและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3) ระบบการตัดสินผลการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ปรากฏภาพปัจจุบันใน 3 ลักษณะ ได้แก่

3.1) โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเลื่อนไปเรียนชั้นถัดไปในปีการศึกษาใหม่ทันที โดยเปิดให้ผู้เรียนสามารถทำการสอบซ่อมทั้งภาควิชาการและภาคความประพฤติควบคู่กับการทำการเรียนในชั้นถัดไป

3.2) ครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกคุณลักษณะ เพื่อผู้เรียนได้เลื่อนไปเรียนชั้นถัดไป

3.3) คุณลักษณะผู้เรียนของที่ปรากฏจริงไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่บันทึกในรายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จัดลำดับสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) **ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น** (Needs Assessment Committee: NAC)

ในตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ตามที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาด้วยกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพในตอนที่ 1 ของบทที่ 6 มาทำการแปลงไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพร่างงลงในแผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) และ จัดทำแบบประเมินสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม จากนั้น ผู้วิจัยนำข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ดังกล่าวในตอนที่ 1 ของบทที่ 6 ข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่จำเป็นขอผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ดังกล่าวไว้ในบทที่ 5 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ แบบประเมินสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม นำเสนอต่อคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC)

จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม บนแผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยสาเหตุสำคัญจำแนกเป็น 2 ชุดใหญ่ คือ ชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล และชุดปัจจัยสาเหตุภายนอก ตามปัจจัยสาเหตุหลัก 7 สาเหตุ จำแนกเป็นปัจจัยสาเหตุย่อยที่ผ่านการวิเคราะห์ชุดปัจจัยที่น้อยที่สุด พบว่ามี 24 ชุด ดังแสดงในภาพประกอบ 5 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ภาพประกอบ 6 แผนภาพฯ ปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล ภาพประกอบ 7 แผนภาพฯ ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว ภาพประกอบ 8 แผนภาพฯ ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย ภาพประกอบ 9 แผนภาพฯ ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และ ภาพประกอบ 10 แผนภาพฯ ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน และภาพประกอบ 11 แผนภาพฯ ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558: 316-317) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ของเหตุการณ์เบื้องต้น (primary event symbols) มีดังนี้

ก. เหตุการณ์พื้นฐาน (basic event) แสดงด้วยสัญลักษณ์รูปวงกลม (circle: ○) แทนเหตุการณ์พื้นฐานอยู่ล่างสุดของแผนภาพไม่สามารถวิเคราะห์หาเหตุการณ์อื่นมาอธิบายเหตุการณ์ที่ตามมาได้อีกแล้ว

ข.เหตุการณ์ที่ไม่สามารถวิเคราะห์ต่อไปได้อีก (undeveloped event) แสดงด้วยสัญญลักษณ์สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน (rhombus: ▱) เป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถหาสาเหตุย่อยต่อไปได้อีกแล้ว

2. สัญลักษณ์ของเหตุการณ์คั่นกลาง (intermediate event symbols) เป็นสัญลักษณ์ที่แทนเหตุการณ์ซึ่งอาจเป็นสาเหตุนำเข้าหรือเหตุการณ์ผลผลิตแสดงด้วยรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า (rectangle: □)

3. สัญลักษณ์เหตุการณ์เงื่อนไข (conditioning event) แสดงด้วยสัญลักษณ์รูปวงรี (oval:) บอกถึงเหตุการณ์ที่เป็นเงื่อนไขเฉาพะหรือข้อจำกัด

4. สัญลักษณ์ของประตูเชิงตรรกะ คือ

-ประตูเชิงตรรกะ “หรือ” OR gate หรือ INCLUSIVE gate: เป็นประตูที่แสดงว่าเหตุการณ์ผลผลัพธ์จะเกิดจากแหตุการณ์นำเข้าอย่างน้อยที่สุด 1 เหตุการณ์

5. สัญลักษณ์การโยกย้าย มี 2 แบบ ได้แก่

ก. สัญลักษณ์การโยกเข้า (TRANSFER IN:) แสดงว่าเหตุการณ์ในภาพจะมีการโยกย้ายไปแสดงในหน้าอื่นๆ หรือในส่วนอื่นๆ ของหน้านั้น เนื่องจากมีเหตุการณ์นำเข้าหลายเหตุการณ์ พื้นที่ที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะแสดงเหตุการณ์นั้นร่วมกับเหตุการณ์อื่นๆ ในแผนภาพได้

ข. สัญลักษณ์การโยกย้ายออก (TRANSFER OUT:) แสดงให้เห็นว่าเป็นเหตุการณ์ที่ถูกย้ายออกมาจากแผนภาพในหน้าก่อนนั้นหรือในส่วนบนของหน้านั้น โดยยังคงเป็นส่วนหนึ่งของแผนภาพดังกล่าว

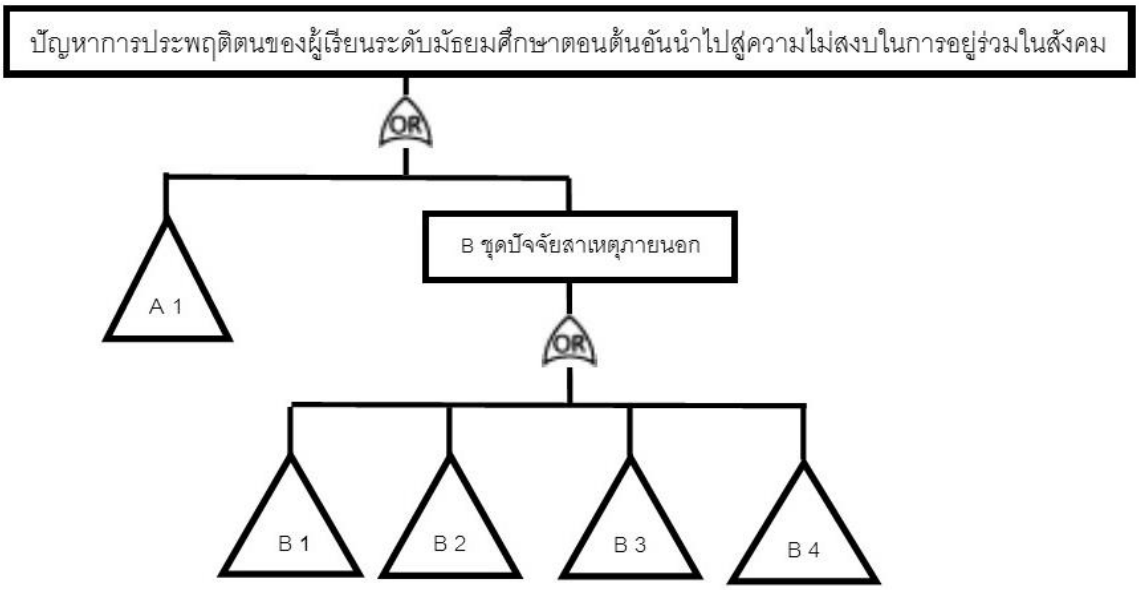

ภาพประกอบ 5 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม

หมายเหตุ A ปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล

B1 ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว

B2 ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย

B3 ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน

B4 ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน

B5 ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน

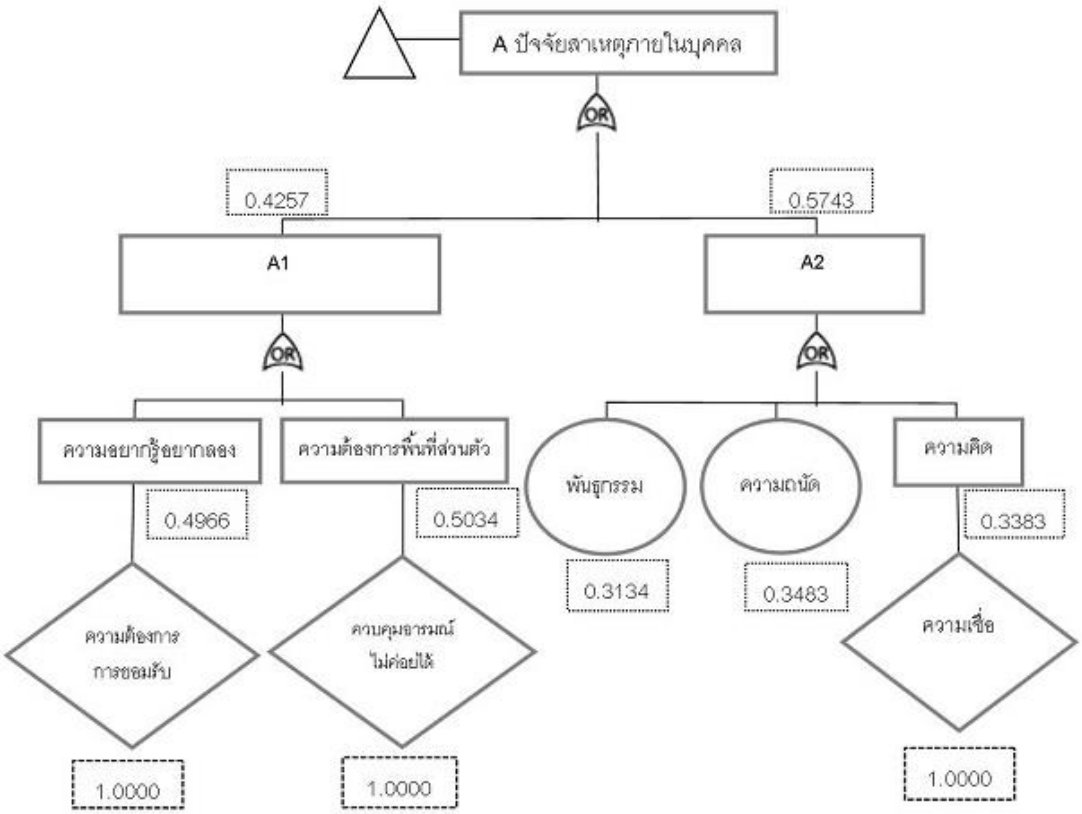

ภาพประกอบ 6 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล

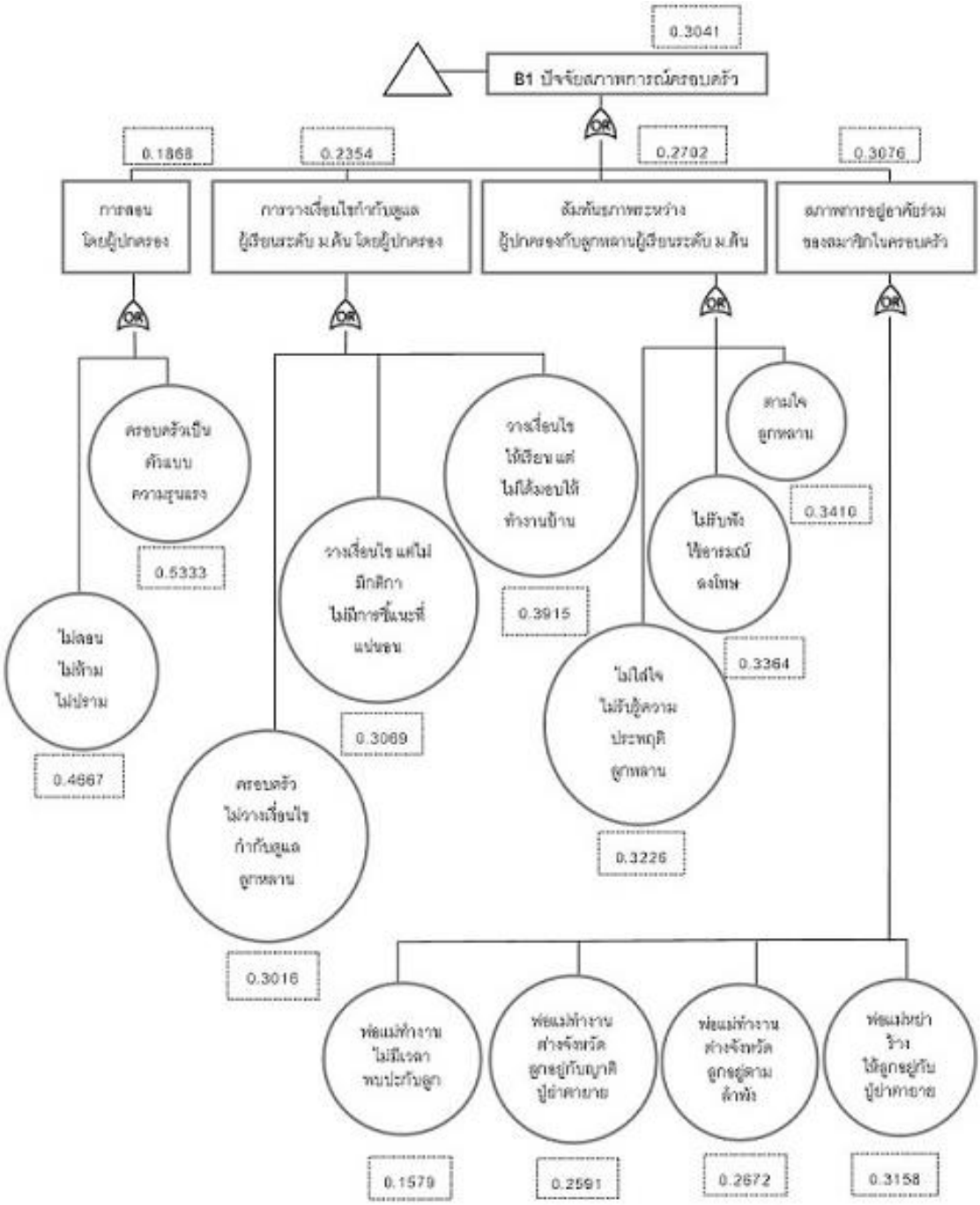

ภาพประกอบ 7 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการณ์ครอบครัว

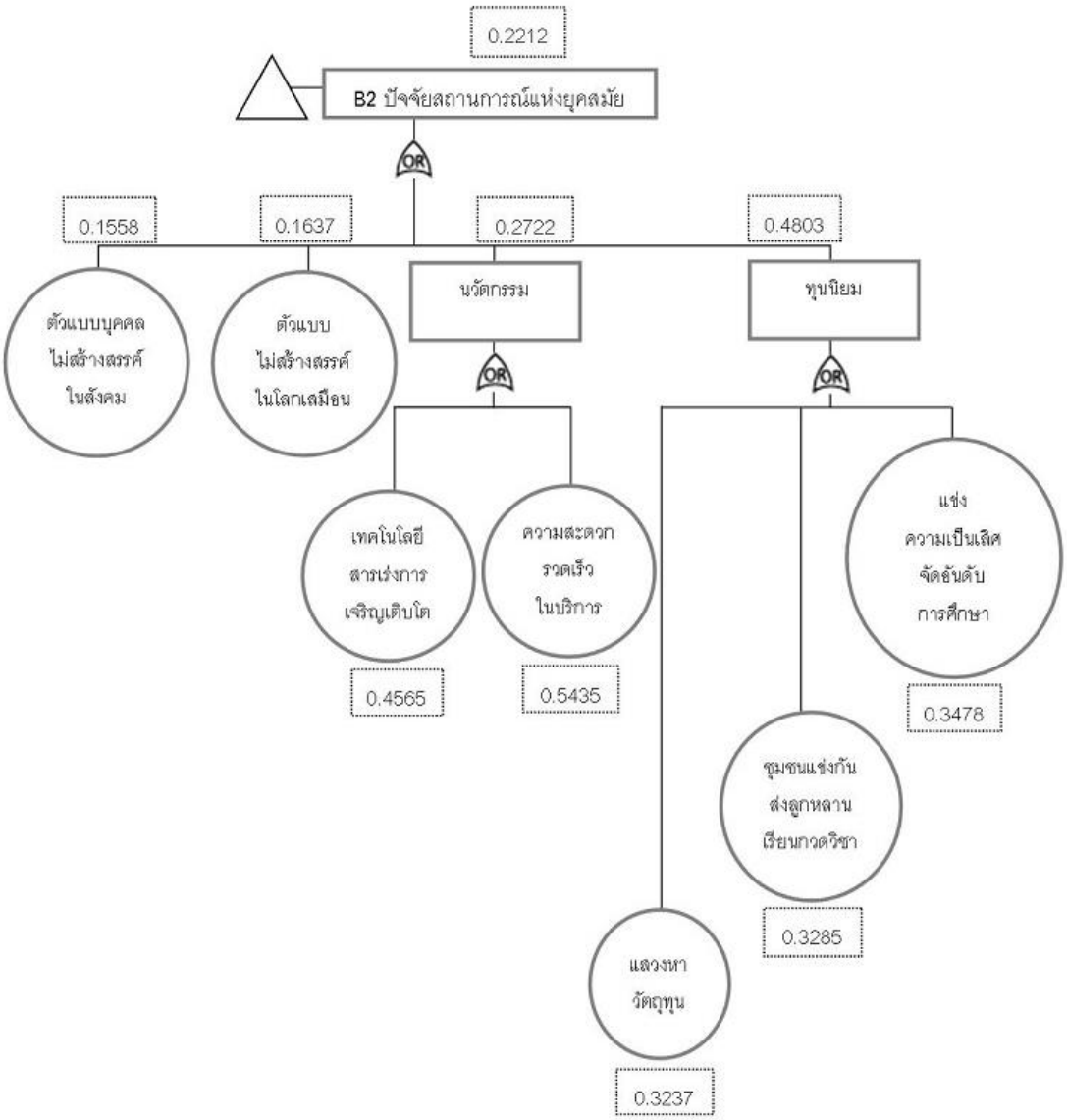

ภาพประกอบ 8 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสถานการณ์แห่งยุคสมัย

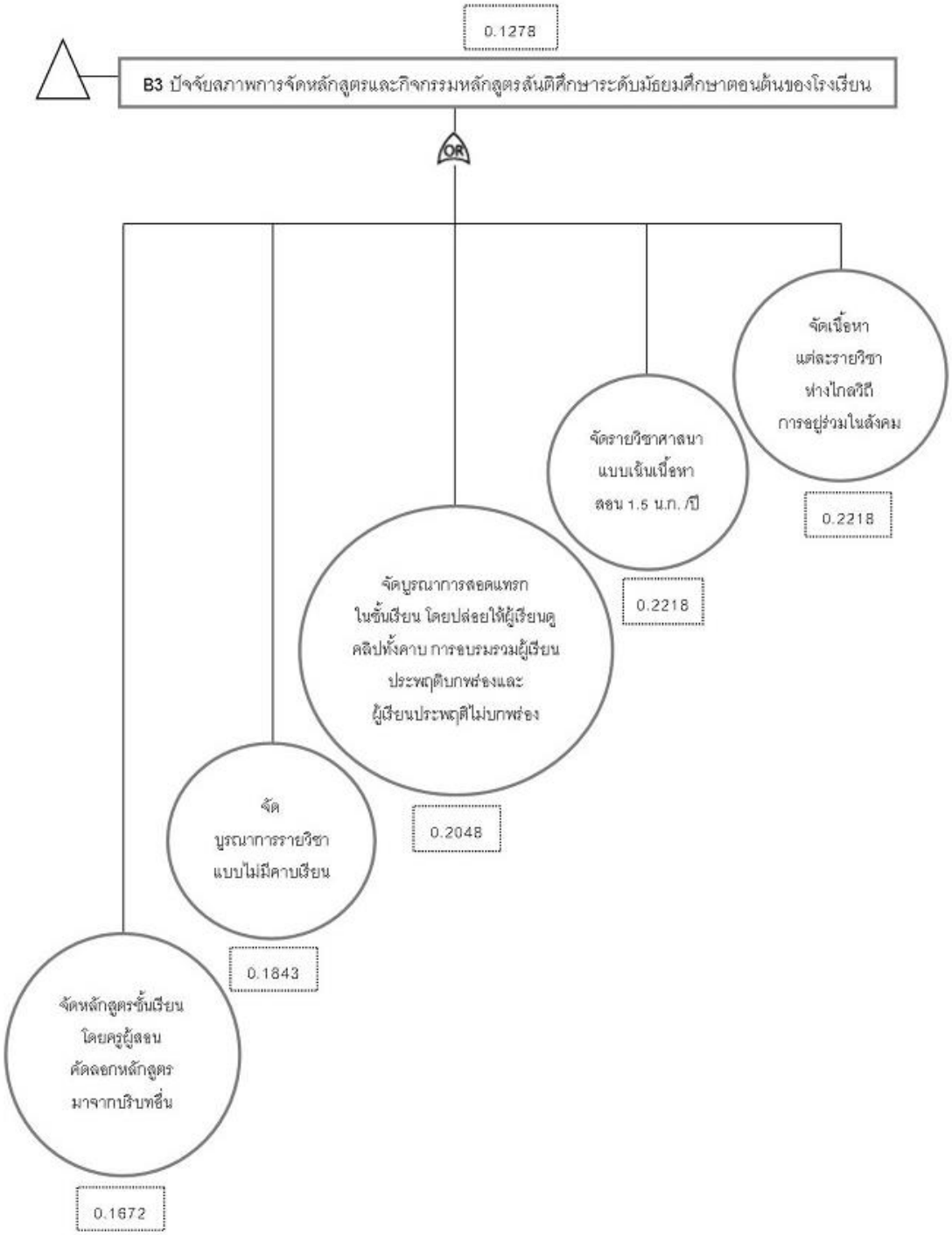

ภาพประกอบ 9 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

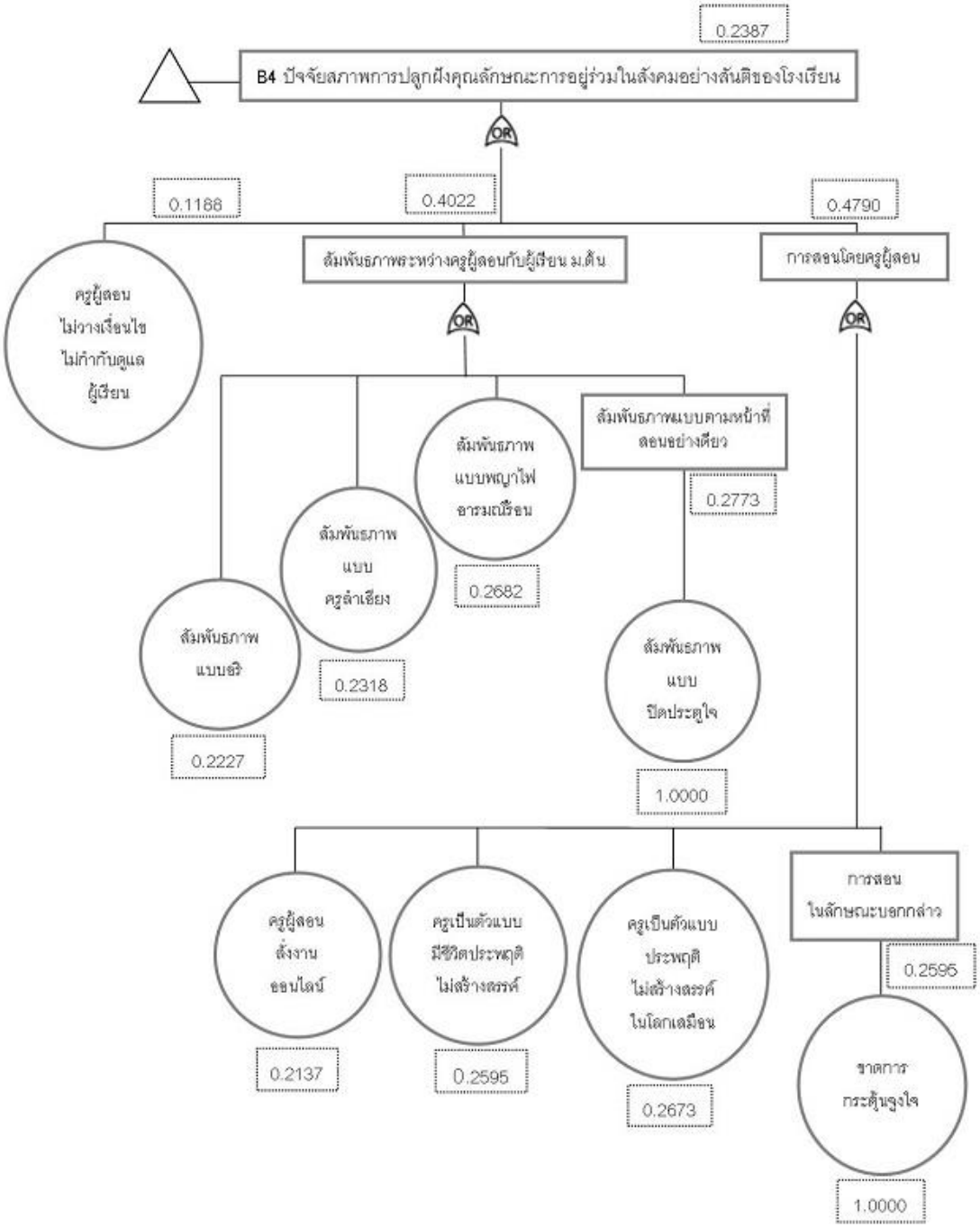

ภาพประกอบ 10 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน

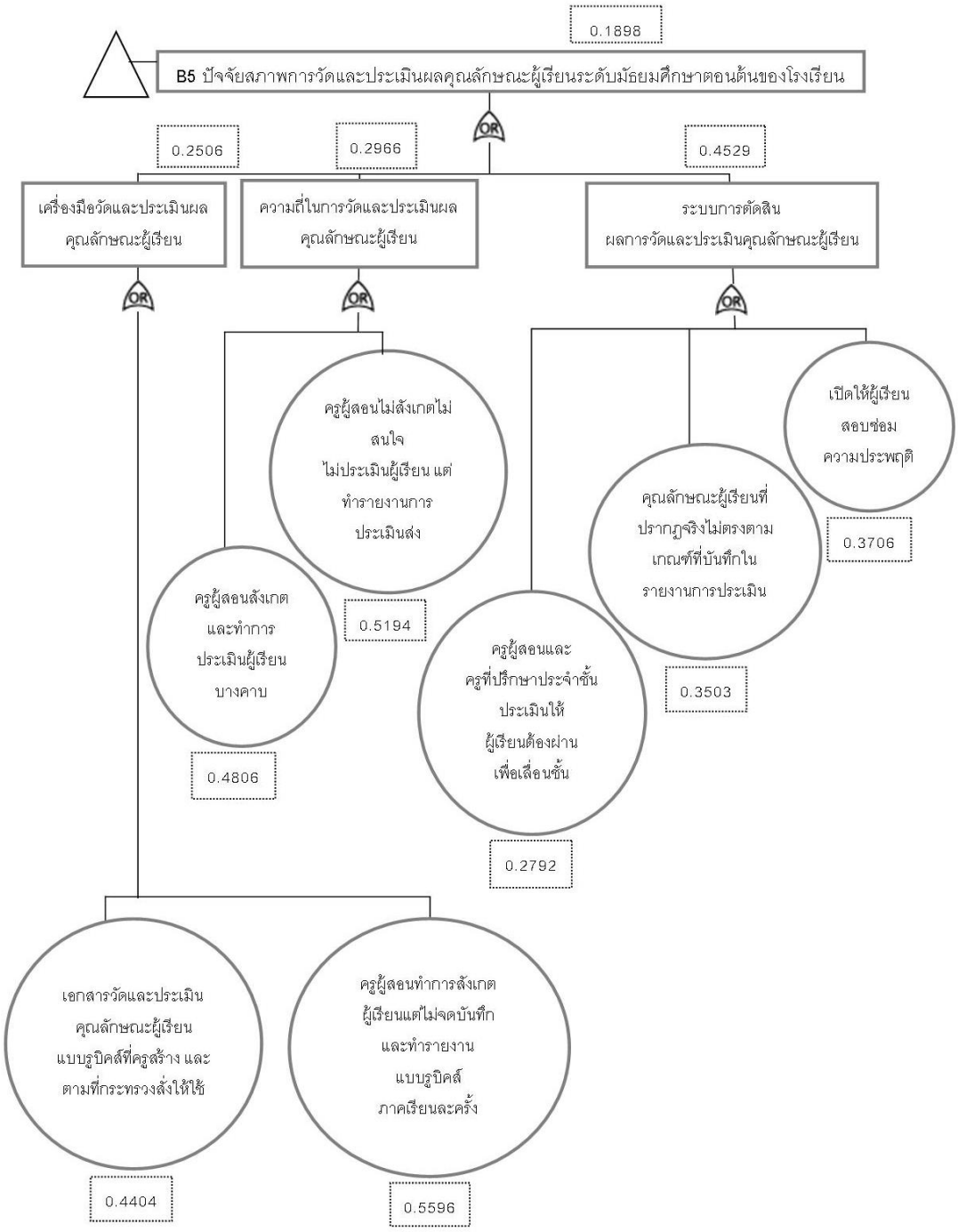

ภาพประกอบ 11 แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) ปัจจัยสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นชุดปัจจัยสาเหตุและสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังแสดงในตาราง 4 พบว่า ชุดปัจจัยสาเหตุที่มีโอกาสเกิดมากที่สุด คือ ชุดปัจจัยสาเหตุภายนอกมีโอกาสเกิดร้อยละ 88.07 ส่วนชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคลมีโอกาสเกิดร้อยละ 11.93

โดยชุดปัจจัยสาเหตุภายนอก พบสาเหตุหลัก 5 สาเหตุ คือ สภาพการณ์ครอบครัว สถานการณ์แห่งยุคสมัย สภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน สภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน และ สภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน สาเหตุหลักจำแนกเป็นสาเหตุย่อยที่ผ่านการวิเคราะห์ชุดปัจจัยสาเหตุที่น้อยที่สุด พบว่ามี 19 ชุด ดังแสดงในตาราง 5 โดยภายใต้สาเหตุหลักสภาพการณ์ครอบครัวมีชุดสาเหตุย่อย 4 สาเหตุ คือ สภาพการอยู่อาศัยในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การสอนโดยผู้ปกครอง การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยผู้ปกครอง ในส่วนสาเหตุหลักสถานการณ์แห่งยุคสมัยมีชุดสาเหตุย่อย 4 สาเหตุ คือ ตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน ทุนนิยม นวัตกรรมการบริการด้านอาหาร และตัวแบบบุคคลในสังคมเชิงลบ ในส่วนสาเหตุหลักสภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียนมีชุดสาเหตุย่อย 5 สาเหตุ คือ จัดหลักสูตรรายวิชาศาสนาเน้นการสอนเนื้อหาความรู้ จำนวน 1.5 หน่วยกิตต่อปี จัดหลักสูตรแบบบูรณาการสอดแทรกในชั้นเรียนโดยการปล่อยให้ผู้เรียนดูคลิปทั้งชั่วโมงหรือการอบรมรวมทั้งผู้เรียนประพฤติบกพร่องและผู้ประพฤติไม่บกพร่อง จัดหลักสูตรชั้นเรียนโดยครูผู้สอนเขียนหลักสูตรจากการคัดลอก จัดหลักสูตรรายวิชาเน้นเนื้อหาที่ห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคม และจัดหลักสูตรบูรณาการรายวิชาไม่มีคาบเรียน ในส่วนสาเหตุหลักสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียนมีชุดสาเหตุย่อย 3 สาเหตุ คือ การสอนโดยครูผู้สอน สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยครูผู้สอนแบบปราศจากการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน และ ในส่วนสาเหตุหลักสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนมีชุดสาเหตุย่อย 3 สาเหตุ คือ เครื่องมือวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน ความถี่ในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน และ ระบบการตัดสินผลการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน

ส่วนชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล พบสาเหตุหลัก 2 สาเหตุ คือ สภาพความแตกต่างของบุคคล และ สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น สาเหตุหลักจำแนกเป็นสาเหตุย่อยที่ผ่านการวิเคราะห์ชุดปัจจัยสาเหตุที่น้อยที่สุด พบว่ามี 5 ชุด ดังแสดงในตาราง 5 โดยภายใต้สาเหตุหลักสภาพความแตกต่างของบุคคล มีชุดสาเหตุย่อย 3 สาเหตุ คือ ความเชื่อของผู้เรียนระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น ความถนัดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และพันธุกรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ส่วนภายใต้สาเหตุหลักสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น มีชุดสาเหตุย่อย 2 สาเหตุ คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องการการยอมรับจากผู้อื่น ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสาเหตุหลักพบว่า สาเหตุหลักที่มีโอกาสเกิดมากที่สุด คือ สาเหตุหลักสภาพการณ์ครอบครัวมีโอกาสเกิดร้อยละ 27.36 รองลงมาคือสาเหตุหลักสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 18.64 สาเหตุหลักสถานการณ์แห่งยุคสมัยมีโอกาสเกิดร้อยละ 17.24 สาเหตุหลักสภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 14.82 สภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 9.98 สภาพความแตกต่างของบุคคลมีโอกาสเกิดร้อยละ 6.85 และ สาเหตุหลักสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่นมีโอกาสเกิดร้อยละ 5.08

ในส่วนข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสาเหตุย่อยดังแสดงในตาราง 6 พบว่า สาเหตุย่อยที่มีโอกาสเกิดมากที่สุด คือ สาเหตุย่อยการสอนโดยครูมีโอกาสเกิดร้อยละ 8.93 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก รองลงมาคือสาเหตุย่อยสภาพการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเกิดร้อยละ 8.42 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยสัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสเกิดร้อยละ 7.50 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยสัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 7.39 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยทุนนิยมมีโอกาสเกิดร้อยละ 7.05 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยระบบการตัดสินผลการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 6.71 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยการวางเงื่อนไขกำกับดูแลโดยผู้ปกครองมีโอกาสเกิดร้อยละ 6.44 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยการสอนโดยผู้ปกครองมีโอกาสเกิดร้อยละ 5.11 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยนวัตกรรมการบริการด้านอาหารมีโอกาสเกิดร้อยละ 4.70 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อยมาก แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยความถี่ในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 4.40 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยเครื่องมือวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 3.71 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือนมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.83 เป็นเหตุสำคัญมาก เกิดขึ้นบ่อยมาก แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยตัวแบบบุคคลในสังคมเชิงลบมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.69 เป็นเหตุสำคัญมาก เกิดขึ้นบ่อยมาก แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยผู้เรียนระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้นควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้มีโอกาสเกิดร้อยละ 2.56 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อยมาก แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องการการยอมรับจากผู้อื่นมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.52 เป็นเหตุสำคัญมาก เกิดขึ้นบ่อยมาก แก้ไขยาก สาเหตุย่อยความถนัดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.39 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยความเชื่อของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.32 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยการจัดหลักสูตรรายวิชาศาสนาเน้นการสอนเนื้อหาความรู้จำนวน 1.5 หน่วยกิตต่อปี มีโอกาสเกิดร้อยละ 2.21 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยจัดหลักสูตรรายวิชาเน้นเนื้อหาที่ห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคมมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.21 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อยมาก แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยครูผู้สอนไม่วางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.21 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยพันธุกรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.15 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยากมาก สาเหตุย่อยการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการสอดแทรกในชั้นเรียนโดยการปล่อยให้ผู้เรียนดูคลิปทั้งชั่วโมง หรือการอบรมรวมผู้เรียนที่ประพฤติบกพร่องและผู้เรียนที่ประพฤติไม่บกพร่องมีโอกาสเกิดร้อยละ 2.04 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก สาเหตุย่อยการจัดหลักสูตรบูรณาการเวลารวมรายวิชาไม่มีคาบเรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 1.84 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก และ สาเหตุย่อยจัดหลักสูตรชั้นเรียนโดยครูผู้สอนเทียบเคียงคัดลอกมีโอกาสเกิดร้อยละ 1.67 เป็นเหตุสำคัญ เกิดขึ้นบ่อย แก้ไขยาก

ตาราง 4 แสดงค่าความน่าจะเป็นชุดปัจจัยสาเหตุและสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนผู้เรียนของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม

ปัจจัยสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	**ค่าความน่าจะเป็น**	**ร้อยละ**
1. ปัจจัยภายในบุคคล	0.1193	11.93
1.1 สภาพความแตกต่างของบุคคล	0.0685	6.85
1.2 สภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น	0.0508	5.08
2. ปัจจัยภายนอก	0.8807	88.07
2.1 สภาพการณ์ครอบครัว	0.2736	27.36
2.2 สถานการณ์แห่งยุคสมัย	0.1727	17.27
2.3 สภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน	0.0998	9.98
2.4 สภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน	0.1864	18.64
2.5 สภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	0.1482	14.82
รวม	1.0000	100

ตาราง 5 แสดงชุดปัจจัยจำนวนน้อยที่สุดที่น่าจะเป็นสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม

ปัจจัยสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	**ค่าความน่าจะเป็น**	**ร้อยละ**
ปัจจัยภายในบุคคล		
1.สภาพความแตกต่างของบุคคล	0.0685	6.85
1.1 ความเชื่อของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.0232	2.32
1.2 ความถนัดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.0239	2.39
1.3 พันธุ์กรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.0215	2.15
2.สภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น	0.0508	5.08
2.1 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องการการยอมรับจากผู้อื่น	0.0252	2.52
2.2 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้	0.0256	2.56
ปัจจัยภายนอก		
3.สภาพการณ์ครอบครัว	0.2736	27.36
3.1 สภาพการอยู่อาศัยในครอบครัว	0.0842	8.42
3.2 สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.0739	7.39
3.3 การสอนของผู้ปกครอง	0.0511	5.11
3.4 การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยผู้ปกครอง	0.0644	6.44
4.สถานการณ์แห่งยุคสมัย	0.1727	17.27
4.1 ตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน (สื่อออนไลน์)	0.0283	2.83
4.2 ทุนนิยม	0.0705	7.05
4.3 นวัตกรรมการบริการด้านอาหาร	0.0470	4.70
4.4 ตัวแบบบุคคลในสังคมเชิงลบ (ไม่สร้างสรรค์)	0.0269	2.69

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุหลักแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น	ร้อยละ
5. สภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน	0.0998	9.98
5.1 จัดหลักสูตรรายวิชาศาสนา เป็นลักษณะเน้นการสอนเนื้อหาให้ความรู้ จำนวน 1.5 หน่วยกิต ต่อปี	0.0221	2.21
5.2 จัดหลักสูตรแบบบูรณาการสอดแทรกในชั้นเรียนโดยการปล่อยให้ผู้เรียนดูคลิปทั้งชั่วโมง หรือการอบรมรวมผู้เรียนที่ประพฤติบกพร่องและผู้เรียนที่ประพฤติไม่บกพร่อง	0.0204	2.04
5.3 จัดหลักสูตรในชั้นเรียนโดยครูผู้สอนคัดลอกหลักสูตรมาจากบริบทอื่น	0.0167	1.67
5.4 จัดหลักสูตรรายวิชาเน้นเนื้อหาที่ห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคม	0.0221	2.21
5.5 จัดหลักสูตรบูรณาการรายวิชาไม่มีคาบเรียน	0.0184	1.84
6. สภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน	0.1864	18.64
6.1 การสอนโดยครู	0.0893	8.93
6.2 สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.0750	7.50
6.3 การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยครูผู้สอนแบบปราศจากกาวางเงื่อนไขและการกำกับติดตามผู้เรียน	0.0221	2.21
7. สภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน	0.1482	14.82
7.1 เครื่องมือวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	0.0371	3.71
7.2 ความถี่ในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	0.0440	4.40
7.3 การตัดสินผลการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	0.0671	6.71
รวม	1.0000	100

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	**ค่าความน่าจะเป็น**				**ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ**	**ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ**	**ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ**
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	**สาเหตุย่อย**	**สาเหตุหลัก**	**ชุดสาเหตุใหญ่**			
ปัจจัยภายในบุคคล			1.0000	0.1193			
1.สภาพความแตกต่างของบุคคล		1.0000	0.5743	0.0685	2.03	2.03	2.48
1.1 ความเชื่อของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		0.3383	0.1943	0.0232	2.00	2.10	2.60
1.2 ความถนัดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		0.3483	0.2000	0.0239	1.90	2.00	1.90
1.3 พันธุ์กรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		0.3134	0.1800	0.0215	1.70	1.50	2.50
2.สภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น		1.0000	0.4257	0.0508	2.13	2.18	2.15
2.1 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องการการยอมรับจากผู้อื่น		0.4966	0.2114	0.0252	2.50	2.40	2.40
2.2 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้		0.5034	0.2143	0.0256	2.20	2.50	2.50

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
ปัจจัยภายนอก			1.0000	0.8807			
<u>3.สภาพการณ์ครอบครัว</u>		1.0000	0.3041	0.2736	2.10	1.95	2.24
3.1 สภาพการอยู่อาศัยในครอบครัว	1.0000	0.3076	0.1078	0.0842	1.95	2.00	2.10
3.1.1 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย พ่อแม่หย่าร้างแยกทางกัน	0.3158	0.0971			2.30	2.80	2.80
3.1.2 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ร่วมบ้านกับปู่ย่าตายาย หรือญาติ เพราะพ่อแม่ไปทำงานที่จังหวัดอื่นไม่ได้อยู่ด้วยในบ้านเดียวกัน	0.2591	0.0797			1.80	2.30	2.10
3.1.3 ผู้เรียนอยู่ร่วมบ้านเดียวกับพ่อแม่	0.1579	0.0486			1.50	1.40	1.50
3.1.4 ผู้ปกครองปล่อยให้ลูกอยู่ตามลำพัง	0.2672	0.0822			2.20	1.50	2.00

หมายเหต การเป็นเหต ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
3.2 สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1.0000	0.2702	0.9047	0.0739	2.40	2.17	2.50
3.2.1 ผู้ปกครองไม่ได้ใส่ใจรับรู้ความประพฤติของลูกหลาน	0.3226	0.0872			2.30	2.10	2.40
3.2.2 ผู้ปกครองให้การตามใจตอบสนองตามความต้องการของลูกหลานทุกอย่าง	0.3410	0.0922			2.40	2.20	2.50
3.2.3 ผู้ปกครองเป็นใหญ่ ปราศจากรับฟังลูกหลาน ใช้อารมณ์คำรุนแรงดุด่าหรือลงโทษลูกหลาน	0.3364	0.0909			2.50	2.20	2.60
3.3 การสอนโดยผู้ปกครอง	1.0000	0.1868	0.0654	0.0511	1.97	1.80	2.20
3.3.1 ผู้ปกครองไม่มีการพูดสอน ไม่มีการห้ามปราม	0.4118	0.0872			2.30	2.00	2.50
3.3.2 ครอบครัวเป็นตัวแบบความรุนแรง	0.4706	0.0996			2.50	2.10	2.70

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
3.4 การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยผู้ปกครอง	1.0000	0.2354	0.0825	0.0644	2.10	1.83	2.17
3.4.1 ครอบครัวปราศจากการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน	0.3016	0.0710			2.40	1.80	2.20
3.4.2 กำกับดูแลให้เรียนหนังสือเป็นหลัก ไม่ให้ทำงานบ้าน	0.3915	0.0922			2.10	1.80	2.30
3.4.3 ผู้ปกครองวางเงื่อนไขที่ปราศจากกติกาที่แน่นอน และปราศจากการกำกับดูแลให้คำชี้แนะช่วยเหลือ	0.3069	0.0722			1.80	1.90	2.00
<u>4.สถานการณ์แห่งยุคสมัย</u>		1.0000	0.2212	0.1727	2.31	2.59	2.50
4.1 ตัวแบบแห่งนวัตกรรมโลกเสมือน (สื่อออนไลน์)	1.0000	0.1637	0.0362	0.0283	2.70	2.80	2.70
4.2 ทุนนิยม	1.0000	0.4083	0.0903	0.0705	1.83	2.30	2.37
4.2.1 ชุมชนเพื่อนบ้านครอบครัวพ่อแม่แข่งขันกันลงทุนสนับสนุนลูกหลานไปเรียนกวดวิชา	0.3285	0.1341			1.80	2.40	2.50

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
4.2.2 แข่งขันทางการศึกษา จัดอันดับความเป็นเลิศทางการศึกษา จัดประกวดแข่งขันทางวิชาการ จัดอันดับชั้นเรียน จัดอันดับโรงเรียน	0.3478	0.1420			1.90	2.40	2.40
4.2.3 แข่งขันกันในการแสวงหาสะสมวัตถุทุน ตำแหน่งและรายได้ ภรรยาออกไปทำงานเคียงข้างสามี	0.3237	0.1321			1.80	2.10	2.20
4.3 นวัตกรรมการบริการด้านอาหาร	1.0000	0.2722	0.0602	0.0470	2.20	2.55	2.55
4.3.1 ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการอาหาร ดังเช่นร้านสะดวกซื้อ	0.5435	0.1479			2.40	2.70	2.50
4.3.2 เทคโนโลยีตัดต่อพันธุ์กรรมสารเร่งการเติบโตตกค้างในอาหาร	0.4565	0.1243			2.00	2.40	2.60

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
4.4 ตัวแบบบุคคลในสังคมเชิงลบ (ไม่สร้างสรรค์)	1.0000	0.1558	0.0345	0.0269	2.50	2.70	2.60
<u>5. สภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน</u>		1.0000	0.1278	0.0998	1.90	2.20	1.98
5.1 จัดหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเน้นการสอนเนื้อหาให้ความรู้ จำนวน 1.5 หน่วยกิต ต่อปี		0.2218	0.0284	0.0221	2.10	2.20	2.10
5.2 จัดบูรณาการสอดแทรกในชั้นเรียน โดยปล่อยให้ผู้เรียนดูคลิปทั้งคาบ การอบรมรวมผู้เรียนประพฤติบกพร่องและผู้เรียนประพฤติไม่บกพร่อง		0.2048	0.0262	0.0204	1.90	2.40	2.00
5.3 จัดหลักสูตรชั้นเรียนโดยครูผู้สอนเขียนหลักสูตรจากการคัดลอก		0.1672	0.0214	0.0167	1.80	2.00	1.70
5.4 จัดหลักสูตรรายวิชาเน้นเนื้อหาที่ห่างไกลจากวิถีการอยู่ร่วมในสังคม		0.2218	0.0284	0.0221	2.10	2.70	2.60
5.5 จัดหลักสูตรบูรณาการรายวิชาไม่มีคาบเรียน		0.1843	0.0236	0.0184	1.60	1.70	1.50

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
<u>6. สภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียน</u>		1.0000	0.2387	0.1864	2.17	1.91	2.23
6.1 การสอนโดยครู	1.0000	0.4790	0.1143	0.0893	2.20	2.24	2.22
6.1.1 ครูผู้สอนเป็นตัวแบบมีชีวิต มีการประพฤติปฏิบัติตนของครูเชิงไม่สร้างสรรค์	0.2595	0.1243			2.50	2.30	2.20
6.1.2 ตัวแบบที่ครูผู้สอนเผยแพร่บนสังคมโลกออนไลน์	0.2673	0.1280			2.20	2.30	2.40
6.1.3 ครูผู้สอนบอกกล่าวออนไลน์	0.2137	0.1024			2.00	2.00	2.20
6.1.4 ครูผู้สอนขาดการกระตุ้นจูงใจ	0.2595	0.1243			2.20	2.00	2.20
6.2 สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1.0000	0.4022	0.0960	0.0750	2.12	1.68	2.16
6.2.1 สัมพันธภาพแบบอริ ครูผู้สอนมองผู้เรียนด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตร	0.2227	0.0896			2.20	1.30	2.30

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
6.2.2 สัมพันธภาพแบบปิดประตูใจ ครูผู้สอนและผู้เรียนไม่พยายามเปิดใจไม่พยายามสื่อสารทำความเข้าใจกัน ครูผู้สอนไม่ถามผู้เรียน ผู้เรียนไม่กล้าถามครูผู้สอน	0.2773	0.1115			2.00	1.60	1.90
6.2.3 สัมพันธภาพแบบลำเอียง ครูผู้สอนที่ไม่ให้ความเสมอภาคในการดูแลผู้เรียน	0.2318	0.0932			2.10	1.70	2.20
6.2.4 สัมพันธภาพแบบพญาไฟ ครูผู้สอนที่อารมณ์ร้อนทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน	0.2682	0.1079			2.20	1.80	2.30
6.3 การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนโดยครูผู้สอนปราศจากการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน	1.0000	0.1188	0.0284	0.0221	2.20	1.80	2.30

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
7. สภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน		1.0000	0.1898	0.1482	2.07	2.09	1.88
7.1 เครื่องมือวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	1.0000	0.2506	0.0476	0.0371	1.75	2.10	1.65
7.1.1 ครูผู้สอนสังเกตความประพฤติของผู้เรียนเป็นภาพจำ ไม่จดบันทึกเก็บข้อมูล ทำรายงานการให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics) ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	0.5596	0.1402			1.80	2.10	1.70
7.1.2 เอกสารแบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ตามแนวทางการให้คะแนนแบบรูบริคส์ (rubrics)	0.4404	0.1103			1.70	2.10	1.60
7.2 ความถี่ในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	1.0000	0.2966	0.0563	0.0440	2.30	1.95	1.90
7.2.1 ครูผู้สอนสังเกตและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนบ้างบางคาบ	0.4806	0.1425			2.10	2.20	1.70
7.2.2 ครูผู้สอนไม่สังเกต ไม่สนใจผู้เรียน ไม่ประเมิน	0.5194	0.1540			2.50	1.70	2.10

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม	ค่าความน่าจะเป็น				ค่าเฉลี่ยความสำคัญการเป็นเหตุ	ค่าเฉลี่ยความถี่การเกิดเหตุ	ค่าเฉลี่ยความยากในการแก้ไขสาเหตุ
	สาเหตุย่อยของสาเหตุย่อย	สาเหตุย่อย	สาเหตุหลัก	ชุดสาเหตุใหญ่			
7.3 ระบบการตัดสินผลการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียน	1.0000	0.4529	0.0860	0.0671	2.17	2.23	2.10
7.3.1 โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเลื่อนไปเรียนชั้นถัดไปในปีการศึกษาใหม่ทันที โดยเปิดให้ผู้เรียนสามารถทำการสอบซ่อมทั้งภาควิชาการและภาคความประพฤติควบคู่กับการทำการเรียนในชั้นถัดไป	0.3706	0.1678			2.50	2.50	2.50
7.3.2 ครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินให้ผู้เรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะเพื่อเลื่อนชั้น	0.2792	0.1264			1.80	1.90	1.70
7.3.3 คุณลักษณะผู้เรียนของที่ปรากฏจริงไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่บันทึกในรายงานผลการประเมินคุณลักษณะผู้เรียน	0.3503	0.1586			2.20	2.30	2.10

หมายเหตุ การเป็นเหตุ ความถี่ และ ความยาก 1.00-1.49 = ระดับน้อย 1.50-2.49 = ระดับปานกลาง 2.50-3.00 = ระดับมาก

จากผลการวิจัยศึกษา ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ดังกล่าวในบทที่ 4 การให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังกล่าวในบทที่ 5 เป็นการตอบโจทย์คำถามการวิจัย ข้อ 1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเป็นอย่างไร จากคำตอบดังกล่าว นำไปสู่การค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้พหุวิธีการ ดังนี้

1) ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการนำกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ นำแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น ในส่วนที่มุ่งการค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) ประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และเพื่อค้นหาภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการค้นหาทำความเข้าใจสะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา

2) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการประยุกต์ใช้กิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมวิเคราะห์สาเหตุ (needs analysis) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree Analysis: FTA) นำข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ซึ่งพบว่าภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ดังกล่าวในตอนที่ 1

ของบทที่ 6 ทำการแปลงไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทำการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย ด้วยการให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว (Fault Tree) และ ทำการลงคะแนนประเมินระดับความน่าจะเป็นสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในตอนที่ 2 ของบทที่ 6 นี้

การดำเนินการดังกล่าวทั้ง 2 ตอน ปรากฏข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ดังกล่าวในตอนที่ 1 ของบทที่ 6 และ สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในตอนที่ 2 ของบทที่ 6

จากการดำเนินการวิจัยศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบ ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ดังกล่าวในบทที่ 4 ข้อค้นพบการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 5 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ผลการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในบทที่ 6 เป็นการค้นพบที่นำมาสู่การบรรลุตามความมุ่งหมายการวิจัย เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอบโจทย์คำถามการวิจัย ข้อ 1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเป็นอย่างไร ข้อ 1.3 ทำไมต้องพัฒนาคุณลักษณะจำเป็นให้เกิดกับผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ข้อ 2. หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา เป็นอย่างไร และ ข้อ 2.1 ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัด

หลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

จากคำตอบดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การค้นหาแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อประมวลเป็นสารสนเทศในการพิจารณาออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยผู้วิจัยนำกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึก และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นในส่วนค้นหาสิ่งที่ควรเป็น (what should be) ประยุกต์ใช้เพื่อทำการค้นหาแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ และ ประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงปริมาณด้วยกิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมวิเคราะห์ทางเลือก (needs solution) ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมตินัย โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และการนำหลักสูตรไปพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติบรรลุผลสำเร็จ โดยข้อค้นพบจะกล่าวในบทที่ 7 ต่อไป

บทที่ 7
แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโรงเรียน

ในบทที่ 7 นี้ ผู้วิจัยมุ่งทำความเข้าใจเชิงลึกแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ที่สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัดดังกล่าวไว้ในบทที่ 5 และบทที่ 6 โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) ที่มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึก และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นในส่วนที่มุ่งทำความเข้าใจสิ่งที่ควรเป็น (what should be) เพื่อเป็นกรอบแนวคำถามสัมภาษณ์และซักถาม จากนั้น นำกิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมวิเคราะห์ทางเลือก (needs solution) ด้วยการใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utility Technique: MAUT) ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ และทำการวิเคราะห์ทางเลือกแนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ผู้วิจัยจัดลำดับการนำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utility Technique: MAUT) ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และ

2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ จำนวน 42 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน และ 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน สะท้อนผ่านการให้ความหมายของสันติ ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ดังกล่าวดังกล่าวไว้ในบทที่ 5 และ บทที่ 6 ปรากฏข้อค้นพบสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน แนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ แนวการวัดและการประเมินผลผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบ แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1.1.1 **แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา** ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรจัดให้มีการปลูกฝังทุกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติพร้อมกันทุกระดับ ทุกวันอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง และ ค่อยเพิ่มความเข้มทุกคุณลักษณะขึ้น ควรจัดสันติศึกษาในลักษณะจัดให้ความรู้สันติศึกษาลงในกิจกรรมโฮมรูม ให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นพบปะอบรมผู้เรียนวันละ 15 นาที หลังกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ และ จัดคาบโฮมรูมให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นพบปะจัดกิจกรรมกับผู้เรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง โดยโรงเรียนจัดคู่มือกิจกรรมโฮมรูมบ่มเพาะสันติภาพสำหรับเป็นแนวปฏิบัติให้กับครูผู้สอน รองลงมาเห็นว่าควรจัดสอดแทรกการความเข้าใจสันติศึกษาลงในทุกรายวิชาทุกวันทุกชั่วโมง ในลักษณะให้ครูผู้สอนเลือกใช้ช่วงเวลาเกริ่นนำหรือเชื่อมโยงสันติศึกษากับเนื้อหารายวิชา ใช้เวลาอย่างน้อย 5 นาที เช่น ให้นั่งสมาธิก่อนนำเข้าสู่บทเรียน กำหนดเป็นจิตพิสัยเพิ่มเติมความดี ถ้าผู้เรียนมีความประพฤติบกพร่องหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ครูผู้สอนอาจให้ทำงานชดเชยหรือให้ผู้เรียนออกกำลังกายทดแทน เป็นต้น และ ควรจัดให้มีการทำความเข้าใจการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในลักษณะรายวิชาพื้นฐาน จำนวน 1 คาบ หรือ 3 คาบต่อสัปดาห์ ควรจัดให้ความรู้สันติศึกษาในลักษณะไม่ล็อคตารางคาบเวลาการสอนในชั้นเรียน จัดในสาระเพิ่มเติม ใช้เวลาในช่วงชั่วโมงโฮมรูมหรือชั่วโมงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ บางส่วนเห็นว่า ควรจัดให้ความรู้สันติศึกษาในระดับชั้นเรียนเน้นการปูพื้นฐานแยกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติตามระดับชั้น ตัวอย่างเช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เน้นให้ผู้เรียนค้นหาตัวตนรู้จักบทบาทสิทธิหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองดี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เน้นให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นให้ผู้เรียนรู้จักมีน้ำใจแบ่งปัน ให้อภัย โดยกำหนดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาให้เชื่อมโยงสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม โดยฝึกทักษะปลูกฝังเจตคติและให้ความรู้ จัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะ ให้ความรู้ และ ปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะพร้อมกันทุกระดับ และ จัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชาในลักษณะแบ่งแยกการสอนแต่ละคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติจำเพาะตามระดับชั้นเรียน ตามลำดับ

"ทำทุกคุณลักษณะคละกันไป ทุกอย่างจะค่อยๆ เข้มขึ้นตามลำดับชั้น และให้เป็นรู้สึกเป็นเนื้อเดียวกันแต่ความเข้มนะคะ มันต้องตามชั้น ก็ต้องมีชั่วโมงอ่ะ ชั่วโมงอาจจะเป็นโฮมรูม ซ่อมเสริมอะไรอย่างนี้ ที่เขาจัดไว้ในตาราง แต่คงไม่ไปแตะในรายวิชา ที่เป็นรายวิชาหลักนา... เพราะว่าเขาก็ต้องมีเวลาเรียนคณิตวิทย์ ภาษาอังกฤษอะไรอย่างนี้" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"จัดตั้งแต่ในชั้นเรียน บูรณาการกับห้องเรียน มันต้องเปลี่ยน มันต้องไม่ถูกล็อคตารางมากเกินไป เล่าเรื่องนิทานใช้ นิทาน เห็น สร้างละคร เอาออกไปสู่สภาพจริงให้เห็นวิถี" (ศึกษาธิการจังหวัด)

"จัดการเรียนการสอนให้มันชัดไปเลย เพราะวันนี้ว่าด้วยชั่วโมงนี้ว่าด้วยเรื่องนี่น่ะ เราทำเป็นกิจกรรมทำคู่มือออกมาเป็นกิจกรรมโฮมรูม หรือคู่มือสร้างสันติสุขกระดาษ คุณเอามาใช้ตรงไหนไม่ต้องไปกระทบตัวโครงสร้างหลักสูตรเขาด้วย ถ้าไปกระทบโครงสร้างหลักสูตรแล้วจะมีอะไรขึ้นมาอีกมีปัญหาขึ้นมาอีกอย่างนี้ เพราะทุกโรงเรียนต้องมีอยู่แล้ว" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

"ก็ต้องไปบูรณาการ มันก็บูรณาการยากเน๊าะ (หัวเราะ) ก็อาจที่จะต้องให้อยู่ในแผนการสอน เช่น เอาภาษาง่ายๆ แล้วกัน การนำเข้าสู่บทเรียน ส่วนหนึ่งก็จะมีการนั่งสมาธิ พูดคุย ครูผู้สอนพูดคุยในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเบื้องต้นก่อน เช่น วันนี้ได้ทำความดีอะไร ทำ ไปทำเรื่องไม่ดีอะไรส่วนหนึ่งก่อน มันก็ยากที่จะโยง อาจจะไม่โยงในวิชาที่สอนโดยตรงก็ได้ แต่ว่าพูดอ่ะประเด็นเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมส่วนหนึ่งก่อน แล้วเราก็เข้าไปสอนเนื้อหา" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

"สิ่งต่างๆ ที่พูดเนี่ย มันต้อง มันต้อง มันต้องสอดแทรกเข้าไปทุกรายวิชา ไอ้คุณลักษณะเหล่านี้ มันต้องสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหา ในทุกกลุ่มสาระอ่ะ ทุกกลุ่มสาระของการเรียนรู้ ก็คือเป็น เป็นเหมือนลักษณะจิตพิสัยเพิ่มเติม ความดีอ่ะ ซึ่งมัน ต้องค่อยๆ สร้างอย่างที่บอก" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"ควรเป็นรายวิชา ครูว่าเป็นวิชาวิชานึง ครูว่ามันน่าจะได้เนื้อหาอะไรดีกว่าเรามารวบรัดให้จบๆ พูดถึงมัน ก็มันก็ไม่ได้เยอะอะไรมากอะนะ วิชาก็ ก็สอนสอนทันน่ะ ก็จา ถ้าเป็นวิชา

พื้นฐานก็ 3 ชั่วโมง คือ 0.5 ถ้า 0.5 หน่วย ก็หนึ่งชั่วโมง ก็โอเค ก็ตามนี้แหละ ใช้ได้" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา)

"อันนี้ต้องสอนไปพร้อมกันทุกชั้นค่ะ เพราะว่า...ไม่ใช่พอ มอ 1 เราสอนเรื่องความซื่อสัตย์ พอ ม 2 สอนเรื่องความเสียสละ แต่ แต่ถ้าเด็กได้รับหมดเลย ว่านี่คือความซื่อสัตย์และเสียสละ และเด็กก็ดำเนินไปเรื่อยๆ เด็กก็เหมือนว่า อะไรคะ เขาก็จะมีความคุ้นชินกับสิ่งเหล่านี้ เขาก็จะทำไปจนถึงมอ 2 และก็มอ 3 เหมือนกับเราวางรากฐานให้กับเขาเพราะว่านี่คือสิ่งที่จะต้องติดตัวในเรื่องของคุณธรรม" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย)

จากมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบแนวทางที่โรงเรียนควรจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม โดยฝึกทักษะให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ จัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะปลูกฝังเจตคติและให้ความรู้ ในลักษณะปลูกฝังทุกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติไปพร้อมกันทุกระดับ จัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบรายวิชาพื้นฐาน โดยให้ความรู้ และปลูกฝังเจตคติทุกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติไปพร้อมกันทุกระดับ จัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะปลูกฝังเจตคติและความรู้ ในลักษณะแบ่งแยกการสอนแต่ละคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติจำเพาะตามระดับชั้นเรียน และ จัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการเวลารวม โดยฝึกทักษะให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับตามลำดับ

1.1.2 แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นควรจัดหลักสูตรสอนทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับทุกวันอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องในลักษณะสอดแทรกในการให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มร่วมกันในแต่ละรายวิชา และจัดให้ผู้เรียนค้างแรมใช้ชีวิตร่วมกัน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรจัดสันติศึกษาในหลักสูตรระดับชั้นเรียนแบบบูรณาการสอดแทรกลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะ ให้ความรู้ ปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

ทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ และ จัดสันติศึกษาในหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบค่ายพักแรม โดยฝึกทักษะ ให้ความรู้ และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ

"ให้คำแนะนำในการ โดยการอธิบาย ครับ จัดให้ทำงานกลุ่มปฏิบัติธรรม เข้าค่ายพักแรม การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การปรับตัวเข้าหากัน" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

1.1.3 **แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าครูควรฝึกผู้เรียนปฏิบัติการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน ใช้คะแนนพฤติกรรมกำกับดูแลสอนผู้เรียนทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับชั้นอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องและเข้มขึ้นตามระดับชั้น บางส่วนเห็นว่า ควรจัดให้ความรู้สันติศึกษาจัดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบ บางส่วนเห็นว่า ควรจัดในลักษณะเน้นการปูพื้นฐานแยกคุณลักษณะตามระดับชั้น เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เน้นให้ผู้เรียนค้นหาตัวตนรู้จักตนเอง การมีมารยาทต่อผู้อื่น และการป้องกันตนเอง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เน้นให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบและความเกรงใจ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นให้ผู้เรียนรู้จักเสียสละมีจิตอาสาและการจัดการการเงิน บางส่วนเห็นว่า ควรจัดให้ความรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติให้กับบุคลากรภายในโรงเรียน และชุมชน ตามลำดับ

"ก็อยาก ที่จริงก็อยากให้ทำหมดนั่นเลย อยากให้สอนพร้อมกันหมดทุกอันนั่นแหละ" (คุณย่า ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.1)

"ก็ ถ้าสมมุติว่าเป็น พวกวิชาคณิต วิทย์ อังกฤษ อะไรอย่างงี้ เขาก็ เขาก็ไม่น่าจะมาสอนเกี่ยวกับพวกอย่างนี้ ใช่ป่ะคะ ถ้าไม่อย่างนั้น เขาก็ต้องมี มีคาบนึง อาทิตย์ละคาบ ใช่ป่ะ อาทิตย์ๆ ละ 2 คาบ อะไรอย่างนี้" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"ทุกลักษณะนี่ อืมม น่าจะสอนมาตั้งแต่เริ่มแรกเลยนะ" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5)

"โรงเรียนน่าจะเพิ่มกิจกรรมกับชุมชนส่วนรวมให้มากขึ้นนะ" (พระครู)

"มันต้องกระจาย ไปสู่สังคมทุกภาคส่วน นอกจากที่โรงเรียนแล้วไม่พอ บุคลากรในโรงเรียน แล้วก็ลงไปถึงทุกคน เด็ก ครู ผู้บริหาร คนงาน ผู้ปกครอง แล้วมันไปต้องไปกระจาย ประเด็นตรงนี้ผมว่ามันน่าจะตอบโจทย์ ตอบโจทย์แล้วก็เป็นสิ่งที่สนับสนุนเหมือนกันว่า ทำไมเด็กจบมอสามพอไปเข้าอาชีวะแล้วมีเรื่องตลอด" (บาทหลวง)

จากมุมมองตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบแนวทางที่โรงเรียนควรจัดสันติศึกษาในหลักสูตรระดับชั้นเรียนแบบรายวิชาพื้นฐาน โดยให้ความรู้และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ จัดหลักสูตรระดับชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะ และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ หรือ จัดในลักษณะแบ่งแยกการสอนคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติจำเพาะตามระดับชั้นเรียน และ จัดสันติศึกษาในหลักสูตรระดับชุมชน โดยให้ความรู้ ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ใน 3 ระดับ ได้แก่ การจัดสันติศึกษาในหลักสูตรระดับชั้นเรียน การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) และ การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชุมชน มีสาระสำคัญดังนี้

1) การจัดสันติศึกษาในหลักสูตรระดับชั้นเรียน เป็นลักษณะการออกแบบกำหนดคาบเวลา ลักษณะเนื้อหา และ กิจกรรม สำหรับชั้นเรียนเดี่ยว มีแนวการจัดหลักสูตร 5 รูปแบบ เรียงตามลำดับรูปแบบที่สำคัญ ได้แก่

1.1) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะ และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ

1.2) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบรายวิชาพื้นฐาน โดยให้ความรู้ และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ

1.3) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบรายวิชาพื้นฐาน โดยให้ความรู้ และปลูกฝังเจตคติแบ่งแยกแต่ละคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติจำเพาะตามระดับชั้นเรียน

1.4) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการลงในทุกรายวิชา โดยฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติแบ่งแยกแต่ละคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติจำเพาะตามระดับชั้นเรียน

1.5) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการเวลารวม โดยฝึกทักษะและให้ความรู้ ในลักษณะปลูกฝังทุกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติไปพร้อมกันทุกระดับ

2) การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) เป็นลักษณะการออกแบบกำหนดคาบเวลา ลักษณะเนื้อหา กิจกรรมสันติศึกษา ใน ลักษณะ คือ

2.1) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม โดยฝึกทักษะ ให้ความรู้ และปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ

2.2) การจัดสันติศึกษาในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบค่ายพักแรม โดยฝึกทักษะ ให้ความรู้สันติศึกษา และ ปลูกฝังเจตคติการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทุกคุณลักษณะไปพร้อมกันทุกระดับ

3) การจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชุมชน เป็นลักษณะการออกแบบกำหนดคาบเวลา ลักษณะเนื้อหา กิจกรรมสำหรับบุคลการภายในโรงเรียนและชุมชน โดยให้ความรู้สันติศึกษา

1.2 แนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชน

ท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบ แนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1.2.1 แนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน เห็นว่าการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ควรปฏิบัติ ดังนี้

1) การสอนโดยครู ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูผู้สอนควรทำการคัดกรองผู้เรียนเป็นกลุ่ม จัดอบรมให้ความรู้ตามแต่ละลักษณะผู้เรียน ไม่ทำการอบรมรวมผู้เรียนทุกกลุ่ม กลุ่มที่ประพฤติต้นเป็นแบบอย่างในชั้นเรียน กลุ่มผู้เรียนที่ต้องคอยเตือนคอยกำชับความประพฤติ และ กลุ่มผู้เรียนที่ความประพฤติบกพร่องควรได้รับการเสริมการปลูกฝังสันติศึกษาอย่างใกล้ชิด เช่น การพูดยกย่องชมเชยผู้เรียนประพฤติดีในที่สาธารณะ การอบรมผู้เรียนมีความประพฤติบกพร่องเฉพาะรายบุคคล เป็นต้น รองลงมาเห็นว่า ครูผู้สอนต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่สร้างสรรค์ทั้งกาย วาจา ใจ เช่น ยกมือรับไหว้ ทักทายผู้เรียนด้วยความเมตตา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีน้ำใจต่อสิ่งรอบข้าง การแต่งกายของครูผู้สอน และ การไม่ใช้โทรศัพท์ฟุ่มเฟือย เป็นต้น และ ครูผู้สอนควรต้องเกริ่นนำด้วยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนสังเกต คิดพิจารณาใคร่ครวญเหตุการณ์สถานการณ์รอบตัว เชื่อมโยงผู้เรียนสู่วัตถุประสงค์ที่กำลังเรียนรู้ นำผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม)Active Learning) โดยทุกครั้งขณะปฏิบัติกิจกรรมทำการนำเสนอ และรายงานผลการปฏิบัติ ครูผู้สอนต้องทำกระบวนการสะท้อนคิดกับผู้เรียน และ เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติสืบเสาะหาความรู้เกี่ยวกับการมีน้ำใจ จิตอาสา คุณธรรมจริยธรรม และ ควรจัดครูผู้สอน 1 คน ดูแลผู้เรียน จำนวน 4-5 คน ทำหน้าที่ดูแลสนับสนุนการสะท้อนคิดผ่านคำถามสะท้อนกระบวนการคิดในสิ่งที่ผู้เรียนกำลังปฏิบัติ สะท้อนให้ผู้เรียนคิดเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์โครงงานนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิต และ ให้ผู้เรียนตั้งข้อสังเกตและนำเสนอสิ่งที่สะท้อนคิดจากการเรียนรู้ผ่านการเขียนบันทึกประจำวันหรือรายงานเอกสารของผู้เรียน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรปฏิบัติการสอนสันติศึกษาในรูปแบบเฉพาะกลุ่ม แบบน้ำหยด และ แบบครูพาทำ ตามลำดับ

“เจตคติที่ดีมันจะเกิดตามมา หลังจากที่เค้ามีการลงมือปฏิบัติ พี่มีความเชื่อว่า เมื่อไหร่ที่เรียนรู้ เนี่ย เด็กจะได้องค์ความรู้ ถ้ามีการจับกระดาษ จับปากกา ได้เขียน ได้พูด ได้

แสดงออก นะคะ พี่มองตรงนี้นะ ถ้ามันสัมพันธ์กันได้เนี่ย และมันทำได้ครั้งแรก มันก็จะเกิด มันต้องต่อเนื่องกัน มันต้องต่อเนื่องกัน" (ศึกษานิเทศก์)

"คือให้เขาต้อง ต้องปฏิบัติจริง มากกว่าทฤษฎีอย่างเดียว ผมว่าถ้าเป็นลักษณะแบบนี้ คือถ้าอย่างสมมุติว่า อ่า อาจจะเป็นลักษณะ ของ เรา มีงานให้ทำอย่างนี้ฮะ ก็คือเราก็สังเกตว่า อ่า คือทุกคน น่ะต้องแสดงความเห็นแล้วก็รับฟังไม่ใช่ว่า อ่า ของคนใดคนหนึ่ง เราก็อาจจะด้วยวัยนี้ หรืออาจจะอยากเป็นผู้นำ เราก็จะอาจจะให้คนนี้เป็นบ้าง เหมือนกับให้ทุกคนได้สัมผัสว่า ถ้าเราต้องมาเป็นผู้นำเป็นผู้ตามเนี่ยมันควรจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร" (ครูผู้สอนรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี)

"ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่งั้นสอนเค้าไม่ได้" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"(หัวเราะ) ไอ้สอนเรื่องนี้มัน มันๆ สร้างยาก วินัยนักเรียนหรือความ ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบน่ะ มันต้องค่อยๆ ปลูกฝังอ่ะ ก็คือต้องซ้ำซ้ำ...ทำตัวให้เป็นแบบอย่าง แล้วก็ต้องซ้ำซ้ำ ทุกวันน่ะ แล้วต้องซึม...ใช่ ต้องเป็นแบบอย่าง ไม่ใช่ทำครั้งเดียวแล้วหายไปต้องทำให้เห็น ครูต้องเป็นแบบอย่าง การไหว้ การแต่งกาย ความรับผิดชอบอะไรต่างๆ ก็ต้องค่อยๆ ปลูกฝัง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน)

"ทำไมเราไม่พูดสิ่งดีๆ ชื่นชมลูกเค้าบ้างมั๊ย แล้วไปในห้องไอ้พฤติกรรมอย่างนี้ ค่อยๆ พูดรายบุคคล" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

"ต้องจัดหลักสูตร ที่ ที่ คำนึงถึง...ความ...แตกต่างระหว่างบุคคลไหม อย่างนี้นะ อย่างนี้น่าจะอธิบายได้นะ ต้องแบ่งเด็กไม่จำเป็นต้องสองสามกลุ่ม แต่ แต่อาจแบ่งสี่ห้ากลุ่ม ก็แล้วแต่และในสี่ห้ากลุ่มแล้วแต่แต่ละห้อง" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป)

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าครูผู้สอนควรต้องทำความเข้าใจรู้จักลักษณะนิสัยผู้เรียนรายบุคคล รับฟังในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการแสดงออกและบอกเล่าให้รับรู้ ทำความเข้าใจผู้เรียนติดตามสาเหตุรากเหง้าของ

ปัญหา รู้แนวทางวิธีการที่จะใช้ปลูกฝังกล่อมเกลาผู้เรียนแต่ละคน รองลงมาเห็นว่าครูผู้สอนควรเป็นผู้เปิดไมตรีมิตรภาพสู่ผู้เรียน ใส่ใจดูแลผู้เรียนสม่ำเสมออย่างใกล้ชิด ปลูกฝังชี้แนะ เลือกใช้การพูดในลักษณะการประคับประคอง ตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญพิจารณาเหตุและผลกระทบแทนการใช้ประโยคคำสั่งหรือคำห้ามปราม คอยช่วยเหลือจัดการหากเกิดปัญหาที่เกินความสามารถของผู้เรียนระหว่างการทำงาน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ควรสานสัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ และ แบบพี่เลี้ยง ตามลำดับ

"แล้วมีอาจารย์คนนี้เป็นที่ปรึกษา ทำกับนักเรียน 4-5 คน จะได้ตัวต่อตัว ดูแลใกล้ชิดสนิทสนม คุณครูก็ต้องเป็นพี่เลี้ยงคือเป็นโค้ชน่ะอยู่ตลอด มีปัญหาเฉพาะหน้า ครูก็จะมีหน้าที่จัดการขณะนั้นน่ะ แก้ปัญหาตรงนั้นให้กับเด็ก แล้วก็เป็นที่พึ่งได้..อย่างนี้" (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ฯ)

"พี่มองว่าการเรียนรู้จะจะได้ดีเลยแหละ ถ้าครูกับเด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีอ่ะ มีส่วนร่วมทำให้เด็ก เด็กรักครู ครูรักเด็ก เนี่ยตรงอย่างที่ในหลวงพูดเลยนะ พี่นึกถึงเลยนะ พอพี่มองตรงนี้ พี่นึกถึง เออ เด็กรักครูครูรักเด็กเนี่ย มันก็จะพากันไป เหมือนเราเนี่ย เรารักองค์กรเราก็อยากให้องค์กรดี เราก็อยากทำงานให้องค์กร อย่างนี้" (ศึกษานิเทศก์)

"เด็กทุกคนอยากได้ แม้ว่าบ้านเขาจะอุ่นหรือไม่อุ่น...เขามองว่าเราเอื้ออาทร....แล้วเขาจะเปิดใจมาหาทุกเรื่องจะมาหาหมด แม่ไอ้เนี่ย...มันหนีชั่วโมงนั้นชั่วโมงนี้ ...ราถึงบอกครูว่า สัมผัสสักนิด ทักสักหน่อย เอื้ออาทรหน่อยเถอะ แล้วคุณจะได้ใจลูก แล้วคุณจะได้ทุกอย่างจากเขาเลย นี่นี่คือความเป็นครู" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ)

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าครูผู้สอนควรต้องประสานความร่วมมือผู้ปกครอง สื่อสารความประพฤติของผู้เรียนให้ผู้ปกครองได้รับรู้ให้ผู้ปกครองช่วยดูแลพร้อมกับกำชับผู้เรียนที่บ้าน รองลงมาเห็นว่า ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับผู้เรียนในการอยู่ร่วมชั้นเรียน กำหนดกติกาข้อตกลงดูแลผู้เรียนให้ปฏิบัติตามกติกาข้อตกลงในชั้นเรียนอย่างเข้มงวด ครูผู้สอนควรใส่ใจดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ติดตามความเป็นไปของผู้เรียนจากครูผู้สอนอื่นอย่างสม่ำเสมอ โดยครูผู้สอนแต่ละคนถือปฏิบัติการกำกับ

ติดตามผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน และ ครูผู้สอนควรใช้หลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนเองนับถือในการวางเงื่อนไขดูแลกำกับผู้เรียน ตามลำดับ จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ครูผู้สอนสันติศึกษาควรวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในแบบบ้านใส่ใจ แบบคู่สัญญา แบบเครือข่าย และ แบบความเชื่อบาปบุญ ตามลำดับ

"ในพฤติกรรมที่ไม่ ไม่น่ารักอ่ะ การ การอยู่ในห้องเรียนถ้ามีครูเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัย หรือความรับผิดชอบอ่ะ เด็กเขาก็จะทำไมค่ะ มีคุณลักษณะที่ดีอ่ะ" (ศึกษานิเทศก์)

"พอเด็กมาสายปั๊บ ตัดคะแนน ผมบอกว่าอย่าเพิ่งไปตัดนะ ไปดู ไปถามครูประจำชั้นก่อน ไปเยี่ยมบ้านไปดูว่าเป็นยังไง ยกเว้นไอ้คนที่ขี้ตาเกรอะกรัง สะพายกระเป๋าวิ่งมาไปเยี่ยมบ้าน อยู่ตึกสบาย พ่อแม่ว่ามันก็ไม่ฟัง อย่างนี้ต้องเรียกมาอบรมสั่งสอน เอาคะแนน ใช้คำพูด ใช้ความเป็นพวก ความเป็นกันเองก็ว่าไป ให้มันยอมรับให้มันเชื่อเรา ให้มันปรับให้ได้ เด็กแต่ละคนพื้นฐานชีวิตมันก็คนละอย่างกัน" (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

"บางที...ก็ต้องติดตามเรื่อยๆอ่ะค่ะ แล้วก็บางอย่างเราจะพูดคุยกับ กับ... ผู้ปกครองให้ช่วยกัน ช่วยกันเตือน บางทีต้องประสานกับหลายฝ่าย มีผู้ปกครอง ตั้งแต่เริ่ม มาผู้ปกครอง แล้วก็วิชาเราด้วย แล้วก็วิชาอื่นด้วย" (ครูผู้สอนรายวิชาภาษาต่างประเทศ)

"กลุ่มของครูที่ลงแถวเนี้ยก็จะเป็นคนตรวจระเบียบ เพราะฉะนั้นมาตรฐานของครูที่ตรวจระเบียบสี่ห้าคนนี้ คือมาตรฐานเดียวกัน" (ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา)

จากข้อค้นพบการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบวิธีจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสอนโดยครูผู้สอน 2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรให้โรงเรียนปฏิบัติ ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ควรปฏิบัติการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม แบบน้ำหยด และ แบบพาทำ ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรสานสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ และ แบบพี่เลี้ยง ตามลำดับ

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรวางเงื่อนไขกำกับดูแลแบบบ้านใส่ใจ แบบคู่สัญญา แบบเครือข่าย และ แบบความเชื่อบาปบุญ ตามลำดับ

1.2.2 แนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นว่าการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติ ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าครูผู้สอนควรทำการอบรมให้ความรู้ตามลักษณะผู้เรียนเฉพาะประเด็นเฉพาะบุคคลในลักษณะกิจกรรมกลุ่ม อาจเป็นกลุ่มที่ครูผู้สอนเลือกให้หรือกลุ่มที่ผู้เรียนเลือกกันเอง มอบหมายให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันตั้งกติกาการทำงานร่วมกัน และ ร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนจำลองเหตุการณ์ให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ และเลือกใช้การพูดชี้แนะอธิบายให้ยกตัวอย่างสอดแทรกให้ตลกขำขัน และตั้งคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิดใคร่ครวญพิจารณาเหตุและผลกระทบ เช่น ให้เด็กเล่าเรื่องคิดบวก เล่าเรื่องการไม่นินทา เป็นต้น จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรปฏิบัติการสอนสันติศึกษาในรูปแบบเฉพาะกลุ่ม และ แบบครูพาทำ ตามลำดับ

“ให้จัดทำกลุ่มค่ะกลุ่ม แต่กลุ่มนี้คือต้องได้รับความสมัครใจจากนักเรียนว่านักเรียนชอบหรือเปล่า แล้วก็ถ้านักเรียนไม่ชอบก็สามารถเปลี่ยนกลุ่มได้ แต่ว่าต้องได้รับการยินยอมจากผู้อื่นด้วยค่ะ จะทำงานงานกลุ่มโดยให้ทุกคนมีหน้าที่ของตัวเอง ถ้าเขาไม่รับฟังก็.... ถามเขาค่ะ ว่า เราน่ะจะมีความคิดเห็นอย่างไร แล้วมาเสนอในกลุ่ม เปิดใจคุยกัน แล้วเอามาปรับกัน” (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

"นักเรียนชอบเรียนด้วยกิจกรรมมากกว่าหลักการหนังสือ การจัดการอารมณ์ฝึกให้ใช้สติควบคุมในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ใช้ใจควบคุม เราลองตั้งปัญหามาสักหนึ่งอย่าง ต่อไปเป็นการ อ่า...การคิดบวกค่ะ เราจะลองแต่งเรื่องเล่าซักเรื่องนึงให้นักเรียนออกความเห็นและเราพูดความคิดเห็นด้านบวกของเราให้นักเรียนได้คิดและเข้าใจตามฝึกการคิดบวกของเขาไปด้วย" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูผู้สอนต้องใจเย็นและควรเป็นฝ่ายเข้าหาผู้เรียน ชวนทักทาย ซักถามและรับฟังในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการแสดงออกและบอกเล่าให้รับรู้ และ ควรอธิบายให้คำแนะนำในการทำงาน ค่อย ๆ สอนให้ผู้เรียนปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ควรสานระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ และ แบบพี่เลี้ยง ตามลำดับ

"ไม่ใจร้อนค่อยๆ สอน สอนแบบเข้าใจง่ายต้องใจเย็นๆ ในการสอน รับฟังนักเรียนอย่างมีเหตุผล เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ว่าเราเชื่อใจได้ แล้วให้นักเรียนพูดข้อเสียของตนเอง" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

"ให้ครูเข้าไปหานักเรียน แล้วก็ลองถาม แล้วก็คุยกันดูครับ แล้วก็ดูว่าอีกฝ่ายนึงอ่ะเป็นยังไง หรือเรียกมาคุยส่วนตัว" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูผู้สอนควรกำกับติดตามสอบถามผู้เรียนให้เข้าใจตรงกัน สอบถามจากเพื่อนสนิท จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ครูผู้สอนสันติศึกษาควรวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในแบบคู่สัญญา แบบเครือข่าย

"สอนเสร็จแล้วก็ถามเด็กว่า เข้าใจหรือเปล่า ถามว่าทำได้หรือเปล่า ครูจะได้ย้ำให้ พูด ช่วยสอ นและอธิบายได้ถูกต้อง และทำให้เข้าใจมากขึ้น" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

"คุณครูที่สอนประจำวิชานั่นค่ะ เพราะว่าเขาจะดูว่าจะเป็นยังไงต่อไป แล้วก็จะเป็นครูที่ปรึกษาก็จากการดูพฤติกรรมนักเรียน ค่ะว่า แต่ละคนน่ะเข้ากันได้ดีไหม เพราะว่าถึงจะเข้ากันได้ดีตอนต่อหน้าแต่ก็จะมีแบบพฤติกรรมที่แบ๊บ ส่งผลขัดแย้ง ว่ามันไม่ใช่อ่ะค่ะ ก็คือ ดูจากว่า...นักเรียนที่สนิทกับนักเรียนอีกคนนึงมีพฤติกรรมอย่างนี้ แต่นักเรียนที่ปฏิบัติต่อนักเรียนอีกคนนึงมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปใน...ทางที่ไม่ดี จะดูให้ปรับความเข้าใจกันค่ะ เขียนบันทึกข้อมูลว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างไหม" (กลุ่มผู้เรียน ม.3)

1.2.3 **แนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน เห็นว่าการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติ ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน บางส่วนเห็นว่า ครูผู้สอนควรต้องสร้างบรรยากาศชั้นเรียนให้ร่วมกันทำกิจกรรม เช่นมอบหมายให้ผู้เรียนปลูกและดูแลผักหรือต้นไม้ การฝึกการจัดการรายรับ-รายจ่าย บางส่วนเห็นว่า สอดแทรกมุขตลกขำขันในขณะปฏิบัติการชี้ให้ผู้เรียนสังเกตข้อดีข้อเสีย บางส่วนเห็นว่าครูผู้สอนต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้เห็น เช่น การพูดกิริยาวาจาของครูผู้สอน การแต่งกายของครูผู้สอน เป็นต้น จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรปฏิบัติการสอนสันติศึกษาในรูปแบบแบบครูพาทำ และ แบบน้ำหยด ตามลำดับ

"วิธีการสอน ครูก็ควรพูดสอน แบ๊บ สอดแทรกเรื่องตลกเรื่องขำขัน อะไรประมาณนี้" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"ถ้ามาโรงเรียนแล้วมาเจอครูที่ดี ใจดี เข้าใจเด็ก มีจิตวิทยาในการแต่งตัว การพูดจาอะไรต่างๆ เพราะมันเป็น ทุกวันนี้ผมถึงสรุปว่า การสอนมันต้องสอนด้วยชีวิต ถ้าครูไม่สามารถเป็นไอดอล เป็นแบบอย่างได้ นั่นน่ะผมว่ามันก็จบแล้ว" (บาทหลวง)

2) สัมพันธภาพที่ครูผู้สอนแสดงต่อผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูผู้สอนควรต้องทำความเข้าใจรู้จักลักษณะนิสัยผู้เรียนรายบุคคล ให้ความสำคัญต้องดูแลใส่ใจผู้เรียนคนที่เกเรอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เรียนวางใจ ยอมรับ คอยแนะนำบอกกล่าว และช่วยเหลือ และ ครูผู้สอนต้องเป็นฝ่ายเข้าหาพูดคุยให้ข้อมูลย้อนกลับสู่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จาก

มุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ควรสานระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน สัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ และ สัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง ตามลำดับ

"อยากจะให้ครูมาสอนเหมือนเดิม อยากให้เหมือนสมัยก่อน เด็กคนไหนสนใจ เค้าก็จะดู เราจะเห็นกิริยาออก ไอ้คนไหนไม่สนใจ เราก็จะเห็น เค้าก็จะแหย่เพื่อน ครูจะได้อบรม แล้วที่นี้คุณก็ต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วย เพื่อไม่ให้เด็กแตกเขนง เพราะเด็กต้องอยู่ใกล้กับครู พอไม่ห่างครูปุ๊บ เด็กก็จะไม่มีพฤติกรรมท้องก่อนวัยเรียน การบ้านไม่เยอะ ไม่มีงานกลุ่ม" (แพทย์ประจำตำบล)

"การจะพูดจะคุยการ การจะให้ความเชื่อใจ วางใจ ครูวางใจ เด็ก เด็กวางใจครูไหม ที่จะไปด้วยกัน ที่จะแนะนำ แล้วก็เดินไปด้วยกัน แล้วครูควรคิดว่า ไม่ควรจะหลุดจากเด็ก ครูก็เป็นโค้ชให้กับเด็ก ต้องคอยแนะนำ คอยช่วยเหลือ คอยบอก เพราะเขาจะต้องเดินทาง บางครั้งเขาอาจจะไม่เชื่อเรา แต่จะทำอย่างไรให้เขาวางใจ ให้เขาเคารพ ให้เค้ายอมรับ ว่าครูสอนในสิ่งที่ดี" (บาทหลวง)

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูผู้สอนต้องใส่ใจกำกับดูแล ประคับประคองติดตามผู้เรียนทั้งโรงเรียนและที่บ้านต้องไม่ปล่อยให้ผู้เรียนค้นคว้าตามลำพัง เปิดให้ครอบครัว ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนขัดเกลาผู้เรียนรายบุคคลไปพร้อมกันทุกระดับอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ครูผู้สอนสันติศึกษาควรวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในแบบบ้านใส่ใจ

"คิดว่าก็ดู ก็ดูจากพฤติกรรมเด็กบ่อยๆ ประจำ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"ก็ มันต้องคุยประสานกันนั่นแหละ แต่บางทีก็อาจจะห่างกันบ้าง อะไรกันมั่ง มันก็ยังดีนะ ทางโรงเรียนเขาก็เรียกผู้ปกครองไปคุยไปอะไรกันไปประชุมในเราเราก็เห็นหมด" (ผู้ใหญ่บ้าน 2)

จากข้อค้นพบการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบวิธีจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสอนโดยครูผู้สอน 2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรให้โรงเรียนปฏิบัติ ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน ควรปฏิบัติการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม แบบพาทำ และแบบน้ำหยด ตามลำดับ

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรสานสัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง และ แบบบ้านใส่ใจ ตามลำดับ

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรวางเงื่อนไขกำกับดูแลแบบบ้านใส่ใจ

จะเห็นได้ว่า ข้อค้นพบวิธีจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสอนโดยครูผู้สอน 2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การสอนโดยครูผู้สอน เป็นลักษณะที่ครูผู้สอนแสดงออกทางวาจาหรือการแสดงออกทางการปฏิบัติต่อผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติใน 3 รูปแบบ ได้แก่

1.1) รูปแบบการสอนแบบน้ำหยด เป็นลักษณะครูผู้สอนต้องคอยพูดบอกกล่าวและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้ยินได้เห็นเป็นประจำทุกวัน

1.2) รูปแบบการสอนแบบครูพาทำ เป็นลักษณะครูผู้สอนต้องชวนสนทนา ชวนสังเกต ชวนซักถาม เชื่อมโยงผู้เรียนสู่วัตถุประสงค์ที่กำลังเรียนรู้ นำผู้เรียนให้ฝึกปฏิบัติ ชวนสังเกตเปรียบเทียบ สะท้อนเชื่อมโยงสาเหตุ ผลลัพธ์ ผลกระทบ ข้อควรระวัง ชวนสรุปเชื่อมโยงไปสู่แนวทางพัฒนาปรับปรุง และ การนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.3) รูปแบบการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม เป็นลักษณะครูผู้สอนสังเกตทำความเข้าใจสอนอบรมสันติศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม หรือให้การอบรมผู้เรียนเฉพาะบุคคล จัดแยกเวลาอบรมการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ แยกลักษณะกลุ่มผู้เรียนในการอบรมให้ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

2) สัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์การได้พบหน้า พูดคุยสนทนา รับฟัง ซักถามความเป็นไปของระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติใน 2 แบบ ได้แก่

2.1) สัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ เป็นลักษณะที่ครูผู้สอนควรต้องทำความเข้าใจรู้จักลักษณะนิสัย ความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนและรู้แนวทางวิธีการที่จะใช้ปลูกฝังกล่อมเกลาผู้เรียนแต่ละคน

2.2) สัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง เป็นลักษณะครูผู้สอนควรเป็นฝ่ายเข้าหาซักถามความเป็นไปของผู้เรียน เปิดใจพูดคุยกับผู้เรียนให้มิตรไมตรี ประคับประคองให้ผู้เรียนรู้สึกวางใจอบอุ่น ต้องใจเย็นพร้อมที่จะรับฟัง ไม่ใช่คำสั่งห้าม ไม่นำข้อเสียมากล่าวโดยตรง คอยชี้แนะให้ผู้เรียนปรับตัวเข้าหาผู้อื่น

3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยครูผู้สอน เป็นลักษณะการวางข้อตกลงระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติใน 4 แบบ ได้แก่

3.1) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบ้านใส่ใจ เป็นลักษณะครูผู้สอนสื่อสารความประพฤติของผู้เรียนให้ผู้ปกครองได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง และประสานความร่วมมือผู้ปกครองคอยดูแลกำกับดูแลกำชับผู้เรียนที่บ้านไปพร้อมกัน

3.2) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบคู่สัญญา เป็นลักษณะครูผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันกำหนดกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขชั้นเรียน ร่วมกันกำกับดูแลการปฏิบัติตนของ

ผู้เรียนให้เป็นไปตามกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขชั้นเรียน ทำความเข้าใจสิทธิผู้เรียนและผลกระทบจากการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ร่วมกัน

3.3) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบเครือข่าย เป็นลักษณะครูผู้สอนทำความเข้าใจข้อตกลงร่วมกับผู้เรียน ติดตามความเป็นไปของผู้เรียนจากครูผู้สอนอื่นอย่างสม่ำเสมอ ชี้แนะช่วยเหลือหากเกิดปัญหาที่เกินความสามารถของผู้เรียน โดยครูผู้สอนแต่ละคนถือปฏิบัติการกำกับติดตามผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน

3.4) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบหลักความเชื่อบาปบุญ เป็นลักษณะที่ครูผู้สอนควรใช้หลักความเชื่อทางศาสนาที่ผู้เรียนนับถือในการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน

1.3 แนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

จากสัมภาษณ์มุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบ แนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1.3.1 แนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา
ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ส่วนใหญ่เห็นว่าครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นควรให้ควรทำการสังเกตการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียนขณะทำงานร่วมกัน ครูควรมีแบบประเมินพฤติกรรมที่ชัดเจน และใช้คำถามสะท้อนคิด (reflection) เป็นเครื่องมือในการประเมิน ควรสังเกตผู้เรียนทุกครั้งที่มีคาบสอน ใส่ใจในการสังเกตความประพฤติของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ซ้ำๆ หลายครั้ง พูดคุยซักถามผู้เรียน ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกอธิบายสะท้อนความรู้สึกของตนเอง สัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน เช่น ผู้ปกครอง ครูผู้สอนรายวิชาอื่น ครูที่ปรึกษาประจำชั้น ฝ่ายวิชาการ และ ฝ่ายกิจการนักเรียน เป็นต้น ครูที่ปรึกษาประจำชั้นต้องสังเกตผู้เรียนตนเองทุกวัน ทุกครั้งที่ครูทำการสังเกตและสัมภาษณ์ต้องทำการบันทึกข้อมูลความประพฤติของผู้เรียน และ ทำการตัดสินความประพฤติผู้เรียนตามที่ปรากฏพบเห็นจากการได้สังเกต

สัมภาษณ์ผู้เรียน และ บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน ควรกำหนดเกณฑ์ในลักษณะระดับคะแนนจิตพิสัยชี้ลักษณะความประพฤติผู้เรียน ให้ครูทุกคนปฏิบัติการวัดและประเมินผลให้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน ครูผู้สอนควรบันทึกรายละเอียดชี้แจงลักษณะความประพฤติของผู้เรียนตามที่ได้สังเกตสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ ปรับความประพฤติผู้เรียนจนปรากฏการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ก่อนตัดสินผลให้ผู้เรียนเลื่อนชั้นหรือจบการศึกษา

"ประเมินประเมิน 360 องศา เชิงประจักษ์ และประเมินอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา จากกิจกรรม จากปัจจัยต่างๆ" (ศึกษาธิการจังหวัด)

"ครูต้องเน้นการประเมินตามสภาพจริง ควร Reflection เป็นการสะท้อนผลเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบทดสอบ ใช้คำถามโยนคำถาม ควรจะประเมินทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนรู้" (ศึกษานิเทศก์)

"ต้องมาคุยกัน ครูคนนี้ไม่ได้เป็นที่ปรึกษา แต่เขาสอน ลูก ลูก นักเรียนผมเป็นยังไง ว่าอย่างนั้นเหมือนกันหรอ ผมสอนด้วย มาสอนด้วย ครู 2 คน เอามาแล้วคุยกัน หาค่ากลาง เด็กปกติ เด็กไม่ปกติ ประเมิน เนี่ยมันยาก คนไม่ใช่วัตถุ แบบประเมินที่ผ่านมาหลายๆ อย่าง มันเอามาจากการประเมินวัตถุ" (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ)

"ก็ยอมรับว่ามันก็ยากต่อการวัด กับการตีการคุยมาเป็นสเกล หรือรูบิคก็ตาม สำหรับตัวหนูเองที่จะวัดเค้ายังไง ต่อให้มีรูบิคมันก็ มันก็ไม่ได้ คือบางคนอาจจะบอกว่า ก็ตั้งรู้บิคมา บางทีมันก็ก่ำกึ่ง คือบางทีเราก็จำเป็นต้องตัดสินเค้าด้วยเกรด แต่ถ้าเอาตรงนี้มาแก้เค้าระหว่างเรียนก็ได้" (ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์)

"การประเมินผู้เรียน ต้องร่วมมือกัน มานั่งคุยกัน พูดคุยกับพ่อแม่ พูดคุยกับลูกกับครู การติ๊กคะแนนเป็นสุดท้าย" (ครูผู้สอนรายวิชาพลศึกษา)

จากมุมมองของกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริการสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรปฏิบัติในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 3 ส่วน คือ

เครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระบบการตัดสินและรายงานผลการวัดและการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1) เครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ การสังเกตความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง การซักถามสัมภาษณ์ผู้เรียนและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน แนวคำถามสะท้อนคิด สมุดบันทึกประจำวันสะท้อนความคิด ความรู้สึกของผู้เรียน เกณฑ์วัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน แบบบันทึกพัฒนาการความประพฤติของผู้เรียน และ แบบรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติในลักษณะ การสังเกตความประพฤติผู้เรียนซ้ำทุกครั้งที่ครูเข้าสอนและปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ และการสังเกตความประพฤติผู้เรียนทุกคนโดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นและปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์

3) ระบบการตัดสินและรายงานผลการวัดและการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติในลักษณะ การตัดสินและรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนปลายภาคเรียนในลักษณะแสดงระดับเกรดบ่งชี้ลักษณะความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง และ การตัดสินผลคุณลักษณะผู้เรียนให้เลื่อนชั้นหรือจบการศึกษาบนฐานการปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์

1.3.2 แนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มุมมองของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เห็นว่าครูผู้สอนควรทำการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนทุกครั้งที่มีการสอน ควรสังเกตความประพฤติผู้เรียนและสัมภาษณ์ความประพฤติผู้เรียนจากผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดผู้เรียน เช่น เพื่อน ผู้ปกครอง ครูผู้สอนรายวิชาอื่น เป็นต้น ใช้แบบสอบถามที่ตั้งคำถามให้ผู้เรียนยกตัวอย่างเหตุการณ์และวิธีแก้ปัญหา และครูต้องทำบันทึกเพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงความประพฤติของผู้เรียน จากมุมมองที่กล่าวมานี้ ปรากฏข้อค้นพบที่ครูควรปฏิบัติในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น ในลักษณะการสังเกตความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง ทำการซักถามผู้เรียนและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน ทำการเก็บข้อมูลความประพฤติผู้เรียนทุกครั้งที่มีคาบสอน ทำบันทึกพัฒนาการความประพฤติของผู้เรียน และ ทำแบบสอบถามประเมินความประพฤติโดยผู้เรียนประเมินตนเอง

"ประเมินผลงานของนักเรียนว่าเข้าใจในการทำงานด้วยกันหรือไม่ โดยผู้สอนคอยจับตาดูพฤติกรรมทุกกลุ่ม ให้นักเรียนทุกคนทำแบบสอบถาม สร้างแบบทดสอบแล้วให้เพื่อนประเมิน ยกตัวอย่างปัญหาแล้วให้หาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน เสร็จแล้วเราก็จะสังเกตการกระทำของนักเรียนทุกคนและสอบถามความคิดเห็นของผู้อยู่ใกล้ชิดนักเรียนทุกคน ไปถามพ่อแม่ไปถามครูค่อนข้างได้ความจริง" (กลุ่มผู้เรียน ม.2)

"อยากให้ครูประเมินโดยการตั้งคำถามโดยโต้ตอบกับครูแบบปากกเปล่า วัดรายบุคคลนะคะ สังเกต จับตา สังเกตพฤติกรรมเด็กคนนี้เป็นยังไงคนนี้ เป็นยังไง เรียกไปคุยรายบุคคลก็ได้ค่ะ สังเกตพฤติกรรมเด็กๆ เขียนบันทึกข้อมูลว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างไหมทุกคนที่ประเมินใช้การสังเกตและเรียนรู้พฤติกรรมนักเรียน วัดจากผลงานและผลลัพธ์ที่ ผลงานที่ทำงานร่วมกัน แล้วก็เป็นพฤติกรรมของระหว่างบุคคลที่เคยไม่เข้าใจกันอะค่ะ แล้วก็จดที่เขาวัดกับคุณลักษณะนะคะ เขาว่าจะการเช็คเขาจะมีใบให้นักเรียนเช็ค" (กลุ่มผู้เรียน ม.1)

1.3.3 **แนวการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา** ได้แก่ ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าครูต้องใส่ใจคอยสังเกตความประพฤติผู้เรียน ความใส่ใจของครูคือเครื่องมือประเมินผู้เรียน ไม่ควรใช้วิธีการให้คะแนนเก็บความประพฤติ ครูและผู้ปกครองควรสังเกตความประพฤติผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูควรพูดคุยซักถามผู้เรียน ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกบอกเล่าเหตุการณ์ประจำวัน ควรเก็บข้อมูลความประพฤติผู้เรียนโดยใช้เป็นแนวการสอบถามผู้ปกครอง และ ทำการบันทึกข้อมูลความประพฤติผู้เรียนอย่างละเอียด โรงเรียนควรปรับความประพฤติให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนจนปรากฏเห็นความประพฤติเชิงสร้างสรรค์แล้วจึงจะให้เลื่อนชั้น และ ทำการตัดสินและรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนด้วยการแจกแจงความประพฤติผู้เรียนตามที่ปรากฏจริง

"คิดว่าก็ดู ก็ดูจากพฤติกรรมเด็กบ่อยๆ ประจำ" (คุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ม.3)

"อันนี้ มันสมควรที่จะ.....คือว่า... มันต้องเน้น เน้นไอ้จุดเนี่ย..มัน...ให้คนเขานั่นกันเลยเนี่ย ให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างนี้ ใช่ไหม พอมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่เราไม่รู้ว่าการประเมินของเขาน่ะเป็นยังไง โอเค จบในหลักสูตรบวกลบคูณหารอย่างไรได้ แต่คุณต้องมี ไอ้ข้อความพวกนี้เข้าไป ดูพฤติกรรมโอเค อันนี้ให้เป็น 20 30 เปอร์เซ็นต์" (ผู้ใหญ่บ้าน 2)

"เสนอให้ครูนั่นแหละสำคัญ ก็ต้องดูแลใส่ใจคนที่เกอย่างใกล้ชิด คือประเมินเค้าเรื่อย ก็ต้องเอาใจใส่ให้เค้าทำงาน ปลูกต้นไม้ หรือให้เค้าปลูกผักอย่างไร นั้นแหละ ถือว่าประคองเค้า ทั้งโรงเรียนและที่บ้าน ความเอาใจใส่กิจกรรมเนี่ยสำคัญมาก นั้นแหละ" (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 8)

"ผู้ใหญ่เด็กไม่มาโรงเรียนวันนี้เด็กไปไหน เนี่ยอย่างเงี่ยครูทำการประเมินแล้ว" (ผู้ใหญ่บ้าน)

"พฤติกรรม ผม ผมไม่อยากให้เก็บคะแนน จะทำยังไงให้ให้เรารู้ว่า เด็กรู้ว่าเรามีความเข้าใจ การนำเสนอออกมา ว่าเขามีความเข้าใจเรื่องนี้ยังไงอย่างไร ต้องมีการเขียน การให้ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ ให้ติ๊ก ให้เขียนนั่นเป็นการเช็คจากภายในของเขา นอกจากตัวเด็กแล้ว บุคคลต่อไปที่เขาจะต้องไปหาข้อมูล จากเพื่อนของเขา จากครอบครัวของเขา คือพ่อคือแม่คือผู้ปกครอง อาจจะเขียนไม่ได้ ก็สัมภาษณ์" (บาทหลวง)

จากมุมมองของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏข้อค้นพบที่โรงเรียนควรปฏิบัติในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 3 ส่วน คือ เครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ระบบการตัดสินและรายงานผลการวัดและการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1) เครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ การสังเกตความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง การซักถามสัมภาษณ์ผู้เรียนและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน แนวคำถามสะท้อนคิด สมุดบันทึกประจำวันสะท้อนความคิดความรู้สึกของผู้เรียน เกณฑ์วัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนและการปฏิบัติการวัดและประเมินให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน แบบบันทึกพัฒนาการความประพฤติของผู้เรียน และ แบบรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติในลักษณะการวัดซ้ำทุกครั้งที่ครูเข้าสอนและปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์

3) ระบบการตัดสินและรายงานผลการวัดและการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติในลักษณะการตัดสินผลคุณลักษณะผู้เรียนให้เลื่อนชั้นหรือจบการศึกษาบนฐานการปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่า ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา สะท้อนผ่านภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบแนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ใน 3 ส่วน คือ เครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ระบบการตัดสินและรายงานผลการวัดและการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสาระสำคัญดังนี้

1) เครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่

1.1) การสังเกตความประพฤติผู้เรียน เป็นลักษณะครูทำการสังเกตความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง ครูสังเกตความประพฤติผู้เรียนผ่านการซักถามผู้เรียนโดยครูใช้คำถามสะท้อนคิด และ ครูสังเกตการสะท้อนความคิดความรู้สึกจากสมุดบันทึกประจำวันของผู้เรียน

1.2) การซักถามสัมภาษณ์ผู้เรียนและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน เป็นลักษณะครูเป็นผู้ทำซักถามสัมภาษณ์เพื่อนผู้เรียน ครูผู้สอนรายวิชาอื่น ผู้ปกครอง หรือผู้อื่นที่ใกล้ชิดผู้เรียนเกี่ยวกับความประพฤติของผู้เรียน

1.3) แนวคำถามสะท้อนคิด เป็นลักษณะแนวคำถามเกี่ยวกับความประพฤติของผู้เรียนในการอยู่ร่วมสังคมอย่างสันติ โดยครูเป็นผู้ซักถามเพื่อทำการสังเกตความประพฤติผู้เรียน

1.4) สมุดบันทึกประจำวันสะท้อนความคิดความรู้สึกของผู้เรียน เป็นลักษณะครูมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนบันทึกมุมมองความคิดความรู้สึกของผู้เรียนต่อเหตุการณ์หรือสิ่งที่ผู้ได้เรียนได้ปฏิบัติหรืออยู่ร่วมด้วยในแต่ละวัน

1.5) เกณฑ์วัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน เป็นลักษณะเกณฑ์ตัวบ่งชี้ระดับการปฏิบัติตนของผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยครูถือปฏิบัติในการกำกับดูแลผู้เรียนไปในทศทางเดียวกัน

1.6) แบบบันทึกพัฒนาการความประพฤติของผู้เรียน เป็นลักษณะครูจดบันทึกสิ่งที่ได้สังเกตการประพฤติปฏิบัติตนของผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.7) แบบสอบถามประเมินความประพฤติโดยผู้เรียนประเมินตนเอง เป็นลักษณะแบบสอบถามความประพฤติผู้เรียนโดยสมมติสถานการณ์ และให้ผู้เรียนแสดงคำตอบอธิบายแนวทางในการแก้ปัญหาตามโจทย์สถานการณ์

1.8) แบบรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นลักษณะแบบรายงานที่อธิบายรายละเอียดความประพฤติผู้เรียนรายบุคคล

2) ความถี่ในการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติใน 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1) การปฏิบัติการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนแบบวัดซ้ำ โดยทุกครั้งที่เข้าสอนครูผู้สอนต้องทำการสังเกต พูดคุยสนทนากับผู้เรียน และประเมินความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การมาเรียน ความประพฤติขณะอยู่ในคาบเรียน การส่งงาน ความชอบความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน การปฏิบัติตนต่อเพื่อนและครู เป็นต้น และบันทึกผลการประเมินความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียนต้องสอดคล้องกับสภาพการประพฤติของผู้เรียนที่เป็นอยู่ทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ทุกครั้งที่ทำการวัดและประเมิน

คุณลักษณะผู้เรียน ควรทำการปรับ พัฒนา หรือให้แรงเสริมในการรักษาคุณลักษณะเชิงบวกของผู้เรียนไปพร้อมกัน

2.2) การปฏิบัติการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนแบบรายวัน โดยทุกวันครูที่ปรึกษาประจำชั้นกำกับและประเมินการปฏิบัติหน้าที่การมาโรงเรียนของผู้เรียน และคอยกำกับดูแลประสานกับผู้ปกครอง และบันทึกผลการมาเรียนโรงเรียนของผู้เรียนทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ

3) ระบบการตัดสินและรายงานผลการวัดและการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรปฏิบัติใน 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1) การตัดสินและรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนปลายภาคเรียนในลักษณะแสดงระดับเกรดบ่งชี้ลักษณะความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง

3.2) การตัดสินผลคุณลักษณะผู้เรียนให้เลื่อนชั้นหรือจบการศึกษาบนฐานการปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผ่านการประเมินรวมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง และเพื่อนผู้เรียน และนำผลการประเมินไปปรับปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้บันทึกผลการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการประพฤติของผู้เรียนที่เป็นอยู่

จากข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็น อยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ดังกล่าวในส่วนที่หนึ่งของบทที่ 9 นี้ ผู้วิจัยทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทำการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Utility Attribute Technique: MAUT) (สุวิมล ว่องวาณิช. 2558: 384-394) และ นำไปจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังจะกล่าวในส่วนที่สองต่อไปนี้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยประยุกต์ใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utilities Techniques: MAUT) **ตามมุมมองของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น** (Needs Assessment Committee: NAC)

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพในตอนที่ 1 ของบทที่ 7 มาทำการแปลงไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพร่างงลงในแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า (value tree) และ จัดทำแบบประเมินอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน จากนั้น ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวไว้ในตอนที่ 3 ของบทที่ 5 และผลการวิเคราะห์สาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในตอนที่ 2 ของบทที่ 6 และ ข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ดังกล่าวไว้ในตอนที่ 1 ของบทที่ 7 และ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย ประกอบกับแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า (value tree) แนวการออกแบบสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ แบบประเมินอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน นำเสนอต่อคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยประยุกต์ใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utilities Techniques: MAUT) ปรากฏผลการวิเคราะห์คุณลักษณ์ (attributes) ประกอบ ด้วย 4 คุณลักษณ์หลัก และ 19 คุณลักษณ์รอง แสดงรายละเอียดดังภาพประกอบ 12 แผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า (value tree) เพื่อทำการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Attribute Utilities Techniques: MAUT)

ผลการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ในการออกแบบจัดหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบว่า แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบกิจกรรมรายวิชาโฮม

รูมมีอรรถประโยชน์รวมสูงสุด รองลงมาคือ แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบค่ายพักแรมปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับหลักสูตรชุมชนแบบจัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 7

โดยพบว่า คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ให้น้ำหนักความสำคัญกับคุณลักษณ์หลักด้านแนวการจัดการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ คุณลักษณ์หลักด้านการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน คุณลักษณ์หลักด้านคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตร และคุณลักษณ์หลักด้านวัตถุประสงค์หลักสูตร

ส่วนการให้น้ำหนักของคุณลักษณ์รองพบว่า คุณลักษณ์รองที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ รูปแบบการสอนแบบหยดน้ำ รองลงมาคือ การฝึกผู้เรียนให้มีคุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น การฝึกผู้เรียนให้มีคุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม การมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ การฝึกให้ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ การสร้างสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ รูปแบบการสอนแบบครูพาทำ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบ้านใส่ใจ การมุ่งให้ผู้เรียนมีเจตคติทางบวกสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ สัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนแบบวัดซ้ำ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบการร่วมปรับความประพฤติ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบรายวัน การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบคู่สัญญา การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบตัดสินผลคะแนนปลายภาคเรียน รูปแบบการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบเครือข่าย การมุ่งให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบหลักความเชื่อบาปบุญ

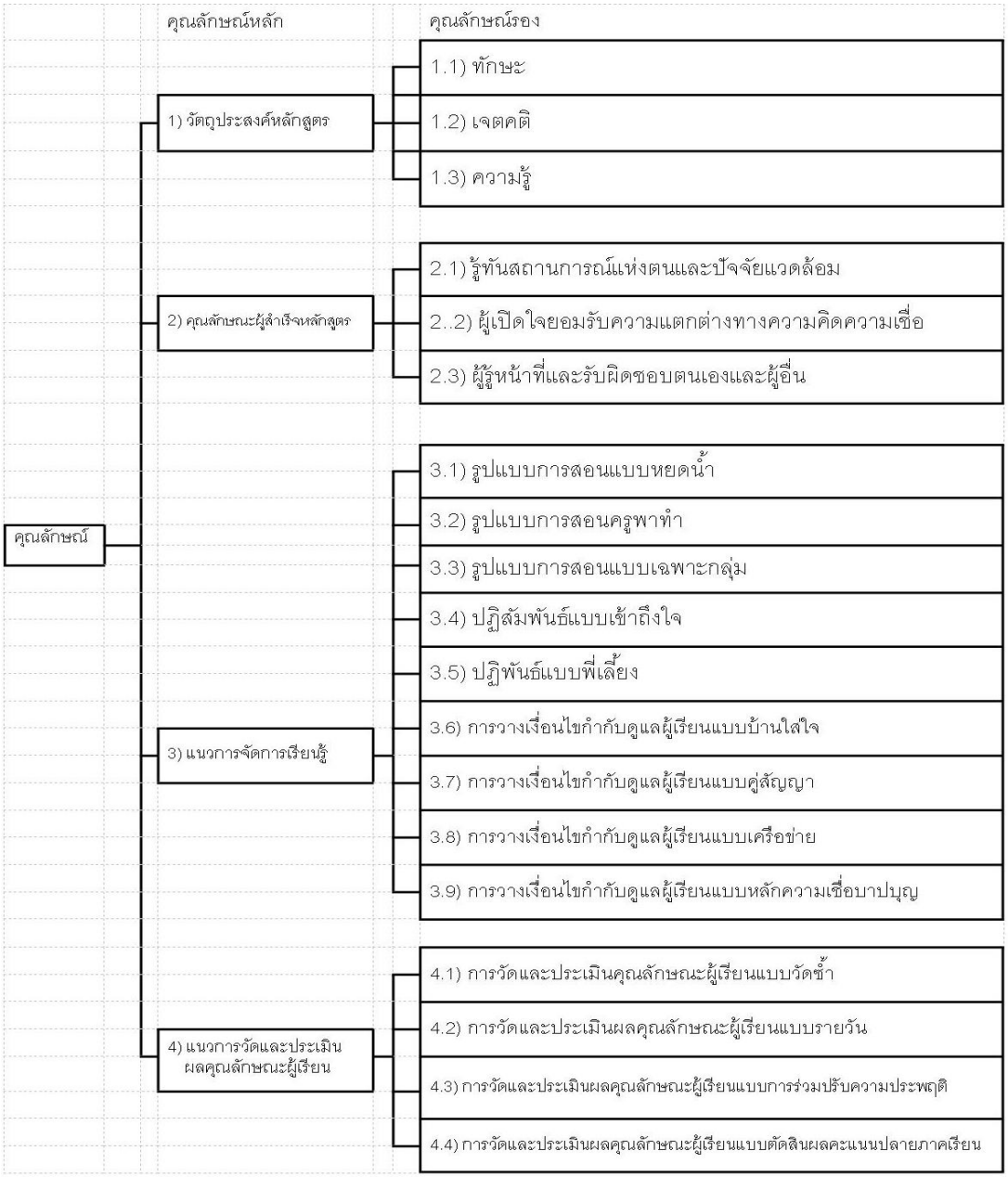

ภาพประกอบ 12 แสดงแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า (value tree) แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
1) วัตถุประสงค์หลักสูตร	12.31								
1.1) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ	4.41	0.9	3.97	1	4.41	0.9	3.97	0.9	3.97
1.2) เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติทางบวกสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ	4.23	0.9	3.81	0.9	3.81	0.9	3.81	0.8	3.38
1.3) เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ	3.67	0.9	3.30	1	3.67	1	3.67	0.9	3.30

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
2) คุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตร	13.24								
2.1) เพื่อฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ประกอบด้วย รู้จักตนเอง รู้จักจัดการอารมณ์ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด	4.41	1	4.41	1	4.41	1	4.41	0.8	3.53
2.2) เพื่อฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ ประกอบด้วย ใส่ใจเอื้อเฟื้อ มีสัมมาคารวะให้เกียรติผู้อื่น กตัญญูกตเวที	4.37	1	4.37	1	4.37	1	4.37	0.8	3.50
2.3) เพื่อฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย สำนึกในหน้าที่ ซื่อสัตย์ มัธยัสถ์	4.46	1	4.46	1	4.46	1	4.46	0.9	4.01

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
3) แนวการจัดการเรียนรู้	58.02								
3.1) รูปแบบการสอนแบบน้ำหยด เป็นลักษณะที่ครูผู้สอนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้ยินได้เห็นเป็นประจำทุกวัน	4.51	1	4.51	1	4.51	1	4.51	1	4.51
3.2) รูปแบบการสอนแบบครูพาทำ ครูผู้สอนชวนสนทนา ชวนสังเกต ชวนซักถาม เชื่อมโยงผู้เรียนสู่วัตถุประสงค์ที่กำลังเรียนรู้ นำผู้เรียนให้ฝึกปฏิบัติ ชวนสังเกตเปรียบเทียบ สะท้อนเชื่อมโยงสาเหตุ ผลลัพธ์ ผลกระทบ ข้อควรระวัง ชวนสรุปเชื่อมโยงไปสู่แนวทางพัฒนาปรับปรุง และ การนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต	4.32	1	4.32	1	4.32	1	4.32	1	4.32

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
3.3) รูปแบบการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม เป็นลักษณะครูผู้สอนสอนอบรมสันติศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม หรือให้การอบรมผู้เรียนเฉพาะบุคคล จัดแยกเวลาอบรมสันติศึกษาแยกลักษณะกลุ่มผู้เรียนในการอบรมให้ความรู้	3.95	0.9	3.56	1	3.95	1	3.95	1	3.95
3.4) สัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ เป็นลักษณะที่ครูผู้ครูผู้สอนควรต้องทำความเข้าใจรู้จักลักษณะนิสัยความถนัดของผู้เรียนรายบุคคล และ รู้แนวทางวิธีการที่จะใช้ปลูกฝังกล่อมเกลาผู้เรียนแต่ละคน	4.37	0.9	3.93	1	4.37	1	4.37	0.9	3.93

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
3.5) สัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง เป็นลักษณะครูผู้สอนควรเป็นฝ่ายเข้าหาซักถามความเป็นไปของผู้เรียน เปิดใจพูดคุยกับผู้เรียนให้มิตรไมตรี ประคับประคองให้ผู้เรียนรู้สึกวางใจอบอุ่น ต้องใจเย็นพร้อมที่จะรับฟัง ไม่ใช่คำสั่งห้าม ไม่นำข้อเสียมากล่าวโดยตรง คอยชี้แนะให้ผู้เรียนปรับตัวเข้าหาผู้อื่น	4.18	1	4.18	1	4.18	1	4.18	1	4.18

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
3.6) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบ้านใส่ใจ เป็นลักษณะครูผู้สอนคอยเชื่อมต่อข้อความความประพฤติของผู้เรียนให้ผู้ปกครองได้รับรู้ และประสานความร่วมมือผู้ปกครองคอยดูแลกำกับดูแลกำชับผู้เรียนที่บ้านไปพร้อมกัน	4.23	0.9	3.81	1	4.23	1	4.23	0.6	2.54

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
3.7) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบคู่สัญญา เป็นลักษณะครูผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันกำหนดกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขชั้นเรียน ร่วมกันกำกับดูแลการปฏิบัติตนของผู้เรียนให้เป็นไปตามกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขชั้นเรียน ทำความเข้าใจสิทธิผู้เรียนและผลกระทบจากการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ร่วมกัน	4.04	1	4.04	1	4.04	1	4.04	0.6	2.42

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
3.8) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบเครือข่าย เป็นลักษณะครูผู้สอนคอยใส่ใจดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ติดตามความเป็นไปของผู้เรียนจากครูผู้สอนอื่นอย่างสม่ำเสมอ โดยครูผู้สอนแต่ละคนถือปฏิบัติการกำกับติดตามผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน	3.95	1	3.95	1	3.95	1	3.95	0.9	3.56
3.9) การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบหลักความเชื่อบาปบุญ เป็นลักษณะที่ครูผู้สอนควรใช้หลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนเองนับถือในการวางเงื่อนไขกำกับผู้เรียน	3.25	1	3.25	1	3.25	1	3.25	0.8	2.60

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
4) การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน	16.44								
4.1) การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนแบบวัดซ้ำ ทุกครั้งที่เข้าสอนครูผู้สอนทำการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนซ้ำๆ โดยครูผู้สอนสังเกต พูดคุยสนทนากับผู้เรียน และประเมินความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การมาเรียน ความประพฤติขณะอยู่ในคาบเรียน การส่งงาน ความชอบความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน การปฏิบัติตนต่อเพื่อนและครู เป็นต้น และบันทึกผลการประเมินความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียนต้องสอดคล้องกับสภาพการประพฤติของผู้เรียนที่เป็นอยู่ทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ทุกครั้งที่ทำการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ควรทำการปรับพัฒนา หรือให้แรงเสริมในการรักษาคุณลักษณะเชิงบวกของผู้เรียนไปพร้อมกัน	4.18	0.9	3.762	1	4.18	1	4.18	0.6	2.51

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
4.2) การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบรายวัน โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นกำกับและประเมินการปฏิบัติหน้าที่การมาโรงเรียนของผู้เรียน และคอยกำกับดูแลประสานกับผู้ปกครองและบันทึกผลการมาเรียนโรงเรียนของผู้เรียนทุกครั้งสม่ำเสมอ	4.09	0.9	3.681	1	4.09	1	4.09	0.6	2.45

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
4.3) การตัดสินผลคุณลักษณะผู้เรียนให้เลื่อนชั้นหรือจบการศึกษาบนฐานการปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผ่านการประเมินรวมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง และเพื่อนผู้เรียน และนำผลการประเมินไปปรับปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้บันทึกผลการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการประพฤติของผู้เรียนที่เป็นอยู่	4.18	1	4.18	1	4.18	1	4.18	0.5	2.09

ตาราง 7 (ต่อ)

คุณลักษณ์หลัก/คุณลักษณ์รอง	น้ำหนัก (W)	ระดับชั้นเรียน		ระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)				ระดับหลักสูตรชุมชน	
		จัดแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา		จัดแบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูม		จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน		จัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน	
		prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W	prob.	prob. x W
4.4) การตัดสินและรายงานผลคุณลักษณะผู้เรียนปลายภาคเรียนในลักษณะแสดงระดับเกรดบ่งชี้ลักษณะความประพฤติผู้เรียนตามสภาพจริง	3.99	1	3.99	1	3.99	1	3.99	0.4	1.60
รวม	100.00		96.28		99.17		98.73		82.74
ลำดับที่			3		1		2		4

จากผลการวิจัยศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ดังกล่าวในบทที่ 4 การให้ความหมายของสันติ ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 5 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในบทที่ 6 เป็นการค้นพบที่นำมาสู่การบรรลุความมุ่งหมายการวิจัย เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอบโจทย์คำถามการวิจัย ข้อ 1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเป็นอย่างไร ข้อ 1.3 ทำไมต้องพัฒนาคุณลักษณะจำเป็นให้เกิดกับผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ข้อ 2. หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา เป็นอย่างไร ข้อ 2.1 ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร จากคำตอบดังกล่าว นำไปสู่การค้นหาแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อประมวลเป็นสารสนเทศในการพิจารณาออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้พหุวิธีการ ดังนี้

1) ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยนำกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ และ นำแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น ในส่วนค้นหาสิ่งที่ควรเป็น (what should be) ประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร โดยการค้นหาทำความเข้าใจสะท้อน ผ่านการให้ความหมายของสันติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ

คุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์

2) ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการประยุกต์ใช้กิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ในส่วนกิจกรรมวิเคราะห์ทางเลือก (needs solution) โดยใช้เทคนิคอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ (Multi-Utility Attribute Technique: MAUT) ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมตินัย โดยคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC) ทำการแปลงข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังกล่าวในตอนที่ 1 ของบทที่ 7 ลงบนแผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า (Value Tree) เพื่อแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ ทำการลงคะแนนประเมินระดับความน่าจะเป็นอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังกล่าวในตอนที่ 2 ของบทที่ 7 นี้

การดำเนินการดังกล่าวทั้ง 2 ตอน ปรากฏข้อค้นพบ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังกล่าวในตอนที่ 1 ของบทที่ 7 และ แนวอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในตอนที่ 2 ของบทที่ 7 นี้

จากการดำเนินการวิจัยศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบ ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ดังกล่าวในบทที่ 4 การให้ความหมายของสันติ ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 5 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ผลการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในบทที่ 6 แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ ผลการวิเคราะห์แนวอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในบทที่ 7 เป็นการค้นพบที่นำมาสู่การบรรลุตามความมุ่งหมายการวิจัย เพื่อศึกษา

คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอบโจทย์คำถามการวิจัย ข้อ 1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเป็นอย่างไร ข้อ 1.3 ทำไมต้องพัฒนาคุณลักษณะจำเป็นให้เกิดกับผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ข้อ 2. หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา เป็นอย่างไร ข้อ 2.1 ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร และ และ ข้อ 2.2 แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาควรจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

จากผลการวิจัยศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยทำการแปลความหมายผลการวิจัยและประมวลเป็นสารสนเทศ นำแนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001) และ สารสนเทศที่ได้จากการแปลความหมายผลการวิจัย นำไปใช้ออกแบบเขียนร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังจะกล่าวในบทที่ 8 ต่อไป

บทที่ 8
การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโรงเรียน

ในบทที่ 8 นี้ ผู้วิจัยนำเสนอการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโรงเรียน โดยจัดลำดับการนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในกระบวนการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ ผู้วิจัยทำการแปลความหมายผลการวิจัยที่ได้ทำศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่น คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยสาหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม แนวทางการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน และอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังกล่าวในบทที่ 4 บทที่ 5 บทที่ 6 และ บทที่ 7 เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบเขียนร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยนำแนวคิดหลักการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียน และแนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอนสันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001) มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางโครงสร้างการจัดองค์ประกอบหลักสูตร ทำการประมวลและเรียบเรียงนำมาเขียนร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 5 ส่วน มีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง รูปเล่มหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย ปกหน้า คำนำหลักสูตร สารบัญ และ ปกหลัง ดังนี้

ก. ปกหน้า ผู้วิจัยเขียนระบุชื่อ ภาคภาษาไทย “หลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2562” และ ระบุชื่อ ภาคภาษาอังกฤษ “Peace Education In Lower Secondary B.E. 2019” ระบุชื่อผู้วิจัย และระบุชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข. คำนำหลักสูตร ผู้วิจัยเขียนเกริ่นนำแสดงแหล่งที่มาของสาระแต่ละส่วนในเล่มหลักสูตร แสดงเป้าหมายในการนำเสนอหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ระบุชื่อ-สกุลของผู้วิจัย

ค. สารบัญ ผู้วิจัยเขียนระบุหัวข้อสำคัญ หัวข้อย่อย และ เลขหน้า ประกอบด้วยส่วนนำ แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แผนปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บรรณานุกรม และ ภาคผนวก

ส่วนที่สอง เป็นส่วนนำ ประกอบด้วย ความเป็นมา ปรัชญา เอกลักษณ์ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายหลักสูตร มีสาระสำคัญดังนี้

ก. ความเป็นมาหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการประมวลจากข้อค้นพบภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และผลการศึกษาสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ตามสภาพที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัด ประกอบกับรายงานสถานการณ์ปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ต่างจังหวัด และ แนวทางภาครัฐในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเรียบเรียงเหตุความเป็นมาและความจำเป็นของสถานศึกษาในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเรียบเรียงเขียนร่างความเป็นมาหลักสูตร

ข. ปรัชญาหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรัชญาแนวคิดทฤษฎีสันติภาพและทฤษฎีสันติศึกษาในบทที่ 2 เอกสารแผนพัฒนาโรงเรียนในสนามวิจัย เอกสารหลักสูตรโรงเรียนในสนามวิจัย วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย และ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสนามวิจัย นำมาเรียบเรียงเขียนร่างปรัชญาหลักสูตร โดยระบุว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างผู้คนให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ”

ค. เอกลักษณ์หลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการวิจัยคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อนำมาเรียบเรียงเขียนร่างเอกลักษณ์หลักสูตร นำมาใช้ประกอบ โดยระบุในการร่างเอกลักษณ์หลักสูตรไว้ว่า “โรงเรียนจัดหลักสูตรเน้นการฝึกปฏิบัติทักษะควบคู่การปลูกฝังเจตคติทางบวก สร้างองค์ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และกระบวนการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเน้นความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างผู้สอนและผู้เรียน”

ง. วิสัยทัศน์หลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากการประมวลภาพปรัชญาหลักสูตร และ เอกลักษณ์หลักสูตร ประกอบกับผลการวิจัยคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาเรียบเรียงเขียนร่างวิสัยทัศน์หลักสูตรระบุไว้ว่า “หลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมุ่งเสริมสร้างผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เพื่อธำรงมรดกสังคมสันติภาพของชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด”

จ. ภารกิจหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการประมวลจากภาพเอกลักษณ์สูตร และ วิสัยทัศน์สูตร ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับ ผลการวิจัยคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ อรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการวัดและการประเมินผลผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อนำมาเรียบเรียงเขียนร่างภารกิจหลักสูตรระบุไว้ว่า “โรงเรียนมีภารกิจที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้ 1) ส่งเสริมการปลูกฝังผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ 2) ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษาให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติและเป็นแบบอย่างที่ดีของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ 3) ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในการปลูกฝังผู้เรียนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ”

ฉ. เป้าหมายหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3

ประการ เพื่อนำมาเรียบเรียงเขียนร่างเป้าหมายหลักสูตร โดยระบุในการร่างหลักสูตรว่า “การจัดการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเป้าหมายในการปลูกฝังทักษะ เจตคติทางบวก และความรู้สำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เพื่อให้ผู้เรียนที่จบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ 1) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น คือ ผู้เรียนมีสำนึกในหน้าที่ตนเอง ซื่อสัตย์ และมัธยัสถ์ 2) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ คือ ผู้เรียนมีสัมมาคารวะ ให้เกียรติผู้อื่น ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความกตัญญูกตเวที และ 3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม คือ ผู้เรียนรู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม จัดการอารมณ์ตนเอง และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด”

ส่วนที่สาม แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย เนื้อหา กิจกรรม วิธีจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหาและจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ การจัดเวลาเรียน มีสาระสำคัญดังนี้

ก. เนื้อหา ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทำการแปลความหมาย และ นำมาเขียนร่างการจัดเนื้อหาหลักสูตรแบ่งเป็น 3 กลุ่มเนื้อหา โดยพิจารณาบนฐานข้อมูลอันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ครอบคลุมคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) กลุ่มเนื้อหาการรู้หน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น กำหนดเนื้อหาว่าด้วย การสำนึกในหน้าที่ตนความซื่อสัตย์และความมัธยัสถ์ 2) กลุ่มเนื้อหาการเปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ กำหนดเนื้อหาว่าด้วย การมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น การเปิดใจรับฟังความเห็นความเชื่อที่แตกต่าง การทักทายสื่อสารต่อผู้อื่นด้วยกิริยาวาจาสุภาพ การใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง และการมีความกตัญญูกตเวที และ 3) กลุ่มเนื้อหาการรู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม กำหนดเนื้อหาว่าด้วย การรู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม การจัดการอารมณ์ตนเอง และการรู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

ข. กิจกรรม ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ผลการศึกษาแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยในส่วนผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน นำมาเขียนร่างผลลัพธ์การเรียนรู้ และ ในส่วนผลการศึกษาแนวการจัดหลักสูตร

และกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน นำมาเขียนร่างกิจกรรมหลักสูตร โดยระบุในร่างหลักสูตรว่า

"กิจกรรมสำคัญในการดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังภาพประกอบ 20 ได้แก่ 1) กิจกรรมให้ความรู้ จัดให้ความรู้ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองเกี่ยวกับระเบียบกติกาข้อตกลงการประพฤติตนของผู้เรียนเพื่อการอยู่ร่วมในสังคม 2) กิจกรรมโฮมรูม จัดให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นพบปะผู้เรียนหลังกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติยามเช้าทุกวัน และจัดให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นพบปะผู้เรียนทุกสัปดาห์ 3) กิจกรรมบูรณาการแบบสอดแทรกสันติศึกษาเชื่อมโยงในรายวิชา จัดให้ทุกรายวิชาอบรมและปฏิบัติสันติศึกษาสอดแทรกในขณะทำการสอน 4) กิจกรรมค่ายวิถีแห่งสันติ จัดค่ายพักแรมให้ผู้เรียนใช้ชีวิตร่วมกันกำหนดกติกา ร่วมกันแก้ปัญหา โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้น บุคลากรทางการศึกษา ดูแลให้คำชี้แนะช่วยเหลือผู้เรียนตลอดการอยู่ค่ายพักแรม และเชิญผู้ปกครองร่วมสังเกตให้คำชี้แนะผู้เรียนในการอยู่ค่ายพักแรม 5) กิจกรรมเยี่ยมบ้าน จัดครูที่ปรึกษาประจำชั้นประสานผู้ปกครองและออกเยี่ยมบ้านผู้เรียน และ 6) กิจกรรมยกย่องตัวแบบ จัดให้มีการยกย่องผู้เรียนที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีหน้าเสาธง โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้น บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง ร่วมสังเกตพิจารณาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ" และระบุว่า

"ผลลัพธ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ผู้เรียนได้รับรู้ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ผู้เรียนของตน ที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบกติกาข้อตกลง รู้อารมณ์ความรู้สึกความต้องการของตนและผู้อยู่รอบข้าง รู้สถานะบทบาทตนเอง รู้สถานะครอบครัวของตน รู้ภัยอันตรายสิ่งเสพติดและวิธีระวังป้องกันตนเองจากการเสพติดเกม สารเสพติด และภัยจากสิ่งเสพติดอื่นๆ 2) ด้านทักษะ ผู้เรียนได้รับการฝึกปฏิบัติความรับผิดชอบในหน้าที่ การปฏิบัติตนตามกติกาข้อตกลง ไม่โกหกไม่ผัดผ่อนการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองมีต่อผู้อื่น ปฏิบัติการใช้และดูแลรักษาอุปกรณ์การเรียน สมุด ตำรา เครื่องนุ่งห่ม ทรัพย์สินของตน และสาธารณสมบัติ ให้เกิดประโยชน์สูงประหยัดสุด ปฏิบัติการมีสัมมาคารวะและการให้เกียรติผู้อื่น ปฏิบัติการใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง ปฏิบัติกตัญญูกตเวที ปฏิบัติการสังเกตและรับรู้อารมณ์ความรู้สึกความต้องการของตนและผู้อยู่รอบข้าง ปฏิบัติการระงับยับยั้งความรู้สึกของตนเองเมื่อเผชิญเหตุการณ์ยั่วกระทบอารมณ์ และปฏิบัติการระวังป้องกันตนเองจากการเสพติดเกม สารเสพติด และภัยจากสิ่งเสพติดอื่นๆ และ 3) ด้านเจตคติ ผู้เรียนได้รู้สึกสำนึกในหน้าที่ตน เห็นคุณค่าในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาไม่คดโกง ไม่โกหกหลอกลวง เห็นคุณค่าในการดูแลรักษาสิ่งของส่วน

ตนและสาธารณสมบัติ เห็นคุณค่าการให้เกียรติผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นคุณค่าผู้ที่ให้คุณประโยชน์ตน เห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น และเห็นคุณค่าสันติวิธี”

ค. วิธีจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อนำมาเรียบเรียงเขียนร่างวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยระบุในการร่างหลักสูตรว่า “วิธีการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เน้นสัมพันธภาพเชิงบวกระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ (Positive-Interaction in learning management process) ประกอบด้วย รูปแบบการสอน สัมพันธภาพที่ผู้สอนแสดงต่อผู้เรียน และ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียน โดยรูปแบบการสอนปฏิบัติใน 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการสอนแบบน้ำหยด รูปแบบการสอนแบบครูพาทำ และ รูปแบบการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม สัมพันธภาพที่ครูผู้สอนแสดงต่อผู้เรียนปฏิบัติใน 2 ลักษณะ ได้แก่ สัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ และ สัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง และ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนปฏิบัติใน 4 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบเครือข่าย ลักษณะที่สอง การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบ้านใส่ใจ ลักษณะที่สาม การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบคู่สัญญา และ ลักษณะที่สี่ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบหลักความเชื่อบาปบุญ”

ง. สื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อนำมาเรียบเรียงเขียนร่างสื่อและแหล่งเรียนรู้ บนฐานข้อค้นพบแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในส่วนแนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตร และแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยระบุในการร่างหลักสูตรว่า “การออกแบบสถานการณ์จำลอง เหตุการณ์การประพฤติตนประจำวันของผู้เรียน เหตุการณ์ประจำวันที่ผู้เรียนกำลังเผชิญ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้บริบทชุมชนใกล้โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ออนไลน์”

จ. โครงสร้างเนื้อหาและจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยนำร่างเนื้อหา และ กิจกรรม ดังกล่าวข้างต้น และ ผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มาใช้เรียบเรียงเขียนร่างโครงสร้างเนื้อหาโดยผู้วิจัยได้พิจารณาข้อค้นพบแนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ ที่

เสนอไว้สองประการ คือ ให้จัดสอนทุกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติไปพร้อมกันทุกระดับชั้นเรียน และให้จัดสอนแยกคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติในแต่ละระดับชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงทำการประสานความต้องการจำเป็นตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ทั้งสองประการเข้าด้วยกัน ในลักษณะเรียบเรียงขียนร่างโครงสร้างเนื้อหาด้วยการเขียนระบุจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษาในแต่ละระดับชั้น

ฉ. การจัดเวลาเรียน ผู้วิจัยทำการประมวลจากการศึกษาเอกสารหลักสูตรโรงเรียนในสนามวิจัย ประกอบกับ ผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในส่วนแนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรเพื่อนำมาเรียบเรียงเขียนร่างเวลาเรียนระบุไว้ในการร่างแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ทำการสรุปภาพรวมเวลาเรียนระบุไว้ในร่างการจัดเวลาเรียน "กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ภาคเรียน รวม 3 ปีการศึกษา" แสดงเวลาเรียนโดยภาพรวม และ จำแนกตามหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในรูปแบบตาราง

ส่วนที่สี่ แนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการประมวลจากผลการศึกษาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการวัดและการประเมินผลผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ อรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ประกอบกับร่างเป้าหมายหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาและจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเรียบเรียงเขียนร่างแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย การติดตามและประเมินพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เกณฑ์การบรรลุตามเป้าหมายหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และ การรายงานผลพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสาระสำคัญดังนี้

ก. การติดตามและประเมินพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ผู้วิจัยเรียบเรียงเขียนร่างการติดตามและประเมินพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยระบุว่า "โรงเรียนจัดให้มีการติตามและประเมินพัฒนาการทั้ง 3 ปีการศึกษา โดยในแต่ละปีการศึกษาจัดการดำเนินการติดตามและประเมินออกเป็น 3 ลำดับเวลา" ดังนี้

1) การประเมินวินิจฉัยผู้เรียนก่อนเริ่มปีการศึกษา (Diagnostic Assessment) เป็นลักษณะการประเมินแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน และครูที่ปรึกษาประจำชั้น เพื่อค้นหาลักษณะความประพฤติผู้เรียนรายบุคคลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณลักษณะตามเกณฑ์และตัวบ่งชี้คุณลักษณะจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติมากน้อยเพียงใด และนำผลการประเมินผู้เรียนรายบุคคลมาใช้ทำความเข้าใจกับผู้เรียนก่อนเข้าสู่การเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่ และใช้ในการปรับความเข้มแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนเริ่มปีการศึกษา มีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ 1.1) การประเมินโดยผู้เรียนวินิจฉัยตนเองตามแบบสำรวจการปฏิบัติตนสาหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ (ดูในภาคผนวกหลักสูตร) โดยดำเนินการในวันที่นัดหมายประชุมปฐมนิเทศผู้เรียนก่อนเปิดภาคเรียน และ 1.2) การประเมินโดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นวินิจฉัยผู้เรียน ในขั้นตอนนี้ให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้เรียนแต่ละคนได้วินิจฉัยประเมินตนเองตามแบบสำรวจการปฏิบัติตนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทำการเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์และตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ประเมินระดับความจำเป็นในการได้รับการกำกับติดตามดูแลช่วยเหลือพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลให้เกิดคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ จากนั้นครูที่ปรึกษาประจำชั้นจัดทำบันทึกผลการวินิจฉัยคุณลักษณะพื้นฐานเบื้องต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียนรายบุคคล เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล และจัดส่งให้ฝ่ายงานกำกับดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและครูผู้สอนแต่ละรายวิชาใช้เป็นข้อมูลสาหรับปรับความเข้มแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนเริ่มปีการศึกษา โดยในเอกสารหลักสูตรผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการประเมินไว้ในภาคผนวก

2) การติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนช่วงระหว่างเรียน (Formative Assessment) เป็นการประเมินแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูที่ปรึกษาประจำชั้น ครูผู้สอน ผู้เรียน เพื่อน และ ผู้ปกครอง โดยผู้ประเมินและบันทึกข้อมูลหลัก คือ ครูที่ปรึกษาประจำชั้น ส่วนผู้ประเมินและบันทึกข้อมูลรอง คือ ครูผู้สอน และผู้มีส่วนร่วมให้ข้อมูลและประเมิน คือ ผู้เรียน เพื่อน และผู้ปกครอง ในการประเมินพัฒนาการผู้เรียนยึดกระบวนการฐานข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล ใช้วิธีการสังเกตสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการประเมินลักษณะความประพฤติผู้เรียนรายบุคคล โดยผู้วิจัยจัดทำเอกสารประกอบการประเมินไว้ในภาคผนวก กระบวนการประเมินเน้นการตรวจสอบพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามกระบวนการประเมินพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามที่อธิบายรายละเอียดไว้ในตารางเกณฑ์ตัวบ่งชี้ ผู้ประเมิน และ กระบวนการประเมินพัฒนาการคุณลักษณะ

การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ปรับความเข้มในวิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับพัฒนาผู้เรียนแต่ละคน

3) การประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา (Summative Assessment) เป็นการประเมินสรุปพัฒนาการ คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียน โดยผู้ประเมิน คือครูที่ปรึกษาประจำชั้นต้องพิจารณาจากข้อมูลผลการประเมินร่วมกับหลายฝ่ายที่ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอมาตั้งแต่เริ่มสัปดาห์แรกที่เข้าเรียนจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งการประเมินรายสัปดาห์ รายเดือน รายภาคเรียน โดยผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการประเมินไว้ในภาคผนวก

ข. เกณฑ์การบรรลุตามเป้าหมายหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการเรียบเรียงเขียนร่างระดับพัฒนาการผู้เรียน ในการประเมินพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ และ คุณสมบัติผู้เรียนที่จะสำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยระบุไว้ว่า

"ระดับพัฒนาการผู้เรียน จัดจำแนกระดับพัฒนาการผู้เรียนเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอหรือปฏิบัติทุกครั้ง มีค่าเท่ากับ 100 เปอร์เซนต์ ระดับ 4 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง มีค่าเท่ากับ 80 เปอร์เซนต์ ระดับ 3 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติเป็นบางครั้ง มีค่าเท่ากับ 50 เปอร์เซนต์ ระดับ 2 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติน้อยครั้ง มีค่าเท่ากับ 20 เปอร์เซนต์ และ ระดับ 1 หมายถึง ผู้เรียนไม่เคยปฏิบัติเลย มีค่าเท่ากับ 0 เปอร์เซนต์"
"ผู้เรียนที่จะสำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้เรียนที่จะสำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องมีเวลาเรียนรวม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนในแต่ละปีการศึกษา

2. ผู้เรียนที่จะสำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องได้รับการประเมินพัฒนาการตั้งแต่สัปดาห์แรกที่เข้าเรียนจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครบทั้ง 16 ตัวบ่งชี้ และมีพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1. ผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่1 ต้องมีระดับพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังนี้

-คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง อย่างน้อย 2 ตัวบ่งชี้

-คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง อย่างน้อย 4 ตัวบ่งชี้

-คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง อย่างน้อย 4 ตัวบ่งชี้

2.2 ผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่2 ต้องมีพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังนี้

-คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง อย่างน้อย 4 ตัวบ่งชี้

-คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง อย่างน้อย 5 ตัวบ่งชี้

-คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง หรือ ระดับ 4 ขึ้นไป อย่างน้อย 5 ตัวบ่งชี้

2.3 ผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่3 ต้องมีพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ดังนี้

-คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง ทุกตัวบ่งชี้

-ระดับพัฒนาการคุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง ทุกตัวบ่งชี้

-ระดับพัฒนาการคุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม ต้องมีพัฒนาการในระดับผู้เรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง ทุกตัวบ่งชี้

3. กรณีเมื่อสิ้นสุดภาคเรียนที่1 ในแต่ละปีการศึกษา ผู้เรียนปรากฏผลการประเมินพัฒนาการไม่เป็นไปตามเกณฑ์ข้อ 2 ผู้ปกครองต้องเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมสัมมนาการดูแลกำกับติดตามให้คำปรึกษาผู้เรียน จนกระทั่งผู้เรียนที่เป็นลูกหลานในปกครองปรับเปลี่ยนลักษณะการประพฤติตนเป็นไปตามเกณฑ์ข้อ 2”

ค. การรายงานผลพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยเรียบเรียงเขียนร่างการายงานผลพัฒนาการผู้เรียน โดยระบุไว้ว่า “การรายงานผลพัฒนาการผู้เรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นต้องสื่อสารข้อมูลพัฒนาการผู้เรียนรายบุคคลระหว่างกันทุกสัปดาห์ ครูที่ปรึกษาประจำชั้นสื่อสารข้อมูลผู้เรียนกับผู้ปกครองทุกสัปดาห์ และครูที่ปรึกษาประจำชั้นต้อง

สรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานผลพัฒนาการให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยผู้วิจัยจัดทำแบบรายงานผลพัฒนาการผู้เรียน และตัวอย่างการรายงานพัฒนาการผู้เรียน ในลักษณะเอกสารประกอบไว้ในภาคผนวกหลักสูตร

ส่วนที่ห้า แผนปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากร่างเป้าหมายหลักสูตร แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และ แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยทำการประมวลและเรียบเรียงเขียนระบุไว้ในการร่างแผนปฏิบัติการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ระบุ เนื้อหา กิจกรรม เวลาเรียน วิธีจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีการและเครื่องมือประเมินพัฒนาการผู้เรียน และผู้รับผิดชอบเพื่อให้ผู้สอนใช้ปฏิบัติจัดการเรียนรู้ โดยแผนปฏิบัติการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 8 หน่วยการเรียนรู้ สำนึกในหน้าที่ตน หน่วยการเรียนรู้ ซื่อสัตย์มัธยัสถ์ หน่วยการเรียนรู้ การมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น หน่วยการเรียนรู้ การใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง หน่วยการเรียนรู้ ความกตัญญูกตเวที หน่วยการเรียนรู้ การรู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม หน่วยการเรียนรู้ การจัดการอารมณ์ตนเอง หน่วยการเรียนรู้ การรู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยนำ (ร่าง) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นดังกล่าวไว้ในตอนที่ 1 เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมองค์ประกอบหลักสูตรและสำนวนการใช้ภาษาพร้อมให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาทำการปรับปรุงเขียนเป็น (ร่างฉบับที่ 2) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมองค์ประกอบ (ร่างฉบับที่ 3) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบ ใน 5 ส่วน ได้แก่ 1) รูปเล่มหลักสูตร 2) ความเป็นมา ปรัชญา เอกลักษณ์ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายหลักสูตร 3) แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ 4) การติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียน และ 5) แผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง รูปเล่มหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อพิจารณาความเหมาะสมส่วนย่อยของรูปเล่มหลักสูตร พบว่า

ก. ในส่วนคำนำหลักสูตรและการจัดรูปเล่ม ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ เห็นว่า คำนำหลักสูตรมีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน เห็นว่า ไม่เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา เสนอให้ทำการปรับย้าย คำว่า “คำนำ” มาวางกึ่งกลางหน้ากระดาษ ทำการปรับเพิ่มสีสันรูปเล่ม ทำการปรับภาษาในส่วนปก จากคำว่า “B.E. 2019” ให้ใช้คำว่า “B.E. 2562” และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เสนอให้ทำการปรับภาษา

ข. ในส่วนการจัดสารบัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน เห็นว่า ไม่เหมาะสม โดยเสนอให้ทำการปรับภาษา

ค. ในส่วนขนาดตัวอักษรที่ใช้จัดพิมพ์หลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน เห็นว่ามีเหมาะสม

ส่วนที่สอง ความเป็นมา ปรัชญา เอกลักษณ์ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายหลักสูตร เมื่อพิจารณาส่วนย่อย พบว่า

ก. ในส่วนปรัชญาหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน เห็นว่า มีเหมาะสมกับสภาวะสังคมโลก และ สังคมประเทศ

ข. ในส่วนเอกลักษณ์หลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ เห็นว่า เอกลักษณ์หลักสูตรมีความเหมาะสม และคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ สิทธิประโยชน์ของผู้เรียน และให้การเคารพในศักดิ์ศรีของครูผู้สอน ส่วนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ไม่แน่ใจว่าเอกลักษณ์หลักสูตรเหมาะสม และคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ สิทธิประโยชน์ของผู้เรียน และ ให้การเคารพในศักดิ์ศรีของครูผู้สอน

ค. ในส่วนวิสัยทัศน์หลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน เห็นว่า ส่วนวิสัยทัศน์หลักสูตรกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และ ภารกิจหลักสูตรกับภารกิจของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเหมาะสม

ง. ในส่วนเป้าหมายหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกับช่วงวัยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เห็นว่าเป้าหมายหลักสูตรมีความแหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน ไม่แน่ใจว่าเป้าหมายหลักสูตรเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เสนอให้ควรขยายการอธิบายให้เห็นลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตร และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพไม่แน่ใจว่าลักษณะสำนึกในหน้าตนเป็นส่วหนึ่งของลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

ส่วนที่สาม แนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย เนื้อหา กิจกรรม วิธีจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหาและจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษา และการจัดเวลาเรียน เมื่อพิจารณาแนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ส่วนย่อย พบว่า

ก. ในส่วนรายละเอียดความชัดเจนของกลุ่มเนื้อหาที่จะใช้จัดการเรียนรู้ ในส่วนสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ ในส่วนรายละเอียดความชัดเจนของวิธีจัดการเรียนรู้ ในส่วนสัมพันธภาพที่ผู้สอนแสดงต่อผู้เรียนทั้ง 2 ลักษณะ คือ สัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง และสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ สำหรับปฏิบัติจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน เห็นว่า มีเหมาะสม โดยเสนอในส่วนรายละเอียดความชัดเจนของวิธีจัดการเรียนรู้ ให้ปรับคำว่า “สัมพันธภาพ”และให้ใช้คำว่า “ปฏิสัมพันธ์”

ข. ในส่วนรายละเอียดความชัดเจนของกิจกรรมที่จะใช้จัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน และผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน จำนวน 1 คน ไม่เน่ใจว่าเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษาเสนอให้ปรับกิจกรรมเยี่ยมบ้านโดยจัดเยี่ยมเฉพาะบ้านที่ผู้เรียนมีประเด็นปัญหา

ค. ในส่วนรายละเอียดความชัดเจนของวิธีจัดการเรียนรู้ ในส่วนรูปแบบการสอนสันติศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการสอนแบบน้ำหยด รูปแบบการสอนแบบครูพาทำ และรูปแบบการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม ที่จะนำไปปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน จำนวน 2 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยเสนอให้ทำการปรับการกำหนดบทลงโทษผู้เรียน เป็นการให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจในสิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลง

ง. ในส่วนรายละเอียดความชัดเจนของการวางเงื่อนไขและกำกับดูแลผู้เรียน ทั้ง 4 ลักษณะ คือ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบเครือข่าย การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบคู่สัญญา การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบ้านใส่ใจ และ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบหลักความเชื่อบาปบุญ ที่จะนำไปปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน และผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ เห็นว่า มีความเหมาะสม ในส่วนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน จำนวน 1 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษาเสนอว่าการวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบาปบุญอาจไม่เหมาะสมกับขั้นเรียนที่มีความแตกต่างทางศาสนา

จ. ในส่วนโครงสร้างเนื้อหาและจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม ในส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน จำนวน 2 คน เห็นว่าไม่เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน เสนอให้ปรับภาษาในการอธิบายจุดเน้นพัฒนาการคุณลักษณะผู้เรียนฯ แบบรูบริคส์

ส่วนที่สี่ การติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเอกสารประกอบการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียน เมื่อพิจารณาการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนส่วนย่อย พบว่า

ก. ในส่วนการประเมินวินิจฉัยผู้เรียนก่อนเริ่มปีการศึกษา (Diagnostic Assessment) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยเสนอให้แก้ไข คำว่า “Diagnostic Assessment” เป็นการใช้คำว่า “placement assessment”

ข. ในส่วนเอกสารประกอบการประเมินวินิจฉัยผู้เรียนก่อนเริ่มปีการศึกษา (Diagnostic Assessment) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วน

ผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยเสนอให้แก้ไข คำว่า “Diagnostic Assessment” เป็นการใช้คำว่า “placement assessment” และ เพิ่มการอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบช่วงคะแนน

ค. ในส่วนการประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา (Summative Assessment) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยเสนอให้เพิ่มการอธิบายในลักษณะช่วงคะแนน

ง. ในส่วนเกณฑ์การบรรลุตามเป้าหมายหลักสูตร ในส่วนตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในส่วนเอกสารประกอบการรายงานผลพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยเสนอให้ทำการปรับภาษา และเพิ่มตัวอย่างการเขียนแปลผลคะแนนและการนำผลประเมินไปใช้

จ. ในส่วนการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนช่วงระหว่างเรียน (Formative Assessment) กระบวนการประเมินพัฒนาการคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในลำดับการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนช่วงระหว่างเรียน (Formative Assessment) ในส่วนเอกสารประกอบการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนช่วงระหว่างเรียน (Formative Assessment) และ ในส่วนเอกสารประกอบการประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา (Summative Assessment) ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน เห็นว่า มีเหมาะสม

ส่วนที่ห้า แผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อพิจารณาแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ พบว่า

ก. ในส่วนแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ สำนึกในหน้าที่ตน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้นการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน เห็นว่า มีความเหมาะสม ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน จำนวน 1 คน ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม โดยเสนอให้ปรับวิธีจัดการเรียนรู้ใน

ส่วนการวางเงื่อนไข “การมีบทลงโทษ” ควร ใช้วิธีการวางเงื่อนไขโดยการ “ทำความเข้าใจกับผู้เรียน”

ข. ในส่วนแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ ซื่อสัตย์มัธยัสถ์ หน่วยการเรียนรู้ การมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น หน่วยการเรียนรู้ การใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง หน่วยการเรียนรู้ ความกตัญญูกตเวที หน่วยการเรียนรู้ การรู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม หน่วยการเรียนรู้ การจัดการอารมณ์ตนเอง และ หน่วยการเรียนรู้ การรู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน เห็นว่า มีเหมาะสม

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาทำการปรับแก้ไขจัดทำเป็น (ร่างฉบับที่ 3) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากนั้นนำเสนอ (ร่างฉบับที่ 3) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ผู้ให้บริการการศึกษาทั้ง 3 ฝ่าย รวมจำนวน 13 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน คือ ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 1 คน และ ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด จำนวน 4 คน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ จำนวน 1 คน ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 1 คน และ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ จำนวน 1 คน และ 3) ครูผู้สอน จำนวน 4 คน คือ ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด จำนวน 1 คน ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ จำนวน 1 คน ครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 1 คน และ ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ จำนวน 1 คน ทุกฝ่ายได้ทำการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบทั้งโดยมุมมองภาพรวมและมุมมองผู้ให้บริการการศึกษาแต่ละฝ่าย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 **มุมมองของผู้ให้บริการการศึกษาทั้ง 3 ฝ่าย** ในการให้สถานศึกษาโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่บริบทจังหวัดเดียวกัน รวมทั้งโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน นำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา ปรากฏข้อค้นพบแนวโน้มความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปอย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 เมื่อพิจารณาแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรายด้าน แสดง

รายละเอียดแสดงในตาราง 8 พบว่า ด้านการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ด้านการปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ด้านประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับจากการให้บริการหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ ด้านการที่จะได้รับการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89

ตาราง 8 แสดงการวิเคราะห์ภาพรวมแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของผู้ให้บริการการศึกษา

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้ให้บริการการศึกษา				
	ผู้บริหารการศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอนระดับ ม. ต้น	ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	ค่าเฉลี่ย (N=7)	ค่าเฉลี่ย (N=4)	ค่าเฉลี่ย (N=13)	การแปลผล
ภาพรวมความเป็นไปได้ของหลักสูตรในการให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา				0.96	มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด
ด้านการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่น	1.00	1.00	1.00	1.00	มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด
ด้านการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.75	0.92	1.00	0.89	มีความเป็นไปได้อย่างมาก
ด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	1.00	0.92	1.00	0.97	มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้ให้บริการการศึกษา				
	ผู้บริหารการศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอนระดับ ม. ต้น	ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	ค่าเฉลี่ย (N=7)	ค่าเฉลี่ย (N=4)	ค่าเฉลี่ย (N=13)	การแปลผล
ด้านประโยชน์และผลกระทบจากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1.00	1.00	1.00	1.00	มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด

3.2 **มุมมองผู้บริหารการศึกษา** ในการให้สถานศึกษาโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่บริบทจังหวัดเดียวกัน รวมทั้งโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน นำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา ปรากฏข้อค้นพบแนวโน้มความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 เมื่อพิจารณาแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรายด้าน แสดงรายละเอียดแสดงในตาราง 9 พบว่า

ด้านการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ด้านการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้ค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.75 โดยส่วนย่อยพบว่า ในส่วนการให้โรงเรียนมัธยมศึกษาจัดหางบประมาณสนับสนุนสื่อและแหล่งเรียนรู้สันติศึกษาด้วยตนเอง มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ในส่วนที่ครูและบุคลการทางการศึกษาจะสามารถเป็นแบบอย่างการประพฤติตนตามแบบแผนคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติตามที่ระบุในหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ในส่วนการให้เขตพื้นที่การศึกษาจัดหางบประมาณ และพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่จะให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ มีความเกือบเป็นไปไม่ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 ในส่วนการให้เขตพื้นที่การศึกษาจัดหางบประมาณสนับสนุนนให้โรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน สำหรับการปลูกฝังผู้เรียนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติตามหลักสูตรฉบับนี้ มีความเกือบเป็นไปไม่ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 โดยเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดงบประมาณ เพื่อให้ขับเคลื่อนการให้การสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่จะให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ และให้โรงเรียนใช้การบริหารจัดการเพิ่มเติมงบประมาณเฉพาะที่มีอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว

ด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 โดยส่วนย่อยพบว่า ในส่วนครูและบุคคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษา จะสามารถจัดการสอนตามวิธีจัดการเรียนรู้ตามที่ระบุในหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ในส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษา จะสามารถประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามที่ระบุในหลักสูตรเพื่อจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ในส่วนครูและบุคคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษา จะสามารถจัดการสอนตามโครงสร้างเนื้อหาจุดเน้นพัฒนาการ และตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามที่ระบุในหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ในส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่การศึกษาของท่าน จะสามารถติดตามประเมิน และรายงานพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาผู้เรียนที่ระบุในหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ด้านประโยชน์และผลกระทบจากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 โดยส่วนย่อยพบว่า หากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ จะสามารถผลิตผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 หากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

อย่างสันติภายในโรงเรียน มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ หากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนสังคมเขตพื้นที่ที่โรงเรียนให้บริการการศึกษา มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามมุมมองของผู้บริหารการศึกษา

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารการศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ภาพรวมความเป็นไปได้ของหลักสูตรในการให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา	0.93	เป็นไปได้	
ตอนที่ 1 ความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่นในการใช้หลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในสภาพชุมชนสังคมเขตพื้นที่บริการการศึกษาของท่านกำลังจะเผชิญหรือเผชิญอยู่กับภาวะการเปลี่ยนแปลง และจำเป็นต้องอาศัยโรงเรียนจัดหลักสูตรนี้ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1.00	เป็นไปได้	
ตอนที่ 2 การสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตร	0.75	เป็นไปได้	
ข้อ 2.1 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในสภาพโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาของท่าน จะสามารถจัดหา งบประมาณด้วยตนเองในการสนับสนุนสื่อและแหล่งเรียนรู้	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารการศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 2.2 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะสามารถเป็นแบบอย่างการประพฤติตนตามแบบแผนคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.3 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการให้เขตพื้นที่การศึกษาของท่านจัดหางบประมาณและพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่จะให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้	0.50	เป็นไปได้	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดงบประมาณมาเพื่อขับเคลื่อน เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามีข้อจำกัดด้านงบประมาณ
ข้อ 2.4 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการให้เขตพื้นที่การศึกษาของท่านจัดหางบประมาณสนับสนุนนให้โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนสำหรับการปลูกฝังผู้เรียนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามหลักสูตรฉบับนี้	0.50	เป็นไปได้	มีงบประมาณเฉพาะอยู่ส่วนหนึ่งแล้วให้ใช้การบริหารจัดการเพิ่มเติม

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารการศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 3 การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.1 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ที่ครูและบุคคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษา ของท่าน จะสามารถจัดการสอนตามวิธีจัดการเรียนรู้ ตามที่ระบุในหลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.2 ท่านคิดว่าครูและบุคลการทางการศึกษาโรงเรียนท่าน จะสามารถประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามที่ระบุในหลักสูตรนี้ เพื่อจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.3 ท่านคิดว่ เป็นไปได้หรือไม่ ที่ครูและบุคคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษา ของท่าน จะสามารถจัดการสอนตามโครงสร้างเนื้อหาจุดเน้นพัฒนาการและตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามที่ระบุในหลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารการศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 3.4 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ที่ครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาของท่าน จะสามารถติดตามประเมิน และรายงานพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน ตามแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาผู้เรียนที่ระบุไว้	1.00	เป็นไปได้	
ตอนที่ 4 ประโยชน์ และ ผลกระทบจากหลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 4.1 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ หากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาของท่านจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ จะสามารถผลิตผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 4.2 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ หากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาของท่านจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายในโรงเรียน	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารการศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=2)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 4.3 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ หากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาของท่านจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนสังคมเขตพื้นที่ที่โรงเรียนให้บริการการศึกษา	1.00	เป็นไปได้	

3.3 **มุมมองผู้บริหารสถานศึกษา** ในการให้สถานศึกษาโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่บริบทจังหวัดเดียวกัน รวมทั้งโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน นำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา ปรากฏข้อค้นพบแนวโน้มความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 เมื่อพิจารณาแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรายด้าน แสดงรายละเอียดแสดงในตาราง 10 พบว่า

ด้านการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ด้านการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.92 โดยส่วนย่อยพบว่า หากโรงเรียนท่านจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนท่านจะพิจารณาอนุมัติการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90 ในส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนจะสามารถเป็นแบบอย่างการประพฤติตน ตามแบบแผนคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่าง

สันติตามหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 หากโรงเรียนท่านจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนจะพิจารณาอนุมัติจัดสรรงบประมาณการพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษา เพื่อจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90 หากโรงเรียนท่านจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนจะพิจารณาอนุมัติจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อการปลูกฝังผู้เรียนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติตามหลักสูตรฉบับนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90

ด้านการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.92 โดยส่วนย่อย พบว่า ส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนจะสามารถจัดการสอนตามวิธีจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนจะสามารถประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนจะสามารถจัดการสอนตามโครงสร้างเนื้อหาจุดเน้นพัฒนาการ และตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักสูตรนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90 โดยเสนอให้โรงเรียนจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อม และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการสอนตามโครงสร้างเนื้อหาจุดเน้นพัฒนาการและตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติตามหลักสูตรนี้ ส่วนครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนจะสามารถจัดการติดตามและประเมินผู้เรียนตามหลักสูตรนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90 โดยเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเพิ่มอัตรากำลังครูผู้สอนให้กับสถานศึกษา เพื่อการติดตามดูแลผู้เรียนให้เกิดมีประสิทธิผลตามหลักสูตร เนื่องด้วยสภาพการปัจจุบันครูมีภาระงานนอกเหนือการสอนมาก

ด้านประโยชน์และผลกระทบจากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 โดยส่วนย่อย พบว่า หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะสามารถผลิตผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนท่านให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโรงเรียน มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็น

วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนสังคมเขตพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียน มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารสถานศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ภาพรวมความเป็นไปได้ของหลักสูตรในการให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา	0.96	เป็นไปได้	
ตอนที่ 1 ความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่นในการใช้หลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 1.1 ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในบริบทชุมชนสังคมขตพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียนท่านกำลังจะเผชิญหรือเผชิญอยู่กับภาวะการเปลี่ยนแปลง และจำเป็น ต้องอาศัยโรงเรียนจัดหลักสูตรนี้ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1.00	เป็นไปได้	
ตอนที่ 2 การสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตร	0.92	เป็นไปได้	
ข้อ 2.1 ท่านคิดว่า หากโรงเรียนท่านจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนท่านจะพิจารณาอนุมัติการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	0.90	เป็นไปได้	

ตาราง 10 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารสถานศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 2.2 ท่านคิดว่าครูและบุคลการทางการศึกษาโรงเรียนท่าน จะสามารถเป็นแบบอย่างการประพฤติตนตามแบบแผนคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.3 ท่านคิดว่า หากโรงเรียนท่านจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนท่านพิจารณาอนุมัติจัดสรรงบประมาณการพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษา เพื่อจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	0.90	เป็นไปได้	
ข้อ 2.4 ท่านคิดว่า หากโรงเรียนท่านจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนท่านพิจารณาอนุมัติจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อการปลูกฝังผู้เรียนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติตามหลักสูตรฉบับนี้ เป็นไปได้หรือไม่	0.90	เป็นไปได้	
ตอนที่ 3 การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	0.92	เป็นไปได้	
ข้อ 3.1 ท่านคิดว่าครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนท่าน จะสามารถจัดการสอนตามวิธีจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 10 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารสถานศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 3.2 ท่านคิดว่าครูและบุคลการทางการศึกษาโรงเรียนท่าน จะสามารถประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหน้าที่ 9 เพื่อจัดการสอนตามหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.3 ท่านคิดว่ครูและบุคลการทางการศึกษาโรงเรียนท่าน จะสามารถจัดการสอนตามโครงสร้างเนื้อหาจุดเน้นพัฒนาการและตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติของ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามที่ระบุในหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	0.90	เป็นไปได้	โรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการสอนตามโครงสร้างเนื้อหาจุดเน้นพัฒนาการและตัวบ่งชี้คุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามหลักสูตรนี้
ข้อ 3.4 ท่านคิดว่า ครูและบุคลการทางการศึกษาของโรงเรียนท่านสามารถจัดการติดตามและประเมินผู้เรียนตามหลักสูตรนี้ เป็นไปได้หรือไม่	0.90	เป็นไปได้	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเพิ่มอัตรกำลังครูผู้สอนให้กับสถานศึษกา เพื่อการติดตามดูแลผู้เรียนให้เกิดมีประสิทธิผลตามหลักสูตรเนื่องด้วยสภาพการปัจจุบันครูมีภาระงานนอกเหนือการสอนมาก

ตาราง 10 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองผู้บริหารสถานศึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 4 ประโยชน์และผลกระทบจากหลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 4.1 ท่านคิดว่า หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะสามารถผลิตผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนท่านให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 4.2 ท่านคิดว่า หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโรงเรียนท่าน เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 4.3 ท่านคิดว่า หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนสังคมเขตพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียนท่าน เป็นไปได้หรือไม่	1.00	เป็นไปได้	

3.4 **มุมมองครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** ในการให้สถานศึกษาโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่บริบทจังหวัดเดียวกัน รวมทั้งโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน นำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา ปรากฏ

ข้อค้นพบแนวโน้มความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 แสดงรายละเอียดแสดงในตาราง 11 เมื่อพิจารณาแนวโน้มหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรายด้าน พบว่า

ด้านการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่นในการใช้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ด้านการนำแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้และแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนไปปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามสภาพบริบทของโรงเรียน มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ด้านประโยชน์และผลกระทบจากหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมุมมองของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ภาพรวมความเป็นไปได้ของหลักสูตรในการให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา	1.00	เป็นไปได้	
ตอนที่ 1 ความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่นในการใช้หลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 1.1 ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในบริบทชุมชนสังคมขตพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียนท่านกำลังจะเผชิญหรือเผชิญอยู่กับภาวะการเปลี่ยนแปลง และจำเป็นต้องอาศัยโรงเรียนจัดหลักสูตรนี้ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 2 การนำแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ และแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียนไปปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามสภาพบริบทของโรงเรียน	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.1 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้สำนึกในหน้าที่ตน	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.2 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ ซื่อสัตย์มัธยัสถ์	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.3 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ การมีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.4 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ การใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 2.5 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ การมีความกตัญญูกตเวที	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.6 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตาม แผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ การรู้จักตนเองและปัจจัยแวดล้อม	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.7 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ การจัดการอารมณ์ หน้าที่	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.8 ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ในการจัดการสอนตามแผนปฏิบัติการหน่วยการเรียนรู้ การรู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 2.9 ท่านเห็นว่าเป็นไปได้หรือไม่ ตามสภาพบริบทครู บุคลากรทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน จะสามารถติดตามประเมินและรายงานผลพัฒนาการผู้เรียนสันติศึกษาฯ ตามแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินพัฒนาการผู้เรียน	1.00	เป็นไปได้	

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	มุมมองครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		
	ค่าเฉลี่ย (N=7)	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
ข้อ 2.10 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ ตามสภาพบริบท ครู บุคลากรทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนท่าน จะสามารถจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างเนื้อหา จุดเน้นพัฒนาการและตัวบ่งชี้คุณลักษณะผู้เรียน และติดตาม ประเมิน รายงานผลพัฒนาการผู้เรียน ตามแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินผู้เรียนสันติศึกษาฯ โดยใช้เอกสารประกอบฯ ในภาคผนวก ก ข และ ค	1.00	เป็นไปได้	
ตอนที่ 3 ประโยชน์และผลกระทบจากหลักสูตร	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.1 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับนี้ จะสามารถทำให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนท่านเป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.2 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโรงเรียนท่าน	1.00	เป็นไปได้	
ข้อ 3.3 ท่านคิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ หากโรงเรียนท่านจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับนี้ จะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนสังคมเขตบริการการศึกษาของโรงเรียนท่าน	1.00	เป็นไปได้	

จากผลการวิจัยศึกษา ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ดังกล่าวในบทที่ 4 การให้ความหมายของสันติ ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 5 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ผลการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในบทที่ 6 แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ ผลการวิเคราะห์แนวอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ในบทที่ 7 เป็นการค้นพบที่นำมาสู่การบรรลุความมุ่งหมายการวิจัย เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอบโจทย์คำถามการวิจัย ข้อ 1 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.1 ภาพลักษณะปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ข้อ 1.2 คุณลักษณะของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเป็นอย่างไร ข้อ 1.3 ทำไมต้องพัฒนาคุณลักษณะจำเป็นให้เกิดกับผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ข้อ 2. หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษา เป็นอย่างไร ข้อ 2.1 ภาพปัจจุบันหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสถานศึกษาจัดหลักสูตร กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร จากคำตอบดังกล่าว นำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้พหุวิธีการ ดังนี้

1) ทำการแปลความหมายผลการวิจัยที่ได้ทำศึกษาภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่อใช้ในการออกแบบเขียนร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยนำแนวทางวิธีการจัดหลักสูตรและการสอน

สันติศึกษาของยูเนสโก (UNESCO. 2001) มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการเขียนร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ทำการนำร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมองค์ประกอบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับโรงเรียนของยูเนสโก (UNESCO. 2001) ด้วยแบบตรวจสอบความเหมาะสมแบบตรวจสอบรายการ 3 ระดับ คือ เหมาะสม ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม และ ไม่เหมาะสม และ เพิ่มข้อคำถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะข้อแสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาปรับปรุงร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3) ทำการตรวจสอบความเป็นไปได้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดความต้องการจำเป็นตามพื้นฐานรูปแบบองค์ประกอบองค์กรของคอฟแมน; และคนอื่นๆ (Kaufman; & et al. 1993) โดยนำเสนอผู้ให้บริการการศึกษาทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ ด้วยแบบตรวจสอบความเป็นไปได้แบบตรวจสอบรายการ 3 ระดับ คือ เป็นไปได้ ไม่แน่ใจว่าเป็นไปได้ และ เป็นไปไม่ได้ และ เพิ่มข้อคำถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะข้อเสนอแนะของผู้ให้บริการการศึกษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพและแปลความหมาย

การดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ ปรากฏข้อค้นพบ ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย ข้อมูลผู้ให้ข้อมูล ดังกล่าวในบทที่ 4 การให้ความหมายของสันติ ข้อค้นพบภาพลักษณะปัจจุบันการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ข้อค้นพบคุณลักษณะจำเป็นของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ผลการวิเคราะห์จัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 5 ข้อค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด และ ผลการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม ดังกล่าวในบทที่ 6 แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน และ ผลการวิเคราะห์แนวอรรถประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ดังกล่าวในบทที่ 7 และ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังกล่าวในบทที่ 8 เป็นการค้นพบที่ทำให้บรรลุตามความมุ่ง

หมายการวิจัยที่มุ่งศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ และ ตอบโจทย์คำถามการวิจัยตามที่ระบุไว้ในบทที่ 1 ทุกประการ

หมายเหตุ: ผู้สนใจเล่มหลักสูตรสันติศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2562 ฉบับสมบูรณ์ สามารถติดต่อได้ที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทที่ 9
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ เป็นการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรมีความมุ่งหมาย 2 ประการ คือ ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

ในขั้นตอนการวิจัยประยุกต์ใช้พหุวิธีการและพหุลักษณะ เริ่มจากการประยุกต์กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึก ด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคลและรายกลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ในบริบทสนามวิจัย รวมจำนวน 42 คน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 13 คน ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 7 คน และ จากนั้นประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทำการยืนยันและขยายการอธิบายข้อค้นพบเชิงคุณภาพ ด้วยการให้คะแนนจัดเรียงลำดับในแบบประเมินจัดลำดับ 3 ประเภท ได้แก่ แบบประเมินลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบประเมินปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม และ แบบประเมินอรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้เทคนิคกลุ่มสมมุตินัย ผู้เข้าร่วมวิจัย คือ คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนครูผู้สอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ ผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์ทางสถิติโดยคำนวณหาค่ามัธยมฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และ ความถี่ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาร่างหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จำนวน 1 คน ทำการปรับปรุงเป็นหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากนั้นนำเสนอผู้ให้บริการการศึกษาทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ จำนวน 13 คน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา

จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน และ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 คน ดังแสดงในตาราง

ผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ โดยสรุปผลการวิจัยครอบคลุมตามความมุ่งหมายของการวิจัย ทั้ง 2 ประการ คือ เพื่อการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ เพื่อการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ โดยนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกความหมายแบบแผนพฤติกรรม สิ่งที่เป็นอยู่ (what is) สิ่งที่ควรเป็น (what should be) และสาเหตุ และ ประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปรมาณ ผลที่ได้จากการวิจัยในแต่ละขั้นตอนพบ 5 ประเด็นตามลำดับ ได้แก่ 1) การให้ความหมายของสันติ 2) ภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด 3) คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4) ปัจจัยสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 5) แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.1 การให้ความหมายของสันติ ปรากฏการให้ความหมายใน 2 ส่วน คือ 1) สันติภายในตัวบุคคล เป็นการให้ความหมายสะท้อนสภาวะความรู้สึก อารมณ์ ความคิดที่สัมพันธ์เชื่อมโยงสะท้อนจิตใจที่อยู่ภายในตัวบุคคล ให้ความหมายในลักษณะที่ สันติ คือ สติ สมาธิ ความสบายใจ และ 2) สันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม เป็นสถานะความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการทำมาหากินชุมชนสังคมที่อยู่อาศัยในบริบทท้องถิ่นต่างจังหวัด ในลักษณะ

ที่ สันติ คือ การมีอยู่มีกิน การมีสัมพันธภาพที่ดี การมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ การมีความมั่นคงปลอดภัย และพบว่าในการให้ความหมายของสันติทั้ง 2 ส่วน ปรากฏคำสำคัญที่แสดงถึงแก่นความหมายของสันติ คือ สงบ นิ่ง เงียบ ไม่วุ่นวาย ความสุข ความพอดี และ ความมั่นคง

1.2 ภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด ปรากฏใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) เพิกเฉยต่อหน้าที่ เป็นลักษณะที่ไม่ใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ และ หลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ 2) มีความละอายเกรงกลัวต่ำ เป็นลักษณะที่มีความอดทนรอคอยต่ำและจัดการกับอารมณ์ตัวเองยังไม่ได้ และ 3) มีโลกส่วนตัวสูง เป็นลักษณะฝักใฝ่โลกเสมือนจริง ไม่ค่อยใส่ใจสิ่งรอบข้าง และ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม

1.3 คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นลักษณะผู้สำนึกรู้บทบาทหน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ต่อตนเองและปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้อื่น ด้วยความซื่อสัตย์มัธยัสถ์ 2) คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ เป็นลักษณะผู้มีสัมมาคารวะให้เกียรติผู้อื่น เปิดใจทำเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย ใส่ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนรอบข้าง และ มีความกตัญญูกตเวที และ 3) คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม เป็นผู้รับรู้อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อยู่รอบข้าง ระงับอารมณ์ของตนเมื่อเกิดเหตุการณ์ยั่วกระทบ รู้สถานะครอบครัวของตนเอง และ รู้ทันรู้ป้องกันสิ่งเสพติด

1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ค้นพบว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยสาเหตุภายในบุคคลและปัจจัยสาเหตุภายนอก โดยพบว่าชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล มีโอกาสเกิดร้อยละ 11.93 ส่วนชุดปัจจัยสาเหตุภายนอก มีโอกาสเกิดร้อยละ 88.07 เมื่อพิจารณาในแต่ละชุดปัจจัย พบว่า

ชุดปัจจัยสาเหตุภายในบุคคล พบ 2 สาเหตุหลัก เรียงตามลำดับโอกาสเกิดเป็นสาเหตุจากน้อยไปหามาก ได้แก่ สภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่นมีโอกาสเกิดร้อยละ 5.08 และ สภาพความแตกต่างของบุคคลมีโอกาสเกิดร้อยละ 6.85

ชุดปัจจัยสาเหตุภายนอก พบ 5 สาเหตุหลัก เรียงตามลำดับโอกาสเกิดเป็นสาเหตุจากน้อยไปหามาก ได้แก่ สภาพการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรของโรงเรียน มีโอกาสเกิดร้อยละ 9.98 สภาพการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน มีโอกาสเกิดร้อยละ 14.82 สถานการณ์แห่งยุคสมัยมีโอกาสเกิดร้อยละ 17.24 สภาพการปลูกฝังคุณลักษณะ

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียนมีโอกาสเกิดร้อยละ 18.64 และ สภาพการณ์ครอบครัวมีโอกาสเกิดร้อยละ 27.36

1.5 แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบว่า แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับหลักสูตรหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบกิจกรรมรายวิชาโฮมรูมมีอรรถประโยชน์รวมสูงสุด รองลงมาคือ แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับหลักสูตรร่วม (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) แบบค่ายปฏิบัติธรรมใช้ชีวิตร่วมกัน แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับหลักสูตรชั้นเรียนแบบบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงลงในรายวิชา แนวการจัดหลักสูตรและกิจกรรมหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับหลักสูตรชุมชนแบบจัดให้ความรู้สันติศึกษากับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ตามลำดับ

โดยภาพรวมแนวการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบว่า ให้ความสำคัญมากที่สุดในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียน ให้ความสำคัญรองลงมา ในด้านการออกแบบแนวการวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ด้านการออกแบบคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตร และ ด้านการออกแบบวัตถุประสงค์หลักสูตร ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบว่าให้ความสำคัญจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ให้ความสำคัญมากที่สุดกับรูปแบบการสอนแบบหยดน้ำ รองลงมาคือ การสร้างสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจ รูปแบบการสอนแบบครูพาทำ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบบ้านใส่ใจ การสร้างสัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบคู่สัญญา รูปแบบการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบเครือข่าย และ การวางเงื่อนไขกำกับดูแลผู้เรียนแบบหลักความเชื่อบาปบุญ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบแนวการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบว่าให้ความสำคัญจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ การวัดและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนแบบวัดซ้ำ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบการร่วมปรับความประพฤติ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบรายวัน และ การวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนแบบตัดสินผลคะแนนปลายภาคเรียน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบว่าให้ความสำคัญจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม และ คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอรรถประโยชน์ในด้านการออกแบบวัตถุประสงค์หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน พบการให้ความสำคัญจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ การมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ การมุ่งให้ผู้เรียนมีเจตคติทางบวกสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่าง และ การมุ่งให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บนฐานผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และ บุคคลภายนอกชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน และผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ ในการตรวจสอบความเหมาะสมพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง (ร่าง) หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จนกระทั่งพัฒนาเป็นหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับสมบูรณ์ และผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ทำการตรวจสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับสมบูรณ์ พบว่า โดยภาพรวมแนวโน้มหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการให้สถานศึกษาโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ นำไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา มีความเป็นไปอย่างมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 เมื่อพิจารณาแนวโน้มรายด้าน พบว่า ด้านการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ด้านการปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ด้านประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับจากการให้บริการหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 1.00 มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด และ ด้านการที่จะได้รับการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 มีความเป็นไปได้อย่างมาก สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชนสังคมท้องถิ่น

การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ พบว่า แนวโน้มหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชนสังคมท้องถิ่นในบริบทโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่บริบทจังหวัดเดียวกัน รวมทั้งโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด

2.2 ด้านการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการให้สถานศึกษานำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา มีความเป็นไปได้อย่างมาก ในการได้รับการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตร โดยมีข้อเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดงบประมาณมาเพื่อขับเคลื่อนการให้การสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลการทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่จะให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรนี้ และให้โรงเรียนใช้การบริหารจัดการเพิ่มเติมงบประมาณเฉพาะที่มีอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว

2.3 ด้านการปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในส่วนการจัดการเรียนรู้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด ในการที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ โรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ จะสามารถปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ โดยมีข้อเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มอัตรากำลังครูผู้สอนให้กับสถานศึกษา เพื่อการติดตามดูแลผู้เรียนให้เกิดมีประสิทธิผลตามหลักสูตร เนื่องด้วยสภาพการปัจจุบันครูมีภาระงานนอกเหนือการสอนมาก

2.4 ด้านประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับจากการให้บริการหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด ในการที่สถานศึกษาจะสามารถผลิตผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และจะส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโรงเรียนและในชุมชนสังคมเขตพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการอภิปรายข้อค้นพบที่ปรากฏในผลการวิจัยครอบคลุมตามความมุ่งหมายของการวิจัยทั้ง 2 ประการ ได้แก่ การศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ โดยนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกความหมายแบบแผนพฤติกรรม สิ่งที่เป็นอยู่ (what is) สิ่งที่ควรเป็น (what should be) และ สาเหตุ และประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปรมาณ ผลที่ได้จากการวิจัยในแต่ละขั้นตอนพบ 5 ประเด็นตามลำดับ ได้แก่ การให้ความหมายของสันติ ภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจัยสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน

ในการอภิปรายผลการวิจัยในตอนที่ 1 นี้ ผู้วิจัยทำการอภิปรายใน 2 ลำดับ คือ 1) ผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) และ 2) การประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบ

สมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปรมาณ การอภิปรายผลการวิจัยนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1.1 ผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) ตามมุมมองของผู้รับปรโยชน์ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ และ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม เริ่มจากการความเชื่อตามการรับรู้ของผู้รับประโยชน์ทุกฝ่าย ซึ่งเป็นผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริบทสถานการณ์ชุมชนท้องถิ่นที่โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดให้บริการการศึกษา ความเชื่อตามการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดประสบการณ์ในบริบทสถานการณ์ของตน ทำให้ผู้คนเกิดความเชื่อและถ่ายทอดเป็นความหมายแบบแผนพฤติกรรม ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัดถ่ายทอดความหมายของสันติ โดยกล่าวถึงสันติใน 2 ส่วน ส่วนแรกกล่าวถึงสันติในความหมายถึงการมีสติ การมีสมาธิ และ การมีความสบายใจ หรือเรียกว่าสันติภายในตัวบุคคล ส่วนที่สองกล่าวถึงสันติในความหมายถึงการมีอยู่มีกิน การมีสัมพันธภาพที่ดี การมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ การมีความมั่นคงปลอดภัย หรือเรียกว่าสันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม และพบว่า ในการสะท้อนภาพการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ ภาพคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 3 คุณลักษณะ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ทั้งหมดเป็นการถ่ายทอดที่สะท้อนมาจากพื้นฐานความเชื่อของผู้รับประโยชน์ตามการให้ความหมายของสันติดังกล่าว เห็นได้จากการสะท้อนภาพปัจจุบันลักษณะโลกส่วนตัวสูง และ คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ เป็นการสะท้อนความเชื่อว่าสันติคือการมีสัมพันธภาพที่ดี ส่วนภาพปัจจุบันลักษณะเพิกเฉยต่อหน้าที่และคุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นการสะท้อนความเชื่อว่าสันติคือการมี

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการมีอยู่มีกิน และ ภาพปัจจุบันลักษณะความละอายเกรงกลัวต่ำ และคุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม เป็นการสะท้อนความเชื่อว่าสันติคือความมั่นคงปลอดภัย รวมไปถึงการที่ผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นได้ให้มุมมองปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการสะท้อนมาจากความเชื่อว่าสันติเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล และ สันติเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม ตลอดจนการที่ผู้รับประโยชน์ได้ให้มุมมองแนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เป็นการสะท้อนมาจากความเชื่อว่าการที่ผู้คนจะอยู่ร่วมกันอย่างสันตินั้น ย่อมเกิดจากการสร้างสันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม เห็นได้ว่าการทำความเข้าใจผู้รับประโยชน์ทุกฝ่ายซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริบทสถานการณ์ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่การให้บริการการศึกษาของโรงเรียนด้วยการค้นหาเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) ตามกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นช่วยทำให้นักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรได้เข้าถึงมุมมอง การรับรู้ ความรู้สึก การกลั่นกรองประสบการณ์ การให้คุณค่า และความเชื่อของผู้อยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่กำลังเผชิญอยู่กับสภาพปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนได้รับการถ่ายทอดมุมมองแนวทางเลือกที่จะตอบสนองความจำเป็นหรือแก้ไขปัญหาที่ผู้คนกำลังเผชิญอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับนักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรและโรงเรียน นำไปออกแบบหลักสูตรให้สนองตอบความจำเป็นของชุมชนท้องถิ่น เทียบเคียงกับที่อภิชาติ ตั้งปรัชญากุล (2560) ใช้วิธีการทำความเข้าใจเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์ สนทนา และสังเกต ตามกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจมุมมองประสบการณ์ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนและให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมกันในการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนด้วยการจัดประชุมร่วมผู้บริหาร พนักงนเทศบาล ตัวแทนผู้นำชุมชน และตัวแทนครัวเรือน ผลการวิจัยของอภิชาติ ตั้งปรัชญากุล (2560) พบว่า การให้ครัวเรือนในชุมชนมีส่วนร่วมสะท้อนสภาพปัญหา ร่วมสร้างและร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ทำให้ครัวเรือนในชุมชนมีความรู้ มีเจตคติที่ดี และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอย่างมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนหลังการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการจัดขยะมูลฝอย พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดลงถึงร้อยละ 44.57 ดังนั้น การจะพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องสนองตอบตามสภาพปัญหาความจำเป็นในชุมชนท้องถิ่น จึงควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเชิงลึกกับผู้รับประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นพื้นที่เขตบริการ

การศึกษาของโรงเรียนในชุมชนท้องถิ่น ด้วยการประสานความร่วมมือระหว่างนักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเชิงคุณภาพกับสถานศึกษา

1.2 การประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปรมาณ จะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เป็นกระบวนการนำข้อค้นพบเชิงคุณภาพที่รวบรวมจากชุมชนท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยโรงเรียนแต่งตั้งตัวแทนผู้รับประโยชน์ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น กรรมการทุกคนรับรู้ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และแสดงความคิดเห็นผ่านการวิเคราะห์จัดเรียงลำดับการ์ดคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อจัดลำดับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลวเพื่อวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันนำไปสู่ความไม่สงบในการอยู่ร่วมในสังคม และ การวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่าเพื่อวิเคราะห์แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน ทั้ง 3 เทคนิควิธีการนี้ เปิดให้กรรมการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการวิเคราะห์การ์ด แผนภาพ และโดยเฉพาะการให้กรรมการแสดงความเห็นผ่านตัวเลขด้วยการลงคะแนนในแบบประเมินรายบุคคล เป็นวิธีการที่ช่วยคลี่คลายอิทธิพลจากการล๊อบบี้ในกลุ่มกรรมการ คลี่คลายอิทธิการแทรกแซงการตัดสินใจ คลี่คลายความขัดแย้งอันเกิดจากกรรมการในกลุ่มมีความเห็นไม่ตรงกัน และป้องกันความลำเอียงหรือการสรุปแบบเหมารวมจากกรรมการตัวแทนโรงเรียน และตัวผู้วิจัยหรือนักพัฒนาหลักสูตร เทียบเคียงได้กับผลการวิจัยของปารณทัตต์ แสนวิเศษ.(2555: 77-78) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ชุมชนได้รับบริการการจัดการศึกษาตรงกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนการที่ชุมชนได้มีบทบาทในการตัดสินใจกำกับดูแลตรวจสอบและให้การสนับสนุนโรงเรียนทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และทำให้โรงเรียนมีรูปแบบการบริหารจัดการเป็นของตน สามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอแมนด้า; ลินดา;และ รัวเบน(Amanda ; Linda; and Reuben. 2016 ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้เข้มแข็ง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ เผยกลิ่น (2555) ที่พบว่า การที่สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเครือข่าย ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ปกครอง ร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาและร่วมจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องตอบสนองกับความต้องการของชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีของการบริหารงานความสัมพันธ์ชุมชนกับสถานศึกษานำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสังคมส่วนรวม

นอกจากนี้ ในการประเมินความต้องการจำเป็นด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณผ่านวิธีการจัดเรียงลำดับการ์ด ทำให้โรงเรียนได้รับรู้ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และทำการยืนยันลำดับความต้องการจำเป็นผ่านการใช้ตัวเลขแสดงคะแนนประเมิน เป็นการให้โรงเรียนโดยกรรมการยืนยันลำดับเป้าหมายหลักสูตรโรงเรียนไปพร้อมกัน ส่วนเทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลวใช้ตัวเลขในการลงคะแนนประเมิน เป็นการขยายข้อค้นพบเชิงคุณภาพ ยืนยันให้เห็นส่วนที่เป็นสาเหตุสำคัญแห่งปัญหาพฤติกรรมผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นฯ และเทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ใช้ตัวเลขในการลงคะแนนประเมินเป็นการขยายข้อค้นพบเชิงคุณภาพ ทำให้เห็นจุดเน้นสำคัญที่ต้องใช้ออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน เพื่ออุดรอยรั่วสาเหตุหรือปิดจุดอ่อนที่จะทำให้หลักสูตรโรงเรียนล้มเหลว สอดคล้องตามที่อัญชลี สารรัตนะ (2554: 9) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็นจะทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนถูกต้องมีน้ำหนักหรือหลักฐานที่เพียงพอในการสร้างความมั่นใจ ทำให้การพัฒนาหลักสูตรตั้งอยู่บนหลักการของความเข้าใจ ความสมเหตุสมผล เชื่อถือได้ อธิบายได้โดยปลอดจากอคติ ไม่ใช่เป็นการลองผิดลองถูก แต่ช่วยให้ลองถูกมากกว่าลองผิด และช่วยให้ประหยัดเวลาและทรัพยากร ดังนั้น นักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรควรการประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้ทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ และ เทคนิคกลุ่มสมมุตินัย ในการออกแบบหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรที่ออกแบบเป็นแบบแผนที่สามารถแสดงแนวทางแก้ไขพัฒนาได้ตรงกับสภาพปัญหาท้องถิ่น โดยการกลั่นกรองปัจจัยเสี่ยงที่มีความซับซ้อน และหาแนวทางป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้หลักสูตรล้มเหลว โดยกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรอยู่บนพื้นฐานกระบวนการกลุ่มผู้รับประโยชน์จากหลักสูตร

ตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์

การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ เป็นการนำสารสนเทศที่ได้จากการมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ในกระบวนการวิจัยและพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น และ กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อนำมาใช้ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวด้านการวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุดในการที่จะให้สถานศึกษานำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษาโดยเฉพาะมีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด ในการที่หลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชนสังคมท้องถิ่น โรงเรียนและครูผู้สอนจะสามารถปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จะเกิดประโยชน์จากผลิตผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตามหลักสูตร จะสามารถส่งผลกระทบให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโรงเรียน และในชุมชนสังคมเขตพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียน และ มีความเป็นไปได้อย่างมาก ในการที่โรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยนำเข้าเพื่อจัดให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนโรงเรียนมัธยมรับนักเรียนประจำ มีสภาพความต้องการจำเป็น มีวิสัยทัศน์ที่จะส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ มีบริบทแวดล้อมด้วยชุมชนที่ผู้คนอยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุข และโรงเรียนเปิดให้ชุมชนสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นบริบทที่ใกล้เคียงกับสนามวิจัย จึงทำให้เห็นว่าแนวโน้มการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับนี้ไปปฏิบัติให้บริการการศึกษามีความเป็นไปได้มากที่สุด เทียบเคียงได้กับแนวคิดการวิจัยทางการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม (transcultural nursing research) ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาการปฏิบัติที่คำนึงถึงความเหมือนหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม เน้นการค้นหาความหมาย วิธีคิด ปัจจัยทางสังคม และ

รูปแบบความสัมพันธ์ รวมทั้งศึกษาวิธีการที่นำไปสู่ความลงตัวของการดูแลหรืออยู่ร่วมอย่างเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาร่วมกัน แม้ว่าจะเปลี่ยนสถานที่ไปจากที่ได้ศึกษาไว้ หากสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เหมือนกันปรากฏการณ์จะเกิดขึ้นได้ในแบบแผนเดียวกัน (ปราณีต ส่องวัฒนา. 2557: 6-7)

ข้อจำกัดในงานวิจัย

1. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ แบบประยุกต์พหุวิธีการพหุลักษณะในขั้นตอนวิจัย โดยเริ่มจากกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) และ ประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับการออกแบบหลักสูตร มีข้อจำกัด ดังนี้

1.1 การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ แบบประยุกต์พหุวิธีการพหุลักษณะในขั้นตอนวิจัย จำเป็นต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอนในแต่ละวิธีการและเทคนิควิธี เริ่มตั้งแต่ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) และประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ และต้องอาศัยกลไกการตรวจสอบแบบสามเส้าเชิงซ้อนหลายลักษณะ ได้แก่

1.1.1 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยวิธีการเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และ ผู้แทนชุมชน

1.1.2 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ และให้ตัวแทนผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ชุมชนในเขตพื้นที่บริการการศึกษาของสถานศึกษา/โรงเรียน ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครูผู้สอน ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน แสดงมุมมองผ่านการใช้ตัวเลขลงคะแนนยืนยันจัดลำดับและขยายการอธิบายข้อค้นพบจากชุมชน

1.1.3 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ

1.1.4 การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะกรรมการสถานศึกษา/โรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแทนผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่บริการการศึกษาของสถานศึกษา/โรงเรียน และบุคคลภายนอกชุมชนคือผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ แบบประยุกต์พหุวิธีการพหุลักษณะในขั้นตอนวิจัย จำเป็นต้องใช้กลไกความร่วมมือแบบสามขา คือ 1) นักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้วิจัยสืบเสาะรวบรวมความต้องการจำเป็นของชุมชน เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา/โรงเรียน 2) สถานศึกษา/โรงเรียนเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา/โรงเรียนและนักวิจัยและพัฒนาหลักสูตร เพื่อการทำงานออกแบบหลักสูตร และ 3) คณะกรรมการสถานศึกษา/โรงเรียนร่วมเป็นศูนย์พิจารณาวิเคราะห์จัดลำดับความต้องการจำเป็นของชุมชน จัดลำดับปัจจัยที่จะเสี่ยงที่จะทำให้หลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียนล้มเหลว และ จัดลำดับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุด ได้แก่ เป้าหมายคุณลักษณะผู้สำเร็จหลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียน วิธีการจัดการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน และการตัดสินผลผู้เรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบยืนยันข้อค้นพบเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการวิพากษ์ผ่านกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ เป็นการป้องกันอคติจากตัวนักวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในการนำข้อค้นพบเชิงคุณภาพมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา/โรงเรียน

2. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับโรงเรียน โดยการประยุกต์ใช้กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) และ แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อมุ่งค้นหาทำความเข้าใจเชิงลึกสิ่งที่เป็นอยู่ (what is) และ สิ่งที่ควรเป็น (what should be) มีข้อจำกัด ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องฝังตัวคลุกคลีอยู่ในสนามวิจัย และใช้เวลานานหลายเดือนในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหา เพราะเป็นการทำความเข้าใจเชิงลึกทุกมิติ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย และมีประเด็นซับซ้อนที่เกี่ยวข้อง

2.2 ผู้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องให้ความสำคัญและให้เวลาในการประสานสัมพันธภาพกับผู้เกี่ยวข้องในสนามวิจัย ไม่ด่วนสรุปในข้อมูลที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง และ ใช้เวลาในการฝังตัวอยู่ในสนามวิจัยให้มากพอ เป็นสิ่งจำเป็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก

2.3 ผู้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องเตรียมการก่อนลงสู่สนามวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเตรียมแนวคำถามสัมภาษณ์ และทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้น นำไปทำการทดลองสัมภาษณ์ ปรับปรุงแนวคำถามสัมภาษณ์ จนกระทั่งสามารถสัมภาษณ์ซักถาม และ ทำความเข้าใจได้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2.4 ผู้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องเตรียมอุปกรณ์สำหรับใช้วาดภาพเขียนบันทึก โดยนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.4.1 การสัมภาษณ์รายบุคคล ผู้สัมภาษณ์เขียนบันทึกหรือวาดภาพสิ่งที่กำลังทำการสนทนาระหว่งผู้สัมภาษณ์และบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ลงในกระดาษ เพื่อผู้ให้สัมภาษณ์มองเห็นไปพร้อมกัน เป็นการช่วยผู้สัมภาษณ์และบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์เห็นภาพ ทำให้ความเข้าใจความหมายสิ่งที่กำลังสนทนาได้ตรงกัน ทั้งนี้ ในระหว่างการสนทนาผู้ให้สัมภาษณ์สามารถซักถามผู้สัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่กำลังสนทนาให้ตรงกันได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์สามารถปรับระดับภาษา การเลือกใช้คำ ในใช้ซักถามเพื่อช่วยผู้ให้การสัมภาษณ์สะท้อนความคิดมุมมองภายในตน และถ่ายทอดผ่านการอธิบายยกตัวอย่าง เพื่อผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์ได้ทำความเข้าใจตรงกันในการให้ความหมายสิ่งที่กำลังสนทนาด้วยกัน

2.4.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เริ่มจากผู้สัมภาษณ์เริ่มคำถามหลัก ให้เวลาผู้ให้สัมภาษณ์คิดและเขียนคำตอบลงในแผ่นกระดาษ ต่อมาผู้สัมภาษณ์ขอผู้ให้สัมภาษณ์นำแผ่นกระดาษมาวางเรียงเพื่อทุกคนในกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์ได้เห็นภาพร่วมกัน จากนั้น ผู้สัมภาษณ์ใช้คำถามซักเพื่อขอคำอธิบายขยายความคำตอบในแผ่นกระดาษที่ผู้ให้สัมภาษณ์เขียนไว้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนอธิบายแสดงความเห็นได้อย่างอิสระ

ทั้งสองเทคนิคนี้จำเป็นต้องใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นเทคนิคสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และ สมุดบันทึกภาคสนาม

3. การประยุกต์ใช้กิจกรรมประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ โดยใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ด เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว และ เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ มีข้อจำกัด ดังนี้

3.1 การใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย เพื่อทำการแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ การจัดกระบวนการกลุ่มด้วยเทคนิควิธีจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้เวลาในศึกษาสำรวจ เตรียมการเอกสารข้อค้นพบเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรเป็น เพื่อส่งให้คณะกรรมกาประเมินความต้องการจำเป็นได้ทำความเข้าใจล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน การใช้เทคนิคการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดเป็นเทคนิคต้องใช้ร่วมกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม สังเกตเห็นว่าเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นสนใจตื่นเต้น และกระตือรือร้นในการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจัดเตรียมและทำการ์ดคุณลักษณะจำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชุดละ 9 ใบ การ์ดทุกใบเขียนระบุคุณลักษณะ และเขียนระบุลำดับเว้นที่ว่างสำหรับการกรอกคะแนนลำดับ และจำเป็นต้องเขียนระบุชื่อกรรมการที่จัดเรียงบนการ์ดทุกใบและแบบประเมินทุกฉบับ การใช้เวลาในการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดของสมาชิกขึ้นอยู่กับปริมาณจำนวนการ์ดที่ต้องการให้จัดเรียงลำดับ ในการวิจัยนี้มีจำนวนการ์ดที่ใช้จัดลำดับคุณลักษณะ จำนวน 9 ใบ ผู้วิจัยเปิดให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่เร่งรัดเวลากรรมการในการพิจารณาและจัดเรียงการ์ด กรรมการแต่ละคนใช้เวลาในการจัดเรียงลำดับด้วยการ์ดและกรอกคะแนนลงแบบประเมินประมาณสองชั่วโมง

3.2 การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลว ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย ตัวผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจและทดลองแปลงข้อค้นพบเชิงคุณภาพลงในร่างแผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว การดำเนินการกิจกรรมนี้ใช้เวลาประมาณหนึ่งสัปดาห์ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของข้อค้นพบเชิงคุณภาพ ส่วนในการเตรียมการจัดกระบวนการกลุ่มด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งความล้มเหลวนี้ ผู้วิจัยต้องเตรียมการเอกสารข้อค้นพบเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการจัดเตรียมเอกสารอธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่ง ความล้มเหลวสาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนฯ เพื่อให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นได้ทำความเข้าใจล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน และในการจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลว และให้กรรมการกรอกคะแนนลงแบบประเมินนี้ ต้องใช้เวลาประมาณ 2 วัน เนื่องด้วยประเด็นปัจจัยในการวิเคราะห์มีจำนวนมาก ในการวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลวนี้เป็นการวิเคราะห์ตามความรู้สึกความเห็นของคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น โดยผู้วิจัยใช้การฉายภาพบนจอโปรเจคเตอร์ และ การเขียนแผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลวลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ ประกอบเข้าด้วยกัน เป็นการวาดใหญ่จุดเดียวให้กรรมการทุกคนมองมาที่จุดเดียวกัน และให้กรรมการพิจารณากรอกคะแนนลงแบบประเมิน

รายบุคคล แต่ไม่ได้ทำการ์ดหรือสติ๊กเกอร์สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลวให้กรรมการได้ทดลองทำการวิเคราะห์รายบุคคล จึงอาจทำให้การวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งความล้มเหลวในช่วงบ่ายมีความกระตือรือร้นน้อยกว่าช่วงเช้า

3.3 การใช้เทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ ประกอบกับเทคนิคกลุ่มสมมุตินัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้เวลาในการเตรียมการเอกสารข้อค้นพบเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดส่งให้คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นได้ทำความเข้าใจล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน การทำกระบวนการวิเคราะห์แผนภาพต้นไม้แห่งคุณค่า เพื่อวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ในการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องทำต่อเนื่องจากการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาการประพฤติตนของผู้เรียนฯ ไม่สามารถนำเทคนิคการวิเคราะห์อรรถประโยชน์-พหุลักษณ์ไปใช้ก่อนทำการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์สาเหตุปัญหา

3.4 การใช้เทคนิคกลุ่มสมมตินัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มสมมุตินัยจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นตัวแทนจากทุกฝ่ายอย่างน้อยฝ่ายละ 1 คน และ ขนาดกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยในรูปแบบกลุ่มสมมุตินัยควรมีสมาชิกอย่างน้อย 10-15 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่วยงานหรือองค์กร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1.1 จากผลการศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ เรียงตามลำดับความสำคัญจำเป็น ได้แก่ คุณลักษณะผู้รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะผู้เปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ คุณลักษณะผู้รู้ทันสถานการณ์แห่งตนและปัจจัยแวดล้อม เป็นข้อค้นพบที่สะท้อนผ่านการให้ความหมายที่แสดงแก่นสารของสันติ ภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และ ปัจจัยสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นต่างจังหวัด

1.1.1 สำหรับสถานศึกษา/โรงเรียน ในการนำคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ ประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป้าหมายคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียนสถานศึกษาควรปฏิบัติ ดังนี้

ก. ควรทำความเข้าใจการให้ความหมายที่แสดงแก่นสารของสันติให้ท่องแท้ และทำความเข้าใจความหมายของสันติกับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ

ข. ควรประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับครูและบุคคลากรภายในโรงเรียน ให้เข้าใจตรงกัน ในความหมายของสันติกับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ

ค. ควรประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชนสังคม ท้องถิ่นในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียนได้ทำความเข้าใจตรงกัน ในความหมายของสันติกับ คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็น คุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ โดยเปิดรับฟัง และทำความเข้าใจ มุมมองของผู้ปกครองและชุมชนสังคมท้องถิ่นในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียน ในการให้ ความหมายของสันติและคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติควบคู่ไปพร้อมกัน

1.1.2 สำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการนำคุณลักษณะที่จำเป็น ของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมใน สังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ ประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป้าหมายชั้นเรียนและกำหนดเป้าหมาย ในการพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล โดยครูผู้สอน ควรปฏิบัติ ดังนี้

ก. ควรทำความเข้าใจการให้ความหมายที่แสดงแก่นสารของสันติให้ท่องแท้ และทำความเข้าใจความหมายของสันติกับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ

ข. ควรทำความเข้าใจลักษณะการประพฤติตนของผู้เรียนรายบุคคล ควบคู่ ไปกับการทำความเข้าใจสภาพการณ์ครอบครัวของผู้เรียนรายบุคคล โดยพิจารณาสถานการณ์ แห่งยุคสมัย และ สภาพที่เป็นอยู่ภายในโรงเรียนของท่าน ทั้งในส่วนการจัดหลักสูตรและกิจกรรม หลักสูตรของโรงเรียน การปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ และระบบการวัด และประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนของโรงเรียน ประกอบการทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้ คุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ ในการกำหนดเป้าหมายชั้นเรียนและ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ความต้องการ จำเป็นของผู้เรียนแต่ละบุคคล

1.1.3 สำหรับผู้ปกครอง ในการนำคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติ ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3

ประการ ประยุกต์ใช้เป็นเป้าหมายการดูแลบ่มเพาะให้บุตรหลานมีคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ โดยผู้ปกครองควรทำความเข้าใจการให้ความหมายที่แสดงแก่นสารของสันติให้ท่องแท้ และทำความเข้าใจความหมายของสันติกับคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ ควบคู่ไปพร้อมกับการทำความเข้าใจสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ภายในครอบครัวบุตรหลานของตนเอง และทำความเข้าใจภาพปัจจุบันลักษณะการประพฤติตนของบุตรหลานท่าน โดยพิจารณาสถานการณ์แห่งยุคสมัยและสภาพการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของโรงเรียนที่บุตรหลานท่านกำลังศึกษาอยู่ ประกอบการทำความเข้าใจลักษณะการประพฤติตนของบุตรหลานตนเองที่เป็นอยู่ และประยุกต์ใช้คุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ทั้ง 3 ประการ ในการกำหนดเป้าหมายการดูแลบ่มเพาะบุตรหลาน

1.2 จากผลการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และบุคคลภายนอกชุมชน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ ปรากฏข้อค้นพบสำคัญ โดยภาพรวมในการที่จะให้สถานศึกษานำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา มีความเป็นไปอย่างมากที่สุด เมื่อพิจารณาการจะนำไปจัดให้บริการการศึกษา ใน 4 ประเด็น พบว่ามีแนวโน้มความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด ในการตอบสนองความต้องการของชุมชนสังคมท้องถิ่น การปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับจากการให้บริการหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ มีความเป็นไปได้อย่างมาก ในการที่จะได้รับการสนับสนุนทรัพยกรการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2.1 สำหรับสถานศึกษา/โรงเรียน ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปจัดให้บริการการศึกษา ควรปฏิบัติ ดังนี้

ก. ควรเป็นสถานศึกษา/โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตต่างจังหวัดพื้นที่ภาคกลาง หรือเป็นสถานศึกษา/โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ส่งเสริมสันติวัฒนธรรม หรือส่วเสริมสนับสนุนการใช้สันติวิธี

ข. ควรพิจารณาสถานการณ์ปัจจุบันและปัจจัยแวดล้อมในบริบทพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียน เทียบเคียงกับสถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมในบริบทของสนามวิจัย

ค. ควรเชิญชวนให้ผู้รับประโยชนในพื้นบริการการศึกษาของโรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชุน มีส่วนร่วมในการให้บริการและขอความร่วมมือในการปฏิบัติหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ง. ควรประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ให้เข้าใจตรงกันในเป้าหมายและแนวปฏิบัติของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นลำดับแรก

จ. ควรนำเสนอสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัด และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อพิจารณาวางแผนจัดสรรงบประมาณในการเตรียมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาตามหลักสูตร และงบประมาณสนับสนุนทรัพยากรสำหรับจัดการเรียนรู้สันติศึกษาตามหลักสูตร

ฉ. ควรเตรียมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสำหรับปฏิบัติจัดการเรียนรู้สันติศึกษาตามหลักสูตร เพื่อให้ครูทำความเข้าใจและปรับวิธีการจัดการเรียนรู้หรือการปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ให้เป็นไปตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ช. ควรเน้นการปฏิบัติจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และระดับชุมชน ดังนี้

1) ระดับชั้นเรียน มุ่งเน้นครูที่ปรึกษาประจำชั้นดูแลจัดกิจกรรมรายวิชาโฮมรูมเป็นหลัก เพื่อปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย รองลงมาคือครูผู้สอนทุกรายวิชาบูรณาการสอดแทรกปลูกฝังทำความเข้าใจการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ลงในทุกรายวิชา

2) ระดับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เน้นกิจกรรมค่ายพักแรม ปฏิบัติธรรมทำความเข้าใจการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

3) ระดับชุมชน เน้นการให้ความรู้และทำความเข้าใจปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบ

เรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ให้แก่ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และ ประสานความร่วมมือครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาทุกคน และ ผู้ปกครอง ทุกฝ่ายร่วมกันกำกับดูแลผู้เรียน

ซ. ควรเน้นและพัฒนาครูผู้สอนให้ปฏิบัติจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคม อย่างอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ตามแนวปฏิบัติจัดการเรียนรู้ตามที่ระบุในหลักสูตรสันติศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1) ครูผู้สอนต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้เห็นได้ยินได้ฟังเป็นประจำ หรือเรียกว่า “การสอนแบบน้ำหยด”

2) ครูผู้สอนต้องชวนสนทนา ชวนสังเกต ชวนซักถาม ชวนผู้เรียนเชื่อมโยงสู่วัตถุประสงค์ที่กำลังเรียนรู้ นำผู้เรียนให้ฝึกปฏิบัติ ชวนสังเกตเปรียบเทียบ สะท้อนเชื่อมโยงสาเหตุ ผลลัพธ์ ผลกระทบ ข้อควรระวัง ชวนสรุปเชื่อมโยงไปสู่ แนวทางพัฒนาปรับปรุง และ การนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต หรือเรียกว่า “การสอนแบบครูพาทำ”

3) ครูผู้สอนต้องสังเกตทำความเข้าใจสอนอบรมการอยู่ร่วมในสังคม อย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม หรือให้การอบรมผู้เรียนเฉพาะบุคคล จัดแยกเวลาอบรมการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย และ แยกลักษณะกลุ่มผู้เรียนในการอบรมให้ความรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย หรือเรียกว่า “การสอนแบบเฉพาะกลุ่ม”

4) ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจรู้จักลักษณะนิสัย ความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนและรู้แนวทางวิธีการที่จะใช้ปลูกฝังกล่อมเกลาผู้เรียนแต่ละคน และ ครูผู้สอนควรเป็นฝ่ายเข้าหาซักถามความเป็นไปของผู้เรียน เปิดใจพูดคุยกับผู้เรียนให้มิตรไมตรี ประคับประคองให้ผู้เรียนรู้สึกวางใจอบอุ่น ต้องใจเย็นพร้อมที่จะรับฟัง ไม่ใช่คำสั่งห้าม ไม่นำข้อเสียมากล่าวโดยตรง และ คอยชี้แนะให้ผู้เรียนปรับตัวเข้าหาผู้อื่น หรือเรียกว่า “การสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนแบบเข้าถึงใจ”

5) ครูผู้สอนควรต้องสื่อสารข้อมูลความประพฤติของผู้เรียนให้ผู้ปกครองได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง และประสานความร่วมมือผู้ปกครองคอยดูแลกำกับดูแลกำชับผู้เรียนที่บ้านไปพร้อมกัน และระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันกำหนดกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขชั้นเรียน ร่วมกันกำกับดูแลการปฏิบัติตนของผู้เรียนให้เป็นไปตามกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขชั้นเรียน ทำความเข้าใจสิทธิผู้เรียนและผลกระทบจากการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามกติกาข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ร่วมกัน และ ติดตามความเป็นไปของผู้เรียนจากครูผู้สอนอื่นอย่างสม่ำเสมอ ชี้แนะช่วยเหลือหากเกิดปัญหาที่เกินความสามารถของผู้เรียน โดยครูผู้สอนแต่ละคนถือปฏิบัติการกำกับติดตามผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน หรือเรียกว่า “การสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนแบบพี่เลี้ยง”

ฌ. ควรเน้นครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาประจำชั้นทำการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยครูผู้สอนทำการวัดและประเมินผลคุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบวัดซ้ำ ทุกครั้งที่เข้าสอนครูผู้สอนต้องทำการสังเกต พูดคุยสนทนากับผู้เรียน และประเมินความประพฤติการมาเรียน การปฏิบัติตนขณะอยู่ในคาบเรียน การส่งงาน ลักษณะความชอบความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน การปฏิบัติตนต่อครู เพื่อน และผู้อื่น และบันทึกผลการประเมินการประพฤติตนของผู้เรียนต้องสอดคล้องกับสภาพการประพฤติของผู้เรียนที่เป็นอยู่ทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ทุกครั้งที่ทำการวัดและประเมินการประพฤติตนของผู้เรียน ควรทำการปรับ พัฒนา หรือให้แรงเสริมในการรักษาคุณลักษณะเชิงบวกของผู้เรียนไปพร้อมกัน และนำผลการประเมินไปใช้ปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ ตัดสินผลคุณลักษณะผู้เรียนให้เลื่อนชั้นหรือจบการศึกษาบนฐานการปรับเปลี่ยนผู้เรียนไปสู่ความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ โดยผ่านการประเมินร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง และเพื่อนผู้เรียน โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นเป็นผู้บันทึกผลการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการประพฤติตนของผู้เรียนที่เป็นอยู่

1.2.2 สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปจัดให้บริการการศึกษา ควรปฏิบัติ ดังนี้

ก. ควรพิจารณาสถานการณ์ปัจจุบันและปัจจัยแวดล้อมในบริบทพื้นที่บริการการศึกษาของโรงเรียน เทียบเคียงกับสถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมในบริบทของสนามวิจัย

ข. ควรเชิญชวนให้ผู้รับประโยชนในพื้นบริการการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชุน มีส่วนร่วมในการให้บริการการศึกษา และ ขอความร่วมมือในการปฏิบัติหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ค. ควรประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ให้เข้าใจตรงกันในเป้าหมายและแนวปฏิบัติของหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และ ศึกษานิเทศก์ เป็นลำดับแรก เพื่อให้ความรู้และทำความเข้าใจการปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

1.2.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดให้บริการหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเตรียมการและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับปฏิบัติจัดการเรียนรู้การปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย ตามหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ปรากฏข้อค้นพบว่า สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงแห่งช่วงวัยรุ่น เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ เกี่ยวข้องการประพฤติตนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ เนื่องจากผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นมีพัฒนาการช่วงวัยแตกต่างกัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำการศึกษาคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสำหรับผู้เรียนช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และ ช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือช่วงชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

2.2 การวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประยุกต์พหุวิธีการ โดยเริ่มจากการประยุกต์กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวทางกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึก ปรากฏข้อค้นพบว่า การให้ความหมายของสันติตามมุมมองของผู้รับประโยชน์ในชุมชน กล่าวถึงสันติความหมายถึงความมั่นคงปลอดภัย อันหมายความถึงการที่บุคคลอยู่ร่วมในครอบครัวไม่ไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่เสพติดเกมหรือเป็นเหยื่อในสังคมออนไลน์และมีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วย และ กล่าวถึงสันติในความหมายถึงการมีอยู่มีกิน อันหมายความถึงการที่บุคคลอยู่ร่วมในครอบครัวมีที่อยู่อาศัย มีกิน มีอาชีพ มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพและมีเงินใช้ไม่ขัดสน จากข้อค้นพบที่ปรากฏนี้แสดงสันติระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อม เป็นการให้ความหมายของสันติในสภาวะความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต อาชีพ ชุมชนสังคมที่อยู่อาศัย ในบริบทท้องถิ่น

ต่างจังหวัดที่เป็นอยู่ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำการศึกษาความหมายของสันติในบริบทอื่น

2.3 การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบว่า สภาพปัจจุบันสัมพันธภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นไปทั้งสัมพันธภาพเชิงบวกและเชิงลบ และ พบว่าแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ครูผู้สอนควรสร้างสัมพันธภาพในลักษณะสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจและสัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต้องไปจึงควรทำการศึกษาการพัฒนาครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อสร้างสัมพันธภาพแบบเข้าถึงใจและสัมพันธภาพแบบพี่เลี้ยงระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

2.4 การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบว่า สภาพปัจจุบันการสอนโดยครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นตัวแบบทั้งเชิงสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ และ พบว่าแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ครูผู้สอนควรทำการสอนแบบน้ำหยด ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต้องไป จึงควรทำการศึกษาการพัฒนาครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทำการสอนแบบหยดน้ำ เพื่อให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

2.5 การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบว่า สภาพปัจจุบันการสอนโดยครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นลักษณะพูดตามเนื้อหาในหนังสือตำรา ออกคำสั่งให้ผู้เรียนปฏิบัติ และห้ามปรามไม่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ ขาดการพูดเชื่อมโยงสถานการณ์กับบทเรียน ขาดการใช้คำถามปลายเปิดชักชวนเข้าสู่บทเรียน และ พบว่าแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ครูผู้สอนควรทำการสอนแบบครูพาทำ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต้องไป จึงควรทำการศึกษาการพัฒนาครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทำการสอนแบบครูพาทำ เพื่อให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ปลูกฝังนำพาผู้เรียนปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

2.6 การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบว่า สภาพปัจจุบันการสอนโดยครูผู้สอนระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นลักษณะการบอกกล่าวพูดบอกอบรมโดยรวมทั้งชั้นเรียน และ พบว่าแนวการปลูกฝังคุณลักษณะการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ ครูผู้สอนควรทำการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต้องไป จึงควรทำการศึกษาการพัฒนาครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทำการสอนแบบเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

2.7 การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้สำเร็จหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏข้อค้นพบว่า แนวทางการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรจัดหลักสูตรระดับหลักสูตรชุมชน เป็นลักษณะการออกแบบกำหนดคาบเวลา ลักษณะเนื้อหา กิจกรรมสำหรับบุคลการภายในโรงรียนและชุมชน โดยให้ความรู้สันติศึกษา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต้องไปจึงควรทำการศึกษาการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลการภายในโรงรียน เพื่อให้มีความรู้และปลูกฝังการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผู้มีสติ มีสมาธิ มีความสบายใจ มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีอยู่มีกิน และ มีความมั่นคงปลอดภัย

2.8 การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ ได้ทำการออกแบบหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้รับประโยชน์ในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และ บุคคลภายนอกชุมชน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน และผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ จนกระทั่งพัฒนาเป็นหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำการตรวจสอบ พบว่า โดยภาพรวมแนวโน้มความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติจัดให้บริการการศึกษา มีความเป็นไปอย่างมากที่สุด ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำการศึกษาประสิทธิผลในการนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติให้บริการการศึกษา โดยอาจทำการทดลองนำหลักสูตรสันติศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีบริบทใกล้เคียงกับสนามวิจัยนี้

บรรณานุกรม

Alimba, C. N. (2010). *Peace Education: An Untapped Pathway to Managing Ethno-religious Conflict in Nigeria*. In Albert, I.O and Olarinde, O.N (eds) Trends and tension in managing conflict. Ibadan: John Archers.

Altschuld, J. W.; & Kumar, R. (2010). *Need Assessment: An Overview*. 1st ed. California: Sage.

Altschuld, J. W.; & Watkins, R. (2014). A primer on needs assessment: More than 40 years of research and practice. In Altschuld, J. W.; & Watkin, R. (Eds.), Needs assessment: Trends and a view toward the future. *New Directions for Evaluation*. 144. p.5–18.

Altschuld, J. W.; & Watkins, R. (2014). *Need Assessment: Trends and a View Toward the Future.* 1st ed. California: The Jossey-Bass Education Series.

Stefanski, Amanda; Valli, Linda; and Jacobson, Reuben. (2016). Beyond Involvement and Engagement: The Role of the Family in School–Community Partnerships. *School Community Journal*. 26 (2). Retrieved December 6, 2019 from https://file s.eric.ed.gov/fulltext/EJ1124001.pdf

American Psychological Association. (2002). *Developing Adolescents: A Reference for Professionals.* Washington, DC: US. Department Health and Human Services. Retrieved March 25, 2016 from https://www.apa.org/pi/families/resources /develop.pdf

Angima, Sam.; & Etuk, Lena. (n.d.). *Needs Assessment Primer A summary of the book Needs* Assessment: An Overview, by James Altschuld & David Kumar For use by Cooperative Extension Faculty Members. Retrieved September 9, 2016 from http://extension.oregonstate.edu/sites/default/files/for-emplo yees/employee-resources/needs-assessment/needs_assessment_version_7_-_final.pdf

Atkinson, John. (2002). *Four Steps to Data from a Case Study Method.* Retrieved March 10, 2017 from https://aisel.aisnet.org/acis2002/38

Brameld, Theodore. (1977). Reconstructionism as Radical Philosophy of Education: A

Reappraisal. *The Educational Forum*. 42 (1). p. 67-76.

Breithorde, M.; & Swiniarski, L. (1999). Constructivism and Reconstructionism: Educating teachers for world citizenship. *Australian Journal of Teacher Education.* 24 (1). p.1-16.

Cheryl Lynn Duckworth; at el. (2012, April). What do students learn when we teach peace? A qualitative assessment of a theater peace program. *Journal of Peace Education*. 9 (1): p. 81-99.

English, F.W.; & Kuafman, R. A. (1975). *Needs Assessment: a focus for curriculum development.* Washington, DC*:* Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD).

Fountain, S. (1999, June). *Peace Education In UNICEF*. New York: United Nations Children's Fund and UNICEF.

Galtung, Johan. (1967). *Theories of Peace: A Synthetic Approach to Peace Thinking*. Retrieved March 31, 2014 from https://www.transcend.org/files/Galtung_Book_unpub_Theories_of_Peace__A_Synthetic_Approach_to_Peace_Thinking_1967.pdf

Galtung, Johan. (1996). Peace by peaceful means: Peace and conflict, development and civilization. *Norway: International Peace Research Institute Oslo*. 8 (280). p.69-113.

Galtung, Johan. (2000). *Conflict Transformation by Peaceful Means (The Transcend Method).* Retrieved August 30, 2017 from https://www.transcend.org/pctrcluj2004/TRANSCEND_manual.pdf

Galtung, Johan. (2008). *50 years, 100 years Peace and Conflict Perspectives.* Bergen: Transcend University.

Galtung, Johan. (2009). *Theories of Conflict Definitions, Dimensions, Negations, Formations.* Oslo: Transcend.

Google. (Online). *Google Translate*. Retrieved March 20, 2015 from https://translate google.com/

Grant, Janet. (2002). Learning needs assessment: assessing the need. *BMJ.* 324

(7330). p. 156–159.

Guytte, Susan. (1983). *Community-Based Research : A Handbook for Native Americans.* Los Angeles: American Indian Study Center.

Harris, Ian M. (2001). *Challenges for Peace Educators at the Beginning of the Twenty-First Century.* Seattle: American Educational Research Association.

Harris, Ian M. (2002, 1-5 April). Peace education theory. *Paper presented at the Annual Meeting of the 83rd American Educational Research Association*. New Orleans: LA.

Harris, Ian M. (2008). History of Peace Education. *Encyclopedia of Peace Education.* Retrieved January 13, 2017 from www.tc.columbia.edu/centers/epe/.../Harris_ch2_22feb08.doc

Hewstone, Miles; Fincham, Frank D.; & Foster, Jonathan. (2005). Adolescence and Adulthood. *Journal of Psychology.* p. 202-222.

Johnson, David W.; & Johnson, Roger T. (2011, January). Peace Education in the Classroom: Creating Effective Peace Education Programs. *Handbook on Peace Education*. p. 233-241. Retrieved September 27, 2014 from http://www.co-operation.org/wp-content/uploads/2011/01/Peace-Ed-Salomon-09.pdf

Kacsó, Zsuzsanna; & at el. (2014). *Contributing to Peace Consolidation in Afghanistan Needs Assessment Country Report.* Afghanistan: UNDP.

Kaufman, R. A. (1983, October). A Holistic Planning Model: A System Approach for Improving Organizational Effectiveness and Impact. *Performance and Instruction Journal*. 22 (8). p. 3-12.

Kaufman, R. A. (1997). *Chapter9 The Needs Assessment Audits: Performance Improvement Pathfinders*. US.: International Society for Performance Improvement.

Kaufman, R. A.; & et al. (1993). *Needs Assessment: A user's Guide*. New Jersey: Englewood Cliffs.

Kosik, Agnieszka (2012). *An assessment of the theory-practice gap in conflict transformation and peace education: a focus on Seeds of Peace.*

(Unpublished Master Thesis). Ottawa: School of International Development and Global Studies, University of Ottawa.

Lazarus, Ned. (2011). *Evaluating Peace Education Oslo-Intifada Generation: A Long-Term Impact Study of Seed Of Peace 1993-2010.* (Unpublished Dissertation). American University. Washington, D.C.

McCawley, Pual F. (2009). *Method for Conducting an Educational Needs Assessment Guidelines for Cooerative Extension System Professional*. Idaho: University of Idaho.

Merriam, Sharan B. (2009). *Qualitative research: a guide to design and Implementation.* San Francisco, California: Jossey-Bass.

Novarro-Castro, Loreta. ; & Nario-Galace, Jasmin. (2010). *Peace Education: A Pathway to a Culture of Peace.* 2nd ed. Quezen: Center for Peace Education.

Null, Wesley. (2011). *Curriculum From Theory to Practice*. Maryland: Littlefield Publishers, Inc.

Oliva, Peter F. (1992). *Developing the curriculum*. 3rd ed. New York: Harpers Collins.

Oueijan, Harvey N.; and Tannous, Joseph M. (2011). *A National Peace Education Program in Lebanon: Exploring the possibilities from the leaders' perspectives*. (Unpublished Dissertation). Graduate Faculty of Saint Louis University.

Queeney, Donna S. (1995). *Assessing needs in continuing education: an essential tool for quality improvement*. 1st ed. California: Jossey-Bass Inc.

Patton, Michael Quinn. (2014). *Evaluation Flash Cards: Embedding Evaluative Thinking in Organizational Culture.* Retrieved on December 20, 2016 from http://dmeforpeace.org/sites/default/files/OBF_flashcards_ _201402.pdf.

Pual, Guyer. (2005). *Kant's theory of peace: in the Cambridge Companion to Kant and Modern Philosophy.* Retrieved March 27, 2016 from http://www.rug.nl /research/portal/files/2877731/kants-theory-of-peace.pdf

Raffel, Angela (1997). *The Philosophy and Practice of Transforming Society through Education by the society for Educational Reconstruction*. CA. Caddo Gap Press.

Reardon, Betty A. (1999, August). Peace Education: A Review and Projection. *Peace Education Reports No.17*. Retrieved March 31, 2015 from https://peace learner.files.wordpress.com/2010/01/betty-reardon-peace- education-a-education-a-review-and-projection1.pdf

Rita C. Richey; James D. Klein; & Monica W. Tracey. (2011). *The Instructional design knowledge base: Theory, research, and practice*. 1st ed. New York: Routledge.

Simatwa, Enose M. W. (2010, July). Piaget's theory of intellectual development and Its implication for instructional management at presecondary school level. *Educational Research and Reviews*. 5 (7). p. 366-371.

Stewart, Robert G.; & Cuffman, Daracey M. (1998). *Needs Assessment: A Systematic Approach for successful Distance Education*. US.: Office of Educational Research and Improvement.

Taylor, Kendra A. (2014). *Peace Education as a tool to address youth violence and delinquency in Morocco.* (Unpublished Master Thesis). The Pennsylvania State University.

UNESCO. (2001). *Learning the Way of Peace: A Teacher's Guild to Peace Education*. 1st ed. New Delhi: UNESCO.

UNESCO. (2005). *Peace Education Framework for Teacher Education.* New Delhi: UNESCO.

UNESCO. (2014). *Learning to Live Together*. France: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.

UNICEF. (1999). '*Progress, Challenges and Future Strategies in Basic Education'*, *E/ICEF/1999/14*. (Paper tabled at June 1999 Executive Board session)

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2014). *World Urbanization Prospects: The 2014 Revision, Methodology Working Paper No. ESA/P/WP.238.* United Nations: New York.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2015). *Risky of Exposure and Vulnerability to Natural Disasters at the City Level: A Global Overview Technical Paper No. 2015/2.* United Nations: New York.

Watkins, Ryan.; & et al. (2012). *A guide to assessing needs: essential tools for collecting information, making decisions, and achieving development results.* Washington DC: The World Bank.

Wiles, Jon. (2009). *Leading Curriculum Development.* California: Corwin Press.

Witkin, B. R. (1975). *An Analysis of Needs Assessment Techniques for Educational Planning at State, Intermediate, and District Levels*. Washington, D.C.: National Institute of Education.

Witkin, B. R. (1984). *Assessing needs in Educational and Social Programs*. 1st ed. California: Jossey-Bass.

Witkin, B. R.; & Altschuld, J. W. (1995). *Planning and conducting needs assessment: A practice guide*. California: Sage Publications, Inc.

Yin, R.K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.

กษิรา วาระรัมย์. (2556). *การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน .(2560, 19 มิถุนายน). *(ร่างที่ 3) รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2561, ตุลาคม) *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (ม.ป.ป.). *จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ*

จำแนกตามอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554-2558. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559 จาก http://www.djop.go.th/stat/statbetween2008-2011/item/308-จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี-จำแนกตามกลุ่มอายุ

กระทรวงต่างประเทศ กรมองค์กรระหว่างประเทศ. (ม.ป.ป.). *ประวัติองค์การสหประชาชาติ.* สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2560 จาก http://www.mfa.go.th/thai_inter_org/th/organize/72195-ประวัติ-UN.html

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมเกษตรกรแห่งประเทศไทย.

_____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช. 2560-2579.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี กับการบูรณาการสู่แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาจังหวัด.* สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2560 จาก http://www.atg.obec.go.th/p-index/13%20มี.ค.60%20ppt.แผนการศึกษาแห่งชาติ%20พ.ศ.2560-2579.pdf

กระทรวงศึกษาธิการ.กรมวิชาการ. (2548). *แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต (2550). *คู่มืออาสาสมัคร/แกนนำเยาวชน ศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศ จำกัด.

กรมพลศึกษา. (2557). *การใช้นันทนาการเพื่อพัฒนาจิตใจเด็กช่วงก้าวสู่วัยรุ่น.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.

กิตติศักดิ์ ลักษณา. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยทีม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.* ปริญญานิพนธ์. กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2546, สิงหาคม). การประเมินความต้องการจำเป็น. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์.* 30. หน้า 75-79.

จตุพร ลิ้มมั่นจริง. (ม.ป.ป.). *วิธีการสอนวิชาแนะแนว Method of Guidance Teaching PC 422*. เอกสารประกอบการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จุรีรัตน์ บุญทอง. (2559) .*การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 3 จังหวัดนนทบุรี การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์.* วิทยานิพนธ์ ค.อ.ม. (เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: คณะคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. อัดสำเนา.

จันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2537). *ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.

ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2551). *สันติภาพคืออะไร.* สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2558 จาก https://chaisuk.files.wordpress.com/2008/09/peace-studies.pdf

ชาย โพธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.

ชาอีดะห์ เกษา. (2557). วัยรุ่นกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล. *วารสารปาริชาติ.* 28 (1). หน้า 155-166.

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2559). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์. *Veridian E-Journal Silapakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.* 9 (2). หน้า. 230-246.

ณัฐรัชต์ สาเมาะ; และคนอื่นๆ. (มกราคม 2557). การรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์. *วารสารวิจัยพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.* 6 (1). หน้า 351-364.

ทัศนีย์ จันอินทร์. (2550). *วิวัฒนาการของมโนทัศน์การศึกษาเพื่อสันติภาพในประเทศไทย.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (พัฒนศึกษา). คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

ธัญญ์นภัส วิรัตน์เกษม. (2557, กรกฎาคม-กันยายน). ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามทรรศนะของครูโรงเรียนนำร่องในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี.* 11(1). p.119-126.

ธำรง บัวศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

นิรมล ศตวุฒิ. (2551). *รายวิชา CU 710 (51) การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เนาวรัตน์ คงพ่วง. (2551). *การประเมินความต้องการจำเป็นสมบูรณ์ของการจัดการแบบเรียนร่วมสำหรับนักเรียนออทิสติก.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

ประชุมสุข อาชวอำรุง. (2529). ทฤษฎีสันติศึกษาและการเคลื่อนไหว. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์.* 2 (3). หน้า 213-234.

ประณต เค้าฉิม. (2549). *เอกสารประกอบการสอน จต 221 จิตวิทยาพัฒนาการ.* เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประณต เค้าฉิม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น.* เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสิทธิ์ เผยกลิ่น. (2555). *รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ดุษฎีนิพนธ์ กจ.ด. (การจัดการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ปารณทัตต์ แสนวิเศษ. (2555, มิถุนายน). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา: จากทฤษฎีราก Community Participation in Basic educational Management in The Primary Schools: A ground Theory Approach. *วารสารบริหารการศึกษา มศว.* 9 (16). หน้า 69-82.

ปราณีต ส่องวัฒนา. (2557, ตุลาคม-ธันวาคม). การวิจัยทางการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม แนวคิดและประเด็นวิจัย. *วารสารสภาการพยาบาล.* 29 (4). p. 5-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้าที่ 1-23.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก หน้าที่ 16-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก หน้าที่ 1-3.

พิชญา สมทรง. (2550, กันยายน-ธันวาคม). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนขนอมพิทยา อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์.* 8 (3). หน้า 148-158.

พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา. (2554, กันยายน-ธันวาคม). ครูไทยกับสอนเพศศึกษา Thai Teachers and Sex Education. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*. 25 (3). หน้า. 92-102.

พิมพ์ลักษณ์ เฮงสมบูรณ์. (2551). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาครูมือครูอาชีพ*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การวิจัยการศึกษา) กรุงเทพฯ: คณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. (2554). *ทฤษฎีสันติภาพ ความขัดแย้ง และความรุนแรง*. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2559, จาก http://www.peace.mahidol.ac.th/th/doc_power point/ Peace%20Theory_Permsak.pdf

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2529). สันติศาสตร์และสันติศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 2 (3). หน้า 237-241.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2530). การศึกษากับสันติภาพ รูปแบบและการจัดการ. ใน *สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง* หน้า 194-207. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2542). *การจัดและการบริหารงานวิชาการ Academic Management And Administration EA634*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546, พฤษภาคม). วิถีสู่สันติภาพ. *วารสารสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 1(9). p.5-16.

มาเรียม นิลพันธุ์; และคนอื่นๆ. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร Evaluation of the Basic Education Core Curriculum 2008 in the Leading chools for Curriculum Implementation. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย. 11 (1). หน้า* 26-42.

ยงยุทธ แสนประสิทธิ์. (2554, กรกฎาคม). รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. (17) 2. หน้า 19-36.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2559 จาก http://www.royin.go.th/dictionary/

รวีวรรณ ต๊ะถิ่น. (2558, กันยายน-ธันวาคม). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก

เขต 2. *สักทอง วารสารมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.).* 21 (3). p.230-240.

รวีวรรณ พันธไชย. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ ค.อ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. อัดสำเนา.

วรางคณา จันทร์คง. (2558). Research มุมวิจัย Evaluation: การประเมินกับวิจัยเหมือนหรือต่างกัน. *วิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559 จาก http://www.stou.ac.th/schools/shs/booklet/book582/Research582.pdf

วรวุฒิ ธาราวุฒิ; และ ชนกานต์ ขาวสำลี. (2556). *รายงานการวิจัยโครงการสำรวจสภาวการณ์เด็กและเยาวชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง.* คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วาทยุทธ พุทธพรหม. (2555). *การพัฒนาระบบการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2525). สาระและธรรมชาติของศึกษาศาสตร์ ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา = Foundations of education เล่ม 1 หน่วยที่ 1.* หน้า 1-27. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2529). การจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพ. ใน *สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง* หน้า 221-229. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย ตันศิริ. (2529). แนวทางไปสู่สันติภาพและสันติศึกษา. ใน *สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง* หน้า 221-229. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ อารีย์กุล. (ม.ป.ป.). *บทความสำหรับพ่อแม่ ความรุนแรงในเด็กวัยรุ่นและสื่อ (Violence in Adolescent and Media).* สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2559 จาก http://www.teenrama com/dad_mam/old_dad_mam6.htm

ศรัญญา อิชิตะ. (2553). *การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2543). *หลักสูตรและวิธีสอนทั่วไป.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริขวัญ ชิณศรี. (2554). *สภาพและปัญหาการบูรณาการสันติศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษาของ*

โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การสอนสังคมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

ศิริโชค พิพัฒน์เสถียรกุล. (2558, พฤษภาคม-สิงหาคม). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรสันติวัฒนธรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์.* 26 (2). หน้า 159-170.

ศศิรัศม์ วีระไวทยะ. (2554). *การนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน.* วิทยานิพนธ์ ค.ด. (พัฒนาศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

สุจิตรา ภักดีสงคราม. (2559). *รายวิชา CU331 สังคมศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษา 1 (Social Studies in Secondary School Curriculum1).* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2537). *เอกสารประกอบการสอน วิชา ปถ.511 การพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับประถมศึกษา Curriculum and Instructional Development in Elementary Education.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

สุพัตรา สุภาพ. (2525, กุมภาพันธ์). วัยรุ่นกับสังคม. *วารสาร มศว ปทุมวัน.* 7 (2). p.1-11.

สุรางค์ เชื้อวณิชชากร. (ม.ป.ป.). *พัฒนาการวัยรุ่น Adolescent Development*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2560 จาก http://www.teacher.ssru.ac.th/surang_ch/pluginfile.php/201/block_html/content/พัฒนาการวัยรุ่น.pdf

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). กลยุทธ์ทางเลือกเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมและสมรรถภาพการวิจัยและประเมินของครูมืออาชีพในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนฐานความรู้: การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย* .18 (2). p. 9-21.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น Needs Assessment Research.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น Needs Assessment Research*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558, กรกฎาคม). *เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็น"ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12".* สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2558 จาก http://www.moph.go.th

/files_info/580920plan12thailand.pdf

สำนักงานประสานนโยบายการศึกษาศาสนา วัฒนธรรมและกีฬา. (2551). *คู่มือครูหลักสูตรสันติศึกษาสำหรับบูรณาการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชายแดนภาคใต้.* ม.ป.ท.

สำนักงานประสานนโยบายการศึกษาศาสนา วัฒนธรรมและกีฬา. (2551). *หลักสูตรสันติศึกษาสำหรับบูรณาการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชายแดนภาคใต้.* ม.ป.ท.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559-2560.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อนันต์ ศรีโสภา. (2529). การประเมิน. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (Encyclopedia of Education).* 3. หน้า 56-57.

อนัญญา สินรัชตานันท์, (ม.ป.ป.). *รู้จักและเข้าใจลูกวัยประถมปลาย.* สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2560 จาก http://thawsischool.com/ uploads/files/2012_1181/อบรม_เข้าใจเตรียมตัวสู่วันรุ่น_ป.4-6_.pdf

อัญชลี สาระรัตนะ. (2554). การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน Need Assessment for Curriculum and Instruction Development. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.* 34 (1-2). หน้า 9-20.

อภิรดี ศรีสยาม. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาสันติภาพที่เน้นการคิดวิเคราะห์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาตามแนวสันติวิธีสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การสอนสังคมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

อรรถพล อนันติวรสกุล ; และ คนอื่นๆ. (2555). *การวางแผนการทำงานด้านเด็กและเยาวชนของท้องถิ่นโดยเน้นสิทธิและประโยชน์ต่อเด็กเป็นพื้นฐาน.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ลักษมีรุ่งจำกัด.

อลิษา สืบสิงห์. (2558, กันยายน-ธันวาคม). การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1. *วารสาร*

วิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10 (3). หน้า.361-369.

อรชา ตุลานันท์; และสมพงษ์ จิตระดับ. (ม.ป.ป.). *หนังสือชุด พัฒนาการเด็กเล่มที่ 5 "พัฒนาการน่ารู้สู่การเลี้ยงดูลูกหลาน : วัยรุ่น (12-20 ปี)".* สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2560 จาก http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet

อรทัย ก๊กผล. (2559). *Urbanization เมื่อ"เมือง"กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (ม.ป.ป.) *การศึกษา.* สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2559 จาก https://www.unicef.org/thailand/tha/education.html

องอาจ นัยพัฒน์. (2532, กันยายน-ธันวาคม). การประเมินความต้องการจำเป็น. *วารสารการวัดผลการศึกษา.* 11 (32). หน้า 6-12.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. มารุต	พัฒผล	กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์	ลักษณา	กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) อาจารย์ประจำ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร.นริสรา	พึ่งโพธิ์สภ	ศศ.ด. (ประชากรศาสตร์) อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร. พรรณี	บุญประกอบ	กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) อดีตรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและแผนงาน สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.ขนิษฐา	สาลีหมัด	กศ.ด. (ภาวะผู้นำ) อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

6. ดร.ไพรินทร์	โชติสกุลรัตน์	Ph.D. (Women's Spirituality) วิทยากรการสื่อสารอย่างสันติ เสมสิกขาลัย ฝ่ายงานวิจัยสันติศึกษา มูลนิธิสันติภาพและวัฒนธรรม
7. นายนริศ	มณีขาว	ศศม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) กระบวนกรการสื่อสารสร้างความรักความเข้าใจ ผู้สอน Heart Lock-In® คนไทยคนแรกที่ได้รับการรับรองจากสถาบัน Heart Math ผู้อุทิศตนให้กับการพัฒนาชีวิต จิตใจ สร้างความรักความเข้าใจ สร้างสันติของผู้คนนาน 40 ปี องค์กรบ้านใส่ใจ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมหลักสูตรสันติศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1. ว่าที่ร้อยตรี ดร. มนัส	บุญประกอบ	Ed.D. Curriculum and Instruction (Postsecondary Education) อดีตรองผู้อำนวยการฝ่ายสื่อการศึกษาและสังคมสัมพันธ์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อดีตอาจารย์โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
2. อาจารย์ ดร. ศรีสมร	พุ่มสอาด	กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) **อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน** **มหาวิทยาลัยรังสิต**
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรอุมา	เจริญสุข	ค.ด. (วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา) หัวหน้าภาควิชาการวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนตา	ตุลย์เมธาการ	ค.ด. (การวัดและประเมินผลทางการศึกษา) อาจารย์ประจำ ภาควิชาการวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

5. ดร.ไพรินทร์	โชติสกุลรัตน์	Ph.D. (Women's Spirituality) วิทยากรการสื่อสารอย่างสันติ เสมสิกขาลัย ฝ่ายงานวิจัยสันติศึกษา มูลนิธิสันติภาพและวัฒนธรรม

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูล

ตาราง 12 แสดงข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูล โดยการให้สัมภาษณ์รายบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
เพศ							
เพศหญิง	2	1	1	5	5	5	3
เพศชาย	1	-	4	2	8	1	4
รวม	3	1	5	7	13	6	7
ช่วงอายุ							
อายุ 31-35 ปี	-	-	-	2	-	-	-
อายุ 36-40 ปี	-	-	-	1	-	-	1
อายุ 41-45 ปี	-	-	1	-	-	2	1
อายุ 46-50 ปี	-	-	-	1	-	-	2
อายุ 51-55 ปี	-	1	2	1	-	2	2
อายุ 56 ปี ขึ้นไป	3		2	2	-	2	1
รวม	3	1	5	7		6	7
สถานภาพ							
โสด	2	-	-	3	13	-	3
สมรส	1	-	5	4	-	6	4
หย่าร้าง	-	1	-	-	-	-	-
รวม	3	1	5	7	13	6	7

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
การศึกษาระดับพื้นฐาน							
ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในระบบ	-	-	-	-	-	2	-
จบ ป.4	-	-	-	-	-	-	1
กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.1	-	-	-	-	5	-	-
กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.2	-	-	-	-	4	-	-
กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.3	-	-	-	-	4	-	-
จบ ม.3	-	-	-	-	-	1	1
จบ มศ.5/ม.6/ปวช.	3	1	5	7	-	2	2
รวม	-	-	-	-	13	5	4
การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จบ ปวส./อนุปริญญา	-	-	-	-	-	-	1
รวม	-	-	-	-	-	-	1
การศึกษาระดับปริญญาตรี จบปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา	1	-	1	-	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย	1	-	2	1	-	1	-

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
จบปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	1	-	-	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษา	-	-	2	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา	-	-	-	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์	-	-	-	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์	-	-	-	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์	-	-	-	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาการประถมศึกษา	-	-	1	-	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาการบัญชี	-	1	-	-	-	-	-

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
จบปริญญาตรี สาขาปรัชญาและเทววิทยา	-	-	-	-	-	-	1
จบปริญญาตรี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	-	-	-	-	-	-	1
รวม	3	1	6	7	-	1	2
การศึกษาระดับปริญญาโท จบการศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา	3	-	3	1	-	-	1
จบปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน	-	1	1	-	-	-	-
จบปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและการสื่อสาร	-	-	1	-	-	-	-
จบปริญญาโท สาขาภาษาไทย	-	-	-	1	-	-	-
จบปริญญาโท สาขาวิปัสสนา	-	-	-	-	-	-	1
รวม	3	1	5	-	-	-	2
การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จบประกาศนียบัตรบัณฑิต การบริหารการศึกษา	-	-	1	-	-	-	-

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
จบประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู	-	-	-	1	-	-	-
รวม	-	-	1	1	-	-	-
การศึกษาระดับปริญญาเอก							
จบปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์	1	-	-	-	-	-	-
จบปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	-	-	-	-	-	-	1
รวม	1	-	-	-	-	-	1
ประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา							
บริหารการศึกษา 1–4 ปี	-	-	-	-	-	-	-
บริหารการศึกษา 5–9 ปี	-	-	-	-	-	-	-
บริหารการศึกษา 10-15 ปี	-	1	-	-	-	-	-
บริหารการศึกษา 16-20 ปี	-	-	-	-	-	-	-
บริหารการศึกษา 21 ปี ขึ้นไป	3	-	-	-	-	-	-
รวม	3	-	-	-	-	-	-

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
ประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา							
บริหารสถานศึกษา 1–4 ปี	1	-	-	-	-	-	-
บริหารสถานศึกษา 5–9 ปี	-	-	1	-	-	-	1
บริหารสถานศึกษา 10-15 ปี	-	-	2	-	-	-	-
บริหารสถานศึกษา 16-20 ปี	-	-	2	-	-	-	-
บริหารสถานศึกษา 21 ปี ขึ้นไป	-	-	-	-	-	-	-
รวม	1	-	5	-	-	-	-
ประสบการณ์ด้านการสอน							
ทำการสอน 5–9 ปี	3	-	-	3	-	-	-
ทำการสอน 10-15 ปี	-	1	1	-	-	-	-
ทำการสอน 16-20 ปี	-	-	2	1	-	-	-
ทำการสอน 21 ปี ขึ้นไป	-	-	2	3	-	1	2
รวม	3	1	5	7	-	1	2
อาชีพ							
รับราชการ	3	1	5	7	-	2	-
ค้าขาย	-	-	-	-	-	2	1
เกษตรกรรมและเลี้ยงปศุสัตว์	-	-	-	-	-	2	4

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา				กลุ่มผู้รับบริการการศึกษา	กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา	
	ผู้บริหารการศึกษา	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
นักบวช	-	-	-	-	-	-	2
รวม	3	1	5	7	-	6	7
ท้องถิ่นที่อยู่อาศัย							
อำเภอเสมา	2	-	1	1	2	1	1
อำเภอตาลตะโหนด	-	-	-	1	2	1	2
อำเภอร่มกระชาย	-	-	-	1	1	1	1
อำเภอจั่นหมาก	1	-	1	-	1	1	1
อำเภอเหมันต์	-	-	-	1	1	1	1
อำเภอเทพ	-	1	-	1	2	1	1
จังหวัดใกล้เคียง	-	-	3	2	-	-	-
รวม	3	-	5	7	-	6	7

ตาราง 13 แสดงข้อมูลพื้นฐานคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น

ข้อมูลทั่วไป	คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC)				
	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้แทนครูผู้สอน	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
เพศ					
เพศหญิง	1	1	2	-	-
เพศชาย	-	1	-	2	3
รวม	1	2	2	2	3
ช่วงอายุ					
อายุ 35-40 ปี	-	-	-	-	1
อายุ 41-45 ปี	-	-	1	-	-
อายุ 46-50 ปี	-	-	-	-	-
อายุ 51-55 ปี	1	1	-	-	2
อายุ 56 ปี ขึ้นไป		1	1	2	-
รวม	1	2	2	2	3
สถานภาพ					
โสด	-	-	-	-	2
สมรส	-	2	2	6	1
หย่าร้าง	1	-	-	-	-
รวม	1	2	2	6	3
การศึกษาระดับปริญญาตรี					
จบปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	-	-	1	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย	-	1	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษา	-	1	-	-	-

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC)				
	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้แทนครูผู้สอน	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
จบปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์	-	-	1	1	1
จบปริญญาตรี สาขาวิชาการประถมศึกษา	-	-	-	1	-
จบปริญญาตรี สาขาการบัญชี	1	-	-	-	-
จบปริญญาตรี สาขาปรัชญาและเทววิทยา	-	-	-	-	1
จบปริญญาตรี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	-	-	-	-	1
รวม	1	2	2	2	3
การศึกษาระดับปริญญาโท					
จบปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา	-	2	-	1	1
จบปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน	1	-	-	-	1
จบปริญญาโท สาขาการสอนวิทยาศาสตร์	-	-	1	-	-
จบปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา	-	-	-	1	-
จบปริญญาโท สาขาวิปัสสนา	-	-	-	-	1
รวม	1	2	1	2	3
การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต					
จบประกาศนียบัตรบัณฑิตการบริหารการศึกษา	-	1	-	-	-
รวม	-	1	-	-	-
การศึกษาระดับปริญญาเอก					
จบปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	-	-	-	-	1
รวม	-	-	-	-	1

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC)				
	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้แทนครูผู้สอน	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
ประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา					
บริหารการศึกษา 10-15 ปี	1	-	-	-	-
รวม	1	-	-	-	-
ประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา					
บริหารสถานศึกษา 5–9 ปี	-	1	-	-	1
บริหารสถานศึกษา 10-15 ปี	-	1	-	-	-
บริหารสถานศึกษา 16-20 ปี	-	-	-	-	-
บริหารสถานศึกษา 21 ปี ขึ้นไป	-	-	-	1	-
รวม	-	2	-	1	1
ประสบการณ์ด้านการสอน					
ทำการสอน 5–9 ปี	-	-	-	1	1
ทำการสอน 10-15 ปี	1	-	1	-	-
ทำการสอน 16-20 ปี	-	2	1	-	1
ทำการสอน 21 ปี ขึ้นไป	-	-	-	1	-
รวม	1	2	2	2	2

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Committee: NAC)				
	ศึกษานิเทศก์	ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้แทนครูผู้สอน	ผู้ปกครอง	ผู้แทนชุมชน
อาชีพ					
รับราชการ	1	2	2	-	-
เกษตรกรรมและเลี้ยงปศุสัตว์	-	-	-	-	1
นักบวช	-	-	-	-	2
ข้าราชการบำนาญ (ครู)	-	-	-	2	-
รวม	1	2	2	2	3
ท้องถิ่นที่อยู่อาศัย					
อำเภอเสมา	-	1	1	1	-
อำเภอตาลตะโหนด	-	-	-	1	1
อำเภอร่มกระชาย	-	-	-	-	-
อำเภอจั่นหมาก	-	-	-	-	-
อำเภอเหมันต์	-	-	1	-	1
อำเภอเทพ	1	-	-	-	1
จังหวัดใกล้เคียง	-	1	-	-	-
รวม	1	2	2	2	3

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	กชณัช นวลนิศาชล
วัน เดือน ปี เกิด	26 กันยายน 2518
สถานที่เกิด	สิงห์บุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2542 อ.วท. อนุปริญญาวิทยาศาสตร์ (คอมพิวเตอร์) จากสถาบันราชภัฏเทพสตรี
	พ.ศ. 2546 บธ.บ. บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	พ.ศ. 2548 ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	พ.ศ. 2552 กศ.ม. การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	พ.ศ. 2562 ปร.ด. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	17/4 หมู่ 5 ต.โพทะเล อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี 16150
	สถานที่ทำงานปัจจุบัน บริษัทราฟเฟิลส์ แอสเสทส์ (ประเทศไทย) จำกัด เลขที่ 15 หมู่ 5 ถ.บางนา-ตราด 37 ต.บางแก้ว อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540
	ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน กรรมการสภาวิทยาลัยนานาชาติราฟเฟิลส์ ผู้ลงนามแทนผู้รับใบอนุญาต/ผู้อำนวยการ/ผู้จัดการ โรงเรียนนานาชาติราฟเฟิลส์อเมริกัน
	อีเมล์ singha00718@ymail.com
ผลงานตีพิมพ์	“สังคมสันติภาพ มรดกสู่เยาวชน” คุณลักษณะจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ: กรณีศึกษาวัยรุ่นตอนต้นโรงเรียนประจำจังหวัด ที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
	“Peaceful Society, A Heritage for Youth”

The Characteristics Needed to Live Together Peacefully in a Society: Case Study of Early Adolescence at the Royal Award Winning Provincial Secondary School

Journal of Research Methodology, วารสารวิธีวิทยาการวิจัย ปีที่ 31 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2561) เลขหน้า 323-345